सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

आदिवासी विकास विभाग

मध्यवर्ती कारागृह मुद्रणालय, नागपूर
२०२४

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

आदिवासी विकास विभाग

अनुक्रमणिका

(आदिवासी उपयोजना क्षेत्र)

		पृष्ठ क्रमांक
१.	आदिवासी विकास विभाग	१
२.	महालेखापाल अहवाल	१५
३.	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	१६
४.	आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	४४
५.	महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक-२	५५
६.	क्रीडा व युवक कल्याण	६२
७.	शालेय शिक्षण विभाग	६४
८.	कृषी व पदुम् विभाग—	
	कृषी	७१
	पशुसंवर्धन	७२
	मत्स्यव्यवसाय	७८
९.	पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग ... ... (महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण)	८७
	भूजल सर्वेक्षण	८८
१०.	कौशल्य विकास व उद्योजगता विभाग...	९१
११.	सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग	११७
१२.	महसूल व वन विभाग	११८
१३.	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग—	
	महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित	१३५
	उद्योजगता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम	१३९
१४.	सुधारित बीज भांडवल योजना (एसएमएस)	१४०
१५.	जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना	१४१
१६.	जिल्हा पुरस्कार योजना	१४२
१७.	नगर विकास विभाग	१४९
१८.	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	१५१
१९.	महिला व बालविकास विभाग ... ... एकात्मिक बालविकास सेवा योजना (आदिवासी)	१६५
२०.	जलसंपदा विभाग	१८०
२१.	सार्वजनिक आरोग्य विभाग	१९६
	नवसंजीवनी योजना	२२९
२२.	ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग—	
	महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान	२३०
	दिनदयाळ उपाध्याय - ग्रामीण कौशल्य योजना	२३१

आदिवासी विकास विभाग

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

जनजाती क्षेत्र उपयोजना, २०२४-२०२५

प्रास्ताविक–

२०११ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्राची एकूण लोकसंख्या **११२३.७६ लाख** इतकी असून, त्यापैकी आदिवासींची लोकसंख्या १०५.१० लक्ष इतकी आहे. ही राज्याच्या लोकसंख्येच्या ९.३५ टक्के इतकी आहे. महाराष्ट्रातील अनुसूचित जमातीचे यादीत एकूण ४५ आदिवासी जमातींचा समावेश असून, त्यातील प्रमुख जमाती भिल्ल, महादेव कोळी, परधान, डोंगर कोळी, राजगोंड, वारली, कोकणा, ठाकूर, ठाकर, काथोडी कोळी, मल्हार, आंध, कोरकू, धाणका ह्या आहेत.

समाजातील कमकूवत घटकांपैकी आदिवासी घटक अत्यंत दुर्बल असून, भारतीय घटनेच्या कलम ४६ खाली समाजाच्या दुर्बल घटकांच्या आणि विशेषतः अनुसूचित जाती, जमाती यांच्या शैक्षणिक, सामाजिक व आर्थिक हितसंबंधाकडे विशेष लक्ष देऊन त्यांचा विकास करण्याकरिता आणि त्यांना सामाजिक अन्याय आणि सर्व प्रकारचे शोषण यापासून संरक्षण देण्यास शासन कटीबद्ध आहे. त्याप्रमाणे आदिवासी क्षेत्राचा तसेच या क्षेत्रामध्ये राहणाऱ्या आदिवासींचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी केंद्र शासनाने केलेल्या सूचना व मार्गदर्शक तत्वे यानुसार राज्य शासनाने आदिवासींसाठी एक स्वतंत्र जनजाती क्षेत्र उपयोजना सन १९७५-७६ मध्ये तयार केली व त्याची अंमलबजावणी १ एप्रिल १९७६ पासून सुरू केली. या आदिवासी उपयोजनेमध्ये महाराष्ट्रातील १६ जिल्ह्यातील ६८ तालुक्यांमध्ये ६,९६२ गावे व १२ शहरे यांचा समावेश आहे. त्याशिवाय आदिवासी लोकसंख्या असलेल्या लहान लहान भागांची नोंद करून ज्या गावात ५० टक्क्यांहून अधिक आदिवासी लोकसंख्या आहे अशा गावांचा समूह तयार करून त्या समुहातील आदिवासींचा विकास करण्याच्या दृष्टीने ४३ सुधारित क्षेत्र विकास गट (माडा) व २४ लघु सुधारित क्षेत्र विकास गट (मिनीमाडा) केंद्र शासनाच्या संमतीने मंजूर करण्यात आले.

आदिवासी उपयोजनेसाठी नियतव्यय

आदिवासी उपयोजनेची मूळ उद्दिष्टे प्रत्यक्षात साध्य होत आहेत किंवा नाहीत, होत नसल्यास का नाहीत व तो साध्य होण्यासाठी सध्याच्या पद्धतीत बदल घडवून आणण्यासाठी शासनाला योग्य शिफारसी करण्यासाठी माजी मुख्य सचिव व नियोजन मंडळाचे सदस्य श्री. सुकथनकर यांचे अध्यक्षतेखाली तज्ञ सभासदांची एक उपसमिती नेमली होती. या समितीने आपल्या अहवालाद्वारे आदिवासी उपयोजना राबविण्याच्या कार्यप्रणालीत जे आमूलाग्र बदल सुचविले व शिफारशी सुचविल्या, त्या शासनाने स्वीकृत करून त्यानुसार १९९३-९४ पासून राज्याची वार्षिक आदिवासी उपयोजना स्वतंत्रपणे तयार केली जात आहे.

सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता आदिवासी विकास विभाग अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. कोटीत)

अनुक्रमांक	खर्चाचे प्रकार		तरतूद
१.	अनिवार्य खर्च		२१३.९४४२
२.	कार्यक्रमांवरील खर्च—		
(अ)	जिल्हा योजना		२३६३.२७००
(ब)	आदिवासी विकास विभाग—		१०३०८.७०७१
	आस्थापना खर्च	रु. ३१४१.६४३० कोटी	
	शैक्षणिक बांधील खर्च ...	रु. २१११.७५१० कोटी	
	इतर विकास योजना ...	रु. ४९९५.३१३१ कोटी	
	केंद्र योजनांना समरुप राज्य हिस्से ...	रु. १००.०० कोटी	
(क)	इतर प्रशासकीय विभाग—		२६८८.०२२९
	आस्थापना खर्च ...	रु. १५३.८१९१ कोटी	
	केंद्र योजनांना समरुप राज्य हिस्सा...	रु. १२२६.३८९३ कोटी	
	इतर राज्य योजना ...	रु. १३०७.८१४५ कोटी	
		(अ+ब+क) ...	१५३६०.००००
	केंद्र पुरस्कृत योजना (Shadow Provision)		३११६.०५४७
	● आदिवासी विकास विभाग ...	रु. १८४७.७५०२ कोटी	
	● इतर प्रशासकीय विभाग ...	रु. १२६८.३०४५ कोटी	
		एकूण कार्यक्रम खर्च ...	१८४७६.०५४७
		एकूण आदिवासी विकास (१+२) ...	१८६८९.९९८९

आदिवासी विकास विभागास सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता अनिवार्य खर्च अंतर्गत रु. २१३.९४४२ कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

राज्याचे वार्षिक कार्यक्रम सन २०२४-२५ चे आकारमान एकूण रु. १९२००० कोटी इतके आहे. त्यापैकी कार्यक्रम खर्चाकरिता आदिवासी घटक कार्यक्रमास सन २०२४-२५ करिता नियोजन विभागाने रु. १५३६०.०० कोटी नियतव्यय उपलब्ध करून दिलेला आहे. सदर नियतव्ययाचे एकूण राज्य आकारमानाशी प्रमाण ८% इतके आहे. प्राप्त झालेल्या नियतव्ययाचे वाटप करण्यासाठी मा. मंत्री (आदिवासी विकास) यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या राज्यस्तरीय बैठकीनुसार जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमासाठी रु. २३६३.२७ कोटी (मुळ रु. १८५८.७८+वाढीव रु. ५०४.४९) तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली असून राज्यस्तरीय आदिवासी घटक कार्यक्रमासाठी रु. १२९९६.७३ कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे. राज्यस्तरीय योजनेंतर्गत आदिवासी विकास विभागाकरिता रु. १०३०८.७०७१ कोटी तर इतर प्रशासकीय विभागांकरिता रु. २६८८.०२२९ कोटी इतकी तरतूद करण्यात आली आहे.

आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत केंद्र पुरस्कृत/केंद्र सहाय्यित योजनांच्या केंद्र हिश्श्याकरिता (Shadow Provision) रु. ३११६.०५४७ कोटी एवढी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आलेली असून यामध्ये आदिवासी विकास विभागाच्या योजनांकरिता रु. १८४७.७५०२ कोटी तर इतर प्रशासकीय विभागांच्या योजनांकरिता रु. १२६८.३०४५ कोटी इतकी तरतूद करण्यात आली आहे.

उपरोक्तप्रमाणे आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता कार्यक्रम खर्चाकरिता सद्यस्थितीत एकूण रु. १८६८९.९९८९ कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आलेली आहे.

- आदिवासी विकास विभागाच्या योजनांकरिता राज्यस्तरावरून रु. १०३०८.७०७१ कोटी व जिल्हा स्तरावरून रु. ५५०.९३ कोटी अशी एकूण रु. १०८५९.६३७१ कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे. यापैकी प्रमुख योजनांना खालीलप्रमाणे तरतूद करण्यात आली आहे—

राज्यस्तर योजना

(रु. कोटीत)

अनुक्रमांक	योजना	लेखाशीर्ष	रक्कम
महसुली योजना—			
१.	शासकीय आश्रमशाळा	२२२५ डी ७३४	२०७३.००
२.	अनुदानित आश्रमशाळा	२२२५ एफ १२९	१७५०.००
३.	ग्रामीण रस्ते दुरूस्ती	३०५४ २७२२	९००.००
४.	शासकीय वसतीगृहे	२२२५ डी ७२५	५४०.४८
५.	शबरी आदिवासी घरकुल योजना	२२२५ डी २७१	४५०.००
६.	नामांकित इंग्रजी माध्यमांच्या शाळांतील शिक्षण	२२२५ सी ९९९	३००.००
७.	ठक्करबाप्पा आदिवासी विकास योजना	२२२५ डी ७४३	२५०.००
८.	केंद्रवर्ती अर्थसंकल्प	२२२५ १७०४	१५०.००
९.	पंडित दिनदयाळ उपाध्याय स्वयम योजना	२२२५ ई ०२४	१५०.००
१०.	शासकीय आश्रमशाळा इमारत दुरुस्ती	२०५९ ४६८३	१२५.००
११.	शबरी आदिवासी विकास महामंडळास आर्थिक सहाय्य	२४२५ १३५९	१०३.५०
१२.	आदिम जमाती विकास कार्यक्रम	२२२५ सी ८८५	१००.००
१३.	राज्य लोकसेवा/संघ लोकसेवा आयोग स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण	२२२५ डी ३८७	१००.००
१४.	पोस्ट मॅट्रीक शिष्यवृत्ती (राज्य हिस्सा २५ %)	२२२५ डी ९४१	१००.००
१५.	शिक्षण फी व परीक्षा फी	२२२५ एफ ०९४	१००.००
१६.	वैद्यकीय व तत्सम महाविद्यालये फी प्रतिपूर्ती	२२२५ ३५२९	७०.००
१७.	योजनांची विविध माध्यमांमार्फत माहिती व प्रसिद्धी...	२२२५ ४११३	७०.००
१८.	आदिवासी विकास महामंडळ यांस सहाय्य	२४२५ ०८५३	५५.८७
१९.	कौशल्य विकास योजना	२२२५ डी २६२	५०.००
२०.	शासकीय वसतीगृह इमारत दुरुस्ती	२०५९ ४६७४	२५.००
२१.	अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना पी. एच. डी. अभ्यासक्रमासाठी अधिछात्रवृत्ती देणे ...	२२२५ एफ ७७३	२०.००
२२.	परदेशी शिक्षणाकरिता शिष्यवृत्ती	२२२५ ४०९८	७.००

अ.क्र.	योजना	लेखा शीर्ष	रक्कम
भांडवली योजना—			
१.	रस्ते विकास (बिरसा मुंडा रस्ते)	५०५४ ५११७	१४००.००
२.	शासकीय आश्रमशाळा बांधकाम ... ... (टिएसपी ६००.०० + ओटीएसपी २००.००)	४२२५ ११०९/ ४२२५ १११८	८००.००
३.	शासकीय वसतीगृहे बांधकाम ... ... (टिएसपी ५०.०० + ओटीएसपी १००.००)	४२२५ १०८३/ ४२२५ १०९२	१५०.००
४.	समाज मंदिर बांधकाम	४२२५ ११५४	१००.००
५.	शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळाला भागभांडवली अंशदान	४२२५ ०६८८	८६.००
६.	कार्यालयीन इमारत बांधकाम	४०५९ ०२३३	५०.००
७.	इंग्रजी माध्यमाच्या आश्रमशाळा बांधकाम	४२२५ ०५३२	८.०४
८.	भूसंपादन	४२२५ ०१३१	५.००

अ.क्र.	योजना				रक्कम
जिल्हास्तर योजना—					
१.	सुवर्णमहोत्सवी पूर्व माध्यमिक शिष्यवृत्ती	...	...	...	१९०.५०
२.	ठक्करबाप्पा आदिवासी वस्ती सुधारणा	...	...	...	९८.००
३.	नाविन्यपूर्ण योजना	...	...	...	४५.३८
४.	समाज मंदिर बांधकाम	...	...	...	४३.७२
५.	आश्रमशाळा इमारत दुरुस्ती	...	...	...	२५.८८
६.	स्वाभिमान सबळीकरण योजना	...	...	...	२४.७९
७.	पारधी समाजाच्या विकासाकरिता विविध योजना	...	...	...	२२.३८
८.	कार्यालयीन इमारत दुरुस्ती	...	...	...	१९.३०
९.	शासकीय निवासस्थाने इमारत दुरुस्ती	...	...	...	१६.३७
१०.	शासकीय वसतीगृह इमारत दुरुस्ती	...	...	...	१५.१०
११.	कन्यादान योजना	...	...	...	१.१२

विभागाच्या महत्त्वाच्या योजनांची संक्षिप्त माहिती

(१) शासकीय आश्रमशाळा समूह :—

सदर योजनेंतर्गत आदिवासी मुलांना निवासी शिक्षण, भोजन, बेडींग साहित्य तसेच इतर आवश्यक शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून दिल्या जातात. सन २०१७-२०१८ पासून विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक साहित्य तसेच साधन सामुग्री खरेदीकरीता आवश्यक रक्कम विद्यार्थ्यांच्या थेट बँक खात्यात जमा करण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सद्यःस्थितीत विभागाच्या अधिनस्त ४९७ शासकीय आश्रमशाळांमध्ये सुमारे १.९९ लाख विद्यार्थी शिक्षण घेत आहे. सन २०२४-२५ या वर्षात सदर योजनेकरिता रु. २०७३.०० कोटी ची तरतूद करण्यात आली आहे.

(२) अनुदानित आश्रमशाळा :—

महाराष्ट्र राज्यात आदिवासी विकास विभागामार्फत एकूण ५५६ अनुदानित आश्रमशाळा मंजूर असून त्यापैकी ६४ प्राथमिक अनुदानित आश्रमशाळा व ४९२ माध्यमिक अनुदानित आश्रमशाळा स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविल्या जातात. सदर ४९२ माध्यमिक आश्रमशाळांपैकी १५५ आश्रमशाळांमध्ये कनिष्ठ महाविद्यालये चालविण्यात येतात. सद्यःस्थितीत सुरु असलेल्या ५४१ अनुदानित आश्रमशाळांमधील एकूण विद्यार्थी संख्या २.४१ लाख इतकी आहे. अनुदानित आश्रमशाळांना वेतन अनुदान, परिरक्षण अनुदान, आकस्मिक खर्च अनुदान मंजूर करण्यात येते. सन २०२४-२५ साठी या योजनेकरीता रु. १७५०.०० कोटी ची तरतूद करण्यात आली आहे.

(३) अनुसूचित जमातीच्या मुला-मुलींसाठी शासकीय वसतिगृह :—

आदिवासी विद्यार्थ्यांना गाव, तालुका, जिल्हा व विभागाच्या ठिकाणी माध्यमिक व महाविद्यालयीन शिक्षण घेण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून शासकीय वसतिगृह सुरू करण्यात आली आहेत. राज्यात ४८७ शासकीय वसतिगृहे कार्यरत असून त्यामध्ये एकूण ४८९३३ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आलेला आहे. सदर वसतिगृहामध्ये विद्यार्थ्यांना मोफत भोजन, निवास व आवश्यक शैक्षणिक साहित्य पुरवण्यात येते. सन २०१७-१८ पासून बेडींग साहित्य, वह्या, पुस्तके, शैक्षणिक साहित्य इत्यादी उपलब्ध करून घेण्याकरिता विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यावर थेट निधी जमा करण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला असून सन २०१८-१९ पासून महानगर, विभागीय आणि जिल्हास्तरावरील शासकीय वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना आहाराकरिता थेट लाभ हस्तांतर (DBT) योजनेद्वारे लाभ देण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सन २०२४-२५ साठी या योजनेकरिता रु. ५४०.४७ कोटी ची तरतूद करण्यात आली आहे.

(४) नामांकित निवासी शाळेत अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना शिक्षण देणे :—

अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना नामांकित शाळेमध्ये इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण देणे या उद्देशाने सदर योजना सुरू करण्यात आली असून नामांकित शाळेमार्फत विद्यार्थ्यांना पुरविण्यात येत असलेल्या शैक्षणिक व निवासी सुविधांचा खर्च शासनामार्फत करण्यात येतो. सदर योजनेंतर्गत आजतागायत एकूण १५७ नामांकित शाळांमध्ये ४६२२६ विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत. सदर योजनेंतर्गत शाळांची निवड व त्यांचा दर्जा निश्चित करून दर्जानुसार थेट शाळांना निधी वितरीत करण्याची ऑनलाईन संगणक प्रणाली विकसित करण्यात आली आहे. सन २०२४-२५ साठी या योजनेकरिता रु. ३००.०० कोटी ची तरतूद करण्यात आली आहे.

(५) पंडित दीनदयाल उपाध्याय स्वयं योजना :—

अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी दिनांक १५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये **“ पंडीत दीनदयाल उपाध्याय स्वयं योजना ”** सुरु केली आहे. सदर योजनेंतर्गत वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षण घेण्यासाठी भोजन, निवास व इतर शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून घेण्यासाठी थेट लाभ हस्तांतरण प्रक्रियेनुसार पात्र विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न असलेल्या बँक खात्यामध्ये रक्कम वितरीत करण्यात येत आहे.

सन २०१७-१८ पर्यंत सदर योजनेंतर्गत महानगर, विभाग स्तर व जिल्हा स्तर या ठिकाणी कार्यरत शैक्षणिक संस्थांमधील विद्यार्थ्यांना सदर योजनेंतर्गत लाभ देण्यात येत होता. शासन निर्णय, दिनांक २७ नोव्हेंबर २०१८ अन्वये सन २०१८-१९ पासून तालुका स्तरावरील कार्यरत शैक्षणिक संस्थांमधील विद्यार्थ्यांना देखील योजनेचा लाभ देण्याची सुरूवात करण्यात आलेली आहे. सदर योजनेकरिता सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता रु. १५०.०० कोटी इतकी तरतूद करण्यात आलेली आहे.

(६) पेसा ५ टक्के अबंध निधी योजना :— (जिल्हा योजनेकरिता उपशीर्ष - TL- १७००१३)

सन २०१५-१६ या वर्षापासून राज्यातील अनुसूचित क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना आदिवासी उपयोजनेंतर्गत ५ टक्के अबंध निधी योजना सुरू करण्यात आली आहे. सदर योजनेकरिता सन २०२४-२५ करिता रु. २७०.१३ कोटी इतकी तरतूद करण्यात आलेली आहे.

(७) शबरी घरकुल योजना :—

राज्यातील बेघर तसेच कुडा-मातीची घरे असणाऱ्या आदिवासींना घरे उपलब्ध करून देण्यासाठी दिनांक २८-३-२०१३ च्या शासन निर्णयान्वये शबरी आदिवासी घरकूल योजना सुरू करण्यात आली आहे. शबरी आदिवासी घरकूल योजनेंतर्गत ग्रामीण भागाकरिता शौचालय बांधकामासह प्रति घरकूल रुपये १३२००० (सर्वसाधारण क्षेत्राकरिता) व रु. १४२००० (नक्षलग्रस्त व डोंगराळ क्षेत्राकरिता) अनुदान देण्यात येते. सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षाकरिता १०७०९९ इतके उद्दिष्ट देण्यात आले आहे. सदर योजनेकरिता सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता रु. ४५०.०० कोटी इतकी तरतूद करण्यात आलेली आहे.

(८) ठक्कर बाप्पा आदिवासी वस्ती सुधारणा :—

राज्यातील नागरी व ग्रामीण क्षेत्रातील अनुसूचित जमाती घटकांच्या वस्त्यांना/गावांना पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी ठक्कर बाप्पा आदिवासी वस्ती सुधारणा योजना सन २००४-०५ या वर्षापासून राबविण्यात येत आहे. त्यामध्ये वेळोवेळी कालानुरूप आवश्यक बदल करण्यात आले आहेत. शासनाने सन २०२२-२३ पासून राज्यातील अनुसूचित जमाती घटकांच्या वस्ती/गावांचा विकास करण्याबाबत सूचविण्यात येणाऱ्या कामांना शासन स्तरावरून व जिल्हास्तरावरून मान्यता देऊन राज्य व जिल्हास्तरावरून योजना राबविण्याचा व योजनेंतर्गत घ्यावयाची कामे, अंमलबजावणी यंत्रणा व इतर निकष सुधारित करण्याचा निर्णय दिनांक ०३-०२-२०२३ च्या शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे. सदर योजनेकरिता सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाकरिता रु. २५०.०० कोटी इतकी तरतूद करण्यात आलेली आहे.

(९) न्युक्लिअस बजेट :—

ज्या योजना आदिवासी विकास किंवा कल्याणाच्या दृष्टीने स्थलकालानुरुप आवश्यक आहेत आणि त्या योजनांचा समावेश अर्थसंकल्पात नाही अशा अभिनव स्वरुपाच्या स्थानिक महत्त्वाच्या योजना, तांत्रिक औपचारिकतेमुळे दीर्घ कालावधीकरिता अडकून न पडता स्थानिक पातळीवर तातडीने आणि प्रभावीपणे कार्यान्वित करून त्यांचा लाभ गरजू आदिवासींना प्रत्यक्ष मिळवून देणे हा योजनेचा गाभा आहे. तथापि, या योजनेमध्ये लाभार्थींना कर्ज देणे अपेक्षित नाही. न्युक्लिअस बजेट योजनेंतर्गत प्रत्येक आदिवासी व्यक्तीस/कुटुंबास लाभाची आर्थिक मर्यादा रु. ५०,००० आहे. या योजनेंतर्गत २ किंवा ३ किंवा त्यापेक्षा अधिक आदिवासी लाभार्थी एकत्र आले तर सामूहिक प्रकल्प/कार्यक्रम सुद्धा मंजूर करता येतात व अशा प्रकल्पात एकूण कमाल मर्यादा रु. ७,५०,००० आहेत. सन २०२४-२५ साठी सदर योजनेकरिता एकूण रु. १५०.०० कोटी तरतूद करण्यात आली आहे.

(१०) एकलव्य मॉडेल रेसिडेंशियल स्कूल (EMRS) :—

अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षण देणे, विद्यार्थी अष्टपैलू व्हावेत म्हणून शिक्षणाव्यतिरिक्त खेळ, सांस्कृतिक कार्यक्रम, व्यावसायिक प्रशिक्षण व विशेष पाठ्येतर शिक्षण देणे यासाठी केंद्र शासनामार्फत नवोदय विद्यालयाच्या धर्तीवर आदिवासी विद्यार्थ्यांसाठी राज्यस्तरावरील महाराष्ट्र ट्रायबल पब्लिक स्कूल सोसायटी मार्फत एकलव्य मॉडेल रेसिडेंशियल स्कूल सुरू केले आहेत. भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ (१) अंतर्गत वितरित होणाऱ्या अनुदानातून महाराष्ट्र राज्यात इंग्रजी माध्यमाच्या (CBSE) ३९ एकलव्य मॉडेल रेसिडेंशियल स्कूल मंजूर झालेल्या आहेत. यापैकी ३७ एकलव्य मॉडेल रेसिडेंशियल स्कूल सुरू करण्यात आल्या आहेत. यामध्ये ९०८५ विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत. यासाठी केंद्र शासनाकडून प्रति विद्यार्थी प्रति वार्षिक विद्यार्थी पटसंख्येनुसार रु. १०९००० अनुदान प्राप्त होत आहे.

(११) भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना :—

अनुसूचित क्षेत्रात कमी वजनाची बालके जन्मास येणे, कुपोषण इत्यादींवर मात करणे तसेच महिला व बालकांच्या पोषणामध्ये वाढ करण्यासाठी शासनाद्वारे गरोदर स्त्रिया, स्तनदा माता आणि ७ महिने ते ६ वर्ष वयोगटातील बालकांसाठी भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना दिनांक १८ नोव्हेंबर २०१५ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये सुरू केलेली आहे. या योजनेची व्याप्ती आता वाढविण्यात आली असून याद्वारे गरोदर स्त्रिया व स्तनदा माता यांना आठवड्यातून ६ दिवस एक वेळ चौरस आहार देण्यात येत असून सन २०२४-२५ साठी या योजनेकरिता रु. २३९.९५ कोटी ची तरतूद करण्यात आली आहे.

आदिवासी विकास विभागाच्या अधिनस्त महत्त्वाच्या विकास क्षेत्रासाठी सन २०२४-२५ करिता करण्यात आलेल्या तरतुदी—

- आदिवासी विकास विभागामार्फत ४९९ शासकीय आश्रमशाळा, ५५६ अनुदानित आश्रमशाळा, १५७ नामांकित शाळा, ४८७ शासकीय वसतीगृहे, स्वयम योजनेंतर्गत अर्थसहाय्य, तसेच सैनिकी शाळा तुकडीला अर्थसहाय्य असे शैक्षणिक उपक्रम राबविण्यात येतात. अशा शैक्षणिक उपक्रमांकरिता रु. ४८२६.४७ कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.
- आदिवासी विकास विभागाच्या जात प्रमाणपत्र वैधता तपासणी समिती, क्षेत्रीय यंत्रणांचे बळकटीकरण, आदिवासी विकास महामंडळ सहाय्य, शबरी आदिवासी विकास महामंडळ सहाय्य या अंतर्गत क्षेत्रिय कार्यालयांच्या आस्थापनाविषयक बाबीकरिता रु. ३२७.५३ कोटी एवढी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.
- विद्यार्थ्यांची शिष्यवृत्ती, परिक्षा फी व शिक्षण शुल्क, निर्वाहभत्ता, अधिछात्रवृत्ती इ. बाबींकरिता रु. ५००.०० कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.
- आदिवासी विकास विभागामार्फत लोकसेवा आयोग स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण, गुणवत्ता वाढविण्यासाठी विशेष शिकवणी, पोलीस/सैन्यदल भरतीपूर्व प्रशिक्षण अशा प्रशिक्षण कार्यक्रमांकरिता रु. १५१.५० कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.
- आश्रमशाळा बांधकाम/वसतीगृह बांधकाम/इंग्रजी माध्यमाच्या आश्रमशाळा बांधकाम/भूमिसंपादन/कार्यालयीन इमारत बांधकाम/समाज मंदिर बांधकाम अशा इमारत बांधकामविषयक योजनांकरिता रु. १०६३.०३ कोटी एवढी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

- पेसा क्षेत्रातील ग्रामपंचायतींना ५ टक्के अबंध निधी अर्थसहाय्य याकरिता रु. २७०.१३ कोटीची तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे. ठक्कर बाप्पा आदिवासी वस्ती सुधारणा योजनेंतर्गत रु. २५०.०० कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे. अशा रीतीने ग्रामपंचायत/गावपाडे स्तरावरील मूलभूत सुविधा कामांकरिता सन २०२४-२५ या वर्षात रु. ५२०.१३ कोटी इतकी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

- आदिवासी लाभार्थ्यांच्या घरकुलासाठी पंतप्रधान आवास योजनेखाली घरकूल योजनेसाठी राज्य हिश्श्यासाठी रु. ३८०.५१ कोटीची तरतूद करण्यात आली आहे. तसेच पंतप्रधान आवास योजनेंतर्गत निकषात न बसणारे लाभार्थी घरकुलापासून वंचित राहू नये म्हणून शबरी घरकूल योजनेंतर्गत लाभ देण्यासाठी रु. ४५०.०० कोटीची तरतूद करण्यात आली आहे. अशी एकूण आदिवासी लाभार्थ्यांच्या घरकुलासाठी एकूण रु. ४८७.५१ कोटी एवढी भरीव तरतूद राज्य नियतव्ययामधून अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

- स्थानिक गरजेस अनुरुप आवश्यक योजना राबविण्यासाठी केंद्रवर्ती अर्थसंकल्प योजनेसाठी रु. १५०.०० कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित असून कौशल्य विकास कार्यक्रमाकरिता रु. १०.०० कोटीची तरतूद करण्यात आली आहे.

- आदिम जमाती विकास योजनेंतर्गत रु. १००.०० कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित आहे.

- रस्ते व पूल विकास शिर्षासाठी राज्यस्तरावरून नवीन रस्त्यांसाठी रु. १४००.०० कोटी तर रस्ते सुधारणा व दुरूस्तीसाठी रु. ९००.०० कोटी अशी एकूण रु. २१००.०० कोटीची तरतूद करण्यात आली आहे. याशिवाय जिल्हास्तरावरुन रु. २३३.८३ कोटी एवढी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे. अशी एकूण रस्ते विकास क्षेत्रासाठी रु. २३३३.८३ कोटी तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांकरिता इतर प्रशासकीय विभागाच्या प्रमुख योजनांना खालीलप्रमाणे तरतूद अर्थसंकल्पित करण्यात आली आहे.

(रु. कोटीमध्ये)

राज्यस्तरीय योजना १		रक्कम २	जिल्हास्तरीय योजना ३		रक्कम ४
ग्रामविकास विभाग - रु. ८६४.४७ कोटी—					
पेसा ग्रामपंचायतींना ५ टक्के अबंध निधी (पेसा कक्ष)	...	५.००	पेसा ग्रामपंचायतींना ५ टक्के अबंध निधी	...	२७०.१३
ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान	...	३०.००	यात्रास्थळांचा विकास	...	८.५०
प्रधानमंत्री आवास योजना (राज्य हिस्सा)	...	३००.००	रस्ते विकास	...	२३३.८३
पुनर्रचित राष्ट्रीय ग्राम स्वराज्य अभियान-पंच, सरपंच, सचिव, अशासकीय सदस्यांना प्रशिक्षण (राज्य हिस्सा)	...	५.००			
पंडीत दीनदयाल घरकूल जागा खरेदी योजना	...	५.००			
अजिविका अंतर्गत कौशल्य विकास	...	५.००			
एकूण	...	३५०.००	...	...	५१२.४६
सार्वजनिक आरोग्य विभाग - रु. ६४२.२४ कोटी—					
महात्मा ज्योतिबा फुले जनआरोग्य योजना	...	१७५.००	आदिवासी भागातील आरोग्य संस्थांची स्थापना/श्रेणीवाढ/ बळकटीकरण		२१७.३१
राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान (राज्य हिस्सा)	...	१३६.८१	संवेदनशील भागात फिरत्या पथकाद्वारे आरोग्य तपासणी (नवसंजीवनी)		६२.०७
प्रधानमंत्री आयुष्यमान भारत आरोग्य पायाभूत अभियान	...	५.००	हिवताप निर्मुलन	...	१२.००
प्रधानमंत्री मातृ वंदना योजना (राज्य हिस्सा)	...	५.००	...	...	...
प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना (राज्य हिस्सा)	...	२५.००	...	...	...
राष्ट्रीय आयुष अभियान (राज्य हिस्सा)	...	२.९९	...	...	...
एकूण	...	३४९.८०	...	...	२९१.३८
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग - रु. ८५५.०० कोटी—					
संजय गांधी निराधार अनुदान योजना	...	३००.००	...	...	...
श्रावणबाळ निवृत्तीवेतन योजना	...	५५०.००	...	...	...
वसतीगृहांना सहायक अनुदान	...	५.००	...	...	...
एकूण	...	८५५.००	...	...	...

(रु. कोटीमध्ये)

राज्यस्तरीय योजना		रक्कम	जिल्हास्तरीय योजना		रक्कम
१		२	३		४
ऊर्जा विभाग - रु. ३६८.४५ कोटी—					
कृषिपंप ग्राहकांना वीज दरात सवलतीपोटी अनुदान	...	१६१.००	वीज वितरण विषयक सुविधा पुरविणे, वीज वितरण कंपनी मर्यादित यांना अनुदान	...	११८.९५
महाराष्ट्र राज्य विज वितरण कंपनी मर्यादित यांना अनुदान.	...	२२.००	मेडा संस्था/अपारंपरिक ऊर्जा विकास	...	२८.४९
मुख्यमंत्री सौर कृषी पंप योजना	...	३८.००	...	...	...
एकूण	...	२२१.००	...	...	१४७.४४
महिला व बाल विकास विभाग - रु. २९२.८३ कोटी—					
			डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम आहार योजना	...	२३९.९५
			अंगणवाडी बांधकाम	...	४२.६२
			महिला बालकल्याण समिती सहाय्य	...	९.५३
			ग्राम बाल विकास केंद्र	...	०.५३
			एकूण ...	...	२९२.६३
शालेय शिक्षण विभाग - रु. ३४१.९८ कोटी—					
आदिवासी क्षेत्रातील माध्यमिक शाळांना अनुदान	...	१०४.८१	क्रीडा सुविधा उपलब्ध करून देणे	...	२५.७३
उच्च माध्यमिक शाळांना अनुदान	...	६.१३	...	...	...
सैनिकी शाळांना अनुदान	...	३७.६२	...	...	...
समग्र शिक्षा अभियान	...	१००.००			
शालेय पोषण आहार योजना	...	६०.००			
नवभारत साक्षरता कार्यक्रम (राज्य हिस्सा)	...	०.४५			
जागतिक बँकेद्वारे अर्थसहाय्य केल्या जाणाऱ्या राज्यातील शिक्षण पद्धतीचे अध्यापन, अध्ययन व परिणाम यांचे बळकटीकरण (स्टार्स)	...	५.००			
एकूण	...	३१४.०१		...	२५.७३
कृषि विभाग - रु. १७१.३० कोटी—					
कृषि विद्यापीठांना अनुदान	...	१०.६५	बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजना	...	८४.९९
केंद्र योजनेंतर्गत कृषि उन्नती योजनेंतर्गत विविध कार्यक्रमांच्या समरूप राज्य हिश्श्यांकरिता.	...	७३.९६	फळ रोपवाटिका	...	०.८०
एकूण	...	८४.६१		...	८५.७९
जलसंधारण व मृद संधारण विभाग - रु. १४८.९१ कोटी—					
आदिवासी क्षेत्रांतील लघुपाटबंधारे प्रकल्प (१०० ते २५० हे.).	...	२०.००	स्थानिक क्षेत्र लघुपाटबंधारे प्रकल्प (० ते १०० हे.).	...	९८.३६
प्रधानमंत्री कृषि सिंचन योजना (राज्य हिस्सा)		५.००	मृद संधारण उपयोजना	...	२५.५३
एकूण	...	२५.००		...	१२३.८९
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग - रु. ४४३.२४ कोटी—					
राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (राज्य हिस्सा)	...	४००.००	नळाने पाणी पुरवठा	...	१३.५३
स्वच्छ भारत अभियानांतर्गत वैयक्तिक शौचालये बांधणे (राज्य हिस्सा).	...	१.००	आश्रम शाळांना पाणी पुरवठा	...	२०.४३
			विहिर व कूपनलिका	...	६.०३
एकूण	...	४०१.००		...	३९.९९

(रु. कोटीमध्ये)

राज्यस्तरीय योजना		रक्कम	जिल्हास्तरीय योजना		रक्कम
१		२	३		४
वन विभाग - रु. १३१.९५ कोटी—					
केंद्र पुरस्कृत योजनांचे राज्य हिस्से	...	८.३१	दगडी बांध	...	५५.३०
			पुनर्वनीकरण	...	११.२२
			रोपवाटीका	...	११.५९
			एकात्मिक जंगल विकास कार्यक्रम	...	१५.९०
			आगीपासून वनांचे संरक्षण	...	१२.०१
			गौणवनोपज विकास	...	५.४५
			औद्योगिक/व्यापारी उपयोगासाठी वनझाडे लागवड	...	१०.५४
एकूण	...	८.३१		...	१२२.०१
कौशल्य विकास विभाग - रु. ६५.८७ कोटी—					
औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था- कारागीर व पर्यवेषक यांचे प्रशिक्षण विस्तार	...	२.००	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था विकास	...	३३.०५
औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे बांधकाम	...	२.००	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था बांधकाम	...	११.३०
			व्यावसायिक शिक्षण	...	४.३७
एकूण	...	४.००		...	४८.७२
नगर विकास विभाग - रु. ३६.०० कोटी—					
आदिवासी नागरी वस्ती सुधारणा कार्यक्रम	...		नगरोत्थान अभियान	...	३६.००
नगरोत्थान अभियान				...	...
एकूण	...	...		...	३६.००
पशुसंवर्धन व मत्स्यविकास विभाग - रु. ७९.९३ कोटी—					
केंद्र पुरस्कृत योजनांचे राज्य हिस्से	...	१२.००	पशुवैद्यकीय संस्था	...	१६.४४
प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना	...	५.००	गायी-म्हशी वाटप	...	१२.४४
			शेळ्या-मेंढ्या जनावरे वाटप	...	६.५३
			कुक्कुट पक्षी वाटप	...	४.७५
			खाद्य/औषध पुरवठा	...	७.५६
			मत्स्यविकास	...	२.९२
एकूण	...	१७.००		...	५०.६४
उद्योग विभाग - रु. ६.१७ कोटी—					
मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम	...	५.००	बीज भांडवलाकरिता अर्थसहाय्य	...	०.२३
			लघु उद्योग धारकांकरिता अनुदान	...	०.९३
एकूण	...	५.००		...	१.१६
गृहनिर्माण विभाग - रु. ३७.५१ कोटी—					
सर्वांसाठी गृहनिर्माण- अंमलबजावणी यंत्रणांना अनुदाने (प्रधानमंत्री आवास योजना) (राज्य हिस्सा)	...	३७.५१		...	...
एकूण	...	३७.५१		...	...

तक्ता "अ"

आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत प्रशासकीय विभागवार केलेल्या तरतुदी दर्शविणारा तक्ता-२०२४-२०२५

(रुपये कोटीत)

अ. क्र.	प्रशासकीय विभाग		राज्यस्तर	जिल्हास्तर	एकूण
१	२		३	४	५
१.	आदिवासी विकास विभाग	...	१०३०८.७१	५५०.९३	१०८५९.६४
२.	ग्राम विकास विभाग	...	३५२.००	५१२.४८	८६४.४८
३.	सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	...	८५५.५०	...	८५५.५०
४.	सार्वजनिक आरोग्य विभाग	...	३४९.८१	२९२.४४	६४२.२५
५.	पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग	...	४०१.००	४२.२४	४४३.२४
६.	उर्जा विभाग	...	२२१.००	१४७.४६	३६८.४६
७.	शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग	...	३१६.२४	२५.७४	३४१.९८
८.	महिला व बाल विकास विभाग	...	...	२९२.८३	२९२.८३
९.	कृषि व फलोत्पादन विभाग	...	८५.५१	८५.७९	१७१.३०
१०.	जलसंधारण विभाग	...	२५.००	१२३.९२	१४८.९२
११.	वन विभाग	...	८.३१	१२३.६४	१३१.९५
१२.	पशुसंवर्धन विभाग	...	१२.००	६०.०१	७२.०१
१३.	कौशल्य विकास विभाग	...	४.१४	६१.७३	६५.८७
१४.	गृहनिर्माण विभाग	...	३७.५१	...	३७.५१
१५.	नगर विकास विभाग	...	...	३६.००	३६.००
१६.	परिवहन विभाग	...	१०.००	...	१०.००
१७.	मत्स्यव्यवसाय विभाग	...	५.००	२.९३	७.९३
१८.	इतर (उद्योग, सहकार, वै. शिक्षण, जलसंपदा विभाग)	...	५.००	५.१४	१०.१४
	एकूण आदिवासी घटक कार्यक्रम	...	१२९९६.७३	२३६३.२७	१५३६०.००

तक्ता "ब"

आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत जिल्हानिहाय केलेल्या तरतुदी दर्शविणारा तक्ता—२०२४-२०२५

(रुपये हजारांत)

अ.क्र.	जिल्हा/लेखाशीर्ष		प्रत्यक्ष रकमा सन २०२२-२०२३	अर्थसंकल्पीय अंदाज सन २०२३-२०२४	सुधारित अंदाज सन २०२३-२०२४	अर्थसंकल्पीय अंदाज सन २०२४-२०२५
१	२		३	४	५	६
१.	अहमदनगर					
	२२२५E१९६ (महसुली)	...	४३३४१३	४१४८१४	४१४८१४	४९९४६५
	४२२५ १३४१ (भांडवली)	...	९१२६४	११४७६०	११४७६०	७९६५२
	६२२५ ०८१२ (कर्जे)	...	२००	४२६	४२६	२००
	एकूण अहमदनगर	...	५२४८७७	५३००००	५३००००	५७९३१७
२.	अकोला					
	२२२५E३६५ (महसुली)	...	१०१४५४	९९७०८	९९७०८	१२५९५०
	४२२५ १५१२ (भांडवली)	...	२३२५५	२५१५१	२५१५१	२८५७८
	६२२५ ०९८४ (कर्जे)	...	...	५०	५०	...
	एकूण अकोला	...	१२४७०९	१२४९०९	१२४९०९	१५४५२८
३.	अमरावती					
	२२२५E३५६ (महसुली)	...	८३०४७६	८८४४५०	८८४४५०	९०७१३७
	४२२५ १५०१ (भांडवली)	...	१३४७७८	१५१२०८	१५१२०८	८४७००
	६२२५ ०९७५ (कर्जे)	...	१७०	२६०	२६०	२६०
	एकूण अमरावती	...	९६५४२४	१०३५९१८	१०३५९१८	९९२०९७
४.	बीड					
	२२२५E२५८ (महसुली)	...	११०६६	१९९४४	१९९४४	२०६९०
	४२२५ १४०३ (भांडवली)	...	६९९५	१८११८	१८११८	४२५४
	६२२५ ०८७७ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण बीड	...	१८०६१	३८०६२	३८०६२	२४९४४
५.	भंडारा					
	२२२५E३११ (महसुली)	...	९३०१०	९६८७३	९६८७३	१०२४१८
	४२२५ १४६८ (भांडवली)	...	८०२६	९१६६	९१६६	५०००
	६२२५ ०९३९ (कर्जे)	...	१५०	१५०	१५०	१५०
	एकूण भंडारा	...	१०११८६	१०६१८९	१०६१८९	१०७५६८
६.	बुलढाणा					
	२२२५E३८३ (महसुली)	...	८६५०२	१०४०८०	१०४०८०	१२३१००
	४२२५ १५३९ (भांडवली)	...	६०११८	४२५००	४२५००	५७७२९
	६२२५ १००४ (कर्जे)	...	५०	९०	९०	९०
	एकूण बुलढाणा	...	१४६६७०	१४६६७०	१४६६७०	१८०९१९
७.	चंद्रपूर					
	२२२५E३२९ (महसुली)	...	८००५४३	८५४८२५	८५४८२५	९१८२६१
	४२२५ १४७७ (भांडवली)	...	१४९५१७	११५२५८	११५२५८	११५८००
	६२२५ ०९४८ (कर्जे)	...	...	२००	२००	२००
	एकूण चंद्रपूर	...	९५००६०	९७०२८३	९७०२८३	१०३४२६१

तक्ता "ब"–(*चालू*)

(रुपये हजारांत)

१	२		३	४	५	६
८.	छत्रपती संभाजीनगर					
	२२२५E२११ (महसुली)	...	५८१३५	६३१३६	६३१३६	८२०११
	४२२५ १३६१ (भांडवली)	...	२१०००	२८०००	२८०००	१७००३
	६२२५ ०८३२ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण छत्रपती संभाजीनगर	...	७९१३५	९११३६	९११३६	९९०१४
९.	धाराशिव					
	२२२५E२७६ (महसुली)	...	१९८८८	१९८९०	१९८९०	१२९९९७
	४२२५ १४२१ (भांडवली)	...	...	३	३	३
	६२२५ ०८९५ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण धाराशिव	...	१९८८८	१९८९३	१९८९३	१३००००
१०.	धुळे					
	२२२५E१७८ (महसुली)	...	१०४१०८६	१०७९७५३	१०७९७५३	११४४५०९
	४२२५ १३२३ (भांडवली)	...	१४१४४४	१२००९७	१२००९७	१११००३
	६२२५ ०७९७ (कर्जे)	...	...	१५०	१५०	१५०
	एकूण धुळे	...	११८२५३०	१२०००००	१२०००००	१२५५६६२
११.	गडचिरोली					
	२२२५E३३८ (महसुली)	...	१४१५२७८	१५०५८८९	१५०५८८९	१६३४५४०
	४२२५ १४८६ (भांडवली)	...	३१७३७५	३४०३५०	३४०३५०	३५५४१०
	६२२५ ०९५७ (कर्जे)	...	१३०	१३०	१३०	५०
	एकूण गडचिरोली	...	१७३२७८३	१८४६३६९	१८४६३६९	१९९००००
१२.	गोंदिया					
	२२२५E३४७ (महसुली)	...	४१०६९३	४२२६६१	४२२६६१	४७६८७४
	४२२५ १४९५ (भांडवली)	...	७९०९२	७७१३९	७७१३९	१०२०३२
	६२२५ ०९६६ (कर्जे)	...	२००	२००	२००	२००
	एकूण गोंदिया	...	४८९९८५	५०००००	५०००००	५७९१०६
१३.	हिंगोली					
	२२२५E२८५ (महसुली)	...	१५१९४०	१५२१७१	१५२१७१	१६१३८४
	४२२५ १४३२ (भांडवली)	...	३५०००	३५०००	३५०००	२५७८७
	६२२५ ०९०१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण हिंगोली	...	१८६९४०	१८७१७१	१८७१७१	१८७१७१
१४.	जळगाव					
	२२२५E१८७ (महसुली)	...	४९८४५२	४८४६३२	४८४६३२	५३२५१५
	४२२५ १३३२ (भांडवली)	...	५७९०४	७४४३९	७४४३९	२७३०६
	६२२५ ०८०३ (कर्जे)	...	२००	१००	१००	१००
	एकूण जळगाव	...	५५६५५६	५५९१७१	५५९१७१	५५९९२१
१५.	जालना					
	२२२५E२२२ (महसुली)	...	२३३२९	२३३२९	२३३२९	३१३३१
	४२२५ १३७९ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०८४१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण जालना	...	२३३२९	२३३२९	२३३२९	३१३३१

तक्ता "ब"–(*चालू*) (रुपये हजारांत)

१	२		३	४	५	६
१६.	कोल्हापूर					
	२२२५E१५१ (महसुली)	...	३१०५	८१७२	८१७२	२३२५९
	४२२५ १३०५ (भांडवली)	...	६९९९	८५०१	८५०१	...
	६२२५ ०७७९ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण कोल्हापूर	...	१०१०४	१६६७३	१६६७३	२३२५९
१७.	लातूर					
	२२२५E२६७ (महसुली)	...	३१७३३	३१७३२	३१७३२	३२२९८
	४२२५ १४१२ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०८८६ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण लातूर	...	३१७३३	३१७३२	३१७३२	३२२९८
१८.	नागपूर					
	२२२५E२९४ (महसुली)	...	४०६९०७	४०१७२२	४०१७२२	६१७९३६
	४२२५ १४४१ (भांडवली)	...	१२९७२२	१३५४३७	१३५४३७	१८१९९४
	६२२५ ०९१२ (कर्जे)	...	१५०	१४०	१४०	७०
	एकूण नागपूर	...	५३६७७९	५३७२९९	५३७२९९	८०००००
१९.	नांदेड					
	२२२५E२४९ (महसुली)	...	४६३८२७	४४८७३८	४४८७३८	५३७६२८
	४२२५ १३९७ (भांडवली)	...	१४११९९	१६६३७४	१६६३७४	६२३१७
	६२२५ ०८६८ (कर्जे)	...	१६०	८०	८०	५०
	एकूण नांदेड	...	६०५१८६	६१५१९२	६१५१९२	५९९९९५
२०.	नंदुरबार					
	२२२५E२०२ (महसुली)	...	२९६२०४८	२९५८४८४	२९५८४८४	३२४३४८४
	४२२५ १३५२ (भांडवली)	...	५१०५९३	५४१२१६	५४१२१६	६४८७१६
	६२२५ ०८२१ (कर्जे)	...	७६	३००	३००	३००
	एकूण नंदुरबार	...	३४७२७१७	३५०००००	३५०००००	३८९२५००
२१.	नाशिक					
	२२२५E१६९ (महसुली)	...	२४४८२८७	२४३१८१७	२४३१८१७	२७३७३६५
	४२२५ १३१४ (भांडवली)	...	६३२८६८	६९९३४५	६९९३४५	७५७५४५
	६२२५ ०७८८ (कर्जे)	...	१००	१००	१००	१००
	एकूण नाशिक	...	३०८१२५५	३१३१२६२	३१३१२६२	३४९५०१०
२२.	मुंबई शहर					
	२२२५E०५१ (महसुली)	...	४२३	१३५०	१३५०	७०२
	४२२५ १२०७ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०६७२ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण मुंबई शहर	...	४२३	१३५०	१३५०	७०२
२३.	मुंबई उपनगर					
	२२२५E०६२(महसुली)	...	४२१९२	४२७०५	४२७०५	४५४१६
	४२२५ १२१६ (भांडवली)	...	१५०००	१५०११	१५०११	१२३००
	६२२५ ०६८१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण मुंबई उपनगर	...	५७१९२	५७७१६	५७७१६	५७७१६

तक्ता "ब"–(*चालू*) (रुपये हजारांत)

१	२		३	४	५	६
२४.	पालघर					
	२२२५E४०९ (महसुली)	...	२४६७६०६	२५६३६५६	२५६३६५६	२८७१३४८
	४२२५ १५५७ (भांडवली)	...	३९३४०१	३९७३५१	३९७३५१	४२३४५२
	६२२५ १०२२ (कर्जे)	...	२००	२००	२००	२००
	एकूण पालघर	...	२८६१२०७	२९६१२०७	२९६१२०७	३२९५०००
२५.	परभणी					
	२२२५E२३१ (महसुली)	...	२२३३०	२२३६३	२२३६३	२२३६३
	४२२५ १३८८ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०८५९ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण परभणी	...	२२३३०	२२३६३	२२३६३	२२३६३
२६.	पुणे					
	२२२५E११३ (महसुली)	...	३७८४०१	३५७०१३	३५७०१३	४२६०५२
	४२२५ १२६१ (भांडवली)	...	१६२६६८	१५२९८७	१५२९८७	१३२८९७
	६२२५ ०७३२ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण पुणे	...	५४१०६९	५१००००	५१००००	५५८९४९
२७.	रायगड					
	२२२५E०८९ (महसुली)	...	३१५७४२	३५६७०७	३५६७०७	३६००६७
	४२२५ १२३४ (भांडवली)	...	९२७४५	७३८५७	७३८५७	५६००७
	६२२५ ०७०५ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण रायगड	...	४०८४८७	४३०५६४	४३०५६४	४१६०७४
२८.	रत्नागिरी					
	२२२५E०९८ (महसुली)	...	५८०४	५७६३	५७६३	११२४६
	४२२५ १२४३ (भांडवली)	...	५४१४	५४८३	५४८३	...
	६२२५ ०७१४ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण रत्नागिरी	...	११२१८	११२४६	११२४६	११२४६
२९.	सांगली					
	२२२५E१३१ (महसुली)	...	३९६५	१०१२०	१०१२०	१०१२०
	४२२५ १२८१ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०७५२ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण सांगली	...	३९६५	१०१२०	१०१२०	१०१२०
३०.	सातारा					
	२२२५E१२२ (महसुली)	...	१०३५१	९३५६	९३५६	१६३५८
	४२२५ १२७२ (भांडवली)	...	४४२०	७००२	७००२	...
	६२२५ ०७४१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण सातारा	...	१४७७१	१६३५८	१६३५८	१६३५८
३१.	सिंधूदुर्ग					
	२२२५E१०४ (महसुली)	...	३८४३	३८५१	३८५१	३८५१
	४२२५ १२५२ (भांडवली)	...	...	...	...	...
	६२२५ ०७२३ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण सिंधूदुर्ग	...	३८४३	३८५१	३८५१	३८५१

तक्ता "ब"–(*चालू*)

(रुपये हजारांत)

१	२		३	४	५	६
३२.	सोलापूर					
	२२२५E१४२ (महसुली)	...	३९८११	४०८२९	४०८२९	४२८२७
	४२२५ १२९९ (भांडवली)	...	२३४२	२००१	२००१	३
	६२२५ ०७६१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण सोलापूर	...	४२१५३	४२८३०	४२८३०	४२८३०
३३.	ठाणे					
	२२२५E०७१ (महसुली)	...	६६३०६८	७०७७६२	७०७७६२	७५००८४
	४२२५ १२२५ (भांडवली)	...	१५७४१२	१४६४९९	१४६४९९	१४३५०८
	६२२५ ०६९९ (कर्जे)	...	...	२००	२००	२००
	एकूण ठाणे	...	८२०४८०	८५४४६१	८५४४६१	८९३७९२
३४.	वर्धा					
	२२२५E३०२ (महसुली)	...	१४८७३०	१३८१५५	१३८१५५	१५४६३७
	४२२५ १४५९ (भांडवली)	...	१९४१८	३३२७३	३३२७३	१९९२५
	६२२५ ०९२१ (कर्जे)	...	...	...	...	...
	एकूण वर्धा	...	१६८१४८	१७१४२८	१७१४२८	१७४५६२
३५.	वाशिम					
	२२२५E३९२ (महसुली)	...	७५६८४	८११३६	८११३६	१००९१९
	४२२५ १५४८ (भांडवली)	...	३०७००	२५२६०	२५२६०	३११६२
	६२२५ १०१३ (कर्जे)	...	...	३०	३०	३०
	एकूण वाशिम	...	१०६३८४	१०६४२६	१०६४२६	१३२१११
३६.	यवतमाळ					
	२२२५E३७४ (महसुली)	...	८८७४०३	९०६४९१	९०६४९१	११०२६०२
	४२२५ १५२१ (भांडवली)	...	२३२८६५	२७००३१	२७००३१	१४५४२३
	६२२५ ०९९३ (कर्जे)	...	१०६	१००	१००	१००
	एकूण यवतमाळ	...	११२०३७४	११७६६२२	११७६६२२	१२४८१२५
	एकूण आदिवासी जिल्हा वार्षिक कार्यक्रम		**२१०२१९५१**	**२१५८७८००**	**२१५८७८००**	**२३६३२७००**

महालेखापालांच्या लेखापरीक्षण अहवालांना मिळणारा प्रतिसाद

या विभागाच्या अधिपत्याखालील सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे, ४ अपर आयुक्त कार्यालये व २९ प्रकल्प अधिकाऱ्यांची कार्यालये व त्यांच्या अधिपत्याखालील शासकीय आश्रमशाळा व आदिवासी मुलांच्या/मुलींच्या वसतिगृहाचे लेखापरीक्षण महालेखापाल यांच्या कार्यालयाकडून केले जाते.

प्रलंबित परिच्छेद/निरीक्षण अहवाल निकाली काढण्यासाठी मंत्रालय स्तरावर लेखापरिक्षा समितीच्या बैठका आयोजित करण्यात आल्या आहेत तसेच आयुक्त स्तरावरून अपर आयुक्त निहाय परिच्छेद प्रलंबित असलेल्या कार्यालय प्रमुखांच्या बैठका आयोजित केल्या जातात. अपर आयुक्त निहाय प्रलंबित परिच्छेदांचा निपटारा करण्यासाठी मा. सचिव (आ. वि.) मा. सहसचिव/उपसचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठका घेण्यात आलेल्या आहेत. प्रलंबित परिच्छेदांचे अनुपालन सादर करण्यासाठी संबंधितांकडे पत्राने पाठपुरावा करण्यात येतो तर अपर आयुक्तांकडे होणाऱ्या प्रकल्प अधिकाऱ्यांच्या मासिक बैठकित याबाबतचा गोषवारा घेण्यात येतो. मार्च २०१२ ते ३१-३-२०२३ अखेर प्रलंबित परिच्छेदांची स्थिती खालीलप्रमाणे होती :–

(१) मार्च २०१२ ते ३१ मार्च २०२४ ... ७०६

आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक

आदिवासी विकास आयुक्तालय, नाशिक यांच्या मार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांचा सन २०२२-२०२३, २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ मधील आर्थिक तरतूद, खर्च तसेच भौतिक उद्दिष्ट्ये व साध्य दर्शविणारी योजनानिहाय माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

(रुपये हजारात)

वर्ष Year 1	खर्च Expenditure (Rs. in thousands) 2	लक्ष्य (साध्य) Physical Target 3	
	१. आश्रमशाळा समूह (कार्यक्रम योजनेतील तरतूद)		
	1. Ashram School Complex (TSP+OTSP) **Plan**		
२०२२-२०२३ (खर्च)		44	प्राथ. आश्रमशाळा
2022-2023	12845132.90	453	माध्य. आश्रमशाळा + १५३ क. महाविद्यालये
२०२३-२०२४ (मूळ तरतूद)		44	प्राथ. आश्रमशाळा
2023-2024	18105004.00	453	माध्य. आश्रमशाळा + १५३ क. महाविद्यालये
२०२४-२०२५ (प्रस्तावित)		44	प्राथ. आश्रमशाळांचे वर्ग
2024-2025	23481300.00	453	माध्य. आश्रमशाळा + १५३ क. महाविद्यालये
	२. सेवाभावी संस्थांनी चालविलेल्या आश्रमशाळास अनुदान-(कार्यक्रम खर्च)		
	2. Grant-in-aid to Ashram School Run by V. A. (TSP+OTSP) **Plan**		
२०२२-२०२३ (खर्च)		58	प्राथ. आश्रमशाळा
2022-2023	15388391.40	484	माध्य. आश्रमशाळा + क. महाविद्यालये
२०२३-२०२४ (मूळ तरतूद)		58	प्राथ. आश्रमशाळा
2023-2024	17500000.00	483	माध्य. आश्रमशाळा + क. महाविद्यालये
२०२४-२०२५ (प्रस्तावित)		58	प्राथ. आश्रमशाळा
2024-2025	19000000.00	483	माध्य. आश्रमशाळा + क. महाविद्यालये
	३. आदिवासी मुला/मुलींसाठी शासकीय वसतीगृहे उघडणे		
	3. Opening and Maintenance of Govt. Hostels for Boys and Girls		
२०२२-२०२३ (खर्च)		...	...
2022-2023	3370699.50	487	वसतिगृह (कार्यक्रम)
२०२३-२०२४ (मूळ तरतूद)		...	...
2023-2024	5466100.00	490	वसतिगृह (कार्यक्रम)
२०२४-२०२५ (प्रस्तावित)		...	...
2024-2025	5574770.00	490	वसतिगृह (कार्यक्रम)
	४. सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ आर्थिक सहाय्य (कार्यक्रम खर्च)		
	4. Financial Assistance to Tribal Development Corporation Ltd. (Plan)		
२०२२-२०२३ (खर्च)		...	...
2022-2023	319600.00	...	कार्यक्रम
२०२३-२०२४ (मूळ तरतूद)		...	...
2023-2024	410001.00	...	कार्यक्रम
२०२४-२०२५ (प्रस्तावित)		...	...
2024-2025	668619.00	...	कार्यक्रम
	५. शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित (कार्यक्रम खर्च)		
	5. Shabari Adivasi Finance and Development Corporation Ltd. (Plan)		
२०२२-२०२३ (खर्च)		...	...
2022-2023	21250.00	...	कार्यक्रम
२०२३-२०२४ (मूळ तरतूद)		...	...
2023-2024	525000.00	...	कार्यक्रम
२०२४-२०२५ (प्रस्तावित)		...	...
2024-2025	2048000.00	...	कार्यक्रम

आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक

प्रस्तावना–

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासींच्या सर्वांगीण विकासासाठी सन १९७२ मध्ये आदिवासी विकास संचालनालयाची स्थापना शासनाने केलेली होती. आदिवासी उपयोजनेची अधिक प्रभावीपणे अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने समाज कल्याण विभागाचे शासनाने विभाजन करून सन १९८३ मध्ये मंत्रालय स्तरावर स्वतंत्र आदिवासी विकास विभागाची स्थापना करण्यात आलेली आहे.

आदिवासींच्या सर्वांगीण विकास योजनांची अधिक परिणामकारक अंमलबजावणी करण्यासाठी तसेच विभागातील असमतोल दूर करून चांगल्या रितीने सुसूत्रता साधण्यासाठी व आदिवासी विकास विभागाचे सर्वतोपरी बळकटीकरण करण्यासाठी शासनाने आदिवासी विकास विभागातील प्रशासकीय यंत्रणेची पुनर्रचना जानेवारी १९९२ मध्ये केलेली आहे. त्यानुसार आयुक्त, आ. वि., म. रा., नाशिक, अपर आयुक्त, आ. वि., नाशिक, ठाणे, अमरावती, नागपूर तसेच ३० प्र. अ., ए. आ. वि. प्र. यांच्या कार्यालयाची निर्मिती करण्यात आली. आदिवासी उपयोजनेंतर्गत आदिवासींच्या विकासासाठी शासनाच्या विविध विभागामार्फत तसेच जिल्हा परिषदेच्या यंत्रणेमार्फत विविध विकास योजना राबविल्या जातात. या यंत्रणा एकछत्री प्रशासन व्यवस्थेखाली नसल्याने प्रकल्प यंत्रणेचे बळकटीकरण करण्याचा आणि आदिवासी उपयोजनेविषयक विविध विकास योजना राबविणाऱ्या शासकीय आणि जिल्हा परिषद यंत्रणामधील अधिकाऱ्यांवर प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांचे नियंत्रण लागू करण्याच्या दृष्टीने ३० प्रकल्पांपैकी, जव्हार, जि. ठाणे, डहाणू, जि. ठाणे, नाशिक, कळवण, जि. नाशिक, तळोदा जि. नंदुरबार, किनवट, जि. नांदेड, धारणी, जि. अमरावती, पांढरकवडा, जि. यवतमाळ, गडचिरोली, अहेरी, जि. गडचिरोली व भामरागड, जि. गडचिरोली या ११ अती संवेदनशील प्रकल्पांवर प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प म्हणून भारतीय प्रशासनिक सेवेतील आठ व भारतीय वन सेवेतील तीन वरिष्ठ समय श्रेणीतील अधिकारी नियुक्त करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

आदिवासी विकास योजनांची परिणामकारक अंमलबजावणी करण्यासाठी आदिवासी जनतेच्या आर्थिक उन्नतीसाठी आदिवासी विकास महामंडळाची व शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळाची स्थापना सुद्धा शासनाने केलेली आहे. तसेच आदिवासीवर सखोल प्रमाणात संशोधन होण्यासाठी व आवश्यक सांख्यिकी माहितीचे संकलन होण्यासाठी आदिवासींच्या सामाजिक व सांस्कृतिक जीवनाचा अभ्यास होण्याचे दृष्टीने त्याचप्रमाणे विभागीय कर्मचाऱ्यांना शास्त्रीय प्रशिक्षणाची सुविधा उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने पुणे येथे आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेची स्थापना देखील शासनाने केलेली आहे.

२०२३-२०२४ चे कार्यक्रम अंदाजपत्रक तयार करताना नवीन पुनर्रचनेतील सर्व विकासात्मक योजनांचा सर्वतोपरी सखोल विचार करून आवश्यक तेथे सांख्यिकी माहितीदर्शक तक्ते व जोडपत्रे जोडण्यात आलेली आहेत.

आयुक्त, आदिवासी विकास

अपर आयुक्त, ठाणे	अपर आयुक्त, नाशिक	अपर आयुक्त, अमरावती	अपर आयुक्त, नागपूर
(बृहन्मुंबई, ठाणे, रायगड, रत्नागिरी, सिंधूदुर्ग, पुणे, सातारा, सांगली, कोल्हापूर, उस्मानाबाद व सोलापूर जिल्हे)	(नाशिक, अहमदनगर, जळगाव, नंदुरबार व धुळे जिल्हे)	(नांदेड, परभणी, यवतमाळ, अमरावती, औरंगाबाद, जालना, बीड, लातूर, अकोला, बुलढाणा, हिंगोली व वाशिम जिल्हे)	(नागपूर, वर्धा, भंडारा, चंद्रपूर, गोंदिया, गडचिरोली जिल्हे)
प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, पेण, शहापूर, जव्हार, सोलापुर, डहाणू, घोडेगाव व मुंबई	प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, नाशिक, कळवण, राजूर, धुळे, नंदुरबार, तळोदा व यावल	प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प किनवट, पांढरकवडा, धारणी, औरंगाबाद, कळमनुरी, हिंगोली व अकोला	प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, नागपूर, देवरी, चिमूर, चंद्रपूर, अहेरी, भंडारा, वर्धा, गडचिरोली व भामरागड

प्रपत्र–१

आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालयातील पदे व पदांची वेतनश्रेणी दर्शविणारा तक्ता

अ. क्र.	पदनाम	सुधारित वेतन मॅट्रीक्समधील वेतन स्तर	वेतनश्रेणी रुपये	एकूण पदे २०२२-२०२३
१.	सचिव . . .		संवर्ग पद	१
२.	सहसचिव/उपसचिव . . .	एस-२७	१,१८,५००-२,१४,१००	३
		एस-२५	७८,८००-२,०९,२००	
३.	अवर सचिव . . .	एस-२३	६७,७००-२,०८,७००	६
४.	अवर सचिव (विधी) . . .	एस-२३	६७,७००-२,०८,७००	१
५.	मुख्य अभियंता . . .	एस-२९	१,३१,१००-२,१६,६००	१
६.	संचालक . . .	एस-२९	१,३१,१००-२,१६,६००	१
७.	सहायक संचालक . . .	एस-२०	५६,१००-१,७७,५००	१
८.	सहायक मुख्य अभियंता . . .	एस-२३	६७,७००-२,०८,७००	१
९.	उप अभियंता . . .	एस-२०	५६,१००-१,७७,५००	२
१०.	कक्ष अधिकारी . . .	एस-१७	४७,६००-१,५१,१००	१७
		एस-२०	५६,१००-१,७७,५००	
११.	लेखाधिकारी . . .	एस-१६	४४,९००-१,४२,४००	२
१२.	सहायक लेखाधिकारी . . .	एस-१५	४१,८००-१,३२,३००	२
१३.	सहायक कक्ष अधिकारी . . .	एस-१४	३८,६००-१,२२,८००	३६
१४.	लघुलेखक (उच्च श्रेणी) . . .	एस-१५	४१,८००-१,३२,३००	६
१५.	लघुलेखक (निम्न श्रेणी) . . .	एस-१४	३८,६००-१,२२,८००	५
१६.	वरिष्ठ लेखापाल . . .	एस-१३	३५,४००-१,१२,४००	४
१७.	लघु टंकलेखक . . .	एस-८	२५,५००-८१,१००	...
१८.	लिपिक टंकलेखक . . .	एस-६	१९,९००-६३,२००	४४
१९.	वाहन चालक	एस-६	१९,९००-६३,२००	२
२०.	शिपाई . . .	एस-१	१५,०००-४७,६००	१३
			एकूण ...	१४८

प्रपत्र–२

पर्सनल समरी

		३१-३-२०२१ अखेर एकूण पदे			३१-३-२०२४ अखेर अंदाजित एकूण पदे		
		स्थायी	अस्थायी	एकूण	स्थायी	अस्थायी	एकूण
१.	टेक्निकल–						
	राजपत्रित	...	४	४	...	४	४
	अराजपत्रित	...	...	...	...	...	...
	एकूण	...	४	४	...	४	४
२.	नॉन-टेक्निकल–						
	राजपत्रित	२२	५	२७	२२	१४	३६
	अराजपत्रित	८४	२४	१०८	८०	२८	१०८
	एकूण	१०६	२९	१३५	१०२	४२	१४४
३.	एकूण १ व २–						
	राजपत्रित	२२	९	३१	२२	१८	४०
	अराजपत्रित	८४	२४	१०८	८०	२८	१०८
	एकूण	१०६	३३	१३९	१०२	४६	१४८

(१) आयुक्त, आदिवासी विकास, म.रा., नाशिक कार्यालयातील पदे

अ.क्र.	पदनाम			वेतनस्तर				मंजूर पदसंख्या
१.	आयुक्त	...	...		संवर्ग पद			१
२.	अपर आयुक्त (मुख्यालय)	...	...	एस-२७	...	११८५००-२१४१००	...	१
३.	सह आयुक्त	...	...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१
४.	सहसंचालक (अर्थ व लेखा कक्ष)		...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१
५.	सह आयुक्त (शिक्षण)	...	...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१
६.	सह आयुक्त (नियोजन)	...	...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१
७.	उपआयुक्त	...	...	एस-२३	...	६७७००-२०८७००	...	३
८.	उपसंचालक (लेखापरीक्षण)	...	...	एस-२३	...	६७७००-२०८७००	...	१
९.	कार्यकारी अभियंता (बांधकाम)...		...	एस-२३	...	६७७००-२०८७००	...	१
१०.	उप अभियंता (विद्युत)	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	१
११.	सहायक आयुक्त	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	३
१२.	सहायक आयुक्त (शिक्षण)	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	१
१३.	सहायक प्रकल्प अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	६
१४.	सहायक प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण)		...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	४
१५.	निवडश्रेणी लघुलेखक	...	...	एस-१६	...	४४९००-१४२४००	...	१
१६.	लेखा अधिकारी	...	...	एस-१६	...	४४९००-१४२४००	...	३
१७.	सहायक लेखा अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	४
१८.	उच्चश्रेणी लघुलेखक	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	१
१९.	कार्यालय अधीक्षक	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	४
२०.	वरिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी		...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	४
२१.	सहायक संशोधन अधिकारी ...		...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	१
२२.	वरिष्ठ आदिवासी विकास निरीक्षक		...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	२
२३.	निम्नश्रेणी लघुलेखक	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	१
२४.	उपलेखापाल	...	...	एस-१३	...	३५४००-११२४००	...	४
२५.	मुख्य लिपिक	...	...	एस-१३	...	३५४००-११२४००	...	२
२६.	वरिष्ठ लिपिक	...	...	एस-८	...	२५५००-८११००	...	९
२७.	कनिष्ठ लिपिक/टंकलेखक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	२८
२८.	वाहन चालक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	...
२९.	पंप ऑपरेटर	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	...
३०.	नाईक	...	...	एस-५	...	१८०००-५६९००	...	...
३१.	शिपाई	...	...	एस-१	...	१५०००-४७६००	...	...
३२.	पहारेकरी	...	...	एस-१	...	१५०००-४७६००	...	...
३३.	माळी	...	...	एस-१	...	१५०००-४७६००	...	...
३४.	सफाईगार	...	...	एस-१	...	१५०००-४७६००	...	...
						एकूण	...	**९०**

(२) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे

अ.क्र.	पदनाम			वेतनस्तर				मंजूर पदसंख्या
				गट-अ				
१.	आयुक्त	...	...	संवर्ग पद				१
२.	सहसंचालक	...	...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१
३.	उपसंचालक (एक्षेविका)	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	१
				गट-ब				
४.	संशोधन अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	३
५.	अधिव्याख्याता	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	२
६.	प्रशासकीय अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	१
७.	संग्रहालय अभिरक्षी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	१
८.	लेखा अधिकारी	...	...	एस-१६	...	४४९००-१४२४००	...	१
९.	सांख्यिकी अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	१
				गट-क				
१०.	कार्यालय अधीक्षक	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	१
११.	सांस्कृतिक अधिकारी	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	१
१२.	संशोधन सहायक	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	६
१३.	लघुलेखक उच्चश्रेणी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	२
१४.	मुख्य लिपिक	...	...	एस-१३	...	३५४००-११२४००	...	१
१५.	वरिष्ठ लिपिक	...	...	एस-८	...	२५५००-८११००	...	२
१६.	सांख्यिकी सहायक (वरिष्ठ)	...	...	एस-१३	...	३५४००-११२४००	...	१
१७.	अन्वेषक (वरिष्ठ)	...	...	एस-८	...	२५५००-८११००	...	४
१८.	लघुटंकलेखक	...	...	एस-८	...	२५५००-८११००	...	२
१९.	कनिष्ठ लिपिक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	१
२०.	टंकलेखक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	१
२१.	लिपिक टंकलेखक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	१
२२.	सांख्यिकी सहायक (कनिष्ठ)		...	एस-८	...	२५५००-८११००	...	६
२३.	अन्वेषक (कनिष्ठ)	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	४
२४.	कॅमेरामन-कम-प्रोजेक्ट ऑप.		...	एस-१०	...	२९२००-९२३००	...	१
२५.	सहाय्यक ग्रंथपाल	...	...	एस-७	...	२१७००-६९१००	...	१
						एकूण	...	**४७**

(३) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे, नाशिक, नागपूर, अमरावतीसाठी विहित केलेली पदे

अ.क्र.	पदनाम	विभाग		वेतनश्रेणी	स्तर	पदसंख्या				
						नाशिक	ठाणे	अमरावती	नागपूर	एकूण
१.	अपर आयुक्त		…	संवर्ग पद	…	१	…	…	१	२
	अपर आयुक्त	आ.वि.वि.	…	११८५००-२१४१००	एस-२७	…	१	१	…	२
२.	अधीक्षक अभियंता	आ.वि.वि.	…	७८८००-२०९२००	एस-२५	१	…	…	१	२
३.	उपआयुक्त	आ.वि.वि.	…	६७७००-२०८७००	एस-२३	१	१	१	१	४
४.	वरिष्ठ संशोधन अधिकारी	आ.वि.वि.	…	६७७००-२०८७००	एस-२३	१	१	१	१	४
५.	सहायक आयुक्त	आ.वि.वि.	…	५६१००-१७७५००	एस-२०	२	२	२	२	८
६.	सहायक आयुक्त (शिक्षण)	आ.वि.वि.	…	५६१००-१७७५००	एस-२०	१	१	१	१	४
७.	सहायक संचालक (अर्थ लेखा)	वित्त वि.	…	५६१००-१७७५००	एस-२०	१	१	१	१	४
८.	उप अभियंता	आ.वि.वि.	…	५६१००-१७७५००	एस-२०	१	१	१	१	४
९.	लेखा अधिकारी	वित्त वि.	…	४४९००-१४२४००	एस-१६	२	२	२	२	८
१०.	सहायक प्रकल्प अधिकारी	आ.वि.वि.	…	४१८००-१३२३००	एस-१५	२	२	२	२	८
११.	सहायक प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण)	आ.वि.वि.	…	४१८००-१३२३००	एस-१५	४	४	४	४	१६
१२.	सहायक लेखा अधिकारी	वित्त वि.	…	४१८००-१३२३००	एस-१५	३	३	३	३	१२
१३.	कार्यालयीन अधीक्षक	आ.वि.वि.	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	२	२	२	२	८
१४.	वरिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी	आ.वि.वि.	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	२	२	२	२	८
१५.	कनिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी	आ.वि.वि.	…	३५४००-११२४००	एस-१३	१	१	१	१	४
१६.	सहायक संशोधन अधिकारी	नियोजन	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	१	१	१	१	४
१७.	वरिष्ठ आदिवासी विकास निरीक्षक	आ.वि.वि.	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	१	१	१	१	४
१८.	उच्चश्रेणी लघुलेखक	आ.वि.वि.	…	४१८००-१३२३००	एस-१५	२	१	१	२	६
१९.	निम्नश्रेणी लघुलेखक	आ.वि.वि.	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	…	…	१	१	२
२०.	कनिष्ठ अभियंता	आ.वि.वि.	…	३८६००-१२२८००	एस-१४	२	२	२	२	८
२१.	उपलेखापाल	आ.वि.वि.	…	३५४००-११२४००	एस-१३	२	२	२	२	८
		वित्त वि.	…	३५४००-११२४००	एस-१३	३	३	३	३	१२
२२.	मुख्य लिपिक	आ.वि.वि.	…	३५४००-११२४००	एस-१३	१	१	१	१	४
२३.	आदिवासी विकास निरीक्षक	आ.वि.वि.	…	३५४००-११२४००	एस-१३	२	२	२	२	८
२४.	वरिष्ठ लिपिक	आ.वि.वि.	…	२५५००-८११००	एस-८	५	५	५	५	२०
२५.	सांख्यिकी सहायक	आ.वि.वि.	…	२५५००-८११००	एस-८	१	१	१	१	४
२६.	कनिष्ठ लिपिक/टंकलेखक	आ.वि.वि.	…	१९९००-६३२००	एस-६	२१	२२	२०	२१	८४
२७.	वाहन चालक	आ.वि.वि.	…	१९९००-६३२००	एस-६	…	…	…	…	…
२८.	शिपाई	आ.वि.वि.	…	१५०००-४७६००	एस-१	…	…	…	…	…
२९.	रक्षक	आ.वि.वि.	…	१५०००-४७६००	एस-१	…	…	…	…	…
				एकूण	…	**६६**	**६५**	**६४**	**६७**	**२६२**

(४) ३०-प्रकल्प अधिकारी, यांचे कार्यालयातील पदे

अ. क्र.	पदनाम		वेतनश्रेणी	स्तर	पदसंख्या
१.	प्रकल्प अधिकारी		संवर्ग पद		११
२.	प्रकल्प अधिकारी (श्रेणी-१)	...	६७७००-२०८७००	एस-२३	६
३.	प्रकल्प अधिकारी (श्रेणी-२)	...	५६१००-१७७५००	एस-२०	१३
४.	सहायक प्रकल्प अधिकारी	...	४१८००-१३२३००	एस-१५	८५
५.	सहायक प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण)	...	४१८००-१३२३००	एस-१५	८३
६.	नियोजन अधिकारी	...	४१८००-१३२३००	एस-१५	१३
७.	लेखा अधिकारी	...	४४९००-१४२४००	एस-१६	२९
८.	सहायक लेखा अधिकारी	...	४१८००-१३२३००	एस-१५	३०
९.	कार्यालय अधीक्षक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	६०
१०.	संशोधन अधिकारी (नियोजन)	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	३०
११.	वरिष्ठ आदिवासी विकास निरीक्षक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	३२
१२.	निम्नश्रेणी लघुलेखक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	७
१३.	कनिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	८३
१४.	कनिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी (निरीक्षण)	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	१२०
१५.	उपलेखापाल	...	३५४००-११२४००	एस-१३	९०
१६.	आदिवासी विकास निरीक्षक	...	३५४००-११२४००	एस-१३	१३४
१७.	मुख्य लिपिक	...	३५४००-११२४००	एस-१३	३०
१८.	वरिष्ठ लिपिक	...	२५५००-८११००	एस-८	२२६
१९.	सांख्यिकी सहायक	...	२५५००-८११००	एस-८	२९
२०.	लघु टंकलेखक	...	२५५००-८११००	एस-८	२८
२१.	लिपिक टंकलेखक	...	१९९००-६३२००	एस-६	५५१
२२.	वाहन चालक	...	१९९००-६३२००	एस-६	...
२३.	शिपाई	...	१५०००-४७६००	एस-१	...
२४.	पहारेकरी	...	१५०००-४७६००	एस-१	...
२५.	अर्धवेळ सफाईगार	...	१५०००-४७६००	एस-१	...
				एकूण पदे ...	**१६९०**

(५) ४९९ शासकीय आश्रमशाळा

अ.क्र.	पदनाम	वेतनस्तर		मंजूर पदसंख्या
		गट-क		
१.	माध्यमिक मुख्याध्यापक	एस-१७	४७६००-१५११००	४५४
		एस-२२	६००००-१९०८००	
		Senior Scale		
२.	प्राध्यापक (कनिष्ठ महाविद्यालय)	एस-१७	४७६००-१५११००	१११३
		एस-२०	५६१००-१७७५००	
		Senior Scale		
		एस-२२	६००००-१९०८००	
		(Selection Scale for 20% Posts)		
३.	माध्यमिक शिक्षक	एस-१४	३८६००-१२२८००	१८९३
		एस-१५	४१८००-१३२३००	
		Senior Scale		
		एस-१७	४७६००-१५११००	
		(Selection Scale for 20% Posts)		
४.	प्राथमिक मुख्याध्यापक	एस-१४	३८६००-१२२८००	४५
		एस-१५	४१८००-१३२३००	
		Senior Scale		
		एस-१७	४७६००-१५११००	
		(Selection Scale for 20% Posts)		
५.	प्राथमिक शिक्षक	एस-१०	२९२००-९२३००	३१०९
		एस-१३	३५४००-११२४००	
		Senior Scale		
		एस-१४	३८६००-१२२८००	
		(Selection Scale for 20% Posts)		
६.	पदवीधर प्राथमिक शिक्षक	एस-१४	३८६००-१२२८००	४९९
		एस-१५	४१८००-१३२३००	
		Senior Scale		
		एस-१७	४७६००-१५११००	
		(Selection Scale for 20% Posts)		
७.	वसतीगृह अधीक्षक	एस-८	२५५००-८११००	४९९
८.	आश्रमशाळा स्त्री अधीक्षिका	एस-८	२५५००-८११००	४९९
९.	वरिष्ठ लिपिक	एस-८	२५५००-८११००	१५०
१०.	ग्रंथपाल	एस-८	२५५००-८११००	१४८
११.	कनिष्ठ लिपिक	एस-६	१९९००-६३२००	३०६
१२.	प्रयोगशाळा (परिचर) सहायक	एस-६	१९९००-६३२००	१४८
१३.	क्रिडा शिक्षक	...	...	...
१४.	चित्रकला शिक्षक	...	...	...
		गट-ड		
१५.	स्वयंपाकी	एस-३	१६६००-५२४००	१०५०
१६.	चौकीदार	एस-१	१५०००-४७६००	४९९
			एकूण नियमित पदे	**१०४१२**

(६) ४९४ शासकीय वसतिगृहे

अ.क्र.	पदनाम	वेतनस्तर		मंजूर पदसंख्या
	गट-ब			
१.	गृह प्रमुख	एस-१५ ...	४१८००-१३२३०० ...	२१
	गट-क			
२.	गृहपाल	एस-१४ ...	३८६००-१२२८०० ...	५३४
३.	मुख्य लिपिक	एस-१३ ...	३५४००-११२४०० ...	२९
४.	लिपिक टंकलेखक	एस-६ ...	१९९००-६३२०० ...	३९४
	गट-ड			
५.	रखवालदार	एस-१ ...	१५०००-४७६०० ...	४९४
			एकूण नियमित पदे ...	**१४७२**

(७) २ आदर्श आश्रमशाळा, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य

अ.क्र.	पदनाम	वेतनस्तर		मंजूर पदसंख्या
	गट-क			
१.	कुल प्रमुख	एस-१५ ...	४१८००-१३२३०० ...	२
२.	गृहपाल	एस-१४ ...	३८६००-१२२८०० ...	२
३.	सहायक शिक्षक	एस-१४ ... एस-१५ ... Senior Scale एस-१७ ... (Selection Scale for 20% Posts)	३८६००-१२२८०० ... ४१८००-१३२३०० ४७६००-१५११००	१८
४.	मुख्य लिपिक	एस-१३ ...	३५४००-११२४०० ...	१
५.	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ ...	२५५००-८११०० ...	२
६.	चित्रकला शिक्षक	एस-१० ... एस-१३ ... Senior Scale एस-१४ ... (Selection Scale for 20% Posts)	२९२००-९२३०० ३५४००-११२४०० ... ३८६००-१२२८००	२
७.	नर्स	एस-८ ...	२५५००-८११०० ...	२
	गट-ड			
८.	चौकीदार	एस-१ ...	१५०००-४७६०० ...	२
			एकूण नियमित पदे ...	**३१**

(८) १५ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्या

अ.क्र.	पदनाम			वेतनस्तर				मंजूर पदसंख्या
				गट-अ				
१.	सह आयुक्त	...	...	एस-२५	...	७८८००-२०९२००	...	१५
२.	उपसंचालक (संशोधन)	...	...	एस-२३	...	६७७००-२०८७००	...	१५
३.	विधी अधिकारी	...	...	एस-२३	...	६७७००-२०८७००	...	१५
४.	वरिष्ठ संशोधन अधिकारी	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	३०
५.	पोलीस उपअधीक्षक	...	...	एस-२०	...	५६१००-१७७५००	...	१५
६.	पोलीस निरीक्षक	...	...	एस-१८	...	४९१००-१५५८००	...	३८
				गट-ब				
७.	संशोधन अधिकारी	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	३८
८.	प्रबंधक	...	...	एस-१५	...	४१८००-१३२३००	...	८
				गट-क				
९.	कनिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी		...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	१५
१०.	संशोधन सहायक	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	२३
११.	लघुलेखक निम्नश्रेणी	...	...	एस-१४	...	३८६००-१२२८००	...	३०
१२.	लिपिक टंकलेखक	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	६७
१३.	अभिलेखापाल	...	...	एस-६	...	१९९००-६३२००	...	८
१४.	पोलीस शिपाई	...	...	एस-७ Plus Spl. pay Rs. ७५०	...	२१७००-६९१००	...	३८
						एकूण	...	**३५५**

प्रकल्प अधिकाऱ्यांच्या कार्यालयाकरिता विहित करण्यात

अ. क्र.	पदनाम	नाशिक	कळवण	यावल	राजुर	धुळे	नंदुरबार	तळोदा	एकूण नाशिक	शहापूर	जव्हार	डहाणू	पेण	मुंबई	सोलापूर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१.	प्रकल्प अधिकारी	१	१	…	…	…	…	१	३	…	१	१	…	…	…
२.	प्रकल्प अधिकारी वर्ग-१ (श्रेणी-१)	…	…	…	…	…	१	…	१	१	…	…	…	…	…
३.	प्रकल्प अधिकारी वर्ग-१ (श्रेणी-२)	…	….	१	१	१	…	…	३	…	…	…	१	१	१
४.	सहा. प्रकल्प अधिकारी	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	३	३	२	२
५.	सहा. प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण)	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	३	३	१	२
६.	नियोजन अधिकारी	१	…	…	…	…	१	१	३	…	१	…	१	…	…
७.	लेखा अधिकारी	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	…	१
८.	सहायक लेखा अधिकारी	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१
९.	कार्यालय अधीक्षक	२	२	२	२	२	२	२	१४	२	२	२	२	२	२
१०.	कनिष्ठ शिक्षण विस्तार अधिकारी	८	८	५	४	६	६	६	४३	४	५	६	३	१	१
११.	कनिष्ठ शि. वि. अधिकारी (निरि)	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	३	३	१	२
१२.	संशोधन सहायक	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१
१३.	वरिष्ठ आदिवासी वि. निरीक्षक	२	२	१	१	२	२	१	११	१	१	१	१	…	…
१४.	लघुलेखक निम्नश्रेणी	१	१	…	…	…	…	१	३	…	१	…	…	…	…
१५.	उपलेखापाल	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	३	३	३	३
१६.	आदिवासी विकास निरीक्षक	५	५	५	५	५	५	५	३५	५	५	५	५	१	२
१७.	मुख्य लिपिक	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१
१८.	वरिष्ठ लिपिक	८	८	८	८	८	८	८	५६	८	८	८	८	४	४
१९.	सांख्यिकी सहायक	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१
२०.	लघु टंकलेखक	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	…	…
२१.	कनिष्ठ लिपिक	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	१४०	२०	२०	२१	२०	८	१०
२२.	वाहन चालक	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२३.	शिपाई	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२४.	चौकीदार	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२५.	अर्धवेळ सफाईगार	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
	एकूण ···	६६	६५	६०	५९	६२	६३	६३	४३८	५९	६२	६२	५९	२८	३४

बाह्यस्त्रोत

१.	वैद्यकीय अधिकारी	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१
२.	वाहन चालक	२	२	२	१	१	१	२	११	२	२	२	२	१	१
३.	बहूउद्देशिय कर्मचारी	८	८	८	८	८	८	८	५६	८	८	८	८	८	८
	एकूण ···	११	११	११	१०	१०	१०	११	७४	११	११	११	११	१०	१०

आलेली पदे व प्रकल्प अधिकाऱ्यांचे मुख्यालय

घोडेगाव १७	एकूण ठाणे १८	धारणी १९	औरंगाबाद २०	पांढरकवडा २१	पुसद २२	अकोला २३	किनवट २४	कळमनुरी २५	एकूण अमरावती २६	नागपूर २७	चंद्रपूर २८	चिमूर २९	देवरी ३०	भंडारा ३१	अहेरी ३२	भामरागड ३३	गडचिरोली ३४	वर्धा ३५	एकूण नागपूर ३६	एकूण एकंदर ३७
…	२	१	…	१	…	…	१	…	३	…	…	…	…	…	१	१	१	…	३	११
१	२	…	…	…	…	…	…	…	…	१	१	…	१	…	…	…	…	…	३	६
…	३	…	१	…	१	१	…	१	४	…	…	१	…	१	…	…	…	१	३	१३
३	१९	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	२	३	२	३	३	३	२	२४	८५
३	१८	३	२	३	३	३	३	३	२०	३	३	२	३	२	३	३	३	२	२४	८३
१	३	१	…	१	…	…	१	…	३	१	१	…	१	…	…	…	१	…	४	१३
१	६	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	२९
१	७	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	३०
२	१४	२	२	२	२	२	२	२	१४	२	२	२	२	२	२	२	२	२	१८	६०
४	२४	६	३	६	३	३	३	२	२६	३	४	२	४	२	३	२	५	२	२७	१२०
३	१८	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	२	३	१	३	३	३	२	२३	८३
१	७	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	३०
२	६	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	…	१	१	८	३२
…	१	…	…	१	…	…	१	…	२	…	…	…	…	…	…	…	१	…	१	७
३	२१	३	३	३	३	३	३	३	२१	३	३	३	३	३	३	३	३	३	२७	९०
५	२८	५	५	५	५	५	५	५	३५	५	५	३	५	२	५	४	५	२	३६	१३४
१	७	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	३०
८	४८	८	८	८	८	८	८	८	५६	८	८	८	८	६	८	८	८	४	६६	२२६
१	७	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	…	८	२९
१	५	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	२८
२०	११९	२०	२०	२०	२०	२०	२०	१४	१३४	१८	२०	२०	२०	१०	२०	२०	२०	१०	१५८	५५१
…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
६१	३६५	६२	५७	६३	५८	५८	६०	५१	४०९	५७	६०	५२	६०	३८	५८	५५	६२	३६	४७८	१६९०

पदे

१	७	१	१	१	१	१	१	१	७	१	१	१	१	१	१	१	१	१	९	३०
२	१२	२	२	२	१	२	२	१	१२	१	१	१	२	१	१	१	२	१	११	४६
८	५६	८	८	८	८	८	८	८	५६	८	८	८	८	८	८	८	८	८	७२	२४०
११	७५	११	११	११	१०	११	११	१०	७५	१०	१०	१०	११	१०	१०	१०	११	१०	९२	३१६

खालील तक्ता एकूण आश्रमशाळेची क्षमता (संख्या) आणि प्रत्यक्ष प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या दर्शवितो :

The following table indicates the intake capacity of existing Ashram Schools and number of students actually admitted therein :

तक्ता दोन TABLE II

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव		आदिवासी लोकसंख्या (हजारात) जनगणना २०११	मान्यता असलेल्या आश्रमशाळांची संख्या									आश्रमशाळेत विद्यार्थी घेण्याची क्षमता			प्रत्यक्ष प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या			शेरा
				२०२२-२३			२०२३-२४			२०२४-२५			२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५	
				प्राआशा	माआशा	क.महा.	प्राआशा	माआशा	क.महा.	प्राआशा	माआशा	क.महा.							
१	२		३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९
	नाशिक	टीएसपी	1564	3	45	22	3	45	22	3	45	22	36116	36158	36881	...	...	...	...
1.	Nashik	ओटीएसपी		...	9	...	...	9	...	...	9	...	2776	3064	3125	...	...	...	...
	धुळे	टीएसपी	647	4	7	6	4	6	6	4	6	6	7519	7458	7607	...	...	...	...
2.	Dhule	ओटीएसपी		3	2	...	3	3	...	3	3	...	1789	1271	1296	...	...	...	...
	नंदुरबार	टीएसपी	1142	16	41	14	15	42	14	15	42	14	30485	30583	31195	...	...	...	...
3.	Nandurbar	ओटीएसपी		...	3	...	...	3	...	...	3	...	1051	1043	1064	...	...	...	...
	जळगाव	टीएसपी	604	3	2	2	3	2	2	3	2	2	2203	2212	2256	...	...	...	...
4.	Jalgaon	ओटीएसपी		...	10	...	...	10	...	...	10	...	3234	3068	3129	...	...	...	...
	अहमदनगर	टीएसपी	378	...	10	4	...	10	4	...	10	4	4076	3969	4048	...	...	...	...
5.	Ahmednagar	ओटीएसपी		...	6	1	...	6	1	...	6	1	2121	1963	2002	...	...	...	...
	मुंबई उपनगर	टीएसपी	105	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
6.	Mumbai	ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	मुंबई शहर	टीएसपी	25	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
7.	Mumbai City	ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	ठाणे	टीएसपी	425	1	11	7	2	11	8	2	11	8	8475	7864	8021	...	...	...	...
8.	Thane	ओटीएसपी		2	2	...	1	1	...	1	1	...	586	1205	1229	...	...	...	...
	पालघर	टीएसपी	1118	7	28	28	7	28	28	7	28	28	34901	35991	36711	...	...	...	...
9.	Palghar	ओटीएसपी		...	...	...	1	...	...	1	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	पुणे	टीएसपी	349	1	8	4	1	7	4	1	7	4	3282	3505	3575	...	...	...	...
10.	Pune	ओटीएसपी		...	5	1	...	6	1	...	6	1	2197	1826	1863	...	...	...	...
	रत्नागिरी	टीएसपी	20	....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
11.	Ratnagiri	ओटीएसपी		...	2	...	...	2	...	...	2	...	405	452	461	...	...	...	...
	सिंधूदुर्ग	टीएसपी	7	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
12.	Sindhudurg	ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता दोन (चालू)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
सोलापूर	टीएसपी	78	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
13. Solapur	ओटीएसपी		...	2	...	...	2	...	...	2	...	593	390	398	...	...	...	...
कोल्हापूर	टीएसपी	30	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
14. Kolhapur	ओटीएसपी		...	2	...	...	2	...	...	2	...	216	187	191	...	...	...	...
सातारा	टीएसपी	30	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
15. Satara	ओटीएसपी		...	2	...	...	2	...	...	2	...	159	159	162	...	...	...	...
सांगली	टीएसपी	18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
16. Sangli	ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
रायगड	टीएसपी	305	...	1	2	...	3	...	...	3	...	1765	1754	1765	...	...	...	...
17. Raigad	ओटीएसपी		1	5	3	1	6	2	1	6	2	3319	3294	3360	...	...	...	
धाराशिव (उस्मानाबाद)	टीएसपी	36	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
18. Dharashiv	ओटीएसपी		...	1	...	...	1	...	...	1	...	126	118	120	...	...	...	...
अमरावती	टीएसपी	404	1	5	9	1	5	9	1	5	9	8725	9310	9496	...	...	...	...
19. Amravati	ओटीएसपी		...	5	...	...	5	...	...	5	...	1135	1471	1500	...	...	...	...
यवतमाळ	टीएसपी	514	...	9	3	...	9	2	...	9	2	1812	2704	2758	...	...	...	...
20. Yavatmal	ओटीएसपी		...	6	6	...	7	7	...	7	7	4108	4074	4155	...	...	...	...
नांदेड	टीएसपी	282	...	6	6	...	6	6	...	6	6	4714	4458	4547	...	...	...	...
21. Nanded	ओटीएसपी		1	3	1	1	2	1	1	2	1	1306	1375	1403	...	...	...	...
हिंगोली	टीएसपी	112	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
22. Hingoli	ओटीएसपी		...	4	1	...	4	1	...	4	1	1891	1903	1941	...	...	...	...
परभणी	टीएसपी	41	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
23. Parbhani	ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
अकोला	टीएसपी	100	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
24. Akola	ओटीएसपी		...	1	1	...	1	1	...	1	1	869	888	906	...	...	...	...
वाशिम	टीएसपी	81	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
25. Washim	ओटीएसपी		...	2	1	...	2	1	...	2	1	1053	1036	1057	...	...	...	...
बुलढाणा	टीएसपी	125	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
26. Buldhana	ओटीएसपी		...	3	...	...	3	...	...	3	...	844	845	862	...	...	...	...

तक्ता दोन (चालू)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	छ. संभाजीनगर (औरंगाबाद)																	
27.	C. Sambhaji- टीएसपी	143	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	Nagar ओटीएसपी		...	5	...	...	5	...	...	5	...	1754	1525	1556	...	...	...	...
	बीड टीएसपी	33	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
28.	Beed ओटीएसपी		...	3	...	...	3	...	...	3	...	945	841	858	...	...	...	...
	जालना टीएसपी	42	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
29.	Jalana ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	लातूर टीएसपी	57	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
30.	Latur ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	नागपूर टीएसपी	438	...	1	...	...	1	...	...	1	...	131	102	104	...	...	...	...
31.	Nagpur ओटीएसपी		...	3	2	...	3	2	...	3	2	952	1023	1043	...	...	...	...
	वर्धा टीएसपी	150	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
32.	Wardha ओटीएसपी		...	2	...	...	2	...	...	2	...	292	350	357	...	...	...	...
	भंडारा टीएसपी	89	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
33.	Bhandara ओटीएसपी		...	1	...	...	1	...	...	1	...	246	222	226	...	...	...	...
	गोंदिया टीएसपी	214	...	3	6	...	3	6	...	3	6	2934	3299	3365	...	...	...	...
34.	Gondia ओटीएसपी		...	1	1	...	1	1	...	1	1	697	688	702	...	...	...	...
	चंद्रपूर टीएसपी	389	...	6	2	...	8	2	...	8	2	2339	2187	2231	...	...	...	...
35.	Chandrapur ओटीएसपी		...	2	2	...	1	1	...	1	1	592	686	700	...	...	...	...
	गडचिरोली टीएसपी	415	1	24	18	...	25	18	...	25	18	13311	12856	13113	...	...	...	...
36.	Gadchiroli ओटीएसपी		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण ... टीएसपी	10510	37	207	133	36	211	131	36	211	131	162788	164410	167698	...	...	...	...
	Total ओटीएसपी		8	92	20	7	93	19	7	93	19	35256	34967	35666	...	...	...	...

तक्ता-दोन

TABLE–II

आश्रमशाळेचा इयत्ता १० वी चा निकाल

	वर्ष	शालांत परीक्षेला बसलेले विद्यार्थी			शालांत परीक्षेत पास झालेले विद्यार्थी			पास टक्केवारी		
		मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	२०२२-२०२३	८६१८	९८७२	१८४९०	७८८१	९४४७	१७३२८	९१.४५	९५.६९	९३.७२
२.	२०२३-२०२४ (अंदाजित)	९०२४	१०५५४	१९५७८	८५००	१०१५०	१८६५०	९४.१९	९६.१७	९५.२६
३.	२०२४-२०२५ (अंदाजित)	९२९५	१०८७१	२०१६६	९०००	१०५००	१९५००	९६.८३	९६.५९	९६.७०

आश्रमशाळेचा इयत्ता १२ वी चा निकाल

	वर्ष	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१.	२०२२-२०२३	४३३०	४६६१	८९९१	४०७१	४३९३	८४६४	९४.०२	९४.२५	९४.१४
२.	२०२३-२०२४ (अंदाजित)	५२७१	६२८८	११५५९	५०८५	५९५०	११०३५	९६.४७	९४.६२	९५.४७
३.	२०२४-२०२५ (अंदाजित)	५४५५	६३००	११७५५	५२६०	६१५०	११४१०	९६.४३	९७.६२	९७.०७

आश्रमशाळा समूह

तक्ता तीन

कर्मचारीविषयक गोषवारा :

अ. क्र.	पदनाम		वेतनमान	स्तर	पदसंख्या		पदनाम
					२०२२-२०२३	२०२३-२०२४	
१	२		३	४	५		६
१.	माध्यमिक मुख्याध्यापक	...	४७६००-१५११००	एस-१७	४५४	४५४	Headmaster
			६००००-१९०८००	एस-२२			
२.	प्राध्यापक (कनिष्ठ महाविद्यालय)	...	४७६००-१५११००	एस-१७	१११३	१११३	Professor (Junior College)
			५६१००-१७७५००	एस-२०			
			६००००-१९०८००	एस-२२			
३.	माध्यमिक शिक्षक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	१८९३	१८९३	Secondary Teacher
			४१८००-१३२३००	एस-१५			
			४७६००-१५११००	एस-१७			
४.	प्राथमिक मुख्याध्यापक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	४५	४५	Primary Headmaster
			४१८००-१३२३००	एस-१५			
			४७६००-१५११००	एस-१७			
५.	प्राथमिक शिक्षक	...	२९२००-९२३००	एस-१०	३१०९	३१०९	Primary Teacher
			३५४००-११२४००	एस-१३			
			३८६००-१२२८००	एस-१४			
६.	पदवीधर प्राथमिक शिक्षक	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	४९९	४९९	Graduate Primary Teacher
			४१८००-१३२३००	एस-१५			
			४७६००-१५११००	एस-१७			
७.	वसतिगृह अधीक्षक	...	२५५००-८११००	एस-८	४९९	४९९	Hostel Superintendent
८.	आश्रमशाळा स्त्री अधिक्षिका	...	२५५००-८११००	एस-८	४९९	४९९	Girls Hostel Superintendent
९.	वरिष्ठ लिपिक	...	२५५००-८११००	एस-८	१५०	१५०	Senior Clerk
१०.	ग्रंथपाल	...	२५५००-८११००	एस-८	१४८	१४८	Librarian
११.	कनिष्ठ लिपिक	...	१९९००-६३२००	एस-६	३०६	३०६	Junior Clerk
१२.	प्रयोगशाळा (परिचर) सहायक	...	१९९००-६३२००	एस-६	१४८	१४८	Laboratory Assistant
१३.	क्रीडा शिक्षक	...	—	—	...	...	Sport Teacher
१४.	चित्रकला शिक्षक	...	—	—	...	...	Drawing Teacher
१५.	स्वयंपाकी	...	१६६००-५२४००	एस-३	१०५०	१०५०	Cook
१६.	चौकीदार	...	१५०००-४७६००	एस-१	४९९	४९९	Watchman
				एकूण ...	**१०४१२**	**१०४१२**	**Total**

आदर्श आश्रमशाळा समूह

तक्ता तीन

कर्मचारीविषयक गोषवारा :

अ. क्र.	पदनाम		वेतनमान	स्तर	पदसंख्या		पदनाम
					२०२२-२०२३	२०२३-२०२४	
१	२		३	४	५		६
१.	कुलप्रमुख	...	४१८००-१३२३००	एस-१५	२	२	Chancellor
२.	गृहपाल	...	३८६००-१२२८००	एस-१४	२	२	Warden
३.	सहायक शिक्षक	...	३८६००-१२२८०० ४१८००-१३२३०० ४७६००-१५११००	एस-१४ एस-१५ एस-१७	१८	१८	Assistant Teacher
४.	मुख्य लिपिक	...	३५४००-११२४००	एस-१३	१	१	Head Clerk
५.	वरिष्ठ लिपिक	...	२५५००-८११००	एस-८	२	२	Senior Clerk
६.	चित्रकला शिक्षक	...	२९२००-९२३०० ३५४००-११२४०० ३८६००-१२२८००	एस-१० एस-१३ एस-१४	२	२	Drawing Teacher
७.	नर्स	...	२५५००-८११००	एस-८	२	२	Nurse
८.	लिपिक टंकलेखक	...	१९९००-६३२००	एस-६	...	...	Junior Clerk
९.	चौकीदार	...	१५०००-४७६००	एस-१	२	२	Watchman
१०.	स्वयंपाकी	...	१६६००-५२४००	एस-३	...	...	Cook
११.	कामाठी	...	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Maid Servant
१२.	मदतनीस	...	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Maid Servant
१३.	शिपाई	...	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Peon
१४.	सफाईगार	...	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Sweepers
			एकूण नियमित पदे	...	**३१**	**३१**	

तक्ता-चार

आदिवासी विकास विभागांतर्गत कार्यरत शासकीय आश्रमशाळा विद्यार्थी संख्या सन २०२३-२४ (माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर)

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय	शासकीय शाळा	प्रत्यक्षात प्रवेशित निवासी विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित बहिस्थ विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित विनासवलत विद्यार्थी			एकूण प्रवेशित विद्यार्थी संख्या		
			मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१.	नाशिक ...	३९	५५१०	६३९१	११९०१	१३२७	१३१५	२६४२	२११०	२१६३	४२७३	८९४७	९८६९	१८८१६
२.	कळवण ...	४०	६१९७	८५१२	१४७०९	१२४७	१५५३	२८००	१४१८	१४७९	२८९७	८८६२	११५४४	२०४०६
३.	नंदुरबार ...	३२	५६५९	५७२३	११३८२	८९९	१०५४	१९५३	२०१	१९८	३९९	६७५९	६९७५	१३७३४
४.	तळोदा ...	४२	६८७३	७६७९	१४५५२	११५१	१३५९	२५१०	३४८	४८२	८३०	८३७२	९५२०	१७८९२
५.	धुळे ...	२२	३२०३	४२३८	७४४१	४९३	५६८	१०६१	११४	११३	२२७	३८१०	४९१९	८७२९
६.	यावल ...	१७	२१०९	१८०८	३९१७	५२३	७४८	१२७१	२२	७०	९२	२६५४	२६२६	५२८०
७.	राजुर ...	२१	२०८०	२८७८	४९५८	३८६	४०४	७९०	७९	१०५	१८४	२५४५	३३८७	५९३२
एकूण नाशिक विभाग ...		**२१३**	**३१६३१**	**३७२२९**	**६८८६०**	**६०२६**	**७००१**	**१३०२७**	**४२९२**	**४६१०**	**८९०२**	**४१९४९**	**४८८४०**	**९०७८९**
८.	जव्हार ...	३०	५६६५	५९५२	११६१७	१५६८	१७३४	३३०२	१९३९	१७८१	३७२०	९१७२	९४६७	१८६३९
९.	डहाणू ...	३३	३७८२	३६२५	७४०७	४०६९	४२४१	८३१०	९३१	७५२	१६८३	८७८२	८६१८	१७४००
१०.	घोडेगाव ...	२३	१६०८	२३३८	३९४६	७३८	६५८	१३९६	१७३	१६२	३३५	२५१९	३१५८	५६७७
११.	शहापूर ...	२३	२५५१	२८१८	५३६९	१७८४	१८४४	३६२८	३७	३५	७२	४३७२	४६९७	९०६९
१२.	पेण ...	१४	१६२३	२०२१	३६४४	९२४	८००	१७२४	५७	७५	१३२	२६०४	२८९६	५५००
१३.	सोलापूर ...	३	२२८	१२८	३५६	८९	६३	१५२	...	...	...	३१७	१९१	५०८
१४.	मुंबई ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण ठाणे विभाग ...		**१२६**	**१५४५७**	**१६८८२**	**३२३३९**	**९१७२**	**९३४०**	**१८५१२**	**३१३७**	**२८०५**	**५९४२**	**२७७६६**	**२९०२७**	**५६७९३**
१५.	पांढरकवडा ...	१८	११७७	१२८५	२४६२	५८०	५७१	११५१	२५६	२४९	५०५	२०१३	२१०५	४११८
१६.	किनवट ...	१६	१९४७	२८४२	४७८९	२७८	३१८	५९६	१६४	२८४	४४८	२३८९	३४४४	५८३३
१७.	अकोला ...	८	१०५९	१३२७	२३८६	१४१	१४२	२८३	४५	५५	१००	१२४५	१५२४	२७६९
१८.	पुसद ...	७	१०७३	१३२०	२३९३	९८	९९	१९७	३५	३५	७०	१२०६	१४५४	२६६०
१९.	छ. संभाजीनगर ...	८	१३२१	१०३१	२३५२	...	...	...	५	९	१४	१३२६	१०४०	२३६६
२०.	धारणी ...	२०	३२५०	४२२३	७४७३	९००	१०५६	१९५६	६४१	६६३	१३०४	४८१९	५९६२	१०७३३
२१.	कळमनुरी ...	५	६२५	१०२९	१६५४	९६	८२	१७८	२१	५०	७१	७४२	११६१	१९०३
एकूण अमरावती विभाग ...		**८२**	**१०४५२**	**१३०५७**	**२३५०९**	**२०९३**	**२२६८**	**४३६१**	**११६७**	**१३४५**	**२५१२**	**१३७४०**	**१६६९०**	**३०३८२**

तक्ता-चार (चालू)

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय	शासकीय शाळा	प्रत्यक्षात प्रवेशित निवासी विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित बहिस्थ विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित विनासवलत विद्यार्थी			एकूण प्रवेशित विद्यार्थी संख्या		
			मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
२२.	अहेरी ...	११	१०७४	१२७४	२३४८	१२५	१६९	२९४	८१	९३	१७४	१२८०	१५३६	२८१६
२३.	भामरागड ...	८	८७३	१०३९	१९१२	१९५	२३९	४३४	८१	९५	१७६	११४९	१३७३	२५२२
२४.	भंडारा ...	१	१०४	७८	१८२	२१	१९	४०	...	...	...	१२५	९७	२२२
२५.	चंद्रपूर ...	८	६४०	८०४	१४४४	१०६	१३२	२३८	४५	५२	९७	७९१	९८८	१७७९
२६.	चिमुर ...	४	४२१	५४६	९६७	५४	५२	१०६	७	१४	२१	४८२	६१२	१०९४
२७.	देवरी ...	११	१०७९	१३१२	२३९१	५६३	५४५	११०८	२३४	२५४	४८८	१८७६	२१११	३९८७
२८.	गडचिरोली ...	२४	२९२०	३३६१	६२८१	४३२	४६३	८९५	१७१	१७१	३४२	३५२३	३९९५	७५१८
२९.	नागपूर ...	७	३७८	३७५	७५३	१४३	१२६	२६९	५६	४७	१०३	५७७	५४८	११२५
३०.	वर्धा ...	२	१८९	१३१	३२०	१६	१२	२८	१	१	२	२०६	१४४	३५०
	एकूण नागपूर विभाग..	**७६**	**७६७८**	**८९२०**	**१६५९८**	**१६५५**	**१७५७**	**३४१२**	**६७६**	**७२७**	**१४०३**	**१०००९**	**११४०४**	**२१४१३**
	एकूण महाराष्ट्र राज्य	**४९७**	**६५२१८**	**७६०८८**	**१४१३०६**	**१८९४६**	**२०३६६**	**३९३१२**	**९२७२**	**९४८७**	**१८७५९**	**९३४६४**	**१०५९६१**	**१९९३७७**

अनुदानित आश्रमशाळा

महाराष्ट्र राज्यात आदिवासी विकास विभागामार्फत एकूण ५४१ अनुदानित आश्रमशाळा स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविल्या जातात. सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात अनुदानित आश्रमशाळांमधील एकूण विद्यार्थी संख्या २,४४,८१९ इतकी आहे. अनुदानित आश्रमशाळांना वेतन अनुदान, परिरक्षण अनुदान, आकस्मिक खर्च अनुदान, इमारत भाडे वा इमारत बांधकाम अनुदान मंजूर करण्यात येते. सन २०२४-२५ साठी या योजनेकरीता रु. १९००.०० कोटी निधीची तरतूद प्रस्तावित करण्यात आली आहे.

१. परिपोषण/परिरक्षण अनुदान :-

परिरक्षण अनुदानातून अनुदानित आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांच्या अल्पोपहार व भोजनावरील खर्च भागविला जातो. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय दिनांक ३ मार्च २०१९ अन्वये परिरक्षण अनुदानात प्रति विद्यार्थी प्रति माह रु. ९०० वरून रु. १५०० अशी वाढ करण्यात आली आहे.

२. आकस्मिक अनुदान :–

आश्रमशाळेतील कर्मचाऱ्यांच्या वेतनावर आधारित आकस्मिक अनुदान देण्यात येते. आकस्मिक अनुदानातून विद्यार्थ्यांना दैनंदिन वापराच्या वस्तू, शालेय साहित्य तसेच आश्रमशाळेतील दैनंदिन खर्च भागविण्यात येतो.

३. आरोग्य सुविधा :–

अनुदानित आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी फिरत्या वैद्यकीय पथकांमार्फत वेळोवेळी करण्यात येते. या बाबतची नोंद हेल्थ कार्ड मधून शाळांमध्ये ठेवण्यात येते. आजारी विद्यार्थ्यांकरिता शाळेजवळील ग्रामीण रुग्णालये, सामान्य रुग्णालये, यामधून उपचार करण्यात येतात. काही अडचण भासल्यास त्या त्या विभागातील प्रकल्प अधिकारी हे याबाबत संबंधितास वेळोवेळी मार्गदर्शन करतात. आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांच्या आरोग्याच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांना व शिक्षकांना जीवन कौशल्य विषयक प्रशिक्षण देण्यात येते.

४. सैनिकी शाळा :-

शालेय शिक्षण विभागामार्फत सुरू करण्यात आलेल्या सैनिकी शाळांमध्ये आदिवासी विद्यार्थ्यांना अतिरिक्त तुकडीद्वारे इयत्ता ५ वी पासून पुढे शिक्षण घेण्यासाठी शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या दिनांक २४-१२-२००७ च्या शासन निर्णयानुसार सैनिकी शाळेतील वसतिगृह, निर्वाह खर्च भागविणेसाठी प्रती विद्यार्थी रु. १५,००० या प्रमाणे वार्षिक अनुदान, या व्यतिरिक्त विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक वर्षात दीर्घ सुटीचे कालावधीत सैनिकी शाळेतून मूळ गावी येण्या-जाण्यासाठी प्रवास खर्च व दैनंदिन किरकोळ खर्च (यात शालेय व कवायत गणवेश, नाईट ड्रेस व मोजे, टॉवेल, तेल, साबण, दंतमंजन, लेखनसाहित्य इत्यादी) साठी प्रती विद्यार्थी रु. ५,००० असे एकूण वार्षिक रु. २०,००० याप्रमाणे अनुदान राज्यस्तरीय योजनेअंतर्गत संबंधीत प्रकल्प अधिकारी यांचेमार्फत सैनिकी शाळांना उपलब्ध करून दिले जाते. तर अतिरिक्त तुकडीवरील शिक्षकांचे वेतनासाठीचा निधी आदिवासी विभागाकडून शालेय शिक्षण विभाग मंत्रालय, मुंबई यांना वितरीत करण्यात येतो.

(२) प्रकल्पनिहाय अनुदानित आश्रमशाळा संख्या व प्रवेशित विद्यार्थी

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय	शासकीय शाळा	मंजूर विद्यार्थी संख्या			प्रत्यक्षात प्रवेशित निवासी विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित बहिस्थ विद्यार्थी			एकूण विद्यार्थी संख्या		
			मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१.	नाशिक ...	४०	१२४००	१२४००	२४८००	८१५५	८५१७	१६६७२	१७२२	१६४६	३३६८	९८७७	१०१६३	२००४०
२.	कळवण ...	३९	११३४५	११३४५	२२६९०	९४६२	८३०५	१७७६७	२५२६	१७५७	४२८३	११९८८	१००६२	२२०५०
३.	नंदुरबार ...	३०	९४४०	९४४०	१८८८०	७५५०	६८४४	१४३९४	१०६०	८५६	१९१६	८६१०	७७००	१६३१०
४.	तळोदा ...	२१	६६२५	६६२५	१३२५०	५४२३	४११७	९५४०	५६९	५७९	११४८	५९९२	४६९६	१०६८८
५.	धुळे ...	३४	११२३०	११२३०	२२४६०	९९६३	७७०८	१७६७१	८६८	५२८	१३९६	१०८३१	८२३६	१९०६७
६.	यावल ...	३२	११५००	११५००	२३०००	११०८९	६९५५	१८०४४	१८९९	९५५	२८५४	१२९८८	७९१०	२०८९८
७.	राजुर ...	१५	३९००	३९००	७८००	२३४४	२२३१	४५७५	२२२	२१४	४३६	२५६६	२४४५	५०११
	एकूण नाशिक विभाग ...	**२११**	**६६४४०**	**६६४४०**	**१३२८८०**	**५३९८६**	**४४६७७**	**९८६६३**	**८८६६**	**६५३५**	**१५४०१**	**६२८५२**	**५१२१२**	**११४०६४**
८.	पेण ...	१०	२५२५	२५२५	५०५०	१७७५	१६४३	३४१८	४२७	३९०	८१७	२२०२	२०३३	४२३५
९.	जव्हार ...	१८	५६७५	५६७५	११३५०	४७१०	४४६३	९१७३	१७३३	१४८७	३२२०	६४४३	५९५०	१२३९३
१०.	डहाणू ...	२१	५२३५	५७३५	१०९७०	४३११	४६७७	८९८८	२३३४	२३२८	४६६२	६६४५	७००५	१३६५०
११.	शहापूर ...	१३	३५००	३५००	७०००	२६९७	२१९५	४८९२	४८८	३८१	८६९	३१८५	२५७६	५७६१
१२.	सोलापूर ...	१	२५०	२५०	५००	२४२	८०	३२२	...	...	...	२४२	८०	३२२
१३.	घोडेगाव ...	९	२३२५	२३२५	४६५०	१३२७	१३३८	२६६५	१४६	१३७	२८३	१४७३	१४७५	२९४८
१४.	मुंबई ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण ठाणे विभाग ...	**७२**	**१९५१०**	**२००१०**	**३९५२०**	**१५०६२**	**१४३९६**	**२९४५८**	**५१२८**	**४७२३**	**९८५१**	**२०१९०**	**१९११९**	**३९३०९**
१५.	छ. संभाजीनगर ...	६	१६७५	१६७५	३३५०	१६४३	८०९	२४५२	१०७	२९	१३६	१७५०	८३८	२५८८
१६.	अकोला ...	१९	४७४०	४७४०	९४८०	३४९७	२७६५	६२६२	४२५	२७८	७०३	३९२२	३०४३	६९६५
१७.	किनवट ...	२१	५६९५	५६९५	११३९०	४१८०	३५६५	७७४५	५१६	३०६	८२२	४६९६	३८७१	८५६७
१८.	कळमनुरी ...	८	२१२५	२१२५	४२५०	१४८२	१३७३	२८५५	१८८	१८६	३७४	१६७०	१५५९	३२२९
१९.	धारणी ...	२६	६१२२	६३६७	१२४८९	५१६४	४८७४	१००३८	६६३	४९१	११५४	५८२७	५३६५	१११९२
२०.	पांढरकवडा ...	२८	८०००	८०००	१६०००	४८०६	३८९०	८६९६	७८४	६२२	१४०६	५५९०	४५१२	१०१०२
२१.	पुसद ...	१२	४१५०	४१५०	८३००	२७२५	२४१४	५१३९	५८०	४८७	१०६७	३३०५	२९०१	६२०६
	एकूण अमरावती विभाग ...	**१२०**	**३२५०७**	**३२७५२**	**६५२५९**	**२३४९७**	**१९६९०**	**४३१८७**	**३२६३**	**२३९९**	**५६६२**	**२६७६०**	**२२०८९**	**४८८४९**

(२) प्रकल्पनिहाय अनुदानित आश्रमशाळा संख्या व प्रवेशित विद्यार्थी (तक्ता चालू)

(माहे सप्टेंबर, २०२३)

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय	शासकीय शाळा	मंजूर विद्यार्थी संख्या			प्रत्यक्षात प्रवेशित निवासी विद्यार्थी			प्रत्यक्षात प्रवेशित बहिस्थ विद्यार्थी			एकूण विद्यार्थी संख्या		
			मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
२२.	अहेरी ...	१५	३२००	३२००	६४००	२६७२	२१६४	४८३६	२८३	२१८	५०१	२९५५	२३८२	५३३७
२३.	भामरागड ...	१६	४००	४००	८००	२६१९	२३९१	५०१०	४२२	३४०	७६२	३०४१	२७३१	५७७२
२४.	भंडारा ...	७	१८७५	१८७५	३७५०	८१३	६५२	१४६५	२१	९	३०	८३४	६६१	१४९५
२५.	चंद्रपूर ...	२६	५७२४	५६९३	११४१७	४२२५	३०६७	७२९२	४३३	४१६	८४९	४६५८	३४८३	८१४१
२६.	चिमुर ...	९	२०७५	२०७५	४१५०	१०४५	७८०	१८२५	५१	१४	६५	१०९६	७९४	१८९०
२७.	देवरी ...	२३	५९५५	५९५५	११९१०	३३८६	३०४९	६४३५	१४१	११३	२५४	३५२७	३१६२	६६८९
२८.	गडचिरोली ...	१९	४०००	४०००	८०००	२१४०	१८२८	३९६८	११२	९०	२०२	२२५२	१९१८	४१७०
२९.	नागपूर ...	१७	४६६२	४७३६	९३९८	३४१९	३२८०	६६९९	२७४	१८८	४६२	३६९३	३४६८	७१६१
३०.	वर्धा ...	६	१७००	१७००	३४००	१०४२	८०७	१८४९	६८	२५	९३	१११०	८३२	१९४२
	एकूण नागपूर विभाग..	**१३८**	**२९५९१**	**२९६३४**	**५९२२५**	**२१३६१**	**१८०१८**	**३९३७९**	**१८०५**	**१४१३**	**३२१८**	**२३१६६**	**१९४३१**	**४२५९७**
	एकूण महाराष्ट्र राज्य	**५४१**	**१४८०४८**	**१४८८३६**	**२९६८८४**	**११३९०६**	**९६७८१**	**२१०६८७**	**१९०६२**	**१५०७०**	**३४१३२**	**१३२९६८**	**१११८५१**	**२४४८१९**

वसतिगृह समूह

तक्ता एक

कर्मचारीविषयक गोषवारा :

अ. क्र. Sr. No.	पदनाम Designation	वेतनमान Pay Scale	स्तर Level	पदसंख्या No. of Posts 2022-2023	2023-2024	पदनाम Designation
1	2	3	4	5		6
राजपत्रित						*Gazetted*
(१)	गृहप्रमुख	४१८००-१३२३००	एस-१५	२१	२१	Chancellor
			एकूण ...	**२१**	**२१**	
अराजपत्रित वर्ग-३						*Non-Gazetted Class III*
(२)	गृहपाल	३८६००-१२२८००	एस-१४	५३४	५३४	Warden
(३)	मुख्य लिपिक	३५४००-११२४००	एस-१३	२९	२९	Dy. Accountant
(४)	वरिष्ठ लिपिक	२५५००-८११००	एस-८	...	...	Sr. Clerk
(५)	कनिष्ठ लिपिक	१९९००-६३२००	एस-६	३९४	३९४	Jr. Clerk
			एकूण ...	**९५७**	**९५७**	**Total**
चतुर्थ श्रेणी वर्ग-४						*Class IV*
(६)	स्वयंपाकी	१६६००-५२४००	एस-३	...	...	Cook
(७)	मदतनिस (कामाठी)	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Maid Servant
(८)	शिपाई	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Peon
(९)	रखवालदार	१५०००-४७६००	एस-१	४९४	४९४	Watchman
(१०)	सफाई कामगार	१५०००-४७६००	एस-१	...	...	Sweepers
			एकूण ...	**४९४**	**४९४**	**Total**
			एकूण सर्व ...	**१४७२**	**१४७२**	

बाह्यस्त्रोताद्वारे घ्यावयाच्या सेवा

अ. क्र.	सेवा		सध्या मंजूर सेवा	सुधारित आकृतीबंधानुसार मंजूर पदसंख्या
१	२		३	४
१.	बहुउद्देशीय कर्मचारी	...	...	१५६१

आदिवासी शासकीय वसतिगृह संख्या व मंजूर प्रवेश क्षमता प्रकल्पनिहाय तपशील

(माहे नोव्हेंबर २०२३ अखेर)

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय		कार्यान्वित वसतिगृहे संख्या			सध्याची मंजूर प्रवेश क्षमता			सद्य:स्थितीत प्रवेशित विद्यार्थी संख्या (दिनांक नोव्हेंबर २०२३ अखेर पर्यंत)		
			मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण
१.	नाशिक	...	१९	१३	३२	३०३०	१६१५	४६४५	२९३१	१७१९	४६५०
२.	कळवण	...	१७	१२	२९	१९२५	१३५५	३२८०	१७९२	१२३७	३०२९
३.	धुळे	...	१६	१३	२९	२०८०	१४३०	३५१०	१८९३	१३१७	३२१०
४.	नंदुरबार	...	१८	१४	३२	३१८५	१६७५	४८६०	३१७४	१७२१	४८९५
५.	तळोदा	...	१०	६	१६	१०२५	६२५	१६५०	७९९	५६७	१३६६
६.	यावल	...	१२	२	१४	१४२५	५५०	१९७५	१३७७	५७५	१९५२
७.	राजुर	...	१४	८	२२	१६५५	१०००	२६५५	१५२५	१०४२	२५६७
एकूण नाशिक विभाग		...	**१०६**	**६८**	**१७४**	**१४३२५**	**८२५०**	**२२५७५**	**१३४९१**	**८१७८**	**२१६६९**
८.	शहापूर	...	७	४	११	५२५	७२५	१२५०	६९१	१६९	८६०
९.	जव्हार	...	९	७	१६	९००	५७५	१४७५	८६०	५५२	१४१२
१०.	डहाणू	...	१०	७	१७	८७५	५७५	१४५०	८६४	७३१	१५९५
११.	पेण	...	९	४	१३	१२२५	३५०	१५७५	१०५१	४१०	१४६१
१२.	घोडेगाव	...	१५	९	२४	२७८५	८३०	३६१५	२५५३	१४८२	४०३५
१३.	सोलापूर	...	४	४	८	५००	४७५	९७५	२०९	७७	२८६
१४.	मुंबई	...	१	१	२	१५०	७५	२२५	१४४	६७	२११
एकूण ठाणे विभाग		...	**५५**	**३६**	**९१**	**६९६०**	**३६०५**	**१०५६५**	**६३७२**	**३४८८**	**९८६०**
१५.	धारणी	...	९	९	१८	१७२०	१२१०	२९३०	१५६२	११५५	२७१७
१६.	पांढरकवडा	...	१०	९	१९	१३५०	९९५	२३४५	१११३	८६२	१९७५
१७.	पुसद	...	६	५	११	५००	५२५	१०२५	४४२	४९०	९३२
१८.	किनवट	...	९	६	१५	७२५	५००	१२२५	७३०	४८६	१२१६
१९.	कळमनुरी	...	५	६	११	६५०	६००	१२५०	६१८	५७३	११९१
२०.	अकोला	...	१०	६	१६	१०१५	६५०	१६६५	७६७	५२८	१२९५
२१.	छ. संभाजीनगर	...	९	५	१४	१७७५	९५०	२७२५	१६७२	८४९	२५२१
एकूण अमरावती विभाग		...	**५८**	**४६**	**१०४**	**७७३५**	**५४३०**	**१३१६५**	**६९०४**	**४९४३**	**११८४७**
२२.	नागपूर	...	९	६	१५	१७२५	१०५०	२७७५	१६१३	१०४१	२६५४
२३.	वर्धा	...	७	५	१२	६२५	५३०	११५५	५०७	४१६	९२३
२४.	देवरी	...	१०	९	१९	१०५५	७७५	१८३०	६८५	७८०	१४६५
२५.	भंडारा	...	५	४	९	४२५	३५०	७७५	३२५	२९३	६१८
२६.	चंद्रपूर	...	१२	११	२३	१२००	९२५	२१२५	१०३४	८३४	१८६८
२७.	चिमुर	...	५	५	१०	३७५	३७५	७५०	३३२	३५३	६८५
२८.	अहेरी	...	४	४	८	३२५	३००	६२५	२७२	२६५	५३७
२९.	गडचिरोली	...	१३	८	२१	१३१५	९७०	२२८५	१०७३	९१३	१९८६
३०.	भामरागड	...	२	२	४	१५०	१५०	३००	११६	९७	२१३
एकूण नागपूर विभाग		...	**६७**	**५४**	**१२१**	**७१९५**	**५४२५**	**१२६२०**	**५९५७**	**४९९२**	**१०९४९**
एकूण महाराष्ट्र राज्य		...	**२८६**	**२०४**	**४९०**	**३६२१५**	**२२७१०**	**५८९२५**	**३२७२४**	**२१६०१**	**५४३२५**

आर्थिक उन्नती
3. ECONOMIC UPLIFT

(१) प्रस्तावना :

आदिवासींच्या आर्थिक उन्नतीकरिता स्वयंसेवी संस्थांमार्फत विविध योजना, २७५ (१) अन्वये विविध योजना, पोलीस सैन्यदल भरतीपूर्व प्रशिक्षण, विभिन्न विशेष केंद्रीय सहाय्याच्या योजनांची अंमलबजावणी, स्वाभिमान योजना, आदिम जमाती विकास, केंद्रवर्ती अर्थसंकल्प अशा विविध योजना राबविण्यात येत आहेत.

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ (१) व विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना अंतर्गत सहाय्यक अनुदान

- भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ (१) याखाली सहाय्यक अनुदान व विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना या दोन्ही योजना केंद्र शासनाकडून राबविण्यात येत असून याकरिता १०० टक्के केंद्र सहाय्य उपलब्ध होते.
- या दोन्ही योजनांकरिता केंद्र शासनाने दिनांक २३ एप्रिल २०२० रोजी सुधारित मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केल्या आहेत. शिक्षण, आरोग्य, पाणी पुरवठा, विद्युत, उपजिविका इ. करिता सदर योजनांतर्गत Gap funding करण्यात येते.
- सदर योजना १०० टक्के केंद्र सहाय्यित आहे.

आदिम जमाती (PVTGs) संरक्षण तथा विकास कार्यक्रम—

- केंद्र शासनाने राज्यातील कातकरी, कोलाम व माडीया गोंड या तीन जमाती आदिम जमाती म्हणून घोषित केलेल्या आहेत.

अ.क्र.	जमात				जिल्हे
१.	कातकरी	...	...	...	ठाणे, पालघर, रायगड, पुणे व नाशिक
२.	कोलाम	...	...	...	यवतमाळ, नांदेड, चंद्रपूर
३.	माडीया गोंड	...	...	...	गडचिरोली

- या जमातींच्या सर्वांगिन विकासासाठी संरक्षण तथा विकास कार्यक्रमाखाली (CCD Plan) विविध व्यक्तिगत तसेच समुह विकास योजना राबविण्यात येत असतात. त्याअनुषंगाने केंद्र शासनाकडे प्रस्ताव सादर करून केंद्र शासनाने मान्यता प्रदान केलेल्या योजनांची अंमलबजावणी करण्यात येत असते.
- आदिम जमातींकरिता राज्य योजनेतून देखील निधी उपलब्ध करून देण्यात येत असतो. सदर निधीचा वापर आदिम जमातींकरिता घरकुल बांधून देण्याकरता वापरण्यात येत असतो. या योजनेची अंमलबजावणी घरकुल बांधकामासाठी ग्रामविकास विभागामार्फत तयार करण्यात आलेल्या व्यवस्थापन कक्षामार्फत करण्यात येत असते.

स्वयंसेवी संस्थांना सहाय्यक अनुदाने

- केंद्र शासनाच्या Scheme of Grant in Aid to voluntary organisations working for the welfare of Scheduled Tribe या योजनेखाली आदिवासी भागात शिक्षण, आरोग्य, पिण्याचे पाणी पुरवठा शेती उत्पादकता वाढविणे, सामाजिक सुरक्षा इत्यादी क्षेत्रात आदिवासी जनतेच्या आर्थिक व सामाजिक उन्नतीसाठी कार्यरत असणाऱ्या अनुसूचित क्षेत्रातील स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान दिले जाते.
- केंद्र शासनाने त्यांच्या दिनांक २७ जानेवारी, २०२३ अन्वये निकष निश्चित केले आहेत.
- उपरोक्त क्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या संस्थांचे प्रस्तावांच्या खरेपणा/गुणवत्तेसंबंधीत संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांच्या तपासणी अहवाल आयूक्त आदिवासी विकास यांना प्राप्त झाल्यानंतर सचिव, आदिवासी विकास यांचे अध्यक्षतेखाली असलेल्या राज्यस्तरीय समितीच्या शिफारशीने केंद्र शासनास अनुदानासाठी पाठविण्यात येतात.

शबरी आदिवासी घरकुल योजना

राज्यातील बेघर किंवा ज्यांची घरे कुडा-मातीची आहेत अशा आदिवासी लाभार्थ्यांना घरे उपलब्ध करून देण्यासाठी या विभागाच्या दिनांक २८-३-२०१३ च्या शासन निर्णयान्वये सन २०१२-१३ पासून **"शबरी आदिवासी घरकुल योजना"** सुरू करण्यात आली आहे. आदिवासी उपयोजनेंतर्गत आदिवासी क्षेत्रांतर्गत येणाऱ्या जिल्ह्यातील अनुसूचित जमातींच्या लाभार्थ्यांसाठी तसेच आदिवासी बाह्य क्षेत्रातील जिल्ह्यातील अनुसूचित जमातीच्या पात्र लाभार्थ्यांना घराचे २६९.०० चौ. फु. चटई क्षेत्र असेल तसेच दिनांक ५-१-२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये शबरी आदिवासी घरकुल योजनेंतर्गत अपंग लाभार्थ्यांकरिता दारिद्र्य रेषेची अट शिथिल करण्यात आली आहे.

२. ग्रामविकास विभागाने त्यांच्या दिनांक १० फेब्रुवारी, २०१६ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यासाठी **राज्य व्यवस्थापन कक्ष - इंदिरा आवास योजना कक्षाचे रुपांतर "राज्य व्यवस्थापन कक्ष - ग्रामीण गृहनिर्माण कक्षामध्ये"** करण्यास मान्यता दिलेली आहे. या कक्षाद्वारे राज्य शासनाच्या विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या सर्व ग्रामीण कार्यक्रमांची अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यात येत आहे. तद्नुषंगाने ग्रामीण क्षेत्राकरिता शासन निर्णय दिनांक १५-३-२०१६ अन्वये सुधारणा करण्यात आली आहे.

३. केंद्र शासनाच्या प्रधानमंत्री ग्रामीण आवास योजनेंतर्गत घरकुलाची किंमत मर्यादा सर्वसाधारण क्षेत्राकरिता रु. १.२० लक्ष व नक्षलग्रस्त/डोंगराळ क्षेत्राकरिता रु. १.३० लक्ष एवढी करण्यात आली आहे. तद्नुषंगाने शासन निर्णय दिनांक ६-१-२०१६ अन्वये शबरी आदिवासी घरकुल योजनेंतर्गत ग्रामीण भागाकरिता शौचालय बांधकामासह प्रति घरकुल रु. १,३२,००० (सर्वसाधारण क्षेत्राकरिता) व रु. १,४२,००० (नक्षलगस्त व डोंगराळ क्षेत्राकरिता) अनुदान निश्चित करण्यात आले आहे. यामध्ये शौचालय बांधकामासाठी लाभार्थ्यांना देण्यात आलेला रु. १२,००० ची प्रतिपूर्ती पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभागाने करावयाचा निर्णय झाला आहे. परंतु त्या विभागाने प्रतिपूर्ती करण्यास असमर्थता दर्शविल्याने सदरचा निधी या विभागाकडून दिला जातो. तसेच ग्रामीण भागातील शबरी आदिवासी घरकुल योजनेच्या लाभार्थ्यांना MGNREGA अभिसरणाद्वारे साधारण क्षेत्रासाठी रु. १७,२८० नक्षलग्रस्त व डोंगराळ क्षेत्रासाठी रु. १८,२४० अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

४. शबरी घरकुल योजनेचा लाभ देण्यासाठी शासन निर्णय दिनांक ३-११-२०१७ अन्वये ग्रामीण क्षेत्राकरिता असलेली वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु. १.०० लाख वरून रु. १.२० लाख इतकी वाढविण्यात आली आहे. यामध्ये आदिम जमाती व पारधी जमातीला प्राधान्याने लाभ देण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

अ.क्र.	वर्ष	लक्षांक			मंजूर घरकुले			१ ला ते ३ रा हप्ता वितरीत			पूर्ण घरकुले		
		शबरी	पारधी	आदिम	शबरी	पारधी	आदिम	शबरी	पारधी	आदिम	शबरी	पारधी	आदिम
१.	२०१६-१७	२१०१५	१४९२	२५३७	२१००१	१४८०	२३०२	२०९४३ २०६१९ २०२१३	१४६५ १४२५ १३६१	२२८६ २२२१ २११६	२०४१३	१४०१	२१५१
२.	२०१७-१८	११८०५	१०४८	२३२५	११४६१	१०१८	२३४६	११४३० १११९६ ११०७९	१००८ ९६८ ९५६	२३१९ २२५६ २२०८	१०८४१	९२५	२१२०
३.	२०१८-१९	१२३२२	१८८३	११६८	१२२५०	१८१३	११४९	१२२०८ ११९६२ ११८०७	१७८० १६७२ १६२८	११३९ ९९७ ९५२	११५७९	१५७३	९०९
४.	२०१९-२०	३८१५३	...	११६७	३७८५९	...	११४७	३७५९४ ३६४०० ३५६२४	... ...	११३५ १०९३ १०५३	३४५०२	...	९९२
५.	२०२०-२१	...	...	...	...	...	...	... ...	... ...	... ...	...	...	...
६.	२०२१-२२	१८५४४	...	५२३५	१८०६०	...	५००४	१७७७४ १६३५० १५२३४	... ...	४८३९ ३५८५ ३१६१	१३६१६	...	२६६६

राज्यस्तरीय वनहक्क कायदा कक्ष

मुद्या क्रमांक : ०८

अनुसूचित जमाती व इतर पारंपरिक वन निवासी (वनहक्कांची मान्यता) अधिनियम, २००६ आणि नियम, २००८ व सुधारित नियम, २०१२ ची अंमलबजावणी अंतर्गत राज्यात माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर दाव्यांची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे.–

१. वैयक्तिक दावे–

- ग्रामसभेकडे एकूण ३,८९,७२३ वैयक्तिक दावे दाखल झाले असून त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीकडे एकूण १,५५,४१४ वैयक्तिक दावे प्राप्त झाले आहेत. त्यापैकी १,४८,१२८ दावे मान्य, ६,९७९ दावे अमान्य व ३०६ दावे प्रलंबित असून मान्य केलेल्या दाव्यांचे क्षेत्र १३२३९०.६१ हे. आर आहे. शौर्य टेक्नोसॉफ्ट प्रायव्हेट लिमिटेड, पुणे या संस्थेमार्फत राज्यातील वनहक्क दाव्यांची अंमलबजावणी पुर्णतः संगणीकृत करण्याची कार्यवाही सद्यःस्थितीस सुरू असून वैयक्तिक २४,४७२ व सामूहिक १६७४ इतक्या वनहक्क दाव्यांची ऑनलाईन डेटा एन्ट्री करण्यात आली आहे.

२. सामूहिक दावे–

- ग्रामसभेकडे एकूण ११,३२३ सामूहिक दावे दाखल झाले असून त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीकडे एकूण ९,३९२ सामूहिक दावे प्राप्त झाले आहेत. पैकी ८,५६७ दावे मान्य, ४६५ दावे अमान्य व ३६० दावे प्रलंबित असून मान्य केलेल्या दाव्यांचे क्षेत्र १२९३६४७.९५ हे. आर आहे.

- वनहक्क कायद्याच्या अंमलबजावणीच्या कामकाजासाठी शासन मान्यतेने जिल्हाधिकारी व उपविभागीय स्तरावर १३९ कंत्राटी कर्मचारी कार्यरत असून संस्थेमार्फत ऑनलाईन पोर्टल http://trtionline.org ही डिजिटल सर्वेक्षण प्रणाली विनाविलंब विकसित करण्यात आलेली असून सदर कर्मचारी यांचेकडून या प्रणालीवर वैयक्तिक व सामूहिक दाव्यांची डेटा एन्ट्री करण्यात आलेली आहे.

- आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था व मुंबई अर्थशास्त्र व सार्वजनिक धोरण संस्था, मुंबई विद्यापिठ यांचे संयुक्त विद्यमाने विशेष तज्ञांकडून सामूहिक वनव्यवस्थापन पदविका अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहे. ग्रामसभा मेंढा (लेखा), धानोरा, जि. गडचिरोली येथे ग्रामसभामार्फत वन व्यवस्थापन अभ्यासक्रमासाठी ३० विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात येऊन २७ विद्यार्थ्यांना वन व्यवस्थापन अभ्यासिका पदविका प्रदान करण्यात आली आहे. तसेच स्वामी रामानंद तिर्थ विद्यापिठ, नांदेड यांचेमार्फत ३९ विद्यार्थ्यांनी व डॉ. शांतीलाल देवसे महाविद्यालय, वाडा, ता. वाडा, जि. पालघर यांचे मार्फत ३८ विद्यार्थ्यांनी दुसऱ्या टप्यातील पदविका अभ्यासक्रम पूर्ण केलेला असून सदर विद्यार्थ्यांना सामूहिक वनव्यवस्थापन पदविका प्रमाणपत्र देण्यात आलेले आहे.

- राज्यात माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर ११,३२३ सामूहिक वनहक्क दावे प्राप्त झाले आहेत. त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीने ९,३९२ सामूहिक वनहक्क दावे अंतिमतः मान्य केले आहेत. त्यापैकी सामूहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थान आराखडे अंमलबजावणी करणेसाठी ५० आणि ३०६ गावे असे एकूण ३५६ गावांस मंजूरी प्राप्त असून त्यापैकी ५० गावांचे आराखड्यांची अंमलबजावणी पूर्ण झाली आहे. उर्वरित गावांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्यासाठी स्वयंसेवी संस्थाचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्याचे कामकाज प्रगतीपथावर आहे. संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्यासाठी १६ स्वयंसेवी संस्था समवेत जिल्हा अमरावती, गडचिरोली, गोंदिया, चंद्रपूर, जळगाव, ठाणे, नंदुरबार, नांदेड, नागपूर, पालघर, यवतमाळ व रायगड या जिल्ह्यांमध्ये कामकाज सुरू आहे.

- राज्यातील सर्व सामूहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करणे व त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी ग्रामस्तरीय समिती, तालुकास्तरीय व जिल्हास्तरीय कन्वर्हजन्स समितीची स्थापना करणेबाबत शासन निर्णय क्रमांक वहका-२०२१/प्र.क्र.१८७/का-१४ मंत्रालय, मुंबई, दिनांक १२ सप्टेंबर, २०२२ शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेला असून सदर प्रमाणे सामूहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्याची कार्यवाही सुरू झाली आहे.

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे येथे १ मे, १९६२ साली स्थापन करण्यात आली आहे. संस्थेमध्ये खालील प्रकल्प हाती घेण्यात येतात—

(१) शासनाने विविध विकास कार्यक्रम/योजनांचा राज्यातील आदिवासी जीवनमानावर होणारा परिणाम अभ्यासण्यासाठी संस्थेमार्फत मूल्यमापन अभ्यास/प्रकल्प हाती घेण्यात येतात. मूल्यमापन/संशोधनाकरिता विषयाची निवड खालील प्राधान्यानुसार करण्यात येते.

(अ) केंद्र शासनाने सुचविलेले विषय;

(ब) राज्य शासनाने सुचविलेले विषय;

(क) संस्थेच्या नियामक मंडळाने निवडलेले विषय.

(२) १९७० सालापासून संस्थेमार्फत सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम चालविण्यात येत आहेत. या सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे हेतू व उद्देश खालीलप्रमाणे आहे.

(अ) आदिवासींच्या कल्याणाकरीता असलेल्या विविध योजना परिणामकारकरित्या राबविण्यासाठी प्रशिक्षणार्थींच्या ज्ञानामध्ये गुणात्मक भर टाकणे.

(ब) प्रशिक्षणार्थींच्या प्रशासकीय कामकाजातील ज्ञानात भर घालणे.

(क) आदिवासी आश्रमशाळेतील शिक्षकांच्या शिकविण्याच्या पद्धती व कौशल्यात गुणात्मकदृष्ट्या भर टाकणे, जेणेकरून विविध विषय शिकविण्याच्या पद्धतीत सुधारणा होईल.

(ड) आश्रमशाळेतील मुख्याध्यापक व वसतिगृहातील अधीक्षकांचे बौद्धिक कौशल्य वाढविणे.

(ई) राज्यातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील आदिवासी युवकांसाठी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग व इतर स्पर्धा परीक्षांच्या तयारीसाठी विशेष प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन संस्थेमार्फत केले जाते.

(३) राज्यातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील युवकांसाठी नेतृत्व प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन संस्थेमार्फत करण्यात येते.

(४) आदिवासी कुटुंबाच्या सामाजिक/आर्थिक परिस्थितीबाबत संख्यात्मक माहिती गोळा करणे, नकाशे तयार करणे याबाबतची कामे एकात्मिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम कक्षामार्फत चालते.

(५) संस्थेमध्ये सांस्कृतिक विभाग असून या विभागामार्फत आदिवासी नृत्यकला स्पर्धा, आदिवासी कला व हस्तकला प्रदर्शन तसेच वारली चित्रकला स्पर्धांचे आयोजन करण्यात येते.

(६) सांस्कृतिक विभागाकडून आदिवासींचे जीवन व विकास या विषयांवर माहितीपटांचे निर्माण करण्यात येते.

(७) आदिवासींच्या दुर्मिळ सांस्कृतिचे जतन संवर्धन, उत्तेजनासाठी संस्थेत आदिवासी सांस्कृतिक संग्रहालय निर्माण करण्यात आलेले आहे.

(८) अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे तपासण्याकरिता या संस्थेच्या अधिपत्याखाली आठ तपासणी समित्या कार्यरत आहेत. या व्यतिरिक्त नव्याने १५ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांकरिता अधिसूचनेद्वारे मंजुरी देण्यात आलेली आहे.

आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्या अधिनस्त असलेल्या कार्यालयाच्या आस्थापनेवरील पदे

अ. क्र.	पदनाम		सुधारित वेतन श्रेणीतील स्तर	पदांची संख्या	नवीन मंजूर पदे	एकूण
१.	आयुक्त	...	संवर्ग पद	१	...	१
२.	सहसंचालक	...	संवर्ग पद	१	...	१
३.	सहआयुक्त	...	एस-२५ : ७८,८००-२,०९,२००	१५	...	१५
४.	उपसंचालक (संशोधन)	...	एस-२३ : ६७,७००-२,०८,७००	१५	...	१५
५.	विधी अधिकारी	...	एस-२३ : ६७,७००-२,०८,७००	१५	...	१५
६.	उपसंचालक (एक्षेविका)	...	एस-२० : ५६,१००-१,७७,५००	१	...	१
७.	वरिष्ठ संशोधन अधिकारी	...	एस-२० : ५६,१००-१,७७,५००	३०	...	३०
८.	पोलीस उपअधीक्षक	...	एस-२० : ५६,१००-१,७७,५००	१५	...	१५
९.	पोलीस निरीक्षक	...	एस-१८ : ४९,१००-१,५५,८००	३८	...	३८
१०.	संशोधन अधिकारी	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	४१	...	४१
११.	अधिव्याख्याता	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	२	...	२
१२.	प्रशासकीय अधिकारी	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	१	...	१
१३.	लेखाधिकारी	...	एस-१६ : ४४,९००-१,४२,४००	१	...	१
१४.	सांख्यिकी अधिकारी	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	१	...	१
१५.	संग्रहालय अभिरक्षी	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	१	...	१
१६.	उच्चश्रेणी लघुलेखक	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	२	...	२
१७.	प्रबंधक	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००	८	...	८
१८.	कार्यालय अधीक्षक	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	१	...	१
१९.	कनिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	१५	...	१५
२०.	संशोधन सहायक	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	२९	...	२९
२१.	सांस्कृतिक अधिकारी	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	१	...	१
२२.	निम्नश्रेणी लघुलेखक	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	३०	...	३०
२३.	सांख्यिकीय सहायक (वरिष्ठ)	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	१	...	१
२४.	मुख्य लिपिक	...	एस-१४ : ३८,६००-१,२२,८००	१	...	१
२५.	कॅमेरामन-कम-प्रोजेक्ट ऑपरेटर	...	एस-१० : २९,२००-९२,३००	१	...	१
२६.	कलाकार-तथा-शिल्पकार	...	एस-८ : २५,५००-८१,१००	...	...	...
२७.	वरिष्ठ लिपिक	...	एस-८ : २५,५००-८१,१००	२	...	२
२८.	सांख्यिकी सहायक (कनिष्ठ)	...	एस-८ : २५,५००-८१,१००	६	...	६
२९.	अन्वेषक (वरिष्ठ)	...	एस-८ : २५,५००-८१,१००	४	...	४
३०.	लघुटंकलेखक	...	एस-८ : २५,५००-८१,१००	२	...	२
३१.	सहायक ग्रंथपाल	...	एस-७ : २१,७००-६९,१००	१	...	१
३२.	पोलीस शिपाई	...	एस-७ : २१,७००-६९,१००	३८	...	३८
३३.	कनिष्ठ लिपिक	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	१	...	१
३४.	लिपिक-तथा-टंकलेखक	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	६८	...	६८
३५.	अन्वेषक (कनिष्ठ)	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	४	...	४
३६.	टंकलेखक	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	१	...	१
३७.	अभिलेखापाल	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	८	...	८
३८.	वाहन चालक	...	एस-६ : १९,९००-६३,२००	...	...	...
३९.	नाईक	...	एस-३ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
४०.	शिपाई	...	एस-१ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
४१.	गॅलरी अटेंडंट	...	एस-१ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
४२.	अटेंडंट	...	एस-१ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
४३.	पहारेकरी	...	एस-१ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
४४.	सफाई कामगार	...	एस-१ : १६,६००-५२,४००	...	...	...
			मंजूर पदे ...	४०२	...	४०२
			भरलेली पदे ...	२०६	...	२०६
			रिक्त पदे ...	१९६	...	१९६

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेचा आस्थापनावरील पदांचा आराखडा

वर्ग १ अधिकारी	मंजूर	भरलेली	रिक्त
आयुक्त	१	१	...
सहसंचालक	१	...	१
उपसंचालक (एक्षेविका)	१	१	...
एकूण ...	**३**	**२**	**१**

वर्ग २ अधिकारी	मंजूर	भरलेली	रिक्त
संशोधन अधिकारी	३	३	...
अधिव्याख्याता	२	१	१
प्रशासकीय अधिकारी	१	...	१
लेखाधिकारी	१	१	...
सांख्यिकी अधिकारी	१	१	...
संग्रहालय अभिरक्षी	१	१	...
एकूण ...	**९**	**७**	**२**

वर्ग ३ कर्मचारी	मंजूर	भरलेली	रिक्त
उच्चश्रेणी लघुलेखक	२	१	१
कार्यालय अधीक्षक	१	१	...
संशोधन सहायक	६	३	३
सांस्कृतिक अधिकारी	१	१	...
सांख्यिकीय सहायक (व)	१	...	१
मुख्य लिपिक	१	...	१
कॅमेरामन-कम-प्रोजेक्ट ऑपरेटर	१	...	१
कलाकार तथा शिल्पकार	...	...	...
वरिष्ठ लिपिक	२	२	...
सांख्यिकी सहायक (क)	६	४	२
अन्वेषक (वरिष्ठ)	४	१	३
लघुटंकलेखक	२	१	१
सहायक ग्रंथपाल	१	...	१
लिपिक-तथा-टंकलेखक	१	१	...
टंकलेखक	१	१	...
कनिष्ठ लिपिक	१	१	...
अन्वेषक (कनिष्ठ)	४	४	...
वाहन चालक	...	...	...
एकूण ...	**३५**	**२१**	**१४**

वर्ग ४ कर्मचारी	मंजूर	भरलेली	रिक्त
नाईक	...	...	...
शिपाई	...	...	...
गॅलरी अटेंडंट	...	...	...
अटेंडंट	...	...	...
सफाई कामगार	...	...	...
पहारेकरी	...	...	...
एकूण ...	...	...	...
वर्ग १, २, ३, व ४ एकूण ...	**४७**	**३०**	**१७**

अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितींच्या आस्थापनावरील पदांचा आराखडा

पदनाम	तपासणी समित्या (पद संख्या)															
	एकूण	पुणे	ठाणे	नाशिक	अमरावती	औरंगाबाद	नागपूर	नंदूरबार	गडचिरोली	पालघर	नाशिक-क्र.२	किनवट	धुळे	गोंदिया	यवतमाळ	चंद्रपूर
सह आयुक्त	१५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
उपसंचालक (संशोधन)	१५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
वरिष्ठ संशोधन अधिकारी	३०	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
पोलीस उपअधीक्षक	१५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
विधी अधिकारी	१५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
पोलीस निरीक्षक	३८	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	२	२	२	२	२
संशोधन अधिकारी	३८	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	२	२	२	२	२
प्रबंधक	८	१	१	१	१	१	१	१	१	...	...	...	...	...	...	...
क. प्रशासकीय अधिकारी	१५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
संशोधन सहायक	२३	२	२	२	२	२	२	२	२	१	१	१	१	१	१	१
निम्न श्रेणी लघुलेखक	३०	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
अभिलेखापाल	८	१	१	१	१	१	१	१	१	...	...	...	...	...	...	...
लिपिक-तथा-टंकलेखक	६७	४	४	४	४	४	४	४	४	५	५	५	५	५	५	५
वाहन चालक	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
पोलीस शिपाई	३८	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	२	२	२	२	२
शिपाई	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण ...	**३५५**	**२६**	**२६**	**२६**	**२६**	**२६**	**२६**	**२६**	**२६**	**२१**	**२१**	**२१**	**२१**	**२१**	**२१**	**२१**

आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचे सन २०२३-२४ चे माहे डिसेंबर २०२४ पर्यंतचे खर्च (विवरणपत्र-अ)

(रुपये हजारात)

अ. क्र.	नाव व लेखाशीर्ष	उपशीर्ष	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२४	प्राप्त तरतूद	खर्च	शिल्लक
१.	**T-2**	०१ वेतन	५२२११.०००	४१४१२.३२७	४१४१२.३२७	...
	२२२५ अनुसूचित जाती, जमाती, इतर	०३ अतिकालिक भत्ता	१८.०००	...	...	...
	मागासवर्ग व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण (०५)	०६ दूरध्वनी, वीज व पाणी	३७०.०००	३६४.१७५	३६४.१७५	...
	संशोधन व प्रशिक्षण (०५) (०१)	११ देशांतर्गत प्रवास	४००.०००	२७२.१९६	२७२.१९६	...
	जनजाती संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे	१३ कार्यालयीन खर्च	५९२.०००	४४३.२८८	४१८.३८८	२४९००
२२२५-१३०१		१६ प्रकाशने	२.०००	...	...	...
		२६ जाहिरात, विक्री व प्रसिद्धी	०.२००	...	...	...
		२८ व्यावसायिक व विशेष सेवा	१.०००	...	...	...
		३४ शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने	१००.०००	...	...	...
		एकूण ...	५३६९४.२००	४२४९१.९८६	४२४६७.०८६	२४९००
२.	**T-2**	०१ वेतन	८७५९.०००	६९३५.२६८	६९३५.२६८	...
	अनुसूचित जाती, जमाती, इतर मागासवर्ग	०३ अतिकालिक भत्ता	७.०००	...	...	...
	व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण (००) (०४)	०६ दूरध्वनी, वीज व पाणी	३५.०००	१९.१८९	१९.१८९	...
	एकात्मिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम	११ देशांतर्गत प्रवास	१२१.०००	८०.९०५	८०.९०५	...
	२२२५-१०५२	१३ कार्यालयीन खर्च	१६०.०००	२९.२११	२९.२११	...
		एकूण ...	९०८२.०००	७०६४.५७३	७०६४.५७३	...
३.	**T-5**	०१ वेतन	३२५०००.०००	३१५०२७.११५	३१५०२७.११५	...
	२२२५ अनुसूचित जाती, जमाती, इतर	०२ मजुरी	९००.०००	१५५.०००	१५५.०००	...
	मागासवर्ग व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण	०३ अतिकालिक भत्ता	३००.०००	४०.०००	४०.०००	...
	राज्य योजनांतर्गत योजना (०२) (२४)	०६ दूरध्वनी, वीज व पाणी	६०००.०००	३६२१.६२१	३६२१.६२१	...
	अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती	१० कंत्राटी सेवा	१५००००.०००	८६०५२.१८१	८६०५२.१८१	...
	२२२५-४१२२	११ देशांतर्गत प्रवास	५००.०००	१८३०.१५३	१८३०.१५३	...
		१३ कार्यालयीन खर्च	९००००.०००	७३६७५.५०८	७३६७५.५०८	...
		१४ भाडे पट्टी व कर	१००००.०००	२३२५८.४७५	२३२५८.४७५	...
		२१ पुरवठा व सामग्री	२००००.०००	१२७७७.०२६	१२७७७.०२६	...
		२४ पेट्रोल, तेल व वंगन	८७५०.०००	३०८९.७३३	३०८९.७३३	...
		२६ जाहिरात, विक्री व प्रसिद्धी	१.०००	१३९२०.०००	१३९२०.०००	...
		२८ व्यावसायिक व विशेष सेवा	७००००.०००	१३४२०.०००	१३४२०.०००	...
		५० इतर खर्च	१.०००	...	...	...
		एकूण ...	६८१४५२.०००	५४६८६७.६१२	५४६८६७.६१२	...
४.	**T-3**					
	२२३-१६१२(५०)	५० इतर खर्च	६०.०००	६०.०००	६०.०००	...
५.	**T-5**					
	२२२५ अनुसूचित जाती, जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण (०२)(३६) अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना भारतीय व राज्य प्रशासकीय सेवेची संधी प्राप्त करून देण्यासाठी त्यांना संघ लोकसेवा आयोग/ महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेचे प्रशिक्षण देणे. २२२५D३८७	३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	५०००००.०००	३५००००.०००	३५००००.०००	...

(रुपये हजारात)

अ. क्र.	नाव व लेखाशीर्ष	उपशीर्ष	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२४	प्राप्त तरतूद	खर्च	शिल्लक
६.	**T-5** २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण (०१) (५४) अनुसूचित जमाती व इतर पारंपरिक वननिवासी अंतर्गत वाटप केलेल्या वन जमिनीची मोजणी करण्याकरिता शुल्काचे प्रदान २२२५-D२५१	३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	६३०४९.३८०	६३०४९.३८०	६३०४९.३८०	...
७.	**T-5** (१)(४६) जनजाती क्षेत्र उपयोजनेखाली नव्याने अंमलबजावणी करण्यात आलेल्या योजनांची विविध माध्यमांमार्फत माहिती व प्रसिद्धी २६, जाहिरात व प्रसिद्धी ३१, सहायक अनुदाने २२२५-४११३ (वेतनेत्तर)	३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	३३४५०.७४१	३३४५०.७४१	३३४५०.७४१	...
८.	**T-5** अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारोसाठी पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी संशोधन फेलोशिप (योजना)-३४-शिष्यवृत्ती/स्टाइपेंड २२२५-F७७३	३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	२६८५७७.७४०	२६८५७७.७४०	२६८५७७.७४०	...

विविध उपक्रम

१. आदिवासी संस्कृती, कला व जीवनावर आधारित लघुपट निर्मिती :—

आदिवासी पारंपरिक संस्कृती व कला यांचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी सन १९८१ पासून दरवर्षी लघुपटांची निर्मिती करण्यात येते. सदरचे लघुपट संग्रहालयास भेट देणाऱ्या देशी/विदेशी पर्यटकांना तसेच शाळा/महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक माध्यम म्हणून उपयुक्त असल्याने दाखविण्यात येतात. लघुपट दाखविण्याची व्यवस्था संस्थेकडे उपलब्ध आहे. आदिवासी जमातीबद्दल अधिक माहिती सदर लघुपटांमुळे पर्यटकांना मिळते.

सन २०२४-२०२५ मध्ये एकूण ५ लघुपट तयार करण्याचे उद्दिष्टे असून, त्यासाठी रु. ५०.०० लाख एवढी तरतूद करण्यात येत आहे.

२. आदिवासी सांस्कृतिक महोत्सव :—

सन २०१३-२०१४ पासून आदिवासी सांस्कृतिक महोत्सव आयोजित करणे या योजनेंतर्गत एका सांस्कृतिक महोत्सवामध्ये ५ दिवसांचे आदिवासी हस्तकला प्रदर्शन व विक्री तसेच एक दिवस पारंपरिक नृत्यस्पर्धा एकत्रितपणे आयोजित करून याच कार्यक्रमामध्ये आदिवासी जीवन व संस्कृती व कला यावर या कार्यालयामार्फत तयार करण्यात आलेल्या लघुपटांचा महोत्सव शहरी भागातील निमंत्रितांसाठी आयोजित करण्यात येतो. अशाप्रकारे एका आर्थिक वर्षात महाराष्ट्रातील ४ प्रमुख शहरात या सांस्कृतिक कला महोत्सवाचे आयोजन करण्यात येते. वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये महाराष्ट्रातील २ प्रमुख शहरे पुणे व नागपूर येथे महोत्सवाचे आयोजन करण्यात येणार आहे. त्यासाठी रु. ५०.०० लाख तरतूद करण्यात आलेली आहे.

३. ग्रंथालय :—

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे येथील ग्रंथालयाच्या विकासाबाबत.

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे कार्यालयातील ग्रंथालय सन १९७९ पासून कार्यरत आहे. महाराष्ट्र राज्यातील विविध जमाती तसेच देशातील अन्य राज्यामध्ये असणाऱ्या अनुसूचित जमाती संबंधाने व त्यांच्या संस्कृतीच्या अनुषंगाने संशोधक व संदर्भात्मक अभ्यासाकरिता सुरू करण्यात आले आहे. संस्थेच्या उद्दिष्टांची पूर्तता करण्यासाठी आवश्यक ती पुस्तके उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने ग्रंथालयाची निर्मिती करण्यात आली आहे. ग्रंथालयात आजमितीस विविध विषयांवरील सुमारे २१ हजार पुस्तके उपलब्ध आहेत. ग्रंथसंग्रहाचा लाभ संस्थेतील संशोधन अधिकारी व आदिवासी क्षेत्रातील संशोधकांना होत आहे. विविध नामांकित विद्यापीठातून पी.एच.डी.एम.फिल. ची तयारी करणारे विद्यार्थी तसेच विविध प्रकल्पाच्या माध्यमातून संशोधनात्मक अभ्यास करणाऱ्या संशोधकांना आवश्यक असणारी संदर्भसेवा या कार्यालयाच्या ग्रंथालयात उपलब्ध आहे. त्यानुषंगाने लागणारे संशोधन अहवाल, मूल्यांकन अहवाल, मानवशास्त्रीय अहवाल, जिल्हा गॅझेटियर्स, जनगणना निर्देश ग्रंथ (Census of India), ज्ञानकोष, विश्वकोष, संस्कृतीकोष, मानववंशशास्त्र, समाजशास्त्र, इतिहास, कायदा, शासकीय प्रकाशने, आदिवासी जिवनाशी निगडीत असलेला समृध्द ग्रंथसंचय ग्रंथालयात उपलब्ध आहे. जमाती प्रमाणपत्र पडताळणी प्रक्रियेच्या दृष्टीने तयार करावयाच्या अहवालासाठी तसेच जाती, परंपरा, रूढी, चालीरिती रिवाज यांचा अभ्यास करण्यासाठी ग्रंथालयाचा उपयोग होतो.

४. संशोधन विभाग :—

संशोधन शाखेकडे खालील कामाची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे.

- अनुसूचित जमातींचा मानवशास्त्रीय अभ्यास करणे.
- अनुसूचित जमातींच्या संस्कृतीचा अभ्यास करणे.
- विविध जाती-जमातींचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.
- विकास योजनांच्या परिणामकारकतेबाबतचा अभ्यास करणे.
- आदिवासींचे शिक्षण, आरोग्य व सामाजिक-सांस्कृतिक समस्यांवर अभ्यास करणे.
- आदिवासींची सांस्कृतिक मूल्ये, इतिहास आदींचे दस्तावेजीकरण करणे.
- निरनिराळ्या संघटनांकडून प्राप्त निवेदनांच्या अनुषंगाने शासनास अहवाल सादर करणे.
- विविध राज्य तसेच राष्ट्रीय स्तरावर आयोजित करण्यात येणाऱ्या परिषदांना उपस्थित राहून तसेच विविध प्रकल्प/ आदिवासी प्रभागांना क्षेत्रभेटी देऊन त्या आधारे संशोधनासाठी गरजा निश्चिती करणे.
- मानवी हक्क आयोगाकडील प्रकरणी पत्रव्यवहार करणे.
- अनुसूचित क्षेत्राचा वार्षिक प्रशासकीय अहवाल तयार करणे.
- विधानसभा, विधानपरिषद, लोकसभा, राज्यसभा यांचेकडील तारांकित/अतारांकित प्रश्न, लक्षवेधी, औचित्याचे मुद्दे, कपातसूचना, ठराव, आश्वासने इ. प्रकरणांवर कार्यवाही करणे.
- केंद्र व राज्य शासन संशोधन अधिछात्रवृत्ती योजनेबाबत कार्यवाही करणे.
- महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्ग, जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम, २००३ नुसार महाराष्ट्रातील जाती प्रमाणपत्रे निर्गमित करणाऱ्या सर्व सक्षम प्राधिकारी यांनी निर्गमित केलेल्या अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्राचा अहवाल संकलित करणे.
- कार्यासनातील माहिती अधिकार बाबतचा पत्रव्यवहार, कामकाज करणे, तसेच कार्यालयातील सर्व शाखानिहाय अहवाल प्राप्त करुन एकत्रित संकलित करुन संपूर्ण कार्यालयाचा मासिक, त्रैमासिम, वार्षिक अहवाल शासनास सादर करणे.

- संशोधन शाखेमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या प्रकल्पांबाबत माहिती—

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	अभिकरण	प्रकल्पासाठी मंजूर निधी (रु.)	प्रकल्प कालावधी	शेरा
१.	Mapping food habits amongst the tribals : An interventionist strategy of nutritious food.	मुंबई विद्यापीठ, मुंबई	९,५०,०००	२०१६	अंतिम अहवाल पूर्ण.
२.	वनहक्क कायदा, २००६ ची अंमलबजावणी (नंदुरबार व गडचिरोली).	LBSNAA, मसुरी व आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.	३,६७,२००	२०१८	अंतिम अहवाल पूर्ण.
३.	Research and Documentation on Traditional Medical Healing Practices Among the Tribal Communities of Maharashtra	(१) प्रवरा इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडीकल सायन्सेस, लोणी, जि. अहमदनगर. (२) लोकसेवक मधुकरराव चौधरी समाजकार्य महाविद्यालय, जळगाव. (३) महात्मा गांधी आंतरराष्ट्रीय हिन्दी विश्वविद्यालय, वर्धा.	७०,००,०००	२०१९	१. अंतिम अहवाल पूर्ण. २. अंतिम अहवाल पूर्ण. ३. माहिती संकलन सुरू.
४.	महाराष्ट्र राज्यातील ४५ अनुसूचित जमातींचा मानवशास्त्रीय दृष्टिकोनातून अभ्यास.	सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे.	४,३०,०७,७००	२०१७	प्रकल्प सुरू.
५.	संशोधन पद्धती प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम.	ओम ग्रामण्ये इन्स्टिट्यूट, फॉर एज्युकेशनल एक्सलन्स पुणे.	१६,७३,२५०	२०१९	प्रकल्प सुरू.
६.	एकत्रित परिविक्षाधीन प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत आदिवासी संलग्नता.	यशदा, पुणे आणि आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे	२,८६,०००	२०२०	अंतिम अहवालाचे कामकाज सुरू.
७.	Control the Population Decline among the PVTGs in (Palghar and Raigar) through maternal and child health and nutrition intervention (15000 beneficiaries).	मे. प्रबोधन बहुउद्देशिय संस्था, विठ्ठल पार्क, अशोक स्तंभ, गंगापूर रोड, नाशिक.	२९,९८,०००	२०२२	अंतिम अहवाल लेखन सुरु.
८.	Maternal And Child Health Status of PVTG (Kolam and Madia : 500 beneficiaries)	मे. महाराष्ट्र शेतकरी शेतमजूर विकास संस्था, काटोल, जि. नागपूर.	१५,००,०००	२०२२	अंतिम अहवाल प्राप्त.
९.	Status survey of Sickle Cell Anemia and Issuance of cards to tribal students in Ashram Schools and hostels of Maharashtra.	आकार बहुउद्देशिय ग्रामीण विकास संस्था, हिंगणा, जि. नागपूर.	१००,००,०००	२०२२	प्रकल्प सुरु.

५. अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती :—

आदिवासी विकास विभाग समाज कल्याण विभागातून दिनांक २ मे १९८३ रोजी स्वतंत्र झाल्यानंतर शासनाने अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणीसाठी आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. सीबीसी-१६८४/२८१८ (२९१)/११, दिनांक २३ जानेवारी १९८५ अन्वये संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, म. रा. पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली तपासणी समितीची स्थापना केली. या समितीची रचना खालीलप्रमाणे होती.

१. संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, म. रा. पुणे ... अध्यक्ष

२. मुख्य संशोधन अधिकारी, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, म.रा. पुणे... सदस्य

३. उपसंचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, म.रा. पुणे... ... सदस्य सचिव

आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. एसटीसी-१०९०/२३९४२/१८६/का.-१०, दिनांक ३ जून, १९९२ अन्वये नाशिक व नागपूर येथे उपसंचालक यांच्या उपाध्यक्षतेखाली दोन नवीन समित्या स्थापन करण्यात आल्या. त्याच धर्तीवर दिनांक ३० डिसेंबर, १९९२ अन्वये पुणे समितीची पुनर्रचना करण्यात आली.

आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय, क्र. एसटीसी-१०९५/प्र.क्र. ११८/का. १०, दिनांक २६ ऑक्टोबर, १९९५ नुसार राज्यातील सर्व महाविद्यालयात, कनिष्ठ महाविद्यालयात विज्ञान शाखेच्या ११ वी इयत्तेमध्ये शिकत असलेल्या सर्व अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांनी जातीच्या प्रमाणपत्र तपासणीसाठी प्रत्येक वर्षी दिनांक ३० नोव्हेंबर पर्यंत अर्ज करणे व संबंधित समित्यांनी तपासणी करून वैध/अवैधतेबाबतचा निर्णय सर्व संबंधितांस प्रत्येक वर्षी दिनांक ३१ मे पूर्वी कळवावा. अर्जदारांच्या पडताळणी प्रकरणी समितीस मदत करण्यासाठी सदर समित्यांचे अधिनस्त दिनांक १५ मार्च, १९९६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये पोलीस दक्षता पथकाची निर्मिती करण्यात आली. या दक्षता पथकामध्ये पोलीस उप अधीक्षक, पोलीस निरीक्षक व पोलीस शिपाई या पदांचा समावेश आहे. दिनांक १४ जुलै, १९९७ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये तीनही समित्यांची पुनर्रचना करतांना सदस्य संख्या तीन ऐवजी पाच करण्यात येऊन अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, सदस्य यांना सदस्य म्हणून समाविष्ट करण्यात आले.

शासन निर्णय क्र. एसटीसी-१०९९/प्र.क्र. १३८/का. १०, दिनांक १० सप्टेंबर, २००० अन्वये ठाणे, औरंगाबाद व अमरावती येथे स्वतंत्र नवीन समित्या व त्यांच्या अधिनस्त पोलीस दक्षता पथकांची निर्मिती करण्यात आली आहे. शासन निर्णय क्र. एसटीसी-१००३/प्र.क्र. १७४/का. १०, दिनांक ११ जानेवारी, २००५ नुसार अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांसाठी पूर्णवेळ सहआयुक्त तथा उपाध्यक्ष या पदांची निर्मिती करण्यात आली.

शासन निर्णय क्र. एसटीसी-१००६/प्र.क्र. १८६/का. १०, दिनांक ८ डिसेंबर, २००६ अन्वये नाशिक व नागपूर समित्यांचे विभाजन करून अनुक्रमे नंदुरबार व गडचिरोली येथे दोन नवीन तपासणी समित्या व दोन पोलीस दक्षता पथकांची निर्मिती करण्यात आली.

शासन निर्णय क्र. एसटीसी-२११९/प्र.क्र. ३४/का. १०, दिनांक १३ सप्टेंबर, २०१९ अन्वये पालघर, नाशिक-२, धुळे, किनवट, यवतमाळ, गोंदिया व चंद्रपूर येथे नवीन सात समित्यांची स्थापना करण्यात आली आहे.

अशा पद्धतीने राज्यात सद्यःस्थितीत पूर्वीच्या कार्यरत असलेल्या पुणे, ठाणे, नाशिक, नंदुरबार, औरंगाबाद, अमरावती, नागपूर व गडचिरोली या आठ आणि पालघर, नाशिक-२, धुळे, किनवट, यवतमाळ, गोंदिया व चंद्रपूर येथे नव्याने स्थापन करण्यात आलेल्या सात अशा एकूण १५ समित्यांची स्थापना करण्यात आली आहे. विद्यमान आठ समित्या व नव्याने स्थापना करण्यात आलेल्या सात समित्यांची रचना, कार्यक्षेत्र व त्यांची कार्य याबाबत आदिवासी विकास विभाग, अधिसूचना दिनांक २९ जून, २०२२ निर्गमित करण्यात आली आहे. त्यानुसार समित्यांची रचना पुढीलप्रमाणे आहे.

१.	आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे		...	अध्यक्ष
२.	सहआयुक्त, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती	...	...	उपाध्यक्ष
३.	उपसंचालक (संशोधन)	...	...	सदस्य सचिव
४.	वरिष्ठ संशोधन अधिकारी	...	...	सदस्य
५.	संशोधन अधिकारी	...	...	सदस्य

मा. सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुज्ञा याचिका क्र. १४७६७/१९९३ व सिव्हील अर्ज क्र. ५८५४/१९९४ कु. माधुरी पाटील विरुद्ध अपर आयुक्त, आदिवासी विकास व इतर या प्रकरणी दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वांस संविधानिक स्वरुप प्राप्त व्हावे याकरीता महाराष्ट्र शासनाने मागासवर्गीयांच्या विविध प्रवर्गातील जातीच्या व्यक्तींना जातीची/जमातीची प्रमाणपत्रे देणे व त्याची पडताळणी करणेकरीता मा. राष्ट्रपती यांच्या मान्यतेने **"महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग, व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. २३)"** व महाराष्ट्र शासनाने सदर अधिनियमाची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने **"महाराष्ट्र अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम, २००३"** पारीत केले आहेत. सदर अधिनियम, २००० व नियम, २००३ मधील तरतूदीनुसार अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती कार्यालयांकडून अनुसूचित जमातींच्या दाव्यांची तपासणी करण्यात येते.

सध्या अस्तित्वात असलेल्या आठ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती कार्यालयाकरिता विविध संवर्गातील एकूण २९८ पदे मंजूर करण्यात आली आहेत. नवीन सात समिती कार्यालयांकरिता ७० नियमित पदे व ७० पदे मानधन तत्वावर कंत्राटी पद्धतीने मनुष्यबळ निर्माण करण्यास मंजुरी देण्यात आलेली आहे. माहे ऑक्टोबर, २०२२ अखेर सर्व समित्यांकडे एकूण १६,०८८ प्रकरणे प्रलंबित आहेत.

६. प्रशिक्षण :—

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण ही योजना सन १९७२ पासून सुरू करण्यात आली असून या संस्थेकडून सेवांतर्गत प्रशिक्षण, सेवापूर्व प्रशिक्षण, आदिवासी युवक-युवतींसाठी नेतृत्व प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात येत असून त्याचा थोडक्यात तपशील खालीलप्रमाणे –

(१) **सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम** :—सन २०११ पासून सर्वांसाठी प्रशिक्षण हे धोरण या कार्यालयामार्फत राबविण्यात येत असून अदिवासी विकास विभागाच्या विविध विभागात कार्यरत असलेल्या कर्मचाऱ्यांसाठी सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे नियोजन व कार्यवाही या संस्थेच्या प्रशिक्षण विभागाकडून करण्यात येते. या प्रशिक्षणांद्वारे प्रशिक्षणार्थींना त्यांच्या कामकाजासंबंधी आवश्यक ज्ञान, माहिती, विविध कायदे, शासकीय नियम-नियमावली, कौशल्य वृद्धी आणि त्यांचे कर्तव्य व जबाबदाऱ्या यांची जाणीव करून देणे व योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करिता त्यांना अधिक कार्यक्षम बनविणे हि उद्दिष्ठे ठेवून सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले जातात. यासोबतच सकारात्मक दृष्टीकोन आणि मूल्य शिक्षण या विषयांचा देखील प्रशिक्षणात समावेश केला जातो. प्रशिक्षणादरम्यान प्रशिक्षणार्थ्यांच्या वैयक्तिक प्रगतीकडे लक्ष देऊन त्याचा सकारात्मक परिणाम कार्यालयाच्या कामकाजावर कसा होईल याचे नियोजनात्मक प्रशिक्षण दिले जाते.

(२) **विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना** :—शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग, श. नि. क्र.: केंद्रीय-२०२२/प्र.क्र.१४/का-१९, दि. १४ जुलै, २०२२ नुसार शासकीय आश्रमशाळा, अनुदानित आश्रमशाळा, आदर्श निवासी आश्रमशाळा, एकलव्य मॉडेल रेसिडेन्शिअल स्कूल मधील विद्यार्थ्यांना इंग्रजी विषयाचे दर्जायुक्त शिक्षण देण्यासाठी इंग्रजी शिकविणाऱ्या शिक्षकांची क्षमता बांधणी करण्याकरिता भारतीय संविधानाच्या २७५ (१) अंतर्गत "Training and capacity building of teachers for teaching in English Medium School" या योजनेकरिता रु. ५०० लक्ष इतका निधी १ वर्ष कालावधीसाठी मंजूर करण्यात आलेला आहे. सदर योजनेची अंमलबजावणी सुरु करण्यात आलेली आहे.

(३) **आदर्श आश्रमशाळा प्रशिक्षण प्रकल्प** :—राज्यातील आदिवासी विकास विभागाच्या निवासी आश्रमशाळांपैकी १२१ आश्रमशाळा म्हणून विकसित करण्याच्या दृष्टीने तेथील शैक्षणिक विकास घडविण्याचा दृष्टीकोन ठेऊन या आश्रमशाळांमधील सर्व संवर्ग-मुख्याध्यापक, शिक्षक, अधीक्षक, वर्ग ४ कर्मचारी यांची क्षमता बांधणी करण्यासाठी एकूण २४२० प्रशिक्षणार्थींसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे नियोजन करण्यात आलेले आहे.

सन २०२१-२२ मध्ये प्रशिक्षण विभागामार्फत विविध प्रकारातील १६ प्रशिक्षण कार्यक्रम यशस्वीरित्या आयोजित केले आहेत आणि त्याद्वारे एकूण ७७८ इतक्या प्रशिक्षणार्थींना यशस्वीरित्या प्रशिक्षित करण्यात आले आहे.

अ.क्र.	वर्ष	सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम नियोजित प्रशिक्षण कार्यक्रम	पार पडलेले प्रशिक्षण	प्रशिक्षणार्थींची संख्या	एकूण खर्च (रुपये)
१.	२०२१-२२	१६	७७८	७७८	६४,०१,६३८

सेवापूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम :—

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण ही योजना सन १९७२ पासून सुरु करण्यात आली असून या संस्थेकडून सेवांतर्गत प्रशिक्षण, सेवापूर्व प्रशिक्षण, आदिवासी युवक-युवतीसाठी नेतृत्व प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात येत असून त्याचा थोडक्यात तपशील खालीलप्रमाणे—

(१) **सेवापूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम** :—राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांचे अखिल भारतीय व राज्य शासनाच्या नागरी सेवेतील प्रमाण अल्प आहे. तसेच अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांचे स्पर्धा परीक्षांमध्ये बसण्याचे प्रमाण देखील अल्प आहे. आदिवासी उमेदवारांचे सदरच्या परीक्षांसाठी बसण्याचे प्रमाण वाढावे व त्यांना सदरच्या परीक्षांमध्ये यश मिळून त्यांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याकरीता सदरचे प्रशिक्षण अत्यंत महत्वाचे आहे.

अ) केंद्रीय/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग नागरी सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण कार्यक्रम—

आदिवासी विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचा शासन निर्णय क्रमांक : प्रशिक्षण २०१२/प्र.क्र. १५८ (भाग-२)/का-१७, दिनांक १५ जुलै, २०१४ तसेच शासन शुद्धीपत्रक : प्रशिक्षण २०१९/प्र. क्र. २१/का-०९, दिनांक ३० ऑगस्ट, २०१९ अन्वये संघ/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या नागरी सेवा स्पर्धा परीक्षा पूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात येतो.

राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांकरिता संघ/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून (यु.पी.एस.सी./एम.पी.एस.सी.) घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षा पूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम खाली नमूद ९ विद्यापीठे व यशदा, पुणे येथे ११ महिन्यांच्या कालावधीकरीता प्रत्येक विद्यापीठात २५ प्रमाणे व यशदा येथे १० असे एकूण २३५ उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्यात येते.

सदर प्रशिक्षणा दरम्यान पुढील सोई-सुविधा उमेदवारांना उपलब्ध करून दिल्या जातात.

- विद्यावेतन रु. ६,००० प्रतिमाह (यात निवास व भोजनाचा समावेश आहे)
- शैक्षणिक साहित्य/पुस्तके खरेदीसाठी रु. ६,००० (फक्त एकदाच)
- इंटरनेटसह संगणक सुविधा
- ग्रंथालय सुविधा

सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी पदवीधर असलेल्या उमेदवारांची निवड केली जाते त्यासाठी सामान्य ज्ञानावर आधारित राज्य स्तरीय प्रवेश परीक्षा (CET) घेण्यात येते. सदरची प्रवेश परीक्षा दरवर्षी मार्च मध्ये घेतली जाते व हे प्रशिक्षण दरवर्षी ऑगस्ट महिन्यात सुरू होते. उमेदवारांची निवड विद्यापीठ निहाय जास्त गुण प्राप्त करणाऱ्या २५ उमेदवारांची निवड प्रशिक्षणासाठी करण्यात येते.

ब) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या दुय्यम न्यायिक सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणासाठी दिनांक : २ डिसेंबर, २०१४ रोजीचा शासन निर्णय-

सदरची योजना अनुसूचित जमातीतील विधी पदवीधर असलेल्या ज्या उमेदवारांनी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या दुय्यम न्यायिक सेवा स्पर्धा परीक्षेसाठी अर्ज केले आहे अशाच उमेदवारांना ११ महिने कालावधीसाठी बार कौन्सिल ऑफ महाराष्ट्र आणि गोवा (बीएसजी) या संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमाकरीता प्रत्येक महसूल विभागातील प्रशिक्षणार्थी बार कौन्सिल ऑफ महाराष्ट्र आणि गोवा (बीएसजी) या संस्थेमार्फत निवडले जातात.

क) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग अभियांत्रिकी सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणासाठी दिनांक : २ डिसेंबर, २०१४ रोजीचा शासन निर्णय—

सदरची योजना अनुसूचित जमातीतील अभियांत्रिकी पदवीधर ज्या उमेदवारांनी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या अभियांत्रिकी सेवा स्पर्धा परीक्षेसाठी अर्ज केले आहेत अश्याच उमेदवारांना सदरचे प्रशिक्षण महाराष्ट्र अभियांत्रिकी प्रशिक्षण प्रबोधिनी, नाशिक यांच्या अधिनस्त असलेल्या (१) मेटा प्रशिक्षण केंद्र, नाशिक (२) मेटा प्रादेशिक प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर या संस्थेमार्फत देण्यात येईल.

सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमाकरीता प्रशिक्षणार्थीची निवड महाराष्ट्र अभियांत्रिकी प्रशिक्षण प्रबोधिनी, नाशिक ही संस्था करेल, तसेच सदर संस्थेमार्फत उपरोक्त प्रशिक्षणा दरम्यान उमेदवारांची राहण्याची व जेवणाची व्यवस्था व शैक्षणिक साहित्य इ. सोई-सुविधा उपलब्ध करून दिल्या जातील.

ड) विविध सरळ सेवा भरती सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणासाठी दिनांक : २९ नोव्हेंबर, १९८५ रोजीचा शासन निर्णय—

अनुसूचित जमातीच्या पदवीधर उमेदवारांसाठी ४० विद्यार्थ्यांसाठी २ महिना कालावधीचा प्रशिक्षण कार्यक्रम या संस्थेमार्फत राबविण्यात येतो.

प्रशिक्षणार्थींना या प्रशिक्षणा दरम्यान निःशुल्क निवास व्यवस्था केली जाते, तसेच प्रवास खर्च भोजन व्यवस्था (बिल नुसार), शैक्षणिक साहित्याची सुविधा खालील दराने (DBT द्वारे) दिल्या जातात.

इ) संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी.) मार्फत घेण्यात येणाऱ्या नागरी सेवा मुख्य परीक्षा व मुलाखत तयारीकरिता सानुग्रह अनुदान देणे योजना. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : योजना प्रशिक्षण २०२०/प्र.क्र. ७५/का.-९, दिनांक १३ नोव्हेंबर, २०२०

सदर योजनेमध्ये महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या संवर्गातील उमेदवारांना संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी.) नागरी सेवा मुख्य परीक्षा तयारी करीता सानुग्रह अनुदान प्रती प्रशिक्षणार्थींना दर माह १२,००० असे एकूण तीन महिन्यांसाठी ३६,००० व पुस्तक संच खरेदी करण्यासाठी फक्त एकदाच एकूण रु. १४,००० असे एकूण रु. ५०,००० इतके अनुदान आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे मार्फत देण्यात येते.

(२) **सेवापूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम—**

अ.क्र.	वर्ष	सेवापूर्व प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित प्रशिक्षण कार्यक्रम	पार पडलेले प्रशिक्षण	प्रशिक्षणार्थींची संख्या	एकूण खर्च (रुपये हजारात)
१.	२०१९-२०	९ विद्यापिठे, यशदा व आ.सं.प्र.सं. पुणे येथे प्रशिक्षण कार्यक्रम		२३५	७,८५,५७,०६१
२.	२०२०-२१	कोविड-१९ परिस्थितीमुळे विद्यापीठ निहाय प्रशिक्षण कार्यक्रम होऊ शकला नाही.	...	...	...
३.	२०२१-२२	ऑनलाईन स्वरुपात अँड्रॉइड मोबाईल टॅबलेटद्वारे स्पर्धा प्रशिक्षण कार्यक्रम.	१०	२१८१	१३,५१,१३,७७६
४.	२०२१-२२	संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी) नागरी सेवा मुख्य परीक्षा तयारी करिता प्रोत्साहनपर सानुग्राह अनुदान	...	११	५,५०,०००

७. **एक्षेविका कक्ष :—**

मूल्यमापन :–

- केंद्र व राज्य शासनामार्फत आदिवासी समाजाच्या आर्थिक, शैक्षणिक व सामाजिक विकासाकरिता राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांचा आदिवासी जीवनावर झालेल्या परिणामांचे मूल्यमापन करणे.
- महाराष्ट्र शासनाच्या आदिवासी विकास विभाग यांचेमार्फत आदिवासींच्या कल्याणासाठी कल्याणकारी योजना राबविल्या जातात. सदर योजना विविध प्रकारच्या असून त्यामध्ये वैयक्तिक लाभाच्या योजना व सामुहिक लाभाच्या योजनांचा समावेश आहे. सदर योजनांची अंमलबजावणी आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांचे नियंत्रणाखाली क्षेत्रीय कार्यालयांकडून केली जाते. सदर योजना शासनाची मार्गदर्शक तत्वे व उद्दिष्टे यानुसार राबविल्या जात आहेत किंवा नाही हे पाहण्यासाठी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचेमार्फत सदर योजनांचे मूल्यमापन केले जाते.
- आदिवासी विकास विभागातर्फे आदिवासी उपयोजना क्षेत्र व आदिवासी उपयोजना बाह्य क्षेत्रामध्ये राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांचे मूल्यमापन, सर्वेक्षण या कक्षामार्फत करण्यात येते.
- यामध्ये केंद्र शासनाने सुचविलेले विषय, राज्य शासनाने सुचविलेले विषय, संस्थेच्या स्तरावर निवडण्यात आलेले विषय निवडतांना मा. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था यांचे मान्यतेने मूल्यमापन व सर्वेक्षण कार्यक्रमाची निवड केली जाते.
- सदर मूल्यमापन विषय निवडल्यानंतर शासनाने ठरवून दिलेल्या निकषानुसार त्याविषयाची सविस्तर दिशादर्शक टिप्पणी तयार करण्यात येते. तद्नंतर विविध स्तरावरील प्रपत्रे तयार करण्यात येतात. मूल्यमापन पाहणीसाठी नमुना निवड करून तेथे एक्षेविका कक्षातील अधिकारी / कर्मचाऱ्यांमार्फत क्षेत्रीय काम केले जाते. प्रपत्रांमध्ये संकलित केलेल्या माहितीचे तक्तीकरण विश्लेषण करून अहवाल लेखनाचे काम केले जाते.
- मूल्यमापन अहवालातील निष्कर्ष व शिफारशी शासनात सादर केल्या जातात.
- या निष्कर्ष व शिफारशींचा विचार होऊन या योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये सुधारणा करणे अभिप्रेत असते.
- हे सर्वेक्षण व मूल्यमापन अहवाल आदिवासींच्या सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिक विकासाबाबतचे धोरण निश्चित करताना राज्य शासनास विविध स्तरावर उपयुक्त ठरू शकतात.
- आतापर्यंत संस्थेमार्फत १६७ वेगवेगळ्या विषयांवर मूल्यमापन अहवाल तयार करण्यात आलेले आहेत.

सन २०२१-२२ मध्ये मूल्यमापन अभ्यास पूर्ण झालेले आहेत.

१. शासकीय आश्रम शाळेतील पटसंख्या पाहणी मूल्यमापन अभ्यास.

२. अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना शहरातील इंग्रजी माध्यमाची नामांकित निवासी शाळांमध्ये शिक्षण देणे मूल्यमापन अभ्यास.

३. शासकीय आदिवासी पोस्ट बेसिक आश्रमशाळेतील व्यवसाय प्रशिक्षण केंद्र या योजनेचे मूल्यमापन करण्याकरिता गठीत अभ्यास समितीचा अहवाल आदिवासी विकास विभाग, मुंबई यांना सादर करण्यात आलेला आहे.

४. आदिवासी तरूणांना पार्श्वभूमी आणि गरजा लक्षात घेऊन स्वतःच्या विकासाचा विचार करता यावा आणि त्यांची जबाबदारी स्विकारण्यास तयार व्हावे या उपक्रमात, विद्यार्थ्यांना वैयक्तिक स्वच्छता, सामाजिक आणि इतर विषयांवर प्रशिक्षण दिले जाते. सध्या हा प्रकल्प एकूण ७ आदिवासी मुलींच्या वसतिगृहांमध्ये राबविण्यात येत आहे.

सन २०२१-२२ मध्ये सद्यःस्थितीत खालील मूल्यमापन अभ्यास हाती घेण्यात आलेले आहेत.

१. महाराष्ट्रातील अनुसूचित क्षेत्रातील पेसा कायदा व नियमांची अंमलबजावणी मूल्यमापन अभ्यासाबाबत क्षेत्रीय काम पूर्ण झाले असून अहवाल लेखनाचे काम सुरु आहे.

२. ग्रामिण परिसरातील कुक्कुटपालन आणि अनुसूचित क्षेत्र/आदिवासी उपयोजना क्षेत्रमधील अंगणवाड्यातील मुलांच्या आहारामध्ये अंड्यांचा पुरवठा करणे व स्वयंरोजगार निर्मिती करीता स्वयंम प्रकल्प राबविणेबाबतचा मूल्यमापन अभ्यासाबाबत क्षेत्रीय काम पूर्ण झाले असून अहवाल लेखनाचे काम सुरु आहे.

सांख्यिकी :–

- भारतीय राज्यघटनेच्या ५ व्या अनुसूचीनुसार मा. राष्ट्रपती, भारत सरकार यांनी महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित क्षेत्र हे दिनांक २ डिसेंबर, १९८५ च्या अधिसूचनेद्वारे घोषित केलेले आहे. सदर क्षेत्र हे जनगणना १९७१ वर आधारित होते.
- राज्य शासनाने शासन निर्णय क्रमांक टीएसपी-१०८६/८७१०/प्र.नं. ३१/का.५, दिनांक ९ मार्च, १९९० अन्वये महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्र केंद्र शासनाच्या दिनांक २ डिसेंबर, १९८५ च्या अनुसूचित क्षेत्राशी संतुलित करुन जनगणना १९८१ वर आधारित आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील समाविष्ट गावाची सुधारीत यादी प्रसिद्ध केली. महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रामध्ये जनगणना २०११ नुसार एकूण १३ जिल्ह्यातील २३ पूर्णतः व ३६ अंशतः अशा ५९ तालुक्यातील ५८९६ गावांचा समावेश आहे.
- अनुसूचित क्षेत्र हे मा. राष्ट्रपती, भारत सरकार यांनी निर्गमित केलेल्या अधिसूचनेद्वारे जाहिर करण्यात आलेले आहे. या क्षेत्रामध्ये गावांची वाढ करणे अथवा त्यातील गांवे वगळणे यासाठी केंद्र शासनाच्या निकषानूसार अनुसूचित क्षेत्र, गाडा व क्लस्टर क्षेत्रामध्ये समाविष्ट करावयाच्या गावांचे नवीन प्रस्ताव तयार करुन संबंधित तालूका/जिल्हा नकाशावर प्रस्तावित क्षेत्र दर्शवून सदर प्रस्ताव राज्य/केंद्र शासनाच्या मान्यतेस्तव पाठविण्याचे काम या शाखेमार्फत करण्यात येते.

८. राज्यस्तरीय वनहक्क कायदा कक्ष :–

अनुसूचित जमाती व इतर पारंपरिक वननिवासी (वनहक्कांची मान्यता) अधिनियम, २००६ आणि नियम २००८ व सुधारित नियम २०१२ ची अंमलबजावणी अंतर्गत राज्यात माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर दाव्यांची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे.–

१. वैयक्तिक दावे–

- ग्रामसभेकडे एकूण ३,८९,७२३ वैयक्तिक दावे दाखल झाले असून त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीकडे एकूण १,५५,४१४ वैयक्तिक दावे प्राप्त झाले आहेत. त्यापैकी १,४८,१२८ दावे मान्य, ६,९७९ दावे अमान्य व ३०६ दावे प्रलंबित असून मान्य केलेल्या दाव्यांचे क्षेत्र १,३२,३९०.६१ हे. आर आहे. शौर्य टेक्नोसॉफ्ट प्रायव्हेट लिमिटेड, पुणे या संस्थेमार्फत राज्यातील वनहक्क दाव्यांची अंमलबजावणी पूर्णतः संगणीकृत करण्याची कार्यवाही सद्यःस्थितीत सुरु असून वैयक्तिक २४,४७२ व सामुहिक १,६७४ इतक्या वनहक्क दाव्यांची ऑनलाईन डेटा एन्ट्री करण्यात आली आहे.

२. सामुहिक दावे–

- ग्रामसभेकडे एकूण ११,३२३ सामुहिक दावे दाखल झाले असून त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीकडे एकूण ९,३९२ सामुहिक दावे प्राप्त झाले आहेत. पैकी ८,५६७ दावे मान्य, ४६५ दावे अमान्य व ३६० दावे प्रलंबित असून मान्य केलेल्या दाव्यांचे क्षेत्र १२,९३,६४७.९५ हे. आर आहे.
- वनहक्क कायद्याच्या अंमलबजावणीच्या कामकाजासाठी शासन मान्यतेने जिल्हाधिकारी व उपविभागीय स्तरावर १३९ कंत्राटी कर्मचारी कार्यरत असून संस्थेमार्फत ऑनलाईन पोर्टल http://trtionline.org.in ही ऑनलाईन डिजिटल सर्वेक्षण प्रणाली विनाविलंब विकसित करण्यात आलेली असून सदर कर्मचारी यांचेकडून या प्रणालीवर वैयक्तिक व सामुहिक दाव्यांची डेटा एन्ट्री करण्यात आलेली आहे.
- आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था व मुंबई अर्थशास्त्र व सार्वजनिक धोरण संस्था, मुंबई विद्यापीठ, यांचे संयुक्त विद्यमाने विशेष तज्ञांकडून सामूहिक वनव्यवस्थापन पदविका अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहे. ग्रामसभा मेंढा (लेखा), धानोरा, जिल्हा गडचिरोली येथे ग्रामसभामार्फत वन व्यवस्थापन अभ्यासक्रमासाठी ३० विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात येऊन २७ विद्यार्थ्यांना वन व्यवस्थापन अभ्यासिका पदविका प्रदान करण्यात आली आहे. तसेच स्वामी रामानंद तीर्थ विद्यापीठ, नांदेड यांचेमार्फत ३९ विद्यार्थ्यांनी व डॉ. शांतीलाल देवसे महाविद्यालय, वाडा, ता. वाडा, जि. पालघर यांचे मार्फत ३८ विद्यार्थ्यांनी दुसऱ्या टप्प्यातील पदविका अभ्यासक्रम पूर्ण केलेला असून सदर विद्यार्थ्यांना सामुहिक वनव्यवस्थापन पदविका प्रमाणपत्र देण्यात आलेले आहे.
- राज्यात माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर ११,३२३ सामूहिक वनहक्कांचे दावे प्राप्त झाले आहेत. त्यापैकी जिल्हास्तरीय समितीने ९,३९२ सामूहिक वनहक्क दावे अंतिमतः मान्य केले आहेत. त्यापैकी सामूहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे अंमलबजावणी करणेसाठी ५० आणि ३०६ गावे असे एकूण ३५६ गावांस मंजुरी प्राप्त असून त्यापैकी ५० गावांचे आराखड्यांची अंमलबजावणी पूर्ण झाली आहे. उर्वरित गावांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्याचे कामकाज प्रगती पथावर आहे. संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्यासाठी १६ स्वयंसेवी संस्था समवेत जिल्हा अमरावती, गडचिरोली, गोंदिया, चंद्रपूर, जळगाव, ठाणे, नंदुरबार, नांदेड, नागपूर, पालघर, यवतमाळ व रायगड या जिल्ह्यांमध्ये कामकाज सुरू आहे.
- राज्यातील सर्व सामुहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करणे व त्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी ग्रामस्तरीय समिती, तालुकास्तरीय व जिल्हास्तरीय कन्वर्हजन्स समितीची स्थापना करणेबाबत शासन निर्णय क्र.वहका–२०२१/प्र.क्र. १८७/का. १४, मंत्रालय, मुंबई दिनांक १२ सप्टेंबर, २०२२ शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेला असून सदर प्रमाणे सामुहिक वनहक्कांचे संवर्धन व व्यवस्थापन आराखडे तयार करण्याची कार्यवाही सुरू झाली आहे.

महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक-२

प्रस्तावना

महामंडळाची स्थापना व उद्देश :–

आदिवासी विकास महामंडळ ही प्रवर्तक असलेली एक सेवाभावी संस्था असून महामंडळाचा मुख्य उद्देश राज्यातील आदिवासींची आर्थिक पिळवणूक थांबवून त्यांचा सर्वांगीण विकास घडवून आणणे हा आहे. या उद्देशाच्या अनुषंगाने कार्य करण्यासाठी प्रभावी साधन म्हणून महाराष्ट्र शासनाने या महामंडळाची सन १९७२ मध्ये महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियमान्वये स्थापना केली आहे.

तथापि, ज्या दोन प्रमुख उद्दिष्टांना आधारित महामंडळ कार्य करते ती खालीलप्रमाणे आहेत–

(अ) आदिवासी शेतकरी, आदिवासी कारागीर आणि आदिवासी भूमीहीन मजूर यांची आर्थिक पिळवणूक नाहीशी करण्यासाठी प्रभावी साधन म्हणून कार्य करणे.

(ब) आदिवासींच्या आर्थिक विकास संवर्धनासाठी प्रत्यक्ष सहाय्याच्या योजना हाती घेणे.

संचालक मंडळ संरचना–

- महामंडळाचे पदसिद्ध अध्यक्ष मा. मंत्री, आदिवासी विकास विभाग हे असतील.
- महामंडळाचे उपाध्यक्ष शासन नियुक्त असतात.
- शासकीय संचालक सदस्य २२ व निर्वाचित संचालक सदस्य १५.

महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक चे कार्यालय खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	कार्यालयाचे नाव		उपप्रादेशिक कार्यालयांचे नाव
१.	मुख्य कार्यालय, नाशिक	...	...
२.	विभागीय कार्यालय, नागपूर	...	...
३.	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक	...	पेठ, दिंडोरी, घोटी, सुरगाणा, कळवण
४.	प्रादेशिक कार्यालय, नंदुरबार	...	नंदुरबार, नवापूर, पिंपळनेर, धडगांव, तळोदा, शहादा, यावल
५.	प्रादेशिक कार्यालय, जव्हार	...	जव्हार, मोखाडा, शहापूर, कासा, मनोर
६.	प्रादेशिक कार्यालय, जुन्नर	...	घोडेगाव ,राजूर
७.	प्रादेशिक कार्यालय, भंडारा	...	नवेगावबांध, देवरी, रामटेक
८.	प्रादेशिक कार्यालय, चंद्रपूर	...	चिमूर, गोंडपिंपरी
९.	प्रादेशिक कार्यालय, यवतमाळ	...	कळंब, पांढरकवडा, किनवट
१०.	प्रादेशिक कार्यालय, गडचिरोली	...	घोट, कुरखेडा, धानोरा, आरमोरी, कोरची
११.	प्रादेशिक कार्यालय, धारणी	...	धारणी, चिखलदरा
१२.	उप प्रादेशिक कार्यालय, अहेरी (उच्च श्रेणी)	...	अहेरी

महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक-२

संवर्गनिहाय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांची संख्यात्मक माहिती दर्शविणारा तक्ता दिनांक ३१ डिसेंबर २०२२ अखेर—

गट	अ. क्र.	संवर्गाचे नाव		आकृतीबंधानुसार एकूण मंजूर पदे	दिनांक ३१ डिसेंबर २०२२ अखेर कार्यरत पदे	दिनांक ३१-१२-२०२२ अखेर रिक्त पदे
अ—	१.	व्यवस्थापकीय संचालक	…	१	१	…
	२.	महाव्यवस्थापक	…	४	३	१
	३.	प्रादेशिक व्यवस्थापक	…	९	३	१
	४.	वरिष्ठ व्यवस्थापक	…	१	…	१
		गट-अ एकूण	…	**१५**	**७**	**३**
ब—	५.	उप प्रादेशिक व्यवस्थापक	…	२५	१४	११
	६.	व्यवस्थापक (प्रशा./विप.)	…	२२	४	१८
	७.	व्यवस्थापक (लेखा)	…	११	२	९
	८.	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	…	१	…	१
		गट-ब एकूण	…	**५९**	**२०**	**३९**
क—	९.	उप व्यवस्थापक	…	४६	१५	३१
	१०.	विपणन निरीक्षक	…	१४४	३	१४१
	११.	लेखापाल	…	६८	१७	५१
	१२.	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	…	१	…	१
	१३.	सहायक व्यवस्थापक	…	१८	४	१४
	१४.	लघुटंकलेखक	…	३	…	३
	१५.	वरिष्ठ सहायक	…	५१	१४	३७
	१६.	विजतंत्री	…	११	४	७
	१७.	स्वागतिका	…	१	१	…
	१८.	वाहन पर्यवेक्षक	…	१	१	…
	१९.	कनिष्ठ सहायक	…	१३८	५३	८५
	२०.	रोखपाल	…	४१	…	४१
	२१.	विक्रेता तथा लिपिक	…	…	…	…
	२२.	टंकलिपिक	…	५१	११	४०
	२३.	गोदामपाल	…	८०	२१	५९
	२४.	प्रतवारीकार	…	३६५	१२९	२३६
		गट-क एकूण	…	**१०१९**	**२७३**	**७४६**
ड—	२५.	ट्रकचालक	…	२०	…	२०
	२६.	जीप चालक	…	५३	९	४४
	२७.	क्लिनर	…	७	…	७
	२८.	शिपाई	…	६८	३०	३८
	२९.	हवालदार	…	८	…	८
	३०.	रखवालदार	…	४९	१	४८
		गट-ड एकूण	…	**२०५**	**४०**	१६५
		एकूण गट अ+ब+क+ड	…	**१२९८**	**३४०**	**९५३**

(१) एकाधिकार खरेदी योजना–

महाराष्ट्र जनजाती आर्थिक स्थिती (सुधारणा) कायदा, १९७६ चे कलम ६ अन्वये महाराष्ट्र शासनाने आदिवासी उपयोजना क्षेत्र जाहीर करून आदिवासी बांधवांचे त्यांनी उत्पादित केलेल्या शेती व जंगम मालास योग्य किंमत मिळवून देणेकरिता तसेच त्यांचे होणारे आर्थिक शोषण थांबविणेसाठी मुख्य अभिकर्ता म्हणून महामंडळाची नेमणूक केली आहे. सन १९७७-७८ मध्ये महाराष्ट्रातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील ७ तालुक्यात एकाधिकार खरेदी योजना सुरू करण्यात आली. आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात १६ जिल्ह्यातील ७३ तालुक्यात सुरू करण्यात आली. महाराष्ट्र शासन निर्णय दिनांक ७ मार्च, २००८ नुसार एकाधिकार खरेदी एक वर्षासाठी निलंबित केली. तद्नंतर सदर योजना शासन अधिसूचना १९ ऑक्टोबर, २०१३ अन्वये राज्यातील नाशिक, पालघर, रायगड, नंदुरबार, अमरावती, नांदेड, चंद्रपूर, गडचिरोली या ८ जिल्ह्यातील डहाणू, तलासरी, जव्हार, मोखाडा, विक्रमगड, कर्जत, पेठ, सुरगाणा, त्र्यंबकेश्वर, अक्कलकूवा, तळोदा, अक्राणी, चिखलदरा, धारणी, किनवड, माहूर, गोंडपिंपरी, सिरोचा, अहेरी, एटापल्ली, भामरागड, मुलचेरा, गडचिरोली, धानोरा, कोरची, आरमोरी, कुरखेडा, वडसा व चामोर्शी असे एकूण २९ तालुके व दिनांक २५ जानेवारी, २०१८ चे शासन अधिसूचना अन्वये चंद्रपुर जिल्ह्यातील पोंभूर्णा तालुका अश्या एकूण ३० तालुक्यांमधील दुर्गम व अतिदुर्गम भागात एकाधिकार योजनेमध्ये भात, नागली, वरई, तुर, उडिद, खुरासणी, भूईमुग सोयाबिन, कुळीथ, हरभरा, गहू, तीळ, चावळी, मुग, ज्वारी, सूर्यफूल व जवस इत्यादी १७ कृषी उपज वस्तुंसाठी पुन्हा सुरु करण्यात आली आहे.

अनुक्रमांक	वर्ष		एकाधिकार खरेदी योजना	
			वजन (क्विंटल)	किंमत (लक्ष रुपये)
१.	२०१५-२०१६	...	१७४२१७.००	४२१६.२३
२.	२०१६-२०१७	...	४५९९५.६२	९२४.३६
३.	२०१७-२०१८	...	१९१६९.६६	४२५.५३
४.	२०१८-२०१९	...	२४३७९.६३	५१८.९५
५.	२०१९-२०२०	...	३७३.००	७.०७

हंगाम २०१९-२० नंतर सदर योजनेअंतर्गत खरेदी निरंक आहे.

एकाधिकार खरेदी योजनेतील प्राप्त निधी व खर्च निधी तपशील :—

एकाधिकार खरेदी योजना ही शासन अधिसूचनेनुसार निर्देशित तालुक्यामध्ये राबविली जाते. सदर योजना अधिसूचनेत निर्देशित केलेल्या कृषीउपज मालाची खरेदी केली जाते. सदर योजनेत होणाऱ्या तोट्याची भरपाई शासनाकडून केली जाते. खरेदी होणाऱ्या कृषीउपज मालाचे खरेदी करिता शासनाकडून अनुदानापोटी रु. ११.७५ प्रति क्विंटलप्रमाणे रक्कम महामंडळास दिली जाते. गत तीन वर्षात प्राप्त झालेल्या अनुदानाचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.–

अनुक्रमांक	वर्ष			प्राप्त निधी (अनुदान) रक्कम रुपये	खर्च निधी रक्कम रुपये	अखर्चित निधी
१.	२०१५-२०१६	...	...	...	...	...
२.	२०१६-२०१७	...	...	५४,९९,०००	५४,९९,०००	...
३.	२०१७-२०१८	...	...	१५,६१,०११	१५,६१,०११	...
४.	२०१८-२०१९	...	...	३,८९,२६५	३,८९,२६५	...
५.	२०१९-२०२०	...	...	...	...	...

(२) आधारभूत किंमत खरेदी योजना :—

(अ) धान खरेदी :-

आधारभूत किंमत खरेदी योजना केंद्र शासनाची योजना असून अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचेमार्फत दरवर्षी शासन निर्णयान्वये आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात महामंडळामार्फत धान व भरडधान्य (ज्वारी, मका, बाजरी, व रागी) करणेसाठी महामंडळाची अभिकर्ता म्हणून नियुक्ती करण्यात येते. सदर योजना सन २०००-२००१ पासून राबविण्यात येत आहे. गत ५ वर्षातील खरेदीचा तपशील खालीलप्रमाणे.

अनुक्रमांक	सन		वजन क्विंटल (लक्षात)	किंमत रु. (लक्ष)	धान भरडाईची टक्केवारी
१.	२०१७-१८	...	१०.७१	१४८०३.००	९५.२६
२.	२०१८-१९	...	२८.६२	५००९७.००	९८.०९
३.	२०१९-२०	...	४९.१८	८९२७१.३२	९५.४८
४.	२०२०-२१	...	४७.६८	८९०७४.७८	९५.१३
५.	२०२१-२२	...	४५.२५	८७७९६.१०	९६.५६
६.	२०२२-२३	...	४८.६९	९९३२३.१५	९५.०६

खरेदी केलेल्या धानाची भरडाई करण्यासाठी शासन निर्देशानूसार संबंधित जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली गठीत समिती मार्फत राईस मिल निश्चित करुन त्यांचे मार्फत धानाची भरडाई होऊन तयार होणारा सीएमआर (तांदूळ) विकेंद्रीत योजनेअंतर्गत जिल्हा विभागाकडे हस्तांतरित केला जातो.

(ब) हंगामनिहाय भरडधान्य खरेदी :-

आधारभूत किंमत खरेदी योजनेत धानाबरोबरच ज्वारी, बाजरी व मका या भरडधान्याची खरेदी करणेबाबत शासनाकडून दरवर्षी निर्देश दिले जातात. त्यानुसार मागील तीन वर्षात खालीलप्रमाणे भरडधान्याची खरेदी झालेली आहे.

अनुक्रमांक	वर्ष व हंगाम	मालाचे नाव	आधारभूत किंमत खरेदी योजना	
			वजन (क्विंटल)	किंमत (लक्ष रुपये)
१.	२०१७-१८	ज्वारी	४११५.४५	६९.९६
		मका	९८९५.५५	१४१.०१
२.	२०१८-१९	ज्वारी	१२७६८.३१	३१०.२६
		मका	९७८९.०६	१६६.४१
३.	२०१९-२०	ज्वारी	१३४८९.१०	३४३.९६
		मका	१६७००२.३५	५९३९.२३
४.	२०२०-२१	ज्वारी	२२२२९.४०	८५२.४१
		मका	६७४७२.९३	१२४८.२५
५.	२०२१-२२	ज्वारी	६०१८.००	१६४.७७
		मका	२५९६३.०४	४८५.५१
६.	२०२२-२३	ज्वारी	९९३३.५०	२९५.०२
		मका	३७६०१.९३	७३३.७४
		रागी	२०८.५०	७.४६

खरेदी झालेले भरडधान्य हे शासनाचे निर्देशानुसार संबंधित जिल्हा पुरवठा अधिकारी यांचे अधिनस्त गोदामात हस्तांतरीत केले जाते.

(क) आधारभूत खरेदी योजनेतील प्राप्त निधी व खर्च निधी तपशील :-

आधारभूत किंमत खरेदी योजना ही राज्य शासनाचे वतीने महामंडळ राबवित असल्याने महामंडळाकडे कोणत्याही प्रकारचा निधी उपलब्ध नाही. धान खरेदी करतांना शेतकऱ्यांचे पेमेंट करणे, धान साठवणुकीसाठी बारदाना खरेदी करणे इत्यादीसाठी शासन अग्रीम स्वरुपात दरवर्षी निधी उपलब्ध करुन दिला जातो. सदरचा अग्रीम महामंडळाकडून वित्तीय सल्लागार व उपसचिव कार्यालयाकडे सादर केले जाणारे ई-विवरण दावे तसेच अनुषंगीक खर्चाचे दावे यामधून कपात करुन घेतले जातात. हंगाम २०१५-१६ ते २०१८-१९ पर्यंत प्राप्त अग्रीम व शासनाने वसूल केलेला अग्रीम याचा तपशील खालीलप्रमाणे—

अनुक्रमांक	वर्ष	प्राप्त	वसूल अग्रिम रुपये	बाकी अग्रिम रुपये
१.	२०१९-२०	... रु. ९,२८,०८,६७,८२५	...	...
२.	२०२०-२१	... रु. ९,१२,०१,००,०००	...	...
३.	२०२१-२२	... रु. ९,४४,७३,९२,७८४	...	...
४.	२०२२-२३	... रु. १०,८२,३६,४२,४६८	...	...
५.	२०२३-२४	... रु. १,२५,००,००,०००	...	...

(ड) योजनेकरीता लागणारा अनुषंगीक खर्च :-

सदर योजनेअंतर्गत खरेदीच्या अनुषंगाने बाजार फी, संस्था कमिशन, हमाली खर्च, भरडाई खर्च, धान व तांदुळ वाहतूक खर्च, गोदामभाडे इत्यादी अनुषंगीक खर्चाची प्रतिपूर्ती अन्न, नागरी व पुरवठा विभागाचे वित्तीय सल्लागार व उपसचिव यांचे मार्फत केली जाते.

(३) केंद्र शासनाची आधारभूत किंमत (MSP For MFP) गौणवनउपज खरेदी / विक्री योजना :–

महामंडळ हंगाम २०१४-२०१५ पासून राज्य शासनाची मुख्य अभिकर्ता संस्था म्हणून केंद्र शासनाची आधारभूत दरावर आधारित गौणवनउपज खरेदी-विक्री योजना राबवित आहे. सदर योजना अनुसूचित क्षेत्राखालील १४ जिल्ह्यांत राबविणेत येत आहे.

(१) नाशिक (२) नंदुरबार (३) धुळे (४) जळगाव (५) ठाणे (६) पालघर (७) पुणे (८) अहमदनगर (९) यवतमाळ (१०) नांदेड (११) गोंदिया (१२) चंद्रपूर (१३) अमरावती (१४) गडचिरोली.

केंद्र शासनाच्या जनजाती कल्याण मंत्रालय, न्यू दिल्ली यांचेकडील (F. No. 2/19/2013-CP and R Govt. of India (MOTA) Date 3-1-2014) च्या संदर्भातील मार्गदर्शक सूचनानुसार हंगाम २०१४-२०१५ पासून महामंडळाचे प्रादेशिक कार्यालया अंतर्गत गौणवनउपजची खरेदी सुरु आहे. तसेच F. No. 19/17/2018/Livelihood Govt. of India (MOTA) Date 26th December 2018 च्या पत्रान्वये केंद्र शासनाच्या जनजाती कल्याण मंत्रालय, न्यू दिल्ली यांनी पूर्वीचे २३ व F. No. 19/17/2018/Livelihood Govt. of India (MOTA) 11th January 2019 च्या पत्रान्वये नवीन २६ गौणवनउपजचा समावेश केलेला असून असे एकूण ४९ गौणवनउपजचे आधारभूत दर जाहीर केलेले आहेत ते खालीलप्रमाणे.–

अनुक्रमांक	गौणवनउपजचे नाव	आधारभूत दर प्रती किलो (रुपये)
१.	चिंच (बी सहीत)	३१
२.	मध	१९५
३.	डिंक कराया	९८
४.	करंज बी	१९
५.	साल बी	२०
६.	मोहा बी	२५
७.	साल पान	३०
८.	चारोळी (टरफल्यासहीत)	१०९
९.	हिरडा	१५
१०.	लाख (अ) रंगीनी	१३०
	(ब) कुसुमी	२०३
११.	कुसुम बी	२०
१२.	निंब बी	२३
१३.	पोवाड बी	१४
१४.	बेहडा	१७
१५.	झाडू गवत	३०
१६.	शिकेकाई (वाळलेली)	४३
१७.	बेल गर (वाळलेले)	२७
१८.	नागरमोथा	२७
१९.	शतावरीमुळ (वाळलेले)	९२
२०.	मधुनाशिनी	३५
२१.	कालमेघ	३३
२२.	चिंच (बी विरहीत)	५४
२३.	गुग्गुळ	७००
२४.	मोहाफुल (वाळलेले)	१७
२५.	तेजपत्ता (वाळलेले)	३३
२६.	जांभूळ बी (वाळलेले)	३६
२७.	आवळा गर (वाळलेला)	४५
२८.	बिब्बा	८
२९.	रिठ्ठा	१२
३०.	बाहवा बी	११
३१.	अर्जुनी साल	१८
३२.	कोकम (वाळलेले)	२५
३३.	गिलोय	२१
३४.	कौंच बी	१८
३५.	चित्रा	२९
३६.	वावडिंग/वावडिंग बी (वाळलेले)	८१
३७.	धवई फुल (वाळलेले)	३२
३८.	कुचला	३६
३९.	वन तुळशी	१९
४०.	खिरणी	३०
४१.	बकुळ (Dried Bark)	४०
४२.	कुटुज (Dried Bark)	२७
४३.	नोनी/ Aal (वाळलेले फळ)	१५
४४.	सोनपाटा /Soyanak pods	१८
४५.	चांतोशी बी	३९
४६.	कालीहरी (Dried Tubers)	२७
४७.	मकोय (वाळलेले फळ)	२१
४८.	अपांगचे रोपटे	२४
४९.	सुंगधमंत्री मुळ/ tubes	३३

हंगाम २०१९-२० मध्ये MSP for MFP योजनेअंतर्गत १४.२९ M.T. रु. ३.५९ लक्ष किमतीची खरेदी झाली आहे. सद्यस्थितीत गौणवनउपज खरेदी प्रधानमंत्री वनधन केंद्रामार्फत खरेदीची कार्यवाही सुरु आहे.

(४) द्वार वितरण योजना :

शासनाचे अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचेकडून शासन निर्णय क्र. शिवाप-१०१०/प्र.क्र. १९८/नापु २८ दिनांक २३/२/२०१२ अन्वये नविन वाहतूक पद्धत शासनाने अवलंब केल्याने ही नविन वाहतूक पद्धत ज्या महिन्यापासून सुरु होईल तेव्हा पासून सद्यःस्थितील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात आदिवासी विकास महामंडळ तसेच अवर्षन प्रवन क्षेत्रात महाराष्ट्र राज्य पणन महासंघ या कार्यालयाच्या यंत्रणेमार्फत करण्यात येणारी द्वारवितरण धान्य वाहतूक पद्धत संपुष्टात येईल असा निर्णय घेण्यात आला. त्यानुसार जिल्हास्तरावर एकच वाहतूक ठेकेदार निश्चित करण्यात येऊन त्यांचे मार्फत शिधावस्तुंची वाहतूक करण्यात येत असल्याने महामंडळाकडील सदर योजना बंद आहे.

(५) खावटी कर्ज योजना :—

सन २००९-१० ते २०१३-१४ मधील वाटप करण्यात आलेल्या करण्यात आलेल्या खावटी कर्जापैकी दिनांक ३१ मार्च, २०१७ पर्यंतचे थकीत कर्ज रक्कम रु २४४.६० कोटी व त्यावरील व्याज रक्कम रु. ११६.५७ कोटी अशी एकूण रक्कम रु. ३६१.१७ कोटी रक्कम शासन निर्णय क्र. खाकयो-२०१८/ प्र.क्र. १५/ का. ३ दिनांक ६ जुन, २०१९ अन्वये माफ करण्यात आली आहे.

सन २०१४-१५ नंतर सदर योजना राबविणेत आलेली नाही.

(६) खावटी अनुदान योजना :—

कोरोना विषाणू (Covid-19) प्रादुर्भावाच्या पार्श्वभूमीवर अनुसूचित कुटुंबीयांना सहाय्य करण्यासाठी खावटी अनुदान योजना १ वर्षासाठी (सन २०२०-२१) सुरु करण्यासाठी दिनांक ०९ सप्टेंबर, २०२० चे शासन निर्णय घेण्यात आला आहे. आदिवासी लोकांना सहाय्य करण्यासाठी खावटी अनुदान योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२० रोजीचे शासन निर्णयान्वये मार्गदर्शक सूचना प्रसिद्ध करण्यात आली. खावटी अनुदान योजना राबविण्याबाबतचा शासन निर्णय नुसार एकूण ११.५५ लाख आदिवासी कुटुंबांना पुढीलप्रमाणे लाभ प्रस्तावित आहे.

सदर योजनेकरीता यापूर्वी खालीलप्रमाणे अनुदान मंजूर करण्यात आलेला आहे.

अनुक्रमांक	तपशील		रक्कम
१.	रु. २००० प्रति लाभार्थी अनुदान (लाभार्थ्यांच्या बँक खात्यात)	...	२३१ कोटी
२.	रु. २००० किमतीचे वस्तु स्वरूपात वाटप (खावटी किट)	...	२३१ कोटी
३.	अनुषंगीक खर्च (५ टक्के)	...	२४ कोटी
	एकूण	...	४८६ कोटी

(अ) लाभार्थी निवड प्रक्रिया :-

खावटी अनुदान योजना १ वर्षासाठी (सन २०२०-२१) सुरु करण्यासाठी दिनांक ०९ सप्टेंबर, २०२० चे शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे लाभार्थी निवड करण्याच्या सूचना आहेत.

अनुक्रमांक	तपशील		कुटूंब संख्या
१.	मनरेगावर एक दिवस कार्यरत असलेले आदिवासी मजूर (दि. १ एप्रिल, २०१९ ते ३१ मार्च, २०२० या कालावधीत)	...	४,००,०००
२.	आदिम जमातीचे सर्व कुटुंबे	...	२,२६,०००
३.	पारधी जमातीचे सर्व कुटुंबे	...	६४,०००
४.	जिल्हाधिकारी यांच्या सल्ल्याने प्रकल्प अधिकारी यांनी निश्चित केलेली गरजू आदिवासी कुटुंबे ज्या मध्ये परितकत्या, घटस्फोटित महिला, विधवा, भूमिहीन शेतमजूर, अपंग व्यक्ति असलेले कुटुंब, अनाथ मुलांचे संगोपन करणारे कुटुंब	...	३,००,०००
५.	वैयक्तिक वनहक्क प्राप्त झालेली वनहक्कधारक कुटुंबे	...	१,६५,०००
	एकूण	...	११,५५,०००

याप्रमाणे प्रत्येक लाभार्थ्यांकडून खावटी अनुदान योजनेचा फॉर्म भरण्यात आलेला आहे. प्रत्येक लाभार्थ्यांची माहिती Maha DBT पोर्टलवर टाकण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

- जिल्हा निहाय लाभार्थ्यांची आकडेवारी घेण्यात आली आहे.
- सदर आकडेवारी अपर आयुक्त कार्यालय तथा प्रकल्प कार्यालयास दिली असून त्यांचे स्तरावर लाभार्थी याद्या तयार करण्यात आल्या आहे.

(ब) प्रति लाभार्थी रक्कम रु. २००० लाभार्थ्याच्या पोस्ट/बँक खात्यात जमा करणे :-

प्रकल्प अधिकारी व अपर आयुक्त यांचे स्तरावर छाननी करुन Maha DBT पोर्टलवर खावटी अनुदान योजनेचे आजपर्यंत ११,४३,११४ लाभार्थ्यांची माहिती भरण्यात आली असून त्यापैकी अपर आयुक्त कार्यालय, नाशिक, ठाणे, नागपूर व अमरावती कार्यालयांनी एकूण ११,१८,२२८ लाभार्थ्यांना मंजूरी दिली आहे. यापैकी ११,०७,८७७ लाभार्थ्यांच्या पोस्ट/बँक खात्यात प्रति लाभार्थी रक्कम रु. २००० DBT ची रक्कम जमा करण्यात आलेली आहे. उर्वरित १०,४०४ लाभार्थ्यांच्या खात्यात DBT ची रक्कम जमा करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

(क) प्रति लाभार्थी रक्कम रु. २००० किंमतीचे वस्तू स्वरूपात (खावटी किट) वाटप :-

खावटी अनुदान योजनेअंतर्गत प्रति लाभार्थी कुटूंबास द्यावयाचे खावटी किट मधील अन्नधान्य व इतर जीवनावश्यक वस्तूंची माहिती खालीलप्रमाणे–

अनुक्रमांक	वस्तुचे नाव	परिमाण
१.	मटकी	१ कि. ग्रॅम.
२.	चवळी	२ कि. ग्रॅम.
३.	हरभरा	३ कि. ग्रॅम.
४.	पांढरा वाटाना	१ कि. ग्रॅम.
५.	तूर डाळ	२ कि. ग्रॅम.
६.	उडिद डाळ	१ कि. ग्रॅम.
७.	आयोडिन मीठ	३ कि. ग्रॅम.
८.	गरम मसाला	५०० ग्रॅम.
९.	शेंगदाणा तेल	१ लिटर
१०.	मिरची पावडर	१ कि. ग्रॅम.
११.	चहा पावडर	५०० ग्रॅम.
१२.	साखर	३ कि. ग्रॅम.
	एकूण	१८ कि. ग्रॅम. + १ लिटर

राज्यस्तरीय सुकाणू समितीच्या मार्गदर्शनाखाली महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळामार्फत खावटी किट पुरविण्यासाठी पुरवठादार नेमणेकामी www.mahatender.gov.in या शासनाच्या संकेतस्थळावरुन दिनांक ०७ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी ई-निविदा प्रसिद्ध करण्यात आलेली होती. ई-निविदा प्रक्रिये नुसार मे. नॅकोफ इंडीय लि. मुंबई यांना पुरवठादार निश्चित करण्यात आलेले आहे. तसेच सदर पुरवठेदारासोबत दिनांक ३ मे. २०२१ रोजी करारनामा केलेला असून कार्यारंभ आदेश (Work Order) देण्यात आलेली आहे.

आदिवासी कुटुंबांना किराणा वस्तुचा (किट) पुरवठा वाटपाकरीता एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालयांकडून त्यांचे कार्यक्षेत्रातील आदिवासी कुटुंब संख्या व पुरवठा करावयाचे गोदामे यांची यादी मागविण्यात आलेली आहे. त्याप्रमाणे ३० प्रकल्प कार्यालयांकडून आदिवासी लाभार्थी कुटुंब संख्या ११,१०,१२६ एवढ्या याद्या प्राप्त झालेल्या आहेत.

प्रकल्प कार्यालयाअंतर्गत पुरवठादारास ११,१०,१२६ खावटी किट पुरवठा करणेसाठी कळविले आहे. वर्क ऑर्डरनुसार पुरवठेदाराने एकूण ११,१०,३०१ खावटी किटचा पुरवठा केला आहे. त्यापैकी ११,०९,९५७ लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष खावटी किटचे वाटप झाले आहे. तसेच इतर ठिकाणी प्रकल्प कार्यालयनिहाय खावटी किट पुरविण्याची कार्यवाही व तेथून लाभार्थ्यांना वाटपाची कार्यवाही सुरु आहे.

क्रीडा व युवक कल्याण

शारीरिक शिक्षण व क्रीडा हे आपल्या देशाच्या शिक्षण पद्धतीत अविभाज्य भाग बनले आहेत. खेळाडुंना आधुनिक सुविधा उपलब्ध करून देऊन देशात क्रीडा व खेळ यांना उत्तेजन देण्यासाठी महाराष्ट्र शासन नवनवीन योजना राबवत असून क्रीडा धोरण याचाच एक भाग आहे.

क्रीडा विभागाअंतर्गत जिल्हास्तरावर जिल्हा वार्षिक योजनेत खालील योजना आदिवासी लाभार्थ्यांसाठी स्वतंत्रपणे राबविल्या जातात.

आदिवासी लोकांमध्ये खेळांविषयी विशेषतः ते ज्या वातावरणात राहतात, त्यामुळे नैसर्गिक सहज प्रवृत्ती असते. आदिवासी लोक हे धावणे, पर्वतारोहण, उड्या मारणे, तिरंदाजी इत्यादींसारख्या खेळांमध्ये तरबेज असतात. त्यांच्या खेळाचा दर्जा आंतरराष्ट्रीय पातळीवर जाऊ शकतो. म्हणून खेळांना प्रोत्साहन देऊन खेळांविषयी नैसर्गिक सहज प्रवृत्तीचा विकास करण्याच्या दृष्टीने राज्य शासन त्यांना आवश्यक त्या खेळांच्या सुविधा पुरविण्याच्या दृष्टीने प्रयत्नशील आहे. या क्षेत्रात समाविष्ट मुख्य योजना खालीलप्रमाणे आहेत.

१. क्रीडांगणाचा विकास—शासनाने जाहीर केलेल्या क्रीडा धोरणांतर्गत क्र. क्रीडाधो-३११३/प्र. क्र. ४८/क्रीयुसे-१, दि. ७ सप्टेंबर २०१९ शासन निर्णयान्वये निकषात सुधारणा केल्यानुसार आदिवासी क्षेत्रातील शैक्षणिक संस्थेद्वारा चालविण्यात येणाऱ्या अनुदानित माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालयात तसेच जिल्हा परिषद शाळा, स्थानिक स्वराज्य संस्था, शासकीय संस्था/क्रिडा मंडळे/मैदान यांना ४०० मीटर धावनमार्ग तयार करणे, क्रीडांगणाभोवती कुंपन, विविध खेळांची क्रीडांगणे तयार करणे, भांडारगृह, स्वच्छतागृह बांधणे, क्रीडांगण समपातळीत करणे, पिण्याच्या पाण्याची सुविधा करणे इ. साठी तसेच आदिवासी मुला-मुलींकरिता शासनामार्फत कार्यरत आश्रमशाळा यांना अंदाजपत्रकाप्रमाणे किंवा जास्तीत जास्त रु. ७.०० लाख यापैकी कमी असेल ते अनुदान मंजूर करण्यात येते.

क्रीडा साहित्य खरेदीसाठी कमाल रु. ३.०० लक्ष अनुदान मर्यादा राहील. सन २०२३-२४ मध्ये आदिवासी उपयोजना TSP करिता रु. ६३९.५० लक्ष व आदिवासी घटक कार्यक्रम बाह्य OTSP करिता रु. ३५४.०० लक्ष तरतूद मंजूर आहे.

२. व्यायाम शाळांचा विकास—शासनाने जाहीर केलेल्या क्रीडा धोरणांतर्गत क्र. क्रीडाधो-संकीर्ण/प्र.क्र.४९/क्रीयुसे-१, दि. ८ जानेवारी २०१९ शासन निर्णयान्वये योजनेंतर्गत निकषात सुधारणा केल्यानुसार सुदृढ शरीर व आरोग्याचे संवर्धन व्यायामशाळा व तालमी यांच्या माध्यमाद्वारे होत असून, युवकांची शारीरिक सुदृढता वाढविणे हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी स्वायत्त संस्था अतिशय महत्वाची कामगिरी बजावत आहेत.

तसेच शासनाने घोषित केलेल्या आदिवासी भागातील पात्र संस्थांना अनुदानित माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळा, जिल्हा परिषद शाळा, स्थानिक स्वराज्य संस्था, शासकीय संस्था/क्रिडा मंडळे/मैदान यांना नवीन व्यायामशाळा बांधकाम किंवा दुरुस्ती, नुतनीकरण आणि आधुनिक व्यायाम साहित्य खरेदीसाठी जास्तीत जास्त रु. ७.०० लाख इतके अनुदान देण्यात येते. सन २०२३-२४ मध्ये आदिवासी योजनांना TSP करिता रु. १२३८.२० लक्ष व आदिवासी घटक कार्यक्रम बाह्य OTSP करिता रु. ३३०.४३ लक्ष तरतूद मंजूर आहे.

३. समाजसेवा शिबीरांचे आयोजन—युवकांना सामाजिक क्षेत्राची आवड निर्माण करणे, युवाशक्तींना विधायक वळण लावण्यासाठी नेतृत्व गुण विकसित करण्यासाठी तरुणांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. या योजने अन्वये स्वेच्छा युवक क्लब, युवक मंडळे, क्रीडा मंडळे, महिला मंडळे इत्यादी नोंदणीकृत संस्थांना समाजसेवा शिबिराचे आयोजन करण्यासाठी वित्तीय सहाय्य देण्यात येते. या शिबिरांना एकूण खर्चाच्या ५० टक्के पर्यंत किंवा कमाल रु. २५,००० पर्यंत यापैकी जे कमी असेल तेवढे वित्तीय सहाय्य देण्यात येते. सन २०२३-२४ मध्ये आदिवासी योजनांना TSP करिता रु. २१.५० लक्ष व आदिवासी घटक कार्यक्रम बाह्य OTSP करिता रु. १०.५१ लक्ष तरतूद मंजूर आहे.

४. ग्रामीण/शहरी क्षेत्रातील स्वयंसेवी संघटनांना वित्तीय सहाय्य—१५ ते ३५ वयोगटातील तरुण हा लोकसंख्येतील मोठा घटक आहे. त्यांचे सुप्त सामर्थ्यही खूप मोठे आहे. त्याचा वापर चांगल्या कामांसाठी करून घेणे सहज शक्य आहे. म्हणून ग्रामीण भागातील स्वेच्छा युवा संघटनांना वित्तीय सहाय्य देऊन उत्तेजन देणे गरजेचे आहे. या योजने अन्वये स्वेच्छा युवक क्लब, युवक मंडळे, क्रीडा मंडळे, महिला मंडळे इत्यादी नोंदणीकृत संस्थांना समाजसेवा शिबिराचे आयोजन तसेच युवकांसाठी विविध युवक कल्याण कार्यक्रम राबविण्यासाठी वित्तीय सहाय्य देण्यात येते. या शिबिरांना एकूण खर्चाच्या ५० टक्के पर्यंत किंवा कमाल रु. २५,००० पर्यंत यापैकी जे कमी असेल तेवढे वित्तीय सहाय्य देण्यात येते.

सन २०२३-२४ मध्ये आदिवासी योजनांना TSP करिता रु. १७.५० लक्ष व आदिवासी घटक कार्यक्रम बाह्य OTSP करिता रु. १०.५१ लक्ष तरतूद मंजूर आहे.

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय

२२०४-क्रीडा व युवक सेवा–युवक केंद्रे व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य

(रु. लाखात)

सन	टीएसपी		ओटीएसपी	
	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
युवक केंद्र व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य----				
२०१४–२०१५	५५.०४	३०.७८	१४.४५	८.००
२०१५–२०१६	६१.०९	४६.३४	८.९०	७.४२
२०१६–२०१७	५५.८२	३९.२०	८.००	८.००
२०१७–२०१८	३५.७५	३२.७५	४.३०	४.३०
२०१८–२०१९	२६.२५	९.३३	२.५०	२.००
२०१९–२०२०	६३.५०	३०.००	१६.५०	१६.५०
२०२०–२०२१	१२.००	६.००	१०.००	१०.००
२०२१-२०२२	८.५०	८.५०	१३.००	१३.००
२०२२-२०२३	२७.००	२६.००	१७.५२	१६.००
व्यायाम शाळा विकास----				
२०१४–२०१५	३६३.००	५२२.६०	१२४.९४	१२९.९४
२०१५–२०१६	७३८.४१	६९४.३९	२७१.२१	२७१.२५
२०१६–२०१७	९५८.८०	१०४४.२४	२३४.१०	२०५.६२
२०१७–२०१८	८१६.५०	८१२.५०	११५.४१	११५.३९
२०१८–२०१९	९७४.९४	९४३.५७	११९.९०	११९.९०
२०१९–२०२०	१०१८.९०	९९८.८५	३०६.००	२७५.००
२०२०–२०२१	९७१.०१	९३४.३६	२४७.१२	२४७.१२
२०२१-२०२२	११६१.४०	११३१.४०	३९२.५०	३७१.५०
२०२२-२०२३	११०९.३२	१०१०.०१	५५४.४५	४०६.४५
क्रीडांगण विकास----				
२०१४–२०१५	२४०.८१	३१६.४०	६८.९८	७३.९७
२०१५–२०१६	५३७.५०	५३७.५०	१९१.५८	१८०.५७
२०१६–२०१७	७०७.४५	८०९.९५	२१६.५६	१८३.८६
२०१७–२०१८	६३७.६७	६२९.१३	७६.४५	७६.४५
२०१८–२०१९	९१३.८३	८७२.३३	९७.०२	९७.०२
२०१९-२०२०	८४९.५०	८३४.४५	३४१.१७	३४०.९९
२०२०–२०२१	८५४.००	८२४.००	२११.३०	२११.३०
२०२१-२०२२	११७५.६७	११९०.६७	४७०.५४	४६५.५४
२०२२-२०२३	८५९.७५	८२६.७३	४७४.८१	४२३.८१
समाज सेवा शिबिर----				
२०१४–२०१५	३९.०४	४०.००	१७.९२	१४.५०
२०१५–२०१६	४७.७५	३५.५०	१४.१९	४.६७
२०१६–२०१७	४४.५०	३२.३०	९.००	७.००
२०१७–२०१८	२४.००	२३.५०	५.००	५.००
२०१८–२०१९	१४.२५	९.०८	२.००	२.००
२०१९-२०२०	४२.५०	१९.००	१७.००	१६.५०
२०२०–२०२१	१२.००	६.००	१०.००	१०.००
२०२१-२०२२	१४.५०	१३.५०	१९.००	१४.००
२०२२-२०२३	२१.००	२१.००	१४.२०	१२.६८

शालेय शिक्षण विभाग

(आदिवासी उपयोजना)

प्रास्ताविक :

शासनाने अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती मधील विद्यार्थ्यांना अधिक शैक्षणिक सोयी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र आदिवासी क्षेत्र उपयोजना विशिष्ट आर्थिक तरतुदीसह कार्यान्वित केली आहे. त्यानुसार आदिवासी कल्याणासाठी आर्थिक तरतुदीसह कार्यान्वित केलेल्या योजना स्वतंत्ररित्या दर्शविण्यासाठी वेगळे कार्यक्रम अंदाजपत्रक तयार केले आहे.

आदिवासी उपयोजनांतर्गत राज्यात १६ जिल्हे समाविष्ट आहेत. ते खालील प्रमाणे–

पुणे, अहमदनगर, रायगड, ठाणे, नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगाव, अमरावती, नांदेड, यवतमाळ, नागपूर, गोंदिया, चंद्रपूर, गडचिरोली, पालघर यापैकी नंदुरबार हा पूर्णतः आदिवासी जिल्हा म्हणून घोषित केलेला आहे.

आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात साक्षरतेचे शेकडा प्रमाण फारच कमी आहे. उपलब्ध आकडेवारीप्रमाणे ते फक्त ४० टक्के आहे. आदिवासी क्षेत्रामध्ये साक्षरतेचे प्रमाण वाढावे म्हणून केंद्र सरकारच्या सहाय्याने प्रौढ शिक्षणाचा सार्वत्रिक कार्यक्रम हाती घेण्यात आला आहे. सन १९७८ मध्ये जे विशेष कार्यक्रम घेतले आहेत, आणि ज्यांची आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात शिक्षण विभागाच्या शैक्षणिक सुविधा ढोबळपणे खालीलप्रमाणे आहेत.

- बालवाड्या, प्राथमिक शाळा, माध्यमिक शाळा, आश्रमशाळा, वसतिगृहे अधिक शालेय सोयी उपलब्ध करून देणे.
- सहाय्य व प्रोत्साहनात्मक कार्यक्रम;
- गुणवत्ता सुधार कार्यक्रम; आणि
- अधिक भौतिक शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देणे.
- आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात सन २०२२-२३ नुसार एकूण ५५७१७ प्राथमिक शाळा, एकूण १६८० माध्यमिक, उच्च माध्यमिक व कनिष्ठ महाविद्यालये असून त्यात एकूण विद्यार्थी पटसंख्या ८२,९२,६३१ आहे आणि ह्या शाळातून एकूण २,६२,२७७ शिक्षक शिक्षणदानाचे काम करतात.
- विरळ लोकवस्ती असलेली थोडी खेडी वगळता बहुतेक सर्व खेड्यांतून प्राथमिक शाळा उघडण्यात आल्या आहेत.
- आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात काम करणाऱ्या अधिकारी व कर्मचारी यांना वेतनश्रेणी नुसार प्रोत्साहनपर भत्ता देण्यात येतो.

काही आदिवासी भागातील विद्यार्थ्यांची मातृभाषा कोलामी, माडिया, गोंडी आणि वारली आहे. त्यांना मराठी माध्यमातून शिक्षण दिले जाते. तथापि मातृभाषेतील बालवाचन पुस्तकांचे अभावी आदिवासी विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीमध्ये अडथळे निर्माण होतात. ह्या स्थितीत सुधारणा घडवून आणण्याच्या दृष्टीने माडीया, गोंडी, कोलामी व वारली बोलीभाषेतील बाल वाचनांची पुस्तके तयार करण्यात आली आहेत. महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे ह्या संस्थेने सेंट्रल इन्स्टिट्यूशन ऑफ इंडियन लँग्वीजेस, म्हैसूर आणि डेक्कन कॉलेज, पुणे ह्यांच्या सहयोगाने धुळे जिल्ह्यात बोलल्या जाणाऱ्या भिली ह्या बोलीभाषेतून पुस्तके लिहिण्याचा एक विशेष प्रकल्प पूर्ण केलेला आहे.

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, यवतमाळ येथे आदिवासी मुलींसाठी ४० प्रवेश क्षमता असलेली मराठी माध्यमाची एक स्वतंत्र तुकडी आहे. त्याचप्रमाणे आदिवासी जिल्ह्यात जिल्हा बालभवन स्थापन करण्यात आलेली आहेत. जिल्हा बालभवन हे ५ ते १४ वयोगटातील बालकांना त्यांची विचार क्षमता विकसित करण्याच्या उद्देशाने कौशल्य, आत्मविश्वास, व्यक्तिमत्व, जीवनविषयक श्रध्दा, मानवता उपयोगी रचनात्मक कार्य ह्या विविध बाबींना स्पर्श करणाऱ्या कार्यक्रमात सहभागी होण्याची संधी उपलब्ध करून देते. बालभवनात येणाऱ्या मुलांना कार्यानुभव, चित्रकला, संगीत, गोष्टी इ. विषयांचे शिक्षण देण्याची व्यवस्था असते.

याशिवाय विशेष केंद्रीय सहाय्यातून खालील योजना राबविल्या जात आहेत.

(१) इयत्ता ५ वी ते इ. १० मधील आदिवासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन.

(२) आदिवासी विद्यार्थ्यांना विशेष सवलती - लेखन साहित्य व गणवेश पुरवठा.

(३) आदिवासी विद्यार्थ्यांना गणवेश पुरवठा.

(४) केळापूर जिल्हा यवतमाळ येथील शासकीय विद्यानिकेतनाचा विकास व विद्यमान शासकीय विद्यानिकेतनामधील विद्यार्थ्यांच्या संख्येत वाढ.

(५) आदिवासी मुलांना शिक्षकांच्या कुटुंबात राहण्याची सुविधा.

(६) आदिवासी भागात उत्कृष्ट काम करणाऱ्या शिक्षकांना उत्तेजनार्थ पारितोषिक.

सर्व शिक्षण मोहिमे अंतर्गत आदिवासी भागामध्ये महात्मा फुले शिक्षण हमी योजना सुरु करण्यात आली आहे. तसेच वस्तीशाळा योजनेद्वारे वाड्या, वस्त्या, तांडे, पाडे अशा ठिकाणी वस्तीशाळा सुरु करून शाळाबाह्य अशा ६ ते १४ वयोगटातील मुलांना शिक्षणाची सोय प्राप्त करून देण्यात आलेली आहे.

शासनामार्फत अंमलबजावणी करण्यात येणाऱ्या विशेष कृती आराखडा यानुसार नंदुरबार जिल्ह्यातील धडगांव आणि अक्कलकुवा या दोन तालुक्यामध्ये येत्या २००३ ते २००७ अशा पाच वर्षाच्या काळात निरक्षरतेचे प्रमाण कमी होईल या दृष्टीने इंडिकेटर समोर ठेवून वस्तीशाळा, शाळा वर्गखोल्यांची अपूर्ण बांधकामे पूर्ण करणे तसेच आवश्यकतेनुसार वर्गखोल्या बांधकामे करणे यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

१. (१०) : गटस्तरावर तपासणी, पर्यवेक्षण व मार्गदर्शन करणारी यंत्रणा मजबूत करणे :

जिल्हा परिषदा अस्तित्वात आल्यावर माध्यमिक व प्राथमिक शाळांची तपासणी ९ ते १४ वयोगटातील शाळेत न जाणाऱ्या मुलांना अनौपचारिक शिक्षण देणे, प्रौढ शिक्षण वगैरे सर्व गोष्टींची सर्वस्वी जबाबदारी शिक्षणाधिकाऱ्यांवर पडू लागली. त्यामुळे प्राथमिक स्तरावरील शिक्षणाचे पर्यवेक्षण, मार्गदर्शन, तपासणी इ. कामाकडे लक्ष केंद्रीत करणे शिक्षणाधिकाऱ्यांस अवघड वाटू लागले. सुधारित अभ्यासक्रम जलदगतीने वाढणारी संख्या, गुणात्मक वाढीसाठी प्रयत्न इ. मुळे प्राथमिक शिक्षणाचे मार्गदर्शन, तपासणी व पर्यवेक्षणांचे काम जास्तीतजास्त जवळून सतत व खोलवर होणे अंत्यत आवश्यक ठरले आहे. त्यामुळे ही यंत्रणा जास्तीतजास्त मजबूत करणे ही अत्यंत महत्वाची निकड आहे. प्राथमिक स्तरावरील सुधारणा ही त्यानंतरच्या सर्व स्तरावरील सुधारणेकरीता निश्चितच मदत करणारी ठरणार आहे.

तक्ता क्रमांक २

आदिवासी भागातील प्राथमिक शाळांची व शिक्षकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	जि. प. शाळा/नगरपालिका शाळा/खाजगी शाळा/नगरपरिषद शाळा	
			शाळांची संख्या	शिक्षक संख्या
१	२	३	४	५
१.	ठाणे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	४५४८	३०३९७
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	४५४८	३०३९७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	४५४८	३०३९७
२.	रायगड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३५७२	१२९५९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३५७२	१२९५९
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३५७२	१२९५९
३.	नाशिक	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५४०६	२५९७०
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५४०६	२५९७०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५४०६	२५९७०
४.	धुळे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१९७४	८९४५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१९७४	८९४५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१९७४	८९४५
५.	नंदूरबार	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२०५१	७६७६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२०५१	७६७६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	२०५१	७६७६
६.	जळगाव	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३३०९	१६७२९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३३०९	१६७२९
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३३०९	१६७२९
७.	अहमदनगर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५१६५	२००१३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५१६५	२००१३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५१६५	२००१३
८.	पुणे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	७०८९	४३५७१
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	७०८९	४३५७१
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	७०८९	४३५७१
९.	नांदेड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३५८५	१६५६५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३५८५	१६५६५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३५८५	१६५६५
१०.	अमरावती	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२८०६	११६४६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२८०६	११६४६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	२८०६	११६४६
११.	यवतमाळ	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३२२७	१२२४६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३२२७	१२२४६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३२२७	१२२४६
१२.	नागपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३८२७	२०५७३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३८२७	२०५७३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३८२७	२०५७३
१३.	गोंदिया	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१५८८	५८६४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१५८८	५८६४
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१५८८	५८६४
१४.	चंद्रपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२३९१	९५६३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२३९१	९५६३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	२३९१	९५६३
१५.	गडचिरोली	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१९८७	५६९६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१९८७	५६९६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१९८७	५६९६
१६.	पालघर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३१९२	१३८६४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३१९२	१३८६४
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३१९२	१३८६४
	एकूण ...	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५५७१७	२६२२७७
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५५७१७	२६२२७७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५५७१७	२६२२७७

कार्यक्रम अंदाजपत्रक-२०२४-२०२५ मागणी क्रमांक टी-५ लेखाशीर्ष-२२०२१९०१
(आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील माध्यमिक शाळा व तुकड्यांना अनुदान)

(रुपये हजारात)

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	आदिवासी भागातील माध्यमिक शाळांची संख्या	आदिवासी भागातील शाळांमध्ये नव्याने जादा तुकड्या उघडण्यास परवानगी दिली असल्यास, त्यांची संख्या	एकूण खर्च
१	२	३	४	५	६
१.	बृहन्मुंबई (उ)	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१	...	७१७३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	७५६०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१	...	८१२४
२.	ठाणे व पालघर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५	...	६२४३९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५	...	८६७४०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५	...	८८१९७
३.	रायगड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५	...	३२९४७
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५	...	३८५९४
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५	...	३९४८०
४.	नाशिक	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३	...	४५९७५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३	...	३२५४२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३	...	३५०२१
५.	धुळे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	६	...	२३२४८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	६	...	२७६३०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	६	...	२८३६५
६.	नंदुरबार	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१६	...	२३९३९९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१६	...	२६१२६६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१६	...	२९१०२३
७.	पुणे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	६	...	४०७१५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	६	...	४४८१५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	६	...	४९०७७
८.	अहमदनगर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	७	...	३९८१४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	७	...	४२९०२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	७	...	४३१४३
९.	नांदेड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	८	...	६८४४६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	८	...	७४२१४
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	८	...	७७२५१
१०.	नागपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२	...	९५९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२	...	११८३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	२	...	१२५३
११.	गोंदिया	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३	...	७३४६४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	३	...	७७२६२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	३	...	८३६४६
१२.	चंद्रपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५	...	५९८९७
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	५	...	६०७४५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	५	...	६३५२४
१३.	गडचिरोली	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	७	...	८८०५८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	७	...	९९१३१
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	७	...	११०५६९

१	२	३	४	५	६
१४.	वर्धा	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१	...	८९३५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	८४४२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१	...	७२९४
१५.	अमरावती	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	८	...	१६८५३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	८	...	१७४९६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	८	...	१८७१९
१६.	यवतमाळ	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१९	...	९४८२२
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१९	...	९९५४७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१९	...	१०३४४१
	एकूण ...	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१०२	...	९०३१४४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१०२	...	९८०५६०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	१०२	...	१०४८११८

कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२०२५ मागणी क्रमांक टी-५ लेखाशीर्ष-२२०२१९४८
आदिवासी क्षेत्रातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील जादा तुकडींना सहाय्य

(रुपये हजारात)

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	तुकडी संख्या	एकूण खर्च
१	२	३	४	५
१.	ठाणे व पालघर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	४	११४६२
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		१२९१९
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		१३४४५
२.	नाशिक	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१	६८८४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		४४९३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		४६७६
३.	नंदूरबार	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२	७७९०
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		१००२३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		१०४३१
४.	गोंदिया	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	५	१३४४६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		१६१०३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		१६७५७
५.	चंद्रपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२	१५९१
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		१६१७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		१६८३
६.	गडचिरोली	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	२	४५७४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		४८७२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		५०७०
७.	यवतमाळ	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	३	७१३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		८८९९
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		९२६१
	एकूण ...	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	१९	४६४६०
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		५८९२७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		६१३२४

कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२०२५ मागणी क्रमांक टी-५ लेखाशीर्ष-२२०२h९७३
सैनिकी शाळेस जोडलेल्या आदिवासी विद्यार्थ्यांच्या तुकड्यांना अनुदान

(रुपये हजारात)

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	शाळा संख्या	आदिवासी भागातील शाळांमध्ये नव्याने जादा तुकड्या उघडण्यास परवानगी दिली असल्यास, त्यांची संख्या	एकूण खर्च
१	२	३	४	५	६
१.	ठाणे व पालघर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	८४५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	...
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	...
२.	रायगड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	९७०५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	११५१८
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१०६४
३.	औरंगाबाद	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)			४६५३६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२	...	४९१५७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	४८१६०
४.	परभणी	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	२१४८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	२६१६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२६६९
५.	बीड	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१८२९९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१८०८७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२११८१
६.	उस्मानाबाद	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	४३०१
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	४६००
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	४९६०
७.	लातूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१३३१८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१४२६८
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१४६७२
८.	हिंगोली	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१२९५८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१४४८५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१४५८१
९.	वर्धा	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	७५०६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१००४४
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	७०३३
१०.	भंडारा	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	२१३०९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	२३५७०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२८९७०
११.	चंद्रपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१०२५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१०८८
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	११३५
१२.	गडचिरोली	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१५०४७
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१८२५६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२००२८

१	२	३	४	५	६
१३.	धुळे	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	४२८११
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२	...	६३९०५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	४१३७५
१४.	नंदूरबार	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१८४६८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	३१२३७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२३७९६
१५.	जळगाव	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	११९३०
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१३५७०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१३४०५
१६.	अकोला	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१०७५५
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१३१४६
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	११३६३
१७.	बुलढाणा	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	५९११०
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	२	...	५३९५२
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	६६३७२
१८.	यवतमाळ	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	११४८४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१५३०७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१२४४२
१९.	वाशिम	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	११०७८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१३४०५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	१०३६५
२०.	नागपूर	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	१८५८१
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	१	...	१७००७
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	२३१५०
	एकूण ...	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)		...	३३७२१४
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)		...	३८९२१८
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)		...	३७६२९९

कृषी

प्रस्तावना

कृषी :–

महाराष्ट्र राज्याचे जनजाती क्षेत्र एकत्रितपणे सलग नसून ते तीन विभागात पसरलेले आहेत. **उदा.** पश्चिमेकडील सह्याद्रीचा पट्टा, उत्तरेकडील सातपुड्याचा पट्टा व पुर्वेकडील गोडवनचा पट्टा, बहुतेक राज्याचा आदिवासी समाज सह्याद्रीच्या पट्ट्यात राहत असून त्यामध्ये ठाणे, रायगड, अहमदनगर, पुणे, नाशिक, धुळे व नंदूरबार हे जिल्हे मोडतात. सातपुडा विभागात जळगाव व अमरावती जिल्ह्यांचा काही भाग येतो. तर गोंडवन भागात यवतमाळ, नागपूर, भंडारा, गडचिरोली, नांदेड, चंद्रपूर व गोंदिया जिल्ह्यांचा समावेश आहे. थोडक्यात जनजाती क्षेत्र राज्याच्या वरील १६ जिल्ह्यांमध्ये विखुरलेले आहे. जनजाती क्षेत्राची ठळक भौगोलिक वैशिष्ट्ये म्हणजे डोंगराळ भाग, जमीन, पाऊस इत्यादी नैसर्गिकरित्या लगतचा इतर भागाच्या तुलनेने जास्त वैचित्रपूर्ण आहे. जनजाती क्षेत्रात पडणाऱ्या एकूण पावसाचे प्रमाण व दिवसांची संख्या ह्यामध्ये जास्त तफावत आहे. ठाणे जिल्ह्याच्या जव्हार तालुक्यात साधारणपणे ४००० मि.मि. पाऊस सुमारे १०४ दिवसांमध्ये पडतो तर नाशिक जिल्ह्याच्या बागलान तालुक्यात ५५० मि. मि. पाऊस फक्त ४२ दिवसात पडतो. यावरून आदिवासी विभागात पिकांची योजना ठिकठिकाणी बदलत आहे असे दिसून येईल. तसेच या विभागातील जमिनीदेखील ठिकठिकाणी वेगवेगळ्या आढळून येतात. आदिवासी मोठ्या संख्येने डोंगराळ भागात राहत असून त्यांची शेती करण्याची पद्धत लगतच्या बिगर आदिवासी विभागापेक्षा जास्त मागासलेली आहे. आणि म्हणूनच आदिवासींना मशागतीच्या निरनिराळ्या पद्धतीमध्ये लगतच्या बिगर आदिवासी लोकांच्या बरोबर आणण्याचे काम फारच महत्त्वाचे व खडतर आहे. आदिवासी शेतकरी सुधारित मशागत पद्वतींचा अवलंब फारच हळूहळू करीत आहेत. त्यांच्या लगतच्या भागातील शेतकरी अद्यावत तांत्रिक ज्ञानाचा उपयोग करून सुधारलेल्या शेती पद्धतीचा अवलंब करीत आहे व ते त्यांच्या शेतामधून आदिवासी शेतकऱ्यांच्या तेवढ्याच जमिनीमधून निघणाऱ्या उत्पन्नापेक्षा जास्त उत्पन्न काढतात. याचे कारण असे की, लगतच्या भागातील शेतकऱ्यांनी सुधारलेल्या शेती पद्धतीच्या अवलंबनासाठी अनुदानाचे रूपाने मिळणाऱ्या निरनिराळया सवलतीचा फायदा कित्येक वर्षापासून मोठ्या प्रमाणावर घेतलेला आहे. परंतु सदर सवलतींचा फायदा विशिष्ट आर्थिक व सामाजिक परिस्थितीमुळे आदिवासी शेतकऱ्यांनी घेतलेला नाही.

उद्दिष्टे :—बिरसा मुंडा कृषी क्रांती योजना (क्षेत्रांतर्गत व क्षेत्राबाहेरील) या योजनेची मुख्य उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत :—

१. जनजाती क्षेत्र उपयोजना व इतर क्षेत्र यामधील विकासाच्या प्रमाणातील फरक कमी करणे.

२. आदिवासी लोंकाच्या जीवनमानात सुधारणा करणे.

३. आदिवासी शेतकऱ्यांना सिंचनाची शाश्वत सुविधा उपलब्ध करून देणे.

कृषी, पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई–३२ यांचे कडील शासन निर्णय, क्र. आ. ऊ. यो. २४१६/प्र. क्र. १७७/४-अे, दि. ९ ऑगस्ट २०१७ व शासन निर्णय क्र. आऊयो २४१७/प्र. क्र. १२७/४-अे, दि. ३० डिसेंबर २०१७ अन्वये महाराष्ट्रातील आदिवासी शेतकऱ्यांचे शेती उत्पादन वाढविण्याच्या दृष्टीने **बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजना (क्षेत्रांतर्गत व क्षेत्राबाहेरील)** ही योजना राबविण्यात येत आहे.

या योजनेंतर्गत नवीन विहीर (रु. २.५० लाख), जुनी विहीर दुरुस्ती (रु. ५० हजार), इनवेल बोअरिंग (रु. २० हजार), वीज जोडणी आकार (रु. १० हजार), शेततळ्यांचे प्लॅस्टीक अस्तरीकरण (रु. १ लाख) व सुक्ष्म सिंचन संच (ठिबक सिंचन संचासाठी रु. ५० हजार किंवा तुषार सिंचन संचासाठी रु. २५ हजार), एचडीपीइ/पीव्हीसी पाईप (रु. ३० हजार), परसबाग (रु. ५००), या बाबींवर अनुदान अनुज्ञेय आहे. सदर योजना ही राज्यातील मुंबई, सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, सांगली व कोल्हापूर हे जिल्हे वगळता इतर सर्व जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात येत आहे.

या योजनेचा निधी आदिवासी विकास विभागाकडून परस्पर जिल्हाधिकारी यांना वितरित केला जातो. निधीची मागणी व नियोजन आराखडा संबंधित जिल्हा नियोजन मंडळाकडून जिल्हाधिकाऱ्यांमार्फत शासनास सादर करण्यात येते.

कृषि विभागाच्या दिनांक ०४-११-२०२० च्या शासन निर्णयान्वये सन २०२०-२०२१ पासून सदर योजनेची अंमलबजावणी महाडिबीटी पोर्टलद्वारे होत असून निधी जिल्हा परिषदेस उपलब्ध करून देणे, निधीचे पुनर्विनियोजन तसेच प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता मिळविणे तद्नुषंगाने जिल्हाधिकारी हे नियंत्रक अधिकारी आहेत.

यास्तव, यापुढे बिरसा मुंडा कृषि क्रांती योजनेस संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी सादर योजनेस जिल्हास्तरावरून प्रशासकीय मान्यता देण्याची कार्यवाही करून योजनेची अंमलबजावणी करणेबाबत तसेच, योजनेंतर्गत जिल्हा परिषदेकडील कृषि विभागाशी समन्वय ठेवून व वेळोवेळी प्रत्येक बाबीच्या अंमलबजावणीची कालमर्यादा विहित सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त (कृषि) यांनी निर्गमित करणेबाबत शासनस्तरावरून दिनांक २३-०५-२०२२ च्या पत्रान्वये कळविण्यात आले आहे.

पशुसंवर्धन

समग्र कार्यक्रम :—

१. पशुवैद्यकीय सेवा व पशुआरोग्य :—राज्यात ३१/३/२०२३ अखेरीस आदिवासी क्षेत्रात ७९८ पशुवैद्यकीय दवाखाने कार्यान्वित आहेत. त्यांचे मार्फत पशु स्वास्थ्याच्या आणि पैदाशीच्या सुविधा पुरविल्या जातात. याशिवाय आदिवासी क्षेत्रात २८ फिरत्या पशुवैद्यकीय दवाखान्यांमार्फत आजारी पशुपक्ष्यांना उपचार, रोगप्रतिबंधक लसीकरण, निकृष्ट वळूंचे खच्चीकरण, लहान-मोठ्या शस्त्रक्रिया इ. सुविधा पुरविण्यात येतात. जनावरातील संसर्गजन्य रोगाचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी आदिवासी क्षेत्रात आंतरराज्य सीमेवर ३ तपासणी नाके कार्यान्वित आहेत. गाई-गुरांचे लाळ्या खुरकुत रोगापासून संरक्षण करण्यासाठी या रोगाच्या लसीचे वाटपही मोफत केले जाते.

२. पशु व महिष विकास :—पूर्वाश्रमीच्या आधारभूत ग्राम केंद्राखालील एकूण ८७ उपकेंद्रे आदिवासी क्षेत्रात कार्यान्वित आहेत. नोंव्हेबर २००१ पासून सदरहू उपकेंद्रे जिल्हा परिषदांकडे हस्तांतरीत झाले आहेत. पुर्वीच्या विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्राखालील एकूण ३४ कृत्रिम रेतन उपकेंद्रे सध्या राज्य शासना-अंतर्गत दवाखाने म्हणून आदिवासी क्षेत्रात कार्यान्वित आहेत. यामुळे आदिवासी भागातील गायी/म्हशींची निपज सुधारण्यास मदत झाली आहे. गायी/म्हशींची सुधारीत पद्धतीने पैदास करण्यासाठी पशुवैद्यकीय संस्थांना गोठीत वीर्याद्वारे कृत्रिम रेतनाच्या सोयी उपलब्ध करून देण्यात येतात.

३. मेष विकास :—आदिवासी लाभार्थींना १० शेळ्या आणि १ पैदाशीचे बोकड असे गट ७५ टक्के अनुदान व २५ टक्के स्वतःचे भाग भांडवल या तत्वावर पुरविण्याची योजना राज्य निधीतून राबविण्यात आली.

(१) **दुधाळ जनावरांचे वाटप :-**या योजनेअंतर्गत आदिवासी लाभार्थीना ७५ टक्के अनुदानावर २ दुधाळ जनावरे (गायी/म्हशी) गट वाटप करण्यात येतात. सन २०२२-२३ मध्ये सदर योजनेखाली पालघर, धुळे, नंदुरबार, पुणे, सोलापूर, अमरावती, बुलढाणा, यवतमाळ, नागपूर, वर्धा, गोंदिया, चंद्रपूर, गडचिरोली अशा एकूण १३ जिल्ह्यांमध्ये दुधाळ जनावरांचे गट वाटप करण्यात आले.

(२) **शेळ्यांचे गट वाटप :—**या योजनेअंतर्गत आदिवासी लाभार्थ्यांना १० शेळ्या आणि १ पैदाशीचा बोकड असा गट ७५ टक्के अनुदानावर वाटप करण्यात येतात. सन २०२२-२३ मध्ये सदर योजनेखाली ठाणे, पालघर, नाशिक, धुळे, नंदुरबार, अहमदनगर, पुणे, सोलापूर, अमरावती, बुलढाणा, यवतमाळ, नागपूर, गोंदिया, चंद्रपूर, गडचिरोली या जिल्ह्यांमध्ये शेळ्यांचे गट वाटप करण्यात आले.

(३) **१००० मांसल कुक्कुट पक्षी वाटप :-**या योजनेअंतर्गत सन २०२२-२३ मध्ये आदिवासी लाभार्थ्यांना ठाणे, पालघर, नाशिक, नंदुरबार, अहमदनगर, यवतमाळ, अमरावती, भंडारा, गडचिरोली या जिल्ह्यांत ७५ टक्के अनुदानावर वाटप करण्यात आलेले आहेत.

(४) **महिला सक्षमीकरण :—**आदिवासी क्षेत्रातील महिलांच्या सक्षमीकरणासाठी पशु व महिष विकास, कुक्कुट विकास, मेष विकास व विस्तार प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत लाभधारक महिलांना लाभ देण्यात येतो.

(५) **स्वयम प्रकल्प :-**सन २०१७-१८ ते २०१९-२० या कालावधीत स्वयम प्रकल्प राबविणे या योजनेस शासन निर्णय क्र. कुक्कुट २०१७/ प्र.क्र. २७१/पदुम-४ मंत्रालय, मुंबई-३२, दि. २९-४-२०१७ अन्वये प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाली आहे. सदर योजनेअंतर्गत अनुसूचित क्षेत्र/आदिवासी उपप्रकल्प क्षेत्रातील १६ जिल्ह्यांमधील (ठाणे, पालघर, रायगड, पुणे, नाशिक, अहमदनगर, नंदुरबार, जळगांव, धुळे, अमरावती, यवतमाळ, नागपूर, गडचिरोली, गोंदिया, चंद्रपूर व नांदेड) एकात्मिक बालविकास प्रकल्पाच्या कार्यक्षेत्रात एकूण १०० मदर युनिट्सची (पक्षी संगोपन क्षेत्र) स्थापन करण्यात आली असून, प्रत्येक मदर युनिटमार्फत ४१७ लाभार्थ्यांना ४ आठवडे वयाचे ४५ पक्षी तीन टप्प्यात प्रती लाभार्थी २०-१५-१० प्रमाणे वाटप करण्यात येतात. तसेच पक्षी निवाऱ्यासाठी रु. १५०० प्रती लाभार्थी या प्रमाणे एकूण ४३,३६८ लाभार्थ्यांना रु. ६५०.५२ लक्ष अनुदान प्रदान करण्यात येणार आहे. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जिवनोन्नती अभियान (उमेद) द्वारे प्रकल्पांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थी व इतर अनुषंगिक घटकांचे प्रशिक्षण व क्षमता बांधणी कार्य पार पाडले जात आहे. या प्रकल्पांतर्गत आतापर्यंत १६,२९,७०० कुक्कुट पक्ष्यांचे मोफत वाटप निवडण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांना करण्यात आले आहे. प्रकल्प राबविण्याची मुदत माहे मार्च-२०२३ रोजी संपली असून, सदर प्रकल्प बंद करण्यात आलेला आहे.

सन २०१७-१८ व सन २०२२-२३ (मार्च २०२३ अखेर) सदर प्रकल्पाची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे :—

अनुक्रमांक	बाब			सद्यःस्थिती
१.	समाविष्ट जिल्हे (एकूण १६)	...	...	पालघर, रायगड, ठाणे, पुणे, अमरावती, यवतमाळ, नांदेड, गोंदिया, गडचिरोली, चंद्रपूर, नागपूर, नाशिक, अहमदनगर, जळगाव, धुळे, नंदुरबार.
२.	१६ जिल्ह्यात स्थापित मदर युनिटची संख्या	...	...	१००
३.	लाभार्थी निवड प्रक्रिया पूर्ण झालेले जिल्हे	...	...	वरील सर्व.
४.	अंडी उत्पादन सुरू झालेल्या जिल्ह्यांची संख्या	...	...	वरील सर्व.
५.	पक्षी वाटप उद्दिष्ट पूर्ण झालेले जिल्हे	...	...	१३
६.	आतापर्यंत करण्यात आलेले पक्षी वाटप	...	...	
	पहिला टप्पा : ७,४४,९४०			१६,२९,७००
	१६ आठवड्यानंतर दुसरा टप्पा : ५,३५,३५०			
	३२ आठवड्यानंतर तिसरा टप्पा : ३,४९,४१०			
७.	प्रशिक्षण पूर्ण झालेल्या लाभार्थ्यांची संख्या	...	...	३८,९६२
८.	एकूण मंजूर प्रकल्प खर्च	...	...	रु. २२५५.७४ लक्ष
९.	सन २०१७-१८ ते सन २०२२-२३ एकूण प्राप्त निधी	...	...	रु. २२२३.८१ लक्ष
१०.	सन २०१७-१८ ते सन २०२२-२३ एकूण खर्चित निधी	...	...	रु. १९७५.५९ लक्ष

जनजाती क्षेत्र व जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजनांतर्गत कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा

(१) २४०३-पशुसंवर्धन पशुवैद्यकीय प्रथमोपचार केंद्रासाठी इमारती बांधणे/जिल्हा व तालुका पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय व कृत्रिम रेतन केंद्राचे बांधकाम (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	२	३	२	
२.	नाशिक	४	३	२०	
३.	धुळे	२	३	६	
४.	नंदूरबार	१४	५६	५६	राज्य स्तर+स्थानिक स्तर
५.	जळगाव	२	...	१	प्रस्तावित
६.	पुणे	...	३	...	दुरूस्ती
७.	नांदेड	७	४	४	
८.	अमरावती	१	१	१	
९.	गोंदिया	४५	२५	७	४५ & २५-Casting Pin,७- New building
१०.	चंद्रपूर	३	५	५	खेमजई-२ कामे, पेटगाव-१, जिवती-१ व टेकामांडवा-१ काम
११.	गडचिरोली	३	४	१०	

(२) शेळी गट वाटप व नाविन्यपूर्ण योजनेअंतर्गत शेळी गट वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	ठाणे	२०	१७	४४	सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात सदर योजनेंतर्गत प्रकल्प अधिकारी, अदिवासी विकास व शहापूर कार्यालयाकडून मंजूर नियतव्यय नाही.
२.	पालघर	९५	२६९	१९४	
३.	रायगड	...	...	१५	जिल्ह्यातील बहुतांश भाग हा अदिवासी क्षेत्राबाहेरील असल्याने जास्त लाभार्थी उपलब्ध होऊ शकत नाही.
४.	नाशिक	१०	१३	१४३	
५.	धुळे	८०	८०	८०	
६.	नंदुरबार	७२	७७	७७	राज्य स्तर
७.	अहमदनगर	२२	४३	९४	
८.	पुणे	७७	७७	...	
९.	सोलापूर	२	१२	१२	
१०.	अमरावती	२३	...	...	
११.	अकोला	...	७४	७४	
१२.	बुलढाणा	२५	२५	२५	
१३.	यवतमाळ	५८	४७	५०	
१४.	नागपूर	६४	६४	५६	
१५.	गोंदिया	१३६	१३६	१४०	
१६.	चंद्रपूर	१०२	२६१	२६०	प्राप्त अर्ज जास्त येत असल्याने सन २०२३-२४ व २०२४-२५ करिता मागणी जास्त केली आहे.
१७.	गडचिरोली	५०	५०	१००	

(३) दुधाळ जनावरांचे गट वाटप व नाविन्यपूर्ण योजने अंतर्गत दुधाळ जनावरांचे गट वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	ठाणे	२७	८	३६	सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात सदर योजनेंतर्गत प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी विकास व शहापूर कार्यालयाकडून मंजूर नियतव्यय नाही.
२.	पालघर	३६८	२७५	३८९	
३.	रायगड	...	...	१५	जिल्ह्यातील बहुतांश भाग हा आदिवासी क्षेत्राबाहेरील असल्याने जास्त लाभार्थी उपलब्ध होऊ शकत नाही.
४.	नाशिक	८	१	३५	
५.	धुळे	१०२	१०२	२४	
६.	नंदुरबार	१५६	८५	८५	राज्य स्तर
७.	अहमदनगर	...	...	१००	
८.	पुणे	८८	४४	...	
९.	सोलापूर	१	८	८	
१०.	अमरावती	४३	...	...	
११.	अकोला	...	१५३	१५३	
१२.	बुलढाणा	३९	१८	२२	
१३.	यवतमाळ	५२	२५	४४	
१४.	नागपूर	७७	७७	७७	
१५.	वर्धा	७४	६७	१०१	लाभार्थ्यांचा चांगला प्रतिसाद असल्याने.
१६.	गोंदिया	१४४	७३	१००	
१७.	चंद्रपूर	२००	१०६	१०६	
१८.	गडचिरोली	४५	४५	४५	

(४) तलंगाचे गट वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	...	...	५०	
२.	अमरावती	५००	५००	५००	
३.	नागपूर	१८	२५	...	
४.	वर्धा	१००	५५	५५	Online योजनेमध्ये सुद्धा लाभार्थ्याचा चांगला प्रतिसाद असल्याने.
५.	भंडारा	...	...	१८४	
६.	गडचिरोली	२३	११	१९५	

(५) दुभत्या जनावरांना खाद्य वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नाशिक	५७	२८	२००	
२.	नंदुरबार	५०	५५	५५	स्थानिक स्तर
३.	नागपूर	१५	१५	१५	
४.	भंडारा	४१	४१	८२	
५.	चंद्रपूर	१२३	१५०	१५०	प्राप्त अर्ज जास्त येत असल्याने सन २०२३-२४ व २०२४-२५ करिता मागणी जास्त केली आहे.

(६) वंध्यत्व निवारण शिबिरे (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	३२५	१११२	१००	
२.	नाशिक	१०४	८५	२००	
३.	धुळे	२२०	२२०	२५०	
४.	नंदूरबार	२००	८५	८५	स्थानिक स्तर
५.	पुणे	१४०	१४०	...	
६.	अमरावती	४८	४८	४८	
७.	नागपूर	१३	१३	१३	

(७) पशुवैद्यकीय दवाखान्यांना औषध पुरवठा (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	ठाणे	३८	३८	३८	
२.	पालघर	८९	८९	८९	
३.	नाशिक	१२४	१२४	१२४	
४.	धुळे	२१	२१	२१	
५.	नंदुरबार	८९	८९	८९	राज्य स्तर + स्थानिक स्तर
६.	जळगाव	६	६	६	
७.	पुणे	२८	२८	...	
८.	नांदेड	३८	३८	३८	
९.	अमरावती	२४	२४	२४	
१०.	नागपूर	९६	९६	९६	
११.	भंडारा	५३	५३	५३	संस्था
१२.	चंद्रपूर	१५५	१५५	१५५	
१३.	गडचिरोली	...	...	१३८	

(८) वैरण विकास कार्यक्रम (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	५३३	५३३	५००	
२.	नाशिक	२००	२५	१६१६	
३.	धुळे	३३३	३३३	३३३	
४.	नंदुरबार	६६६	६६६	६६६	स्थानिक स्तर
५.	नांदेड	२००	२००	२००	
६.	अमरावती	१५३८	१५३८	१५३८	

(९) पशु प्रथमोपचार केंद्राचा दर्जावाढ करणे (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	ठाणे	...	...	१	सन २०२२-२३ मध्ये दायित्व अदा करणेसाठी तरतुद उपलब्ध बाकी दायित्व पुढील वर्षात अदा करण्यात येणार आहे.

(१०) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, कार्यालयाचे बळकटीकरण करणे (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	२३	६	८५	
२.	नंदुरबार	१	१	१	स्थानिक स्तर
३.	नागपूर	१	१	३०	
४.	गडचिरोली	१३	१३	१३	

(११) संकरीत कालवडी/म्हशींच्या पारड्यांची जोपासना (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	...	...	२००	
२.	नंदूरबार	...	६६६	६६६	स्थानिक स्तर
३.	नागपूर	१२	१२	११	

(१२) पशुवैद्यकीय दवाखान्याची स्थापना (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नंदूरबार	...	२	२	स्थानिक स्तर
२.	चंद्रपूर	६	६	...	नविन दवाखाना स्थापन केला नसल्याने योजना कमी झाली.

(१३) तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयाची स्थापना (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नंदुरबार	...	१	१	

(१४) जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त कार्यालयाचे बळकटीकरण करणे (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	६	६	६	
२.	नंदुरबार	१	१	१	राज्य स्तर

(१५) कृत्रिम रेतन सुविधांचे/केंद्राचे बळकटीकरण (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	पालघर	१	१	१	

(१६) नाविण्यपूर्ण योजने अंतर्गत १००० मांसल पक्षी वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	ठाणे	३	३	१६	
२.	पालघर	१०५	१०६	१०६	
३.	रायगड	...	...	१०	जिल्ह्यातील बहुतांश भाग हा आदिवासी क्षेत्राबाहेरील असल्याने जास्त लाभार्थी उपलब्ध होऊ शकत नाही.
४.	नाशिक	७	७	२४	
५.	नंदुरबार	२९	२९	२९	राज्य स्तर
६.	अहमदनगर	१	२८	६२	
७.	यवतमाळ	१४	१४	१६	
८.	अमरावती	१०	...	...	
९.	भंडारा	५	५	५	
१०.	गडचिरोली	५	५	५	

(१७) कामधेनु दत्तक ग्राम योजना (गावांची संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नाशिक	५	...	...	

(१८) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाना वाहन (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नंदुरबार	३	५	५	राज्य स्तर + स्थानिक स्तर

(१९) तपासणी नाका वाहन पुरवठा (संख्या) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	नंदुरबार	१	१	१	राज्य स्तर

(२०) दुभत्या जनावरांचा गट वाटप (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	भंडारा	२३	२३	२२	

(२१) अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबांना शेळ्या मेंढ्यांचे गट पुरवणे (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	परभणी	१२	१२	१४	
२.	भंडारा	३४	३४	३४	

(२२) अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांच्या जनावरांना जंतनाशक व खनिज मिश्रणांचा पुरवठा करणे TD050010 (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	परभणी	७८	७८	७८	७८ संस्था

(२३) प्रसिद्धी प्रचार कार्यक्रम (लाभार्थी) :—

अनु-क्रमांक	कार्यभाराचा गोषवारा	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४ (अपेक्षित)	२०२४-२५ (लक्ष्य)	शेरा
१.	भंडारा	...	१०८०	१२००	

(१२) जनजाती क्षेत्र उपयोजना

मत्स्यव्यवसाय विभाग

भूजल मत्स्यव्यवसाय सन २०२३-२०२४

(आदिवासी)

राज्याच्या एकूण १५ जिल्ह्यांमध्ये आदिवासी क्षेत्र असून या क्षेत्रातील आदिवासींकरिता मत्स्यव्यवसाय विभागातर्फे भूजलाशयीन विकासाच्या दृष्टीने मत्स्यव्यवसायाच्या विविध योजना राबविल्या जात आहेत.

(१) मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र—

आदिवासी क्षेत्रातील तलावांमध्ये जलद वाढणाऱ्या प्रमुख कार्प आणि सायप्रिनस या जातीच्या मत्स्यबीजांचे उत्पादन करण्याकरिता आणि मत्स्यबीज संवर्धनाकरिता मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रे व मत्स्यबीज संवर्धन केंद्रे स्थापन करण्यात आलेली आहेत. तसेच आदिवासी क्षेत्रामध्ये ४ ठिकाणी पोर्टेबल हॅचरीज राष्ट्रीय कृषी विकास योजने (RKVY) अंतर्गत उभारण्यात आल्या आहेत. इटियाडोह, अमलनाला आणि चारगाव व मत्स्यबीज केंद्रावर वर्तुळाकार हॅचरी बांधण्यात आल्या असून मत्स्यबीज मोठ्या प्रमाणावर निर्माण करण्यात येत आहे.

(२) अवरूद्ध पाण्यात मत्स्यसंवर्धन—

जनजाती क्षेत्रामध्ये ३७,००० हेक्टर जलविस्तार क्षेत्र उपलब्ध असून या क्षेत्राकरिता मत्स्यबीजांची पुरेशा प्रमाणात साठवणूक करण्याकरिता सुमारे १० कोटी बीजांची आवश्यकता आहे. सध्या असलेल्या आदिवासी क्षेत्रातील मत्स्यबीज केंद्रावरून ही मागणी काही प्रमाणात भागविण्यात येते. अधिकची गरज इतर स्त्रोतातून मत्स्यबीज उपलब्ध करून मागविण्यात येते.

(३) मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा—

आदिवासी क्षेत्रातील लहान तलावांची निवड करून त्यामधून प्रती हेक्टरी मासळीचे उत्पादन वाढविणे, आदिवासी तरुणांना आधुनिक मत्स्यशेतीचे प्रशिक्षण देऊन त्यांना मत्स्यव्यवसायाच्या धंद्यात आणणे, प्रसार व प्रचार माध्यमातून मत्स्यव्यवसायाचे कार्यक्रम लोकांपर्यंत पोहोचविणे, याकरिता नागपूर जिल्ह्यात १९८१-८२ मध्ये व गडचिरोली जिल्ह्यात १९७८-७९ मध्ये मत्स्यसंवर्धन विकास यंत्रणा स्थापन करण्यात आल्या आहेत. १९९०-९१ मध्ये ठाणे जिल्ह्याकरिता व अमरावती जिल्ह्याकरिताही अशा यंत्रणाची स्थापना करण्यात आलेली आहे. या यंत्रणे अंतर्गत दरवर्षी १०० हे. जलक्षेत्र विकसीत करण्यात येऊन दरवर्षी या भोवतालचा भाग क्रमशः योजनेखाली आणून हळूहळू संपूर्ण भागाचा सर्वांगीण विकास करणे या योजनेत समाविष्ट आहे. तसेच १९९२-९३ मध्ये धुळे जिल्ह्यात एक यंत्रणा स्थापन करण्यात आली आहे. या योजनेखाली केंद्र शासनाकडून अर्थसहाय्य उपलब्ध होते. सदरची योजना केंद्र शासनाने बंद केली असून त्याऐवजी नीलक्रांती अंतर्गत नवीन मत्स्यसंवर्धन तळी तयार करणे, मत्स्यसंवर्धन तळ्याचे नूतनीकरण व निविष्ठा खर्चासाठी अर्थसहाय्य या योजना केंद्र शासन व लाभार्थी ५०:५० हिश्शाने कार्यरत होती.

(४) मासेमारी साधनांवर अर्थसहाय्य—

मत्स्यव्यवसायासाठी लागणारी जाळी तयार करण्याकरिता बरेच मच्छिमार नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट, शेनसूत वापरतात. तसेच काही मच्छिमार तयार जाळीही खरेदी करतात. तथापि, या साधनांच्या किमतीत बरीच वाढ होत असल्यामुळे मासेमारीसाठी ती आवश्यक असूनही त्याचा वापर करणे मच्छिमारांना अशक्य होते. यास्तव मच्छिमारांना साधनांच्या खरेदीवर अनूदान रूपाने अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते.

(५) राज्यात निमखारे पाणी मत्स्यशेतीचा विकास—

राज्यातील निमखारे पाणी मत्स्यशेतीचा विकास करण्याच्यादृष्टीने ठाणे जिल्ह्यात आसनगाव येथे केंद्रीय अर्थसहाय्याने व संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रमाच्या तांत्रिक सहाय्याने निमखारे पाणी कोळंबी पथदर्शक उभारण्यात आला आहे. या प्रकल्पात एकूण ३४ तळी बांधण्यात आलेली आहेत. सदर केंद्र खाजगीरित्या कंत्राटी पद्धतीने चालवायला देण्याचे शासनाच्या विचाराधीन आहे.

(६) मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास—

राज्यातील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांच्या कामकाजात सुधारणा घडवून आणण्यासाठी त्यांच्या आर्थिक स्थितीस बळकटी आणणे आवश्यक आहे. त्यासाठी या योजनेतून मच्छिमार सहकारी संस्थांना व्यवस्थापकीय अनुदान व भागभांडवल अंशदान संस्थेच्या स्थापनेनंतर पहिली पाच वर्षे देण्यात येते. त्यापैकी भाग भांडवल पहिली पाच वर्षे दिले जाते व त्याची वसुली १० वर्षांनी ५० टक्के रक्कम व उर्वरित ५० टक्के रक्कम १५ व्या वर्षी या प्रमाणे करण्यात येते. ही योजना सन १९८८-८९ पासून मत्स्य विभागामार्फत राबविण्यात येत असून तत्पूर्वी ती सहकार विभागामार्फत राबविली जात होती.

तक्ता एक

TABLE I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता (ii) Financial Requirement

(ए) कार्यनिहाय वर्गीकरण *(A) Activitywise Classification*

मत्स्यबीज उत्पादन (आदिवासी) Fish Seed Production (Tribal) सन २०२४-२०२५ सालचे कार्यक्रम अंदाजपत्रक

(रुपये लाखात)

अनुक्रमांक Sr. No. 1	विभाग Region 2	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२०२३ Actuals, 2022-2023 योजनेतर Non-Plan 3	योजनांतर्गत Plan 4	एकूण Total 5	अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४ Budget Estimates, 2023-2024 योजनेतर Non-Plan 6	योजनांतर्गत Plan 7	एकूण Total 8	सुधारलेले अंदाज, २०२३-२०२४ Revised Budget Esti., 2023-2024 योजनेतर Non-Plan 9	योजनांतर्गत Plan 10	एकूण Total 11	अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५ Budget Estimates, 2024-2025 योजनेतर Non-Plan 12	योजनांतर्गत Plan 13	एकूण Total 14
१.	मुंबई Mumbai ...	...	...	...	0.30	7.00	7.30	...	...	...	1.00	...	1.00
२.	पुणे Pune ...	850.00	1613.70	2463.0	860.00	2293.62	3153.62	381.00	1793.62	2174.62	620.00	4505.00	5125.00
३.	नाशिक Nashik ...	...	0.01	0.01	...	0.01	0.01	...	0.01	0.01	...	0.01	0.01
४.	औरंगाबाद Aurangabad ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	लातुर Latur ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६.	अमरावती Amravati ...	...	400.00	400.00	...	400.00	400.00	...	400.00	400.00	...	450.00	450.00
७.	नागपूर Nagpur ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण Total ...	**850.00**	**2013.71**	**2863.71**	**860.30**	**2700.63**	**3560.93**	**381.00**	**2193.63**	**2574.63**	**621.00**	**4955.01**	**5576.01**

अवरूध्द पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन (आदिवासी) Fish farming in impound water (Tribal)

(रुपये लाखात)

अनुक्रमांक Sr. No. 1	विभाग Region 2	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२०२३ Actuals, 2022-2023 योजनेतर Non-Plan 3	योजनांतर्गत Plan 4	एकूण Total 5	अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४ Budget Estimates, 2023-2024 योजनेतर Non-Plan 6	योजनांतर्गत Plan 7	एकूण Total 8	सुधारलेले अंदाज, २०२३-२०२४ Revised Budget Esti., 2023-2024 योजनेतर Non-Plan 9	योजनांतर्गत Plan 10	एकूण Total 11	अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५ Budget Estimates, 2024-2025 योजनेतर Non-Plan 12	योजनांतर्गत Plan 13	एकूण Total 14
१.	मुंबई Mumbai ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	पुणे Pune ...	...	194.44	194.44	...	710.00	710.00	...	626.90	626.90	110.00	1045.00	1155.00
३.	नाशिक Nashik ...	...	200.01	200.01	...	200.01	200.01	...	0.01	0.01	...	201.51	201.51
४.	औरंगाबाद Aurangabad ...	...	240.00	240.00	...	240.00	240.00	...	240.00	240.00	...	420.00	420.00
५.	लातुर Latur ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६.	अमरावती Amravati ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	नागपूर Nagpur ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण Total ...	**...**	**634.45**	**634.45**	**...**	**1150.01**	**1150.01**	**...**	**866.91**	**866.91**	**110.00**	**1666.51**	**1776.51**

तक्ता एक
TABLE I
तलावाचे जलक्षेत्र व इष्टतम संचयन क्षमता
Water spread area of tanks and optinum stocking capacity

अ.क्र.	वर्गवारी Classification	जलक्षेत्र (हेक्टर) Water spread area (Ha.)	अपेक्षित इष्टतम बोटूकली साठवणूक (लाखात) Optimum stocking capacity (Ha.)	अपेक्षित मत्स्योत्पादन (कि. ग्रॅ.) (मे. टन)
१	२	३	४	५
१.	० ते २० हे. 0 to 20 Ha.	6633.94	331.8895	9935.895
२.	२०.१ ते ६०.० हे. 20.1 to 60.0 Ha.	47664.3	1770.6948	53132.844
३.	६०.१ ते २०० हे. 60.1 to 200 Ha.	48371.6	1029.3405	30877.215
४.	२००.०१ ते ५०० हे. 200.01 to 500 Ha.	36056.62	448.5031	13348.173
५.	५००.०१ ते १००० हे. 500.01 to 1000 Ha.	32614.01	264.1631	7352.6715
६.	१०००.०१ ते २००० हे. 1000.01 to 2000 Ha.	27052	177.06	4707.09
७.	२००० हेक्टर वरील Above 2000 Ha.	84467	470.535	9437.025

तक्ता तीन
TABLE III

हा तक्ता स्थानिकरित्या उत्पादित केलेले तलावात आणि जलाशयात साठविलेले मत्स्यबीज एकूण मत्स्योत्पादन व त्याची किंमत दर्शवितो.
The following table indicated carp fry stocked in tanks and reservoirs and fish prduction and its value.

वर्ष Year	मत्स्यबीजांचे संचयन (रु.लाखात) Fry stocking (Rs. in lakhs)	मत्स्योत्पादन (टनात) Fish Production (in Tons)	माशांची किंमत (रु. लाखात) Value of fish (Rs. in lakhs)
१	२	३	४
२०२२–२०२३ (प्रत्यक्ष) 2022--2023 (Actuals)	829.54	10512.50	8188.27
२०२३–२०२४ (अंदाजित) 2023--2024 (Estimated)	950.85	11430.50	8821.92
२०२४–२०२५ (अपेक्षित) 2024--2025 (Anticipated)	1079.47	12621.50	9886.12

टीप : माशांची किंमत सरासरी रु. ५०.०० प्रति किलो दर आकारून काढण्यात आली आहे.

तक्ता दोन
TABLE II
मच्छिमार साधनावरील अर्थसहाय्याची माहिती (आदिवासी)
Information about financial assistance on Fishery Requisites (Tribal)

(रुपये लाखात)
(Rs. in Lakhs)

वर्ष Year	नायलॉन सूत Nylon Twine		तयार जाळी Readymade Nets		बिगर यांत्रिक नौका Non-Mechanised Boats	
	परिमाण किलो Quantity Kg.	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. Financial Assistance	संख्या No.	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. Financial Assistance	संख्या No.	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. Financial Assistance
1	2	3	4	5	6	7
२०२२–२०२३ (प्रत्यक्ष) 2022--2023 (Actuals)	11750	3096.32	8.5	...	3	0.09
२०२३–२०२४ (अंदाजित) 2023--2024 (Estimated)	15115	540	7.5	6	19	31.35
२०२४–२०२५ (अपेक्षित) 2024--2025 (Anticipated)	26530	615.20	150.5	10.55	37	4.65

तक्ता तीन
TABLE III
महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ खाली नोंदलेल्या नौका, दिलेले परवाने व वसूल झालेले परवाना शुल्क.
No. of boates registered licences issued and licenced fees collected under Maharashtra Marine Fishing Regulation Act 1981.

वर्ष Year	नोंदलेल्या नौकांची संख्या No. of boats registered	दिलेल्या परवान्यांची संख्या No. of licences isssued	वसूल परवाना शुल्क (रु. लाखात) Licence Fees recovered (Rs. in lakhs)
१	२	३	४
२०२२–२०२३ (प्रत्यक्ष) 2022--2023 (Actuals)	5773	7862	18.14
२०२३–२०२४ (अंदाजित) 2023--2024 (Estimated)	5696	7827	18.74
२०२४–२०२५ (अपेक्षित) 2024--2025 (Anticipated)	5945	8209	20.88

तक्ता तीन (ब)
TABLE III (B)

खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (आदिवासी)

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation (Tribal)

मत्स्यसंवर्धन उत्पादन केंद्रे (Fish seed production farms)

अ. क्र. Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव Name of the Farm	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टरमध्ये) Total water spread area (He.)	केंद्राची उत्पादन क्षमता (रु. लाखात)	मत्स्यबीज उत्पादन (आकडे लाखात) Fry Production (figures in lakhs) २०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष) 2022-2023 (Actuals)	२०२३-२०२४ (अपेक्षित) 2023-2024 (Anticipated)	२०२४-२०२५ (अंदाजित) 2024-2025 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१.	**मुंबई विभाग**	मुंबई उपनगर Mumbai	आरे Aarey	...	...	...	...	...
		रायगड Nashik	खोपोली Khopoli	...	...	...	...	...
		पालघर Palghar	दापचारी Dapchari	2.47	100.00	5.96	...	23.65
			बाडापोखरण Bodapokharan	5.30	900.00	...	...	...
			आसणगांव Aasangaon	50.00	30.00	...	...	...
२.	**नाशिक विभाग**	नाशिक Nashik	करंजवण Karanjwan	2.36	500.00	...	...	...
३.	**लातूर विभाग**	नांदेड Nanded	लोणी Loni	1.95	15.00	...	6.28	10.00
४.	**नागपूर विभाग**	नागपूर Nagpur	पेंच Pench	11.9	600.00	23.18	6.63	400.00
		वर्धा Wardha	निरंक ...	...	...	...	...	...
		भंडारा Bhandara	निरंक ...	...	...	...	...	...
		गोंदिया Gondia	इंटियाडोह Itiadoh	5.81	1000.00	7.058	241.78	300.00
		चंद्रपूर Chandrapur	अमलनाला Amalnala	2.96	90.00	151.5	75.00	160.00
		गडचिरोली Gadchiroli	… ...	...	...	...	...	...
			एकूण Total	**82.75**	**3235**	**187.698**	**329.69**	**793.65**

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

कव्हरेज अहवाल 2024-25 GN-2 (PMMSY) ST CRC नुसार एकत्रित विधान

अ.क्र.	योजना	बजेट कोड	निधी स्त्रोत	२०२१-२२		२०२२-२३		२०२३-२४		२०२४-२५
				एकूण परिव्यय	वास्तविक खर्च	एकूण परिव्यय	वास्तविक खर्च	एकूण परिव्यय	अपेक्षित खर्च	मागणी परिव्यय
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१.	प्रधानमंत्री मत्यसंपदा योजना (लाभार्थी केंद्रित योजना) (ST) केंद्रिय वाटा ३६ %)	२४०५७७६८	CSS	६४७.६३	३२९.९८	११८४.९८	११८४.९८	९२१.४६	९२१.४६	१११२.२४
२.	प्रधानमंत्री मत्यसंपदा योजना (लाभार्थी केंद्रित योजना) (ST) राज्याचा वाटा २४ %)	२४०५७७७७	stat	४३१.७५	२१९.७१	७९०.००	७९०.००	२००.००	२००.००	७४१.४९
	एकूण ...	...	...	**१०७९.३८**	**५४९.६९**	**१९७४.९८**	**१९७४.९८**	**११२१.४६**	**११२१.४६**	**१८५३.७३**

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

कव्हरेज अहवाल 2024-25 GN-2 (PMMSY) ST CRC नुसार एकत्रित विधान

अ.क्र.	योजना	बजेट कोड	निधी स्त्रोत	२०२१-२२		२०२२-२३		२०२३-२४		२०२४-२५
				एकूण परिव्यय	वास्तविक खर्च	एकूण परिव्यय	वास्तविक खर्च	एकूण परिव्यय	अपेक्षित खर्च	मागणी खर्च
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१.	प्रधानमंत्री मत्यसंपदा योजना (लाभार्थी केंद्रित योजना) (SC) केंद्रिय वाटा ३६ %)	२४०५७७९५	CSS	९१४.७६	५८०.७५	१६७५.००	११२.२५	१४९९.९९	१४९९.९९	३५२४.०२
२.	प्रधानमंत्री मत्यसंपदा योजना (लाभार्थी केंद्रित योजना) (SC) राज्याचा वाटा २४ %)	२४०५७८०१	stat	४६२.०१	३८७.३४	१२६४.००	७४.८३	९९९.९९	९९९.९९	२३४९.३४
	एकूण ...	...	...	**१३७६.७७**	**९६८.०९**	**२९३९.००**	**१८७.०८**	**२४९९.९८**	**२४९९.९८**	**५८७३.३६**

(१२)(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

प्रास्ताविक : जनजाती क्षेत्र उपयोजनेचा प्रमुख उद्देश आदिवासी लोकांची आर्थिक व सामाजिक स्थिती सुधारून त्यांच्या स्थितीतील व इतर सुधारलेल्या जमातीतील लोकांच्या स्थितीतील विकासाची दरी कमी करणे हा आहे. यासाठी जनजाती क्षेत्रात उत्पादन वाढ व रोजगारप्रणित कार्यक्रम आखण्याची आवश्यकता आहे. मत्स्यव्यवसाय विकास कार्यक्रम आखताना निपजयोग्य जलक्षेत्र व उत्तम प्रतीचे मत्स्यबीज आणि त्याच बरोबर आदिवासींना व्यावसायिक प्रशिक्षण हे निकष गृहित धरण्यात आले आहे. यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाने राज्याच्या जनजाती क्षेत्र गणल्या जाणाऱ्या चौदा जिल्ह्यात जिल्हा मत्स्यव्यवसाय विकासाचे कार्यक्रम हाती घेतले आहेत.

मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या कार्याचे खालील कार्यक्रमात वर्गीकरण करण्यात आले आहे.

१. शिक्षण व प्रशिक्षण २. भूजल मत्स्यव्यवसाय

वरील कार्यक्रमाचे विश्लेषण "समग्र कार्यक्रमात" करण्यात आले आहे.

विवरणपत्र 'अ'

२०२२-२०२३ च्या अर्थसंकल्पाचे अर्थशीर्ष व कार्यक्रमवार तपशील

STATEMENT 'A'

Major Head -*Cum*-Programmewise details total of Budget Estimates 2022-2023

(कंसातील आकडे ओ. टी. एस. चे)
(Figures in brackets relate to O. T. S.)
(रुपये हजारात Rs. in thousands)

अ. क्र. Serial No.	प्रधान शीर्ष व कार्यक्रम Major Head and Programme	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२३ Actuals Expenditure, 2022-2023			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४ Budget Estimates, 2023-2024			सुधारित अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४ Revised Estimates, 2023-2024			अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५ Budget Estimates, 2024-2025		
		अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
२४०५,	मत्स्यव्यवसाय—												
2405,	*Fisheries--*												
	शिक्षण व प्रशिक्षण												
1.	Education & Training	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	भूजल मत्स्यव्यवसाय												
2.	Inland Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
3.	Pradhan mantri Matsya Sampada Yojana (2405 7768) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्र हिस्सा ३६% (२४०५ ७७६८) (Central Share 36%) Scheme												
	31, Grants-in-aid (Non-Salary) (सहा. अनुदाने)(वेतनेतर)		...	...	...	1	1	...	1	1	...	1	1
	33, Subsidies (अर्थसहाय्य)	...	201.68	201.68	...	92145	92145	...	102170	102170	...	74994	74994
	प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्र हिस्सा २४ टक्के (२४०५ ७७७७)												
4.	Pradhan mantri Matsya Sampada Yojana (2405 7768) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा राज्य हिस्सा २४% (२४०५ ७७६८) (State Share 24%) Scheme												
	31, Grants-in-aid (Non-Salary) (सहा. अनुदाने)(वेतनेतर)		...	...	...	1	1	...	1	1	...	1	1
	33, Subsidies (अर्थसहाय्य) ...	...	134.50	134.50	...	19999	19999	...	68112	68112	...	49999	49999
	एकूण Total ...	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000
४४०५,	मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च— भूजल मत्स्यव्यवसाय												
4405,	Capital Outlay Inland Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण Total ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६४०५,	मत्स्यव्यवसायासाठी कर्ज— भूजल मत्स्यव्यवसाय												
6405,	Loans for Fisheries Inland Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण Total ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	निव्वळ एकूण Grand Total ...	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000

टीप : प्रत्यक्ष खर्चाची आकडेवारी संख्या मिळत नाहीत.

तक्ता एक
TABLE I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :
(ii) Financial Requirement :

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

कार्यक्रमाचा तपशील Details of Programmes	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२०२३ Actuals Expenditure , 2022-2023			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४ Budget Estimates, 2023-2024			सुधारलेले अंदाज, २०२४-२०२५ Revised Budget Esti., 2023-2024			अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५ Budget Estimates, 2023-2024		
	अनिवार्य Comm.	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Comm.	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Comm.	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Comm.	कार्यक्रम Schemewise	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(ए) कार्यनिहाय वर्गीकरण–												
(A) Activitywise Classification--												
(अ) मत्स्यबीज उत्पादन												
(a) Fish Seed Production Plan (TD 060001) (State)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) अवरूध्द पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन												
(b) Fish Farming in Impounded Water Plan (OTSP) (TD 0600005) (State)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणांची स्थापना करणे												
(c) Setting up F.F.D.A. (TD 060003) (State)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ड) मासेमारी साधनांवर अर्थसहाय्य												
(d) Assistance for Purchase of Fishery Requisites (TD 060007) (State)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ई) रा.स.वि.नि.च्या अर्थसहाय्याच्या पध्दती अन्वये मासळीचे संरक्षण, परिवहन व विक्री.												
(e) Preservation, Transport and Marketing under the Financial Pattern of N.C.D.C.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(फ) राज्यात निमखारे पाणी म.व्य. चा विकास												
(f) Brakish Water Fish Farming in the State	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ग) विमा उतरविण्यासाठी मासेमारांना अनुदान												
(g) Group Insurance Scheme	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ह) मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास												
(h) Dev. of Fisheries Co-operatives	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(न) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना–राज्य/केंद्र हिस्सा												
(n) (PMMSY)Central Share 36%/s.s.-24% 24057768/24057777	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000
स्थूल बेरीज Total-A (3)--Gross	...	...	...	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000
वजा–वसूली *Deduct*--Recoveries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
निव्वळ बेरीज Total--Net	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000

(**टीप :** आदिवासी उपयोजनेचा निधी सन २००९-१० पासून संबंधीत जिल्हाधिकाऱ्यांना शासनस्तरावरून परस्पर उपलब्ध करून देण्यात येतो.)

तक्ता एक–(समाप्त)
TABLE I--(End)

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(ब) वित्त व्यवस्थेची साधने– *(B) Source of Finance--* मागणी क्रमांक प्रधान शीर्ष Demand No. Major Head												
टी-७–२२२५, मत्स्यव्यवसाय T-7-2225, Fisheries	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000
टी-९–२२२५, T-9-2225, टी-५–२४०५, T-5-2405, T-9- C.O. on Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
टी-९– मत्स्यव्यवसायासाठी कर्जे T-9- Loans for Fisheries	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (ब) स्थूल बेरीज Total *(B)*--Gross ...	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000
वजा–वसूली *Deduct*--Recoveries ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
निव्वळ (ब) बेरीज Total *(B)*--Net ...	...	336.18	336.18	...	112146	112146	...	170284	170284	...	125000	125000

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

जल जीवन मिशन :—

(१) राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमाची पुनर्रचना करून सन २०१९ पासून केंद्र पुरस्कृत जल जीवन मिशनची सुरूवात करण्यात आली आहे. जल जीवन मिशन अंतर्गत राज्यातील सर्व ग्रामीण कुटुंबांना सन २०२४ पर्यंत वैयक्तिक नळ जोडणीद्वारे शाश्वत व शुद्ध पेयजल उपलब्ध करून देण्याचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले आहे. राज्यात जल जीवन मिशन राबविण्याकरीता शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्र. जजीमि २०१९/प्र.क्र १३८/ पापु १०(०७), दि. ०४/०९/२०२० अन्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. जल जीवन मिशन अंतर्गत केंद्र व राज्य वित्तीय आकृतीबंध १:१ असा आहे.

(२) जल जीवन मिशन अंतर्गत आदिवासी घटक उपयोजनांकरीता केंद्र व राज्य शासनामार्फत स्वतंत्र समरुप तरतूद करण्यात येते. चालू वित्तीय वर्षाकरीता केंद्र शासनाने आतापर्यंत रु. ५०६.९३७५ कोटी इतका निधी उपलब्ध करून दिला आहे. त्यास समरूप राज्य हिस्सा निधी राज्य पाणी व स्वच्छता मिशनला वितरीत करण्यात आला आहे. सन २०२२-२०२३ वर्षाकरीता अनुसूचित जमाती घटकांतर्गत १७,१५,०३८ कुटुंबांना वैयक्तिक नळ जोडण्या उपलब्ध करून देण्याचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले होते. जल जीवन मिशन अंतर्गत सन २०२२-२०२३ वर्षामध्ये अनुसूचित जमाती घटकांतर्गत ८,९६,२०९ वैयक्तिक नळ जोडण्या उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत.

कार्यक्रम अंदाजपत्रक (आदिवासी उपयोजना २०२४-२०२५)

भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा

स्त्रोत बळकटीकरणांतर्गत कमी क्षमतेच्या विंधण विहिरींचे जलभंजन—

भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेकडे ११ जलभंजन संयंत्रे कार्यरत असून त्याद्वारे ग्रामीण तसेच आदिवासी भागातील पिण्याच्या पाण्यासाठी घेतलेल्या विंधन विहिरींपैकी कमी क्षमता असलेल्या / क्षमता कमी झालेल्या विंधण विहिरींचे जलभंजन करण्यात येते. संचालनालय भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा म. रा. पुणे यांचे कडील परिपत्रक क्र. आवेधन/कक्ष-२/वि. वि. जलभंजन दर निश्चिती/पं. क्र. ७७/१४७०/२०२३ दिनांक २९-३-२०२३ नुसार एका जलभंजनाकरिता रु. १४,००० इतकी रक्कम निश्चित करण्यात आलेली आहे.

GROUNDWATER SURVEYS AND DEVELOPMENT AGENCY

(Tribal Sub-Plan 2024-25)

Hydrofracturing of Existing Low Yielding Bore Well under source sustainabilty :

Hydrofracturing is a process to rejuvenate the existing low yielding bore well. In which water is injected with pressure into the bore well. The fractures in the weaker isolated zone in the bore well are cleaned, widened and extended. Existing fractures extended so that the fractures get connected and permeability is increased, due to which yield of bore well increases.

As per Directorate Groundwater Surveys and Development Agency, Govt. of Maharashtra paripatrak No. आवेधन/कक्ष-2/वि. वि. जलभंजन दर निश्चिती/पं. क्र. 77/1470/2023 दिनांक 29-3-2023. The Cost of hydrofracturing is Rs. 14000/- per bore well is fixed.

तक्ता क्रमांक १२ (अ)

जलभंजन कार्यक्रम

विंधण विहिरींसाठी ठरविलेले लक्ष्य, केलेले काम व कामाची एकूण रक्कम (रु. लाखात)

			२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)			२०२३-२०२४ (अपेक्षित)			२०२४-२०२५ (अंदाजित)		
अ. क्र.	योजना	जिल्हा	वि. वि. (लक्ष्य)	वि. वि. (साध्य)	कामाची एकूण रक्कम (प्रत्यक्ष)	वि. वि. (लक्ष्य)	वि. वि. (मंजूर)	कामाची एकूण रक्कम (अपेक्षित)	वि. वि. (लक्ष्य)	वि. वि.	कामाची एकूण रक्कम (अंदाजित)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	टीएसपी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	ओटीएसपी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

राबविण्यात आलेल्या कमी क्षमता असलेल्या विंधण विहिरींचे जलभंजन करणे २०२२-२३
आदिवासी उपयोजना/आदिवासी क्षेत्राबाहेरील आदिवासी (TSP/OTSP) योजना

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	जिल्हा	योजना	लेखाशीर्ष	मंजूर विंधण विहिरींची संख्या	यशस्वी विंधण विहिरींची संख्या	मंजूर विंधण विहिरींसाठी प्राप्त अनुदान (रु. लक्ष)	केलेला खर्च (रु. लक्ष)	समर्पित केलेले अनुदान (रु. लक्ष)
१	२	३	४	५	६	७	८	९
...	...	...	...	निरंक	...	...	...	...

कमी क्षमता असलेल्या विंधण विहिरींचे जलभंजन करणे २०२३-२४
आदिवासी उपयोजना/आदिवासी क्षेत्राबाहेरील आदिवासी (TSP/OTSP) योजना

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	जिल्हा	योजना	लेखाशीर्ष	प्रस्तावित विंधण विहिरींची संख्या	प्रस्तावित विंधण विहिरींसाठी आवश्यक अनुदान रुपये	शेरा
१	२	३	४	५	६	७
...	...	...	...	निरंक	...	...

कमी क्षमता असलेल्या विंधण विहिरींचे जलभंजन करणे २०२४-२५
आदिवासी उपयोजना/आदिवासी क्षेत्राबाहेरील आदिवासी (TSP/OTSP) योजना

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	जिल्हा	योजना	लेखाशीर्ष	प्रस्तावित विंधण विहिरींची संख्या	प्रस्तावित विंधण विहिरींसाठी आवश्यक अनुदान रुपये	शेरा
१	२	३	४	५	६	७
...	...	...	...	निरंक	...	...

तक्ता क्रमांक ९

भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेकडील जलभंजन पथकांचे आदिवासी उपयोजना कार्यक्रम अंदाजपत्रक वर्ष २०२४-२०२५

अ.क्र.	जलभंजन पथक	वर्ष २०२२-२०२३			वर्ष २०२३-२०२४			वर्ष २०२४-२०२५		
		उद्दिष्ट विं.वि.	मार्च २०२२ अखेर साध्य विं.वि.	झालेला खर्च (रुपये लक्ष)	उद्दिष्ट विं.वि.	अपेक्षित विं.वि.	खर्च (रुपये लक्ष)	उद्दिष्ट विं.वि.	अपेक्षित विं.वि.	अपेक्षित खर्च (रुपये लक्ष)
१.	अहमदनगर	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
२.	धुळे	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
३.	सांगली	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
४.	सोलापूर	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
५.	औरंगाबाद	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
६.	जालना	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
७.	बीड	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
८.	परभणी	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
९.	अमरावती	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
१०.	बुलढाणा	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
११.	नागपूर	१००	...	...	१००	...	...	१००	...	...
	एकूण ...	**११००**	**...**	**...**	**११००**	**...**	**...**	**११००**	**...**	**...**

टीप :– गृह विभागाकडील शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर–०३२१/प्र. क्र. ४१/पनर–२ दिनांक १८ जानेवारी, २०२३ नुसार उपरोक्त यंत्राचे आयुष्यमान १५ वर्षे पेक्षा जास्त झाल्याने सदर यंत्रे निष्कासित करण्यात येत आहेत.

तक्ता क्रमांक १०

भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेकडील विंधन यंत्रांचे आदिवासी उपयोजना कार्यक्रम अंदाजपत्रक वर्ष २०२४-२०२५

अ.क्र.	विंधण यंत्र क्रमांक	विभाग	वर्ष २०२२-२०२३			वर्ष २०२३-२०२४			वर्ष २०२४-२०२५	
			अपेक्षित काम (मिटर्स)	केलेले काम (मिटर्स)	झालेला खर्च (रुपये लक्ष)	अपेक्षित काम (मिटर्स)	३१ जाने. २०२२ अखेर केलेले काम (मिटर्स)	झालेला खर्च (रुपये लक्ष)	अपेक्षित काम (मिटर्स)	अपेक्षित खर्च (रुपये लक्ष)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१.	जेसीआर-१	पुणे	विंधन विहीर खोदाई कार्यक्रम दिनांक १४ नोव्हेंबर, २००० च्या अधिसूचनेद्वारे जिल्हा परिषदांकडे हस्तांतरित झालेला आहे. भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेद्वारे सन २००९ साली संशोधनात्मक कामासाठी ०५ बहूउद्देशिय विंधनयंत्रे खरेदी करण्यात आलेली असून सदर विंधनयंत्राद्वारे आदिवासी उपयोजना/बिगर आदिवासी उपयोजनेतंर्गत विंधन विहीर खोदाईचा कार्यक्रम राबविण्यात आलेला नाही.							
२.	जेसीआर-एमपी-१	औरंगाबाद								
३.	जेसीआर-एमपी-२	अमरावती								
४.	जेसीआर-एमपी-३	नागपूर								
५.	टीएमआर	नाशिक								
	एकूण	**...**								

कौशल्य विकास व उद्योजगता विभाग

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय

(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

१. तंत्र शिक्षण

प्रस्तावना :

१. शासकीय तांत्रिक विद्यालये-

जनजाती क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना तांत्रिक शिक्षण देण्याच्या उद्देशाने एकूण १५ शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्रे जनजाती क्षेत्रातील तलासरी व मुरबाड (जि. ठाणे), घोडेगाव (जि. पुणे) इगतपुरी (जि. नाशिक), नंदुरबार, तळोदा (जि. धुळे), धारणी व सदोषा सावली (जि. अमरावती), पांढरकवडा (जि. यवतमाळ), चिमूर, राजूरा, (जि. चंद्रपूर), आरमोरी, गडचिरोली व कुरखेडा (जि. गडचिरोली), देवलापार (जि. नागपूर) येथे सुरू करण्यात आलेली आहेत. वरील संस्थांची प्रवेश क्षमता व पटावरील विद्यार्थांची संख्या इत्यादी बाबतचा तपशील तक्ता क्र. २ मध्ये देण्यात आला आहे.

वरील सर्व शाळा या तांत्रिक माध्यमिक विद्यालय केंद्रे असून त्यात स्थानिक शाळांमार्फत पुरस्कृत केलेल्या विद्यार्थ्यांना तांत्रिक विषय शिकविले जातात. या योजनेमुळे कमीत कमी खर्चात जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांची तंत्र शिक्षणाची गरज भागविणे शासनास शक्य झाले आहे.

माध्यमिक पातळीवरील तांत्रिक विषयांचा अभ्यास हा विद्यार्थ्यांचे तांत्रिक विषयातील कौशल्य व ज्ञान वाढविण्यास मदत तर करतोच शिवाय माध्यमिक शिक्षणाचे पूर्तीनंतर तांत्रिक शिक्षणाच्या विविध शाखांमध्ये प्रवेश मिळविण्यास मदत करतो. आणखी असे की, जर त्यांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रवेश घेण्याची इच्छा असेल तर त्यांना २५ टक्के जागांचा फायदाही मिळू शकतो. जर असे विद्यार्थी इयत्ता अकरावी (व्यावसायिक) मध्ये प्रवेश घेऊ इच्छित असतील तर त्यांना कनिष्ठ महाविद्यालयात राखून ठेवलेल्या राखीव जागांचा फायदाही मिळू शकतो.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, (तंत्रशिक्षण)

विवरणपत्र-अ

२०२३-२०२४ चा एकूण कार्यक्रमनिहाय अर्थसंकल्प

(रुपये हजारात)

अनु- क्रमांक	कार्यक्रमाचे नाव	प्रत्यक्ष, २०२१-२०२२			अर्थसंकल्प, २०२२-२०२३			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५		
		महसुली	भांडवली	एकूण	महसुली	भांडवली	एकूण	महसुली	भांडवली	एकूण	महसुली	भांडवली	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(१)	२२०३–तंत्र शिक्षण तंत्र शाळा–												
	तंत्र माध्यमिक शाळा उघडणे व त्यांचे परिरक्षण.												
	योजनेतर	२२९३	...	२२९३	२२९३	...	२२९३	१४५२	...	१४५२	१५६०	...	१५६०
	योजनांतर्गत	३५४१	...	३५४१	४७८४	...	४७८४	४७८४	...	४७८४	५७४४	...	५७४४
	एकूण ...	५८३४	...	५८३४	७०७७	...	७०७७	६२३६	...	६२३६	७३०४	...	७३०४
(२)	२२३०–कामगार व सेवायोजन ०३-प्रशिक्षण												
	००३ कारागीर व पर्यवेक्षक यांचे प्रशिक्षण–												
	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था– (ए) राज्य योजनांतर्गत योजना												
	योजनेतर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	योजनांतर्गत	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

विवरणपत्र-ब

२०२३-२०२४ चा एकूण कार्यक्रमनिहाय अर्थसंकल्प

(रुपये हजारात)

अनु-		प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५		
क्रमांक	प्रधानशीर्ष व कार्यक्रम	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(१)	२२०३–तंत्र शिक्षण तंत्र शाळा (१०३) (एक)												
	तंत्र माध्यमिक शाळा उघडणे व त्यांचे परिरक्षण.	२२९३	१०००	२३९३	१४५२	...	१४५२	१५६०	...	१५६०	२५९९	५०००	७५९९
(ए)	राज्य योजना												
	एकूण ...	२२९३	१०००	२३९३	१४५२	...	१४५२	१५६०	...	१५६०	२५९९	५०००	७५९९
(२)	२२३०–कामगार व सेवायोजन–												
	००३– कारागीर व पर्यवेक्षक यांचे प्रशिक्षण.												
	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था– (ए) राज्य योजनांतर्गत योजना	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

तक्ता क्र. १

(रुपये हजारात)

		प्रत्यक्ष, २०२१-२०२२			अर्थसंकल्प, २०२२-२०२३			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४-२०२५		
		योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ)	२२०३–तांत्रिक शिक्षण–												
	तंत्र शाळा १०३ (०१)–	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	१. तंत्र माध्यमिक शाळा +	...	३५४१	३५४१	२२९३	४७८४	७०७७	...	४७८४	४७८४	...	५७४४	५७४४
	२. स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण.												
	(००) (०१) राज्य योजनांतर्गत योजना												
	२. (००) (०२) माध्यमिक शालांत परीक्षापूर्व तांत्रिक शिक्षणाचा विकास (जिल्हा)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(अ) ...	...	३५४१	३५४१	२२९३	४७८४	७०७७	...	४७८४	४७८४	...	५७४४	५७४४
(ब)	उद्दिष्टवार वर्गीकरण–												
	तंत्र शाळा–												
	तंत्र माध्यमिक शाळा उघडणे व त्यांचे परिरक्षण.												
	वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	दूरध्वनी, वीज, पाणी शुल्क	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	कंत्राटी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	भाडे, पट्टी व कर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	पुरवठा व सामग्री	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	पेट्रोल तेल व वंगण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	सहाय्यक अनुदाने	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	इतर खर्च (भूसंपादन)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	व्यवसायिक व विशेष सेवा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	यंत्रसामुग्री व साधन सामुग्री	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(ब) ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क)	वित्त व्यवस्थेची साधने–												
	मागणी क्रमांक-टी-७												
	प्रधान शीर्ष–२२०३-तंत्र शिक्षण–												
	एकूण–क–स्थूल ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	वजा–वसुली ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–क–निव्वळ ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्र. २

(१) २०२२–२०२३ या वर्षातील जनजाती क्षेत्र विभागातील शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, त्यांची प्रवेशक्षमता व दिलेले प्रवेश दाखविणारा तक्ता

(रुपये हजारात)

अनु-क्रमांक	शासकीय तांत्रिक विद्यालयाचे नाव	वर्ष	विद्यार्थ्यांची वर्गवारी	प्रवेश क्षमता इयत्ता ९ वी	प्रवेश क्षमता इयत्ता १० वी	पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या इयत्ता ९ वी	पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या इयत्ता १० वी	पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या एकूण	उत्तीर्ण विद्यार्थी इ. १० वी	एकूण खर्च २०२२-२०२३ आवर्ती	एकूण खर्च २०२२-२०२३ अनावर्ती	एकूण खर्च २०२२-२०२३ एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा ठाणे :											
(१)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, तलासरी	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१६	१६	…	…	…	…	…	…	…
			अज.	८	८	५९	८२	१४१	८२	…	…	…
			विजा/भज.	१४	१४	…	…	…	…	२२९३	…	२२९३
			इमा.	…	…	…	२	२	२	…	…	…
			इतर	८२	८२	७	२	९	२	…	…	…
			एकूण …	१२०	१२०	६६	८६	१५२	८६	२२९३	…	२२९३
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	१६	१६	…	…	…	…	…	…	…
			अज.	८	८	८०	६८	१४८	६८	…	…	…
			विजा/भज.	१४	१४	२	१	३	१	१५६०	…	१५६०
			इमा.	…	…	२	३	५	३	…	…	…
			इतर	८२	८२	१	२	३	२	…	…	…
			एकूण …	१२०	१२०	८४	७४	१५८	७४	१५६०	…	१५६०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	१६	१६	१६	१६	३२	१६	…	…	…
			अज.	८	८	८	८	१६	८	…	…	…
			विजा/भज.	७	७	७	७	१४	७	२५९९	…	२५९९
			इमा.	८२	८२	८२	८२	१६४	८२	…	…	…
			इतर	७	७	७	७	१४	७	…	…	…
			एकूण …	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	१२०	२५९९	…	२५९९
	जिल्हा ठाणे :											
(२)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, मुरबाड.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	२२	१३	२२	१३	३५	१२	…	…	…
			अज.	५	१	५	२	७	५	…	…	…
			विजा/भज.	१	…	३	५	८	२	१९७९	…	१९७९
			इमा.	८८	५१	८८	८७	१७५	७९	…	…	…
			इतर	८	८२	१०	१०	२०	२२	…	…	…
			एकूण …	१२४	१४७	१२८	११७	२४५	१२०	१९७९	…	१९७९

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		२०२३-२०२४	अजा.	१८	२१	१८	२१	३९	१७	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	१	५	१	५	६	४	...	...	...
			विजा/भज.	३	३	३	३	६	३	१८९६	...	१८९६
			इमा.	९२	८५	९२	८५	१७७	८०	...	...	...
			इतर	१३	९	१३	९	२२	१९	...	...	...
			एकूण ...	१२७	१२३	१२७	१२३	२५०	१२३	१८९६	...	१८९६
		२०२४-२०२५	अजा.	१६	१६	१६	१६	३२	१०	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	८	८	८	८	१६	७	...	...	...
			विजा/भज.	७	७	७	७	१४	४	१५३२	...	१५३२
			इमा.	८२	८२	८२	८२	१६४	८१	...	...	...
			इतर	७	७	७	७	१४	२३	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	२४०	१५३२	...	१५३२
	जिल्हा नाशिक :											
(३)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र,	२०२२-२०२३	अजा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	इगतपुरी.	(प्रत्यक्ष)	अज.	६०	६०	३२	३६	६८	३६	५८२६	...	५८२६
			विजा/भज.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			एकूण ...	६०	६०	३२	३६	६८	३६	५८२६	...	५८२६
		२०२३-२०२४	अजा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	३४	३२	३४	३२	६६	३२	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	...	...	...	...	४८९५	...	४८९५
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	२१	२१	...	...	...	...	...	...	...
			एकूण ...	३४	३२	३४	३२	६६	३२	४८९५	...	४८९५
		२०२४-२०२५	अजा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	६०	६०	४०	३४	७४	३४	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	...	...	...	...	६०००	...	६०००
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			एकूण ...	६०	६०	४०	३४	७४	३४	६०००	...	६०००

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा नंदुरबार :											
(४)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, नंदुरबार.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	३२	३२	३	२	५	२	…	…	…
			अज.	५३	५३	२	४	६	४	…	…	…
			विजा/भज.	१०	१०	२१	१३	३४	१३	१४५८	…	१४५८
			इमा.	…	…	…	…	…	…	…	…	…
			इतर	१४५	१४५	२७	२१	४८	२१	…	…	…
			एकूण …	२४०	२४०	५३	४०	९३	४०	१४५८	…	१४५८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	३२	३२	३	३	६	३	…	…	…
			अज.	५३	५३	८	२	१०	२	…	…	…
			विजा/भज.	१०	१०	१३	२१	३४	२१	२२२५	…	२२२५
			इमा.	…	…	…	…	…	…	…	…	…
			इतर	१४५	१४५	२७	२७	८३	२७	…	…	…
			एकूण …	२४०	२४०	५१	५३	१३३	५३	२२२५	…	२२२५
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	३२	३२	३२	३	३५	३	…	…	…
			अज.	५३	५३	५३	८	६१	८	…	…	…
			विजा/भज.	१०	१०	१०	१३	२३	१३	२२२५	…	२२२५
			इमा.	…	…	…	…	…	…	…	…	…
			इतर	१४५	१४५	१४५	५६	२०१	५६	…	…	…
			एकूण …	२४०	२४०	२४०	८०	३२०	८०	२२२५	…	२२२५
	जिल्हा नंदुरबार :											
(५)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, तळोदे.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	५२	३१	५२	३१	८३	३१	…	…	…
			अज.	५	५	५	५	१०	५	…	…	…
			विजा/भज.	७	२	७	२	९	२	४४००	…	४४००
			इमा.	…	…	…	…	…	…	…	…	…
			इतर	५६	१८	५५	१८	७३	१५	…	…	…
			एकूण …	१२०	५६	११९	५६	१७५	५३	४४००	…	४४००

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		२०२३-२०२४	अजा.	५२	५२	५५	५३	१०८	५३	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	५	५	५	५	१०	५	...	...	...
			विजा/भज.	७	७	७	७	१४	७	४५००	...	४५००
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	५६	५५	५३	५५	१०८	५५	...	...	...
			एकूण ...	१२०	११९	१२०	१२०	२४०	१२०	४५००	...	४५००
		२०२४-२०२५	अजा.	५५	५५	५५	५५	११०	५५	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	५	५	५	५	१०	५	...	...	...
			विजा/भज.	५	५	५	५	१०	५	५०००	...	५०००
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	५५	५५	५५	५५	११०	५५	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	१२०	५०००	...	५०००
	जिल्हा यवतमाळ :											
(६)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र,	२०२२-२०२३	अजा.	...	...	६	४	१०	५	...	...	...
	पांढरकवडा.	(प्रत्यक्ष)	अज.	...	...	८	८	१६	५	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	१३	१३	२६	२१	...	...	...
			इमा.	...	...	१९	१९	३८	१८	...	...	...
			इतर	...	...	९	५	१४	२	...	...	...
			एकूण ...	६०	६०	५५	४९	१०४	५१	...	...	...
		२०२३-२०२४	अजा.	...	...	८	३	११	...	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	...	...	९	४	१३	...	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	२५	१६	४१	..	...	...	...
			इमा.	...	...	२३	२३	४६	...	...	...	...
			इतर	...	...	३१	५	३६	...	...	...	...
			एकूण ...	६०	६०	९६	५१	१४७	...	...	...	...
		२०२४-२०२५	अजा.	...	...	६	६	१२	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	...	...	१०	८	१८	...	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	२५	२५	५०	...	...	...	...
			इमा.	...	...	३०	२२	५२	...	...	...	...
			इतर	...	...	३०	९	३९	...	...	...	...
			एकूण ...	६०	६०	१०१	७०	१७१	...	...	...	...

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा नागपूर											
(७)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा केंद्र, देवलापार.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१६	१६	१६	७	२३	११२	...	...	...
			अज.	८	८	६१	७१	१३२	...	४२९८.५९	...	४२९८.५९
			विजा/भज.	१३	१३	२२	१७	३९	...	...	...	...
			इमा.	२३	२३	२३	१७	४०	...	...	...	...
			इतर	६०	६०	१२	७	१९	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१३४	११९	२५३	११२	४२९८.५९	...	४२९८.५९
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	१६	१६	१९	१६	३५	...	...	...	...
			अज.	८	८	६९	६१	१३०	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	१७	२२	३९	...	४५००	...	४५००
			इमा.	२३	२३	२३	२६	४९	...	...	...	...
			इतर	६०	६०	१०	१२	२२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१३८	१३७	२७५	...	४५००	...	४५००
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	१६	१६	१९	१६	३५	...	...	...	...
			अज.	८	८	६९	६१	१३०	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	१७	२२	३९	...	४६००	...	४६००
			इमा.	२३	२३	२३	२६	४९	...	...	...	...
			इतर	६०	६०	१०	१२	२२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१३८	१३७	२७५	...	४६००	...	४६००
	जिल्हा गडचिरोली :											
(८)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा केंद्र, आरमोरी.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१५	१५	२०	१९	३९	१८	...	...	...
			अज.	८	८	१८	१७	३५	१७	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	१८	१०	२८	१०	...	...	...
			इमा.	३२	३२	६९	७१	१४०	६५	६०५२	६२४	६६७६
			विमाप्र. (SBC)	३	३	१०	५	१५	५	...	...	...
			इतर	५६	५६	७	२	९	२	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१४२	१२४	२६६	११७	६०५२	६२४	६६७६
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	१५	१५	२३	२१	४४	...	...	...	...
			अज.	८	८	१०	१७	२७	...	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	२२	१८	४०	...	...	...	...
			इमा.	३२	३२	६५	६७	१३२	...	७०००	७००	७७००
			विमाप्र. (SBC)	३	३	५	१०	१५	...	...	...	...
			इतर	५६	५६	४	७	११	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२९	१४०	२६९	...	७०००	७००	७७००

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	१५	१५	१५	१५	३०	...	...	...	...
			अज.	८	८	८	८	१६	...	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	६	६	१२	...	...	...	...
			इमा.	३२	३२	३२	३२	६४	...	८५००	९००	...
			विमाप्र. (SBC)	३	३	३	३	६	...	...	...	...
			इतर	५६	५६	५६	५६	११२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	...	८५००	९००	...
	जिल्हा गडचिरोली :											
(९)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा केंद्र, गडचिरोली.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१६	१६	१३	१०	२३	१०	...	...	...
			अज.	८	८	६	१४	२०	९	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	९	८	१७	८	९५२५	१५३	९६७८
			इमा.	२३	२३	४२	४७	८९	३३	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	२	२	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	५८	५८	२	३	५	३	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	७२	८२	१५४	६३	९५२५	१५३	९६७८
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	१६	१६	२६	१३	३९	...	...	...	...
			अज.	८	८	२२	६	२८	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	२७	९	३६	...	९७२५	२२५	९९५०
			इमा.	२३	२३	५५	४२	९७	...	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	२	२	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	५८	५८	१०	२	१२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१४०	७२	२१२	...	९७२५	२२५	९९५०
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	१६	१६	१६	१६	३२	...	...	...	...
			अज.	८	८	८	८	१६	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	१३	१३	२६	...	९९३७	२५०	१०१८७
			इमा.	२३	२३	२३	२३	४६	...	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	२	२	२	२	४	...	...	...	...
			इतर	५८	५८	५८	५८	११६	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	...	९९३७	२५०	१०१८७

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा गडचिरोली :											
(१०)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा	२०२२-२०२३	अजा.	१५	१५	२३	२८	५१	२८	...	...	...
	केंद्र, कुरखेडा.	(प्रत्यक्ष)	अज.	८	८	५३	६२	११५	६२	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	१३	६	१९	६	...	...	...
			इमा.	३२	३२	४८	४६	९४	४६	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	३	३	१	...	१	...	...	...	...
			इतर	५६	५६	७	८	१५	८	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१४५	१५०	२१५	१५०	...	...	...
		२०२३-२०२४	अजा.	१५	१५	२४	२३	४७	...	...	...	....
		(अपेक्षित)	अज.	८	८	५०	५३	१०३	...	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	१६	१३	२९	...	...	...	...
			इमा.	३२	३२	४८	४८	९६	...	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	३	३	२	१	३	...	...	...	...
			इतर	५६	५६	१०	७	१७	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१५०	१४५	२९५	...	...	...	...
		२०२४-२०२५	अजा.	१५	१५	२४	२४	४८	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	८	८	५२	५०	१०२	...	...	...	...
			विजा/भज.	६	६	१४	१६	३०	...	३०००	२००	३२००
			इमा.	३२	३२	४७	४८	९५	...	...	...	...
			विमाप्र. (SBC)	३	३	२	२	४	...	...	...	...
			इतर	५६	५६	११	१०	२१	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१५०	१५०	३००	...	३०००	२००	३२००
	जिल्हा चंद्रपूर :											
(११)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा	२०२२-२०२३	अजा.	१७	१७	१६	११	२७	...	...	...	...
	केंद्र, चिमूर.	(प्रत्यक्ष)	अज.	९	९	१६	१६	३२	...	१५०२.००	१००.००	१६०२.००
			विजा/भज.	३	३	१०	३	१३	...	...	...	...
			इमा.	...	...	५७	४०	९७	...	...	...	...
			इतर	९१	९१	६	३	९	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१०५	७३	१७८	९७	१५०२.००	१००.००	१६०२.००

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		२०२३-२०२४	अजा.	१७	१७	२४	१८	४२	...	१६००.००	१५०.००	१७५०.००
		(अपेक्षित)	अज.	९	९	३०	३१	६१	...	...	...	...
			विजा/भज.	३	३	१२	१०	२२	...	...	...	...
			इमा.	...	...	३६	३८	७४	...	...	...	...
			इतर	९१	९१	२	...	२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१०४	९७	२०१	१०७	१६००.००	१५०.००	१७५०.००
		२०२४-२०२५	अजा.	१७	१७	१७	१७	३४	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	९	९	९	९	१८	...	...	...	...
			विजा/भज.	३	३	३	३	६	...	१७००.००	२००.००	१९००.००
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	९१	९१	९१	९१	१८२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	१२०	१७००.००	२००.००	१९००.००
	जिल्हा चंद्रपूर :											
(१२)	शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा केंद्र, राजूरा.	२०२२-२०२३	अजा.	१७	१७	२५	१०	३५	...	...	...	...
		(प्रत्यक्ष)	अज.	८	८	१३	४	१७	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	२३	८	३१	...	५००६.००	२००.००	५२०६.००
			इमा.	...	...	८५	५४	१३९	...	...	...	...
			इतर	८२	८२	७	३	१०	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१५३	७९	२३२	७९	५००६.००	२००.००	५२०६.००
		२०२३-२०२४	अजा.	१७	१७	१७	२२	३९	...	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	८	८	२४	२८	५२	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	५	१५	२०	...	५०१०.००	२५०.००	५२६०.००
			इमा.	...	...	२५	३८	६३	...	...	...	...
			इतर	८२	८२	५	७	१२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	७६	११०	१८६	८५	५०१०.००	२५०.००	५२६०.००
		२०२४-२०२५	अजा.	१७	१७	१७	१७	३४	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	८	८	८	८	१६	...	...	...	...
			विजा/भज.	१३	१३	१३	१३	२६	...	५१००.००	३००.००	५४००.००
			इमा.	...	...	...	...	...	...	...	...	...
			इतर	८२	८२	८२	८२	१६४	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	१२०	२४०	१२०	५१००.००	३००.००	५४००.००

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा अमरावती :											
(१३)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, धारणी.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१२	१२	२२	२०	३८	२०	...	...	...
			अज.	१८	१८	२५	२७	२८	२७	...	...	...
			विजा/भज.	१२	१२	१०	७	२४	७	१५००	२००	१७००
			इमा.	...	...	१२	१०	...	१०	...	...	...
			इतर	७८	७८	१५	११	५५	११	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	८४	७५	१४५	७५	१५००	२००	१७००
		२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	अजा.	१२	१२	२५	२२	२४	१२	...	...	...
			अज.	१८	१८	२५	२५	३६	१८	...	...	...
			विजा/भज.	१२	१२	१५	१०	२४	१२	१७००	५००	२२००
			इमा.	...	...	१५	१२	...	...	...	...	...
			इतर	७८	७८	४०	१५	१५६	७८	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	८४	२४०	१२०	१७००	५००	२२००
		२०२४-२०२५ (अंदाजे)	अजा.	१२	१२	२७	२४	२७	१४	...	...	...
			अज.	१८	१८	२७	२६	३४	२०	१९००	७००	२५००
			विजा/भज.	१२	१२	१४	१०	२४	१२	...	...	...
			इमा.	...	...	१४	१२	...	...	...	...	...
			इतर	७८	७८	३८	१५	१५४	७६	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१२०	८७	२३९	१२२	१९००	७००	२५००
	जिल्हा पुणे :											
(१४)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, घोडेगाव.	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	१६	१६	३	१	४	१	...	...	...
			अज.	८	८	३३	१९	५२	१९	...	...	...
			विजा/भज.	४	४	८	६	१४	६	...	...	...
			इमा.	४	४	२३	१७	४०	१७	५०६५	...	५०६५
			इतर	८८	८८	१६	२७	४३	२७	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	८३	७०	१५३	७०	५०६५	...	५०६५

तक्ता क्र. २-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		२०२३-२०२४	अजा.	१६	१६	४०	२७	६७	२७	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	८	८	५	४	९	४	...	...	...
			विजा/भज.	४	४	१८	५	२३	५	...	...	...
			इमा.	४	४	१०	१७	२७	१७	५२०५	...	५२०५
			इतर	८८	८८	३४	१९	५३	१९	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१०७	७२	१७९	७२	५२०५	...	५२०५
		२०२४-२०२५	अजा.	१६	१६	३५	४०	७५	४०	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	८	८	६	५	११	५	...	...	...
			विजा/भज.	४	४	२२	१८	४०	१८	...	...	...
			इमा.	४	४	१५	१०	२५	१०	५५००	...	५५००
			इतर	८	८८	३०	३४	६४	३४	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	१०८	१०७	२१५	१०७	५५००	...	५५००
	अमरावती विभाग :											
(१५)	शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र, सदोबा सावळी	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	अजा.	...	...	...	२३	२३	...	...	...	...
			अज.	...	...	...	१८	१८	...	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	...	१६	१६	...	...	...	...
			इमा.	...	...	...	२३	२३	...	...	...	...
			इतर	...	...	...	२०	२०	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	४	१००	१००	...	३९२७	...	३९२७
		२०२३-२०२४	अजा.	...	...	...	४	१६	...	...	...	...
		(अपेक्षित)	अज.	...	...	...	२३	१८	...	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	...	३८	४९	...	...	...	...
			इमा.	...	...	...	१५	७	...	...	...	...
			इतर	...	...	...	९	२	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	...	८९	९२	...	४३१९	...	४३१९
		२०२४-२०२५	अजा.	...	...	५	१७	२२	...	...	...	...
		(अंदाजे)	अज.	...	...	२५	१९	४४	...	...	...	...
			विजा/भज.	...	...	४०	५०	९०	...	...	...	...
			इमा.	...	...	१५	१०	२५	...	...	...	...
			इतर	...	...	१०	५	१५	...	...	...	...
			एकूण ...	१२०	१२०	९५	१०१	१९६	...	४६५१	...	४६५१

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना

(एक) प्रस्तावनात्मक :-

जनजाती क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना शिल्प कारागीर प्रशिक्षण देण्याच्या अनुषंगाने शासनाने एकूण ६१ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था जनजाती क्षेत्रात सुरू केल्या आहेत.

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत राज्यात जनजाती क्षेत्रात असलेल्या ६१ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून देण्यात येणाऱ्या प्रशिक्षणाची मुख्य उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत :–

१. माध्यमिक पातळीपर्यंत (शालांत परीक्षा उत्तीर्ण किंवा अनुत्तीर्ण) शिक्षण घेतलेल्या युवकांना योग्य व्यावसायिक प्रशिक्षण देऊन त्यांच्यामध्ये रोजगार मिळविण्याची वा स्वयंरोजगार करण्याची क्षमता निर्माण करून बेरोजगारीचे प्रमाण कमी करणे.

२. औद्योगिक कारखान्यांना निरनिराळ्या व्यवसायातून लागणा-या कुशल कारागीरांचा सतत पुरवठा करून औद्योगिकीकरणास चालना देणे; आणि

३. पध्दतशीर व्यावसायिक प्रशिक्षण देऊन उत्पादनाची गती व दर्जा वाढविणे.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये व्यवसाय पाठ्यक्रम शिकविले जातात व व्यवसाय प्रशिक्षणाचा कालावधी व्यवसाय अभ्यासक्रमाच्या स्वरूपावर अवलंबून असून तो एक किंवा दोन वर्ष कालावधीचा असतो. राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण परिषदेतर्फे या संस्थांतील व्यवसायांच्या अखिल भारतीय स्तरावर परीक्षा घेतल्या जातात व उत्तीर्ण प्रशिक्षणार्थ्यांना प्रमाणपत्र प्रदान केली जातात.

योजनेची सद्य:स्थिती :-

- आदिवासी उपयोजनेंतर्गत ६१ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यांची एकूण प्रवेश क्षमता १७,१५२ आहे.
- आदिवासी व्यवसाय शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण योजनेंतर्गत अनुसूचित जमातीच्या प्रशिक्षणार्थ्यांकरिता खालीलप्रमाणे योजना सुरू करण्यात आल्या आहेत.

(अ) **निवासी आश्रमशाळेचे रुपांतर निवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये करणे** :—आदिवासी उपयोजनांतर्गत व्यवसाय शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण करणे या योजनेअंतर्गत २८ आश्रमशाळांचे रुपांतर निवासी व्यवसाय प्रशिक्षण आश्रमशाळेत (आय.टी.आय.) मध्ये करण्यात आलेले असून त्यापैकी १४ आश्रमशाळा वर्ष २००५–२००६ मध्ये, वर्ष २००६-२००७ मध्ये ८ आश्रमशाळा व वर्ष २००८-२००९ मध्ये ६ आश्रमशाळांचे रुपांतर करुन आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था सुरू करण्यात आलेल्या आहेत.

(ब) **कमी मागणीऐवजी जादा मागणीचे व्यवसाय सुरू करणे** :—नवीन आधुनिक तंत्रज्ञान व आधुनिक यंत्रसामुग्रीचा वापर औद्योगिक आस्थापनेत होत असल्यामुळे सध्या सुरू असलेल्या पारंपरिक कौशल्याची कमी मागणी आहे त्यामुळे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये कमी मागणीऐवजी जादा मागणीचे व्यवसाय सुरू करणे आवश्यक असते.

१. वर्ष २००४-२००५ मध्ये १७ व्यवसाय कमी मागणी ऐवजी जादा मागणीचे व्यवसाय सुरू करण्यात आले आहेत.

२. वर्ष २००५-२००६ मध्ये ११८ व्यवसाय कमी मागणी ऐवजी जादा मागणीचे व्यवसाय सुरू करण्यात आले आहेत.

(क) **नवीन अधिकचे व्यवसाय आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये सुरू करणे** :—अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना नवीन व आधुनिक तंत्रज्ञान प्राप्त होण्यासाठी व त्याद्वारे रोजगारांच्या संधी उपलब्ध होतील यासाठी सुरू असलेल्या आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये नवीन अधिकचे व्यवसाय सुरू करणे.

१. वर्ष २००४-२००५ मध्ये १३ आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये १८ नवीन व्यवसाय सुरू करण्यात आले आहेत.

२. वर्ष २००५-२००६ मध्ये १४ आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये १४ नवीन व्यवसाय सुरू करण्यात आले आहेत.

(ड) **आदिवासी महिलांचे सक्षमीकरण करणे** :—

१. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, नंदूरबार व गडचिरोली यामध्ये प्रत्येकी ६ व्यवसाय अनुसूचित जमातींच्या महिलांकरिता सुरू करण्यात आलेले आहेत.

२. ५ महिलांच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये ९ व्यवसाय अभ्यासक्रम दुसऱ्या पाळीमध्ये व १८ नवीन व्यवसाय अभ्यासक्रम अनुसूचित जमातींच्या महिलांसाठी सुरू करण्यात आलेले आहेत.

३. आदिवासी २२ व १३ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये अनुक्रमे एक व्यवसाय व दोन व्यवसाय अनुसूचित जमातीच्या महिलांकरिता सुरू करण्यात आलेले आहेत.

आदिवासी व्यवसाय शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण योजनेंतर्गत अनुसूचित जमातींच्या प्रशिक्षणार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या विशेष सुविधा—

(१) आदिवासी विभागाने विहित केलेल्या नियमांना अनुसरुन वसतिगृहात राहणाऱ्या व वसतिगृहाबाहेर राहणाऱ्या प्रशिक्षणार्थ्यांना दरमहा अनुक्रमे रु. ६०० व रु. ५०० प्रतिमाह निर्वाह भत्ता देण्यात येतो.

(२) आदिवासी प्रशिक्षणार्थ्यांना ५६ आदिवासी उपयोजनेंतर्गत सुरू करण्यात आलेल्या संस्थांमध्ये मुले व मुलींकरीता स्वतंत्र वसतिगृहाची सोय करण्यात आली आहे.

"औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठीची आर्थिक तरतूद आदिवासी विकास विभाग यांचेकडून तर काही प्रमाणात शिक्षण व सेवायोजन विभागाकडून करण्यात येते. वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये ज्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना आदिवासी विकास विभागाकडून आर्थिक तरतूद करण्यात आलेली होती त्यांच्या प्रवेश क्षमतेचा तपशील सोबतच्या **प्रपत्र १** मध्ये दर्शविला आहे." व निवासी आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या प्रवेश क्षमतेचा तपशील **प्रपत्र २** मध्ये दर्शविलेला आहे.

प्रपत्र–१

शासकीय आदिवासी औ. प्र. संस्थांमधील व्यवसाय निहाय प्रवेश क्षमतेबाबतची माहिती २०२३-२४

अनु-क्रमांक	व्यवसायाचे नाव	ठाणे			पालघर								रायगड		पुणे		नाशिक									धुळे		
		शहापूर १	मुरबाड २	एकूण	पालघर ३	बाणगाव ४	जव्हार ५	वाडा ६	तलासरी ७	मोखाडा ८	विक्रमगड ९	एकूण	कर्जत १०	एकूण	माणिकडोह ११	एकूण	दिंडोरी १२	कळवण १३	पेठ १४	सुरगाणा १५	इगतपूरी १६	सटाणा १७	त्रिंबकेश्वर १८	देवळा १९	एकूण	शिरपूर २०	पिंपळनेर २१	एकूण
१.	सुतारकाम	…	…	…	…	२४	…	…	२४	…	…	४८	…	…	…	…	२४	…	…	…	…	…	…	…	२४	…	…	…
२.	यांत्रिक कर्षित्र	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
३.	संधाता	४०	४०	८०	…	४०	४०	४०	४०	४०	२०	२६०	४०	४०	२०	२०	४०	४०	४०	४०	४०	२०	…	२०	२४०	…	२०	२०
४.	नळ कारागीर	…	…	…	…	२४	…	…	२४	…	…	४८	४८	४८	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
५.	पत्रे कारागीर	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	४०	…	…	…	…	…	…	…	४०	…	…	…
६.	प्लास्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	…	…	…	…	४०	…	…	…	…	…	४०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
७.	यांत्रिक डिझेल	…	…	…	…	४८	४८	…	…	…	२४	१२०	…	…	४८	४८	४८	…	…	…	…	…	…	४८	९६	…	…	…
८.	पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	२०	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
९.	इंटेरिअर डेकोरेशन ॲन्ड डिझायनिंग.	…	…	…	…	२४	…	…	…	…	…	२४	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१०.	मेकॅ.ऑटो इले. ॲन्ड इलेक्ट्रॉनिक्स.	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२०	…	…	…	…	…	२०	…	…	…
११.	सुईंग टेक्नॉलॉजी (जुने नाव कर्तन व शिवण)	…	२०	२०	…	२०	२०	२०	४०	२०	२०	१४०	२०	२०	…	…	…	२०	२०	४०	…	२०	…	…	१००	…	…	…
१२.	ड्रेस मेकींग	२०	२०	४०	२०	…	२०	…	…	२०	…	६०	…	…	२०	२०	२०	…	२०	…	२०	२०	…	२०	१००	२०	२०	४०
१३.	बेसिक कॉस्मेटोलॉजी	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१४.	बेकर ॲण्ड कन्फेशनर	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१५.	फॅशन डिझायनिंग टेक्नो. (जुने नाव फॅशन टेक्नॉलॉजी)	२०	…	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	४०	४०	…	…	…	२०	…	…	…	२०	२०	…	६०	…	…	…
१६.	कॉम्प्युटर ऑपरेटर-कम-प्रोग्रामिंग असिस्टंट.	४८	…	४८	२४	४८	…	…	४८	…	२४	१४४	…	…	२४	२४	४८	२४	४८	…	४८	४८	२४	२४	२६४	२४	…	२४
१७.	एस.सी.व्ही.टी.-लघुलेखन (मराठी)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१८.	तारतंत्री	…	…	…	…	२०	२०	…	२०	२०	…	८०	…	…	२०	२०	२०	२०	२०	…	…	२०	…	२०	१००	…	…	…
१९.	आरेखक स्थापत्य	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…

प्रपत्र-१ (चालू)

	१	२		३	४	५	६	७	८	९		१०		११		१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९		२०	२१	
२०. रंगारी (जनरल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४०	४०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. यांत्रिक प्रशितण व वातानुकूलीकरण	...	...	...	२४	२४	...	...	२४	...	...	७२	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	...	२४
२२. यांत्रिक इलेक्ट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	...	...	...	२४	...	...	७२	...	...	...
२३. यांत्रिक मोटारगाडी	२४	...	२४	...	२४	२४	...	...	२४	...	७२	...	...	२४	२४	४८	२४	२४	...	२४	२४	...	२४	१६८	...	...	...
२४. वीजतंत्री	२०	२०	४०	२०	२०	६०	२०	२०	२०	२०	१८०	२०	२०	...	...	२०	२०	४०	४०	२०	२०	२०	२०	२००	२०	...	२०
२५. यंत्रकारागीर (घर्षक)	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२६. जोडारी	२०	२०	४०	२०	२०	२०	...	२०	२०	...	१००	२०	२०	२०	२०	४०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	१८०	२०	२०	४०
२७. कातारी	२०	...	२०	...	४०	...	...	...	...	...	४०	...	...	२०	२०	२०	२०	...	...	...	...	...	...	४०	...	...	...
२८. यंत्रकारागीर	२०	...	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	२०	२०	२०	...	...	...	...	२०	...	६०	...	...	...
२९. इन्फॉरमेशन ॲन्ड कम्युनि-केशन ॲन्ड टेक्नॉलॉजी ॲन्ड सिस्टीम मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...
३०. मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३१. विव्हींग टेक्निशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३२. टेक्सटाईल वेट प्रोसेसिंग टेक्निशियन.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३३. टूल ॲण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग्स ॲण्ड फिक्चर).	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३४. टूल ॲन्ड डायमेकर (डाईज ॲन्ड मोल्ड).	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	२४	४८	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३५. मेकॅनिक मशीन टूल्स मेंटेनन्स.	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	२४	...	...	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३६. कम्प्युटर हार्डवेअर ॲन्ड नेटवर्क मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३७. संधाता (GMAW & GTAW)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४०	४०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३८. स्पिनिंग टेक्नीशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

प्रपत्र–१ (चालू)

	१	२		३	४	५	६	७	८	९		१०		११		१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९		२०	२१	
३९. हाउस कीपर जनरल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४०. फुड प्रोडक्शन (जनरल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४१. फुड ॲण्ड बेवरेज सर्व्हीस	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४२. टेक्सटाईल मॅकेट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४३. स्टेनोग्राफर सेक्रेटरीएल असिस्टंट (इंग्रजी)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४४. मॅकेनिक ट्रॅक्टर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण ...	२५२	१४०	३९२	१६८	४८४	२७६	८०	२६०	१६४	१३२	१५६४	२१२	२१२	३४४	३४४	४६०	२५२	२५२	१४०	१७२	२३६	१०४	१९६	१८१२	१०८	६०	१६८

प्रपत्र-१ (चालू)

अनु-क्रमांक व्यवसायाचे नाव	नंदुरबार: नंदुर-बार २२	नवापूर २३	तळोदा २४	अक्कल-कुवा २५	शहादा २६	अक्राणी २७	एकूण	जळगाव: यावल २८	चोपडा २९	एकूण	अहमदनगर: राजूर ३०	एकूण	नांदेड: किन-वट ३१	एकूण	अमरावती: चिखल-दरा ३२	धारणी ३३	एकूण	यवतमाळ: पांढर-कवडा ३४	आर्णी ३५	राळेगाव ३६	मारेगाव ३७	कळंब ३८	एकूण	नागपूर: पार-शिवनी ३९	एकूण
१. सुतारकाम	२४	…	…	…	…	२४	४८	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४	२४
२. यांत्रिक कर्षित्र	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
३. संधाता	४०	४०	२०	४०	४०	…	१८०	…	४०	४०	२०	२०	४०	४०	४०	४०	८०	४०	४०	४०	४०	…	१६०	४०	४०
४. नळ कारागीर	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४	२४	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
५. पत्रे कारागीर	…	४०	…	…	…	…	४०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
६. प्लास्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
७. यांत्रिक डिझेल	४८	…	…	…	….	…	४८	…	४८	४८	…	…	२४	२४	४८	…	४८	४८	…	…	…	…	…	…	…
८. पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	…	…	२०	…	…	…	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
९. इंटेरिअर डेकोरेशन ॲन्ड डिझायनिंग.	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१०. मेकॅ.ऑटो इले. ॲन्ड इलेक्ट्रॉनिक्स.	…	…	…	…	…	…	…	…	४०	४०	…	…	…	…	…	…	…	२०	…	…	…	…	२०	…	…
११. सुईंग टेक्नॉलॉजी (जुने नाव कर्तन व शिवण)	…	२०	२०	…	…	२०	६०	…	२०	२०	२०	२०	…	…	२०	२०	४०	२०	…	२०	२०	…	६०	…	…
१२. ड्रेस मेकिंग	२०	२०	२०	…	२०	…	८०	२०	२०	४०	२०	२०	२०	२०	२०	…	२०	…	२०	२०	…	४०	८०	२०	२०
१३. बेसिक कॉस्मेटोलॉजी	…	२४	…	…	…	२४	४८	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४	२४	२४	२४	२४	१२०	…	…
१४. बेकर ॲण्ड कन्फेशनर	…	…	२४	…	…	२४	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१५. फॅशन डिझायनिंग टेक्नो. (जुने नाव फॅशन टेक्नॉलॉजी)	२०	२०	…	…	…	…	४०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२०	…	…	…	…	२०	…	…
१६. कॉम्प्युटर ऑपरेटर-कम-प्रोग्रामिंग असिस्टंट.	७२	२४	२४	…	२४	…	१४४	२४	…	२४	…	…	२४	२४	४८	४८	९६	…	…	४८	२४	…	७२	…	…
१७. एस.सी.व्ही.टी.-लघुलेखन (मराठी)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१८. तारतंत्री	२०	२०	२०	…	…	२०	८०	२०	…	२०	…	…	…	…	२०	२०	४०	२०	…	२०	…	…	४०	…	…
१९. आरेखक स्थापत्य	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…

प्रपत्र–१ (चालू)

	२२	२३	२४	२५	२६	२७		२८	२९		३०		३१		३२	३३		३४	३५	३६	३७	३८		३९	
२०. रंगारी (जनरल)	२०	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. यांत्रिक प्रशितण व वातानुकूलीकरण	२४	...	...	...	...	...	२४	२४	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. यांत्रिक इलेक्ट्रॉनिक्स	२४	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	२४	...	...	२४	...	४८	...	...
२३. यांत्रिक मोटारगाडी	२४	२४	...	...	२४	...	७२	...	...	...	...	...	२४	२४	२४	...	२४	४८	...	...	४८	...	९६	...	...
२४. वीजतंत्री	२०	२०	...	२०	२०	...	८०	...	२०	२०	२०	२०	...	...	२०	...	२०	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२०	२०
२५. यंत्रकारागीर (घर्षक)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२६. जोडारी	४०	२०	...	२०	२०	२०	१२०	...	...	...	२०	२०	...	...	२०	२०	४०	२०	२०	२०	२०	२०	१००	...	...
२७. कातारी	४०	२०	...	...	२०	...	८०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२८. यंत्रकारागीर	२०	२०	...	...	...	...	४०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२९. इन्फॉरमेशन ॲन्ड कम्युनिकेशन ॲन्ड टेक्नॉलॉजी ॲन्ड सिस्टीम मेंटेनन्स.	२४	...	२४	...	...	...	४८	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	२४	२४	...	...	...	२४	२४	२४	२४
३०. मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	२४	...	...
३१. विव्हींग टेक्निशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३२. टेक्सटाईल वेट प्रोसेसिंग टेक्निशियन.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	२०	...	...
३३. टूल ॲण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग्स ॲण्ड फिक्चर).	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३४. टूल ॲन्ड डायमेकर (डाईज ॲन्ड मोल्ड).	२४	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३५. मेकॅनिक मशीन टूल्स मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३६. कम्प्युटर हार्डवेअर ॲन्ड नेटवर्क मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३७. संधाता (GMAW & GTAW)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३८. स्पिनिंग टेक्नीशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	२४	...	...

प्रपत्र-१ (चालू)

	२२	२३	२४	२५	२६	२७		२८	२९		३०		३१		३२	३३		३४	३५	३६	३७	३८		३९	
३९. हाउस कीपर जनरल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४०. फुड प्रोडक्शन (जनरल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४१. फुड ॲण्ड बेवरेज सर्व्हीस	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४२. टेक्सटाईल मॅकेट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	२४	...	...
४३. स्टेनोग्राफर सेक्रेटरीएल असिस्टंट (इंग्रजी)	४८	...	...	...	...	...	४८	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४४. मॅकेनिक ट्रॅक्टर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण ...	५९२	३१२	१५२	१००	१६८	१०८	१४३२	१०८	१८८	२९६	१२४	१२४	१०८	१०८	२६०	१७२	४३२	३२४	१२४	२३६	१७२	१४८	१००४	१२८	१२८

प्रपत्र-१ (चालू)

अनु-क्रमांक व्यवसायाचे नाव	चंद्रपूर राजूरा ४०	जिवती ४१	पोंभूर्णा ४२	गोंड-पिपरी ४३	चिमूर ४४	कोर-पना ४५	भद्रा-वती ४६	एकूण	गडचिरोली गड-चिरोली ४७	आला-पल्ली ४८	देसाई-गंज ४९	कोरची ५०	कुर-खेडा ५१	आर-मोरी ५२	चामोर्शी ५३	एटा-पल्ली ५४	सिरोंचा ५५	भामरा-गड ५६	मुलचेरा ५७	एकूण	गोंदिया धानोरा ५८	देवरी ५९	अर्जुनी-मोरगाव ६०	साले-कसा ६१	एकूण	सर्व एकूण
१. सुतारकाम	...	...	...	...	२४	...	...	२४	...	...	...	२४	...	...	...	२४	२४	२४	...	९६	...	...	...	२४	२४	२८८
२. यांत्रिक कर्षित्र	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. संधाता	४०	...	...	४०	४०	२०	...	१४०	४०	४०	४०	४०	...	४०	४०	४०	...	२०	...	३००	...	४०	२०	४०	१००	१७६०
४. नळ कारागीर	...	...	...	२४	...	...	२४	४८	...	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	४८	२४	...	...	...	२४	२४०
५. पत्रे कारागीर	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	१००
६. प्लास्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४०
७. यांत्रिक डिझेल	४८	...	...	४८	...	४८	...	१४४	४८	...	४८	...	४८	...	२४	...	...	...	...	१६८	४८	४८	४८	४८	१९२	९८४
८. पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	...	...	...	...	...	...	२०	२०	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	२०	४०	...	...	...	...	...	१२०
९. इंटेरिअर डेकोरेशन ॲन्ड डिझायनिंग.	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	४८
१०. मेकॅ.ऑटो इले. ॲन्ड इलेक्ट्रॉनिक्स.	४०	...	...	...	...	...	...	४०	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	१६०
११. सुईंग टेक्नॉलॉजी (जुने नाव कर्तन व शिवण)	२०	२०	२०	२०	२०	...	२०	१२०	४०	...	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२२०	२०	२०	२०	२०	८०	९००
१२. ड्रेस मेकिंग	...	...	...	२०	२०	२०	...	६०	२०	२०	...	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	...	१८०	२०	२०	२०	२०	८०	८६०
१३. बेसिक कॉस्मेटोलॉजी	...	...	...	...	...	...	२४	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	२४	...	...	२४	२४०
१४. बेकर ॲण्ड कन्फेशनर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४
१५. फॅशन डिझायनिंग टेक्नो. जुने नाव फॅशन टेक्नॉलॉजी	२०	...	...	...	...	...	...	२०	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	२२०
१६. कॉम्प्युटर ऑपरेटर-कम-प्रोग्रामिंग असिस्टंट.	...	२४	२४	...	...	...	...	४८	४८	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	९६	...	...	...	...	...	१००८
१७. एस.सी.व्ही.टी.-लघुलेखन (मराठी)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१८. तारतंत्री	२०	२०	२०	२०	२०	२०	...	१२०	२०	२०	२०	...	...	...	...	...	२०	२०	...	१००	...	२०	२०	२०	६०	६६०
१९. आरेखक स्थापत्य	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	२४

प्रपत्र-१ (चालू)

	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६		४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७		५८	५९	६०	६१		
२०. रंगारी (जनरल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	२०	८०
२१. यांत्रिक प्रशितण व वातानुकूलीकरण	...	...	...	...	...	...	२४	२४	२४	२४	...	...	...	२४	२४	...	...	...	...	९६	...	...	२४	...	२४	३१२
२२. यांत्रिक इलेक्ट्रॉनिक्स	२४	...	२४	...	...	...	...	४८	२४	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	४८	...	...	...	...	...	१९२
२३. यांत्रिक मोटारगाडी	४८	...	...	२४	...	...	...	७२	२४	२४	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	७२	...	२४	...	...	२४	६००
२४. वीजतंत्री	२०	२०	२०	२०	...	...	...	८०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	...	...	...	...	१६०	२०	२०	२०	२०	८०	१०४०
२५. यंत्रकारागीर (घर्षक)	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	४०
२६. जोडारी	२०	२०	२०	२०	२०	२०	...	१२०	२०	२०	२०	...	...	...	...	२०	२०	२०	२०	१४०	...	२०	...	...	२०	९६०
२७. कातारी	२०	...	...	...	...	...	...	२०	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	२४०
२८. यंत्रकारागीर	२०	...	...	...	...	...	...	२०	२०	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०	...	...	...	...	...	२०४
२९. इन्फॉरमेशन ॲन्ड कम्यु-निकेशन ॲन्ड टेक्नॉलॉजी ॲन्ड सिस्टीम मेंटेनन्स.	२४	...	...	...	...	...	...	२४	२४	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	४८	...	...	२४	...	२४	२४०
३०. मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४८
३१. विव्हींग टेक्निशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३२. टेक्सटाईल वेट प्रोसेसिंग टेक्निशियन.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२०
३३. टूल ॲण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग्स ॲण्ड फिक्चर).	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४	...	...	...	...	...	४८
३४. टूल ॲन्ड डायमेकर (डाईज ॲन्ड मोल्ड).	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	७२
३५. मेकॅनिक मशीन टूल्स मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४८
३६. कम्प्युटर हार्डवेअर ॲन्ड नेटवर्क मेंटेनन्स.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४
३७. संधाता (GMAW & GTAW)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४०
३८. स्पिनिंग टेक्नीशियन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	२४

प्रपत्र-१ (चालू)

	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६		४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७		५८	५९	६०	६१		
३९. हाउस कीपर जनरल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४०. फुड प्रोडक्शन (जनरल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४१. फुड ॲण्ड बेवरेज सर्व्हीस	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४२. टेक्सटाईल मॅकेट्रॉनिक्स	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४३. स्टेनोग्राफर सेक्रेटरीएल असिस्टंट (इंग्रजी)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	४८
४४. मॅकेनिक ट्रॅक्टर	...	...	...	...	...	...	...	...	४०	२०	४०	...	...	...	...	...	...	...	...	१००	...	...	...	...	...	१८०
एकूण ...	३६४	१०४	१२८	२३६	१४४	१२८	११२	१२१६	६०८	२३६	३०४	१२४	१२८	१४८	१४८	१४४	१०४	१२४	६०	२१२८	१५२	२३६	१९६	१९२	७७६	१२१३६

प्रपत्र–२

शासकीय आदिवासी आश्रम औ. प्र. संस्थांमधील व्यवसाय निहाय प्रवेश क्षमतेबाबतची माहिती (२०२३-२४)

अनु- क्रमांक	व्यवसायाचे नाव	ठाणे				नाशिक					नंदुरबार			धुळे			जळगाव		अहमदनगर		
		कारेगाव १	शेणवे २	डोंगारी ३	एकूण	बोरी-पाडा ४	अंबुपाडा ५	आसर-बारी ६	ननाशी ७	एकूण	मांडवी ८	शिरवे ९	एकूण	सुकापूर १०	नवापाडा ११	एकूण	जोंधन खेडा १२	एकूण	मवेशी १३	केळी-कोतूळ १४	एकूण
१.	संधाता	…	…	…	…	…	…	२०	…	२०	…	…	…	…	…	…	२०	२०	…	…	…
२.	एससीव्हीटी – जनरल फिटर-कम-मेकॅनिक	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
३.	एससीव्हीटी – कॅबिनेट फर्निचर मेकर.	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
४.	सुईंग टेक्नॉलॉजी (कर्तन व शिवण)	२०	…	…	२०	…	…	२०	…	२०	२०	२०	४०	२०	२०	४०	…	…	…	…	…
५.	ड्रेस मेकींग	…	२०	…	२०	२०	२०	…	…	४०	२०	…	२०	…	…	…	…	…	…	…	…
६.	फॅशन डिझाईनिंग टेक्नॉलॉजी	…	…	…	…	…	…	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२०	२०
७.	कॉम्प्युटर ऑपरेटर-कम-प्रोग्रॅमिंग असिस्टंट	…	…	…	…	…	…	२४	२४	४८	…	२४	२४	…	२४	२४	…	…	२४	…	२४
८.	यांत्रिक मोटारगाडी	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४	२४	…	…	…	…	…
९.	तारतंत्री	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१०.	वीजतंत्री	२०	…	२०	४०	२०	…	२०	…	४०	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	…	…
११.	जोडारी	…	…	२०	२०	…	२०	…	२०	४०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१२.	मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
	एकूण बेरीज …	४०	२०	४०	१००	४०	४०	८४	६४	२८८	४०	६४	१०४	२०	६८	८८	२०	२०	२४	२०	४४

प्रपत्र-२ (चालू)

अनु- क्रमांक	व्यवसायाचे नाव	नांदेड		हिंगोली		यवतमाळ			अमरावती			गडचिरोली					चंद्रपूर			गोंदिया		नागपूर		सर्व एकूण
		पाटोदा	एकूण	जाम-गव्हान	एकूण	आंतरगाव	हर्षी	एकूण	चिखली	सुसरदा	एकूण	रामगड	जांबीया	खमेन-चिरु	कोर्ची	एकूण	मंगी	देवाडा	एकूण	बिजेपार	एकूण	बेलदा	एकूण	
		१५		१६		१७	१८		१९	२०		२१	२२	२३	२४		२५	२६		२७		२८		
१.	संधाता	…	…	…	…	…	…	…	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	२०	२०	…	…	…	…	८०
२.	एससीव्हीटी – जनरल फिटर-कम-मेकॅनिक	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
३.	एससीव्हीटी – कॅबिनेट फर्निचर मेकर.	…	…	….	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
४.	सुईंग टेक्नॉलॉजी (कर्तन व शिवण)	२०	२०	…	…	२०	२०	४०	…	२०	२०	…	२०	२०	…	४०	…	२०	२०	२०	२०	२०	२०	३००
५.	ड्रेस मेकींग	…	…	…	…	…	…	…	२०	…	२०	२०	…	२०	२०	६०	२०	…	२०	…	…	…	…	१८०
६.	फॅशन डिझाइनिंग टेक्नॉलॉजी	…	…	२०	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४	२४	२४	…	२४	…	…	…	१०८
७.	कॉम्प्युटर ऑपरेटर-कम-प्रोग्रॅमिंग असिस्टंट	…	…	२४	२४	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	१४४
८.	यांत्रिक मोटारगाडी	२४	२४	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	२४
९.	तारतंत्री	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१०.	वीजतंत्री	२०	२०	…	…	२०	…	२०	२०	…	२०	२०	२०	…	…	४०	…	…	…	२०	२०	२०	२०	२२०
११.	जोडारी	२०	२०	…	…	…	…	…	२०	…	२०	…	…	…	…	…	…	…	…	२०	२०	…	…	१००
१२.	मॅकेनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
	एकूण बेरीज …	८४	८४	४४	४४	४०	२०	६०	६०	४०	१००	४०	४०	४०	४४	१६४	४४	४०	८४	६०	६०	४०	४०	११५६

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

(सहकार)

समग्र कार्यकम :

आदिवासी सहकारी संस्थांना दिलेल्या अर्थसहाय्याचा आढावा—

आदिवासी सेवा सहकारी संस्थांची पुनर्रचना कार्यक्रमांतर्गत पुर्वीच्या आदिवासी सहकारी संस्था अवसायनात काढून महाराष्ट्र राज्यात एकूण ९३८ आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्था स्थापन करण्यात आल्या आहेत. सदर संस्थांना व्यवस्थापकीय अनुदान, व्याज अनुदान, भाग भांडवल इ. विविध प्रकारचे अर्थसहाय्य तदर्थ स्वरूपात (ॲडव्हॉक बेसीसवर) सन १९९०-१९९१ पासून देण्यात आले आहे. आता शासनाचा आदिवासी विकास विभागाकडील शासन निर्णय क्रमांक आविम-१०९६/प्र.क्र.-९३/का-३, दि. ३१ मार्च १९९८ अन्वये आदिवासी विविध कार्यकारी संस्थांना अर्थसहाय्य देण्याच्या खालील योजनांना पुढीलप्रमाणे मंजुरी देण्यात आली आहे.

सन २०१९-२०२० ची आकडेवारी ही माहे मार्च २०२० अखेरची खर्चाची आकडेवारी आहे

(१) **आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांना भागभांडवली अंशदान :–** आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांच्या सभासदांना शेतीसाठी कर्ज वाटप, शेतीसाठी आवश्यक खते, बी-बियाने व इतर निविष्ठा पुरवठा, रास्त भाव दुकान चालविणे, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय इत्यादी व्यवसायासाठी कर्ज उभारणी करावी लागते. ही कर्ज उभारणी संस्थेच्या भागभांडवलाच्या पटीशी संबंधित असल्याने या संस्थांचा भागभांडवली पाया पक्का करण्यासाठी एकूण ९३८ संस्थांसाठी प्रती संस्था रु. ५०,००० याप्रमाणे भागभांडवली अंशदान देण्यात येते. या योजनेखाली खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात येते.

(रक्कम रुपये लाखात)

२०१९-२०२०		२०२०-२०२१		२०२१-२०२२		२०२२-२०२३		२०२३-२०२४	
तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

(२) **पुनर्रचित आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांना व्यवस्थापकीय अनुदान :–** या संस्थांचा आर्थिक पाया मजबूत नसल्याने सुरुवातीची काही वर्षे त्यांना कर्मचाऱ्यांचे वेतन, कार्यालयीन खर्च, भाडे इत्यादींसाठी येणाऱ्या खर्चाचा बोजा व सभासदांची सामाजिक, आर्थिक परिस्थिती लक्षात घेता तसेच या संस्थांचे सुरूवातीचे व्यवहार मर्यादित राहतात, हे लक्षात घेता प्रती संस्था रु. १०,००० प्रती वर्षी याप्रमाणे सन २००५-२००६ पर्यंत ९३८ संस्थांना देण्याची योजना आहे. या योजनेसाठी खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात आलेले आहे.

(रक्कम रुपये लाखात)

२०१९-२०२०		२०२०-२०२१		२०२१-२०२२		२०२२-२०२३		२०२३-२०२४	
तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
११.८०	३.२०	...	...	...	...	...	...	...	...

(३) **पुनर्रचित आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांना स्वस्त धान्य दुकानासाठी व्यवस्थापकीय अनुदान :–** नवीन आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांमार्फत चालविण्यात येणाऱ्या स्वस्त धान्य दुकानांना येणारा तोटा भरून काढण्यासाठी रु. २,५०० पर्यंत प्रतिवर्षी किंवा प्रत्यक्ष येणारा तोटा यात जे कमी असेल एवढे अनुदान ५ वर्षापर्यंत देण्यात येते. या योजनेसाठी खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात आलेले आहे.

(रक्कम रुपये लाखात)

२०१९-२०२०		२०२०-२०२१		२०२१-२०२२		२०२२-२०२३		२०२३-२०२४	
तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

(४) **आदिवासी विविध कार्यकारी सहकारी संस्थांचे भाग खरेदी करण्यासाठी ७ वर्षे मुदतीचे बिनव्याजी कर्ज :–** जुन्या संस्थेत सभासद न झालेले तसेच खातेफोड झाल्यानंतर नवीन झालेले भूधारकांना नवीन संस्थेचे सभासद होण्यासाठी व आदिवासी उपयोजनेखाली राबविण्यात येत असलेल्या योजनांचा फायदा मिळविण्यासाठी प्रत्येक आदिवासींना भाग खरेदीसाठी रुपये १०० पर्यंत भाग खरेदीसाठी बिनव्याजी कर्ज देण्यात येते. हे कर्ज पाच हप्त्यात परत करावयाचे असून, पहिला हप्ता कर्ज दिल्याच्या तारखेपासून तिसऱ्या वर्षी देय होतो. या योजनेखाली खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात आलेले आहे.

(रक्कम रुपये लाखात)

२०१९-२०२०		२०२०-२०२१		२०२१-२०२२		२०२२-२०२३		२०२३-२०२४	
तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
८५.१०	...	...	...	...	...	...	...	...	...

महसूल व वन विभाग

(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, म. रा., नागपूर

कार्यक्रम व त्यातील कर्मचाऱ्यांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

तक्ता क्र. १

कर्मचारीविषयक गोषवारा :

अ. क्र.	कार्यक्रम क्रमांक व नाव			कर्मचाऱ्यांची संख्या २०२२-२०२३	कर्मचाऱ्यांची संख्या २०२३-२०२४
१.	निर्देशन व प्रशासन	...	...	...	...
२.	वन संशोधन	...	...	...	...
३.	शिक्षण व प्रशिक्षण	...	...	...	...
४.	वनसंरक्षण व विकास	...	...	...	...
५.	वृक्षारोपन योजना	...	...	...	...
६.	वनोत्पादन	...	...	...	...
७.	वन दळणवळण व इमारती	...	...	...	...
८.	वन्यप्राणी व्यवस्थापन व निसर्ग संवर्धन	...	...	...	...
९.	वने, उपवने व कल्याणविषयक कार्यक्रम	...	...	...	...
१०.	वन विकास महामंडळ मर्यादित	...	...	...	...
			एकूण ...	निरंक	निरंक

सर्व कार्यक्रमातील कर्मचाऱ्यांची संख्या, पदनाम व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

तक्ता क्र. २

अनुक्रमांक	पदनाम		वेतनमान		पदसंख्या २०२२-२०२३	पदसंख्या २०२३-२०२४
१	२		३		४	५
१.	राजपत्रित		रुपये			
	सहायक वनसंरक्षक	...	एस-१८ : ४९,१००-१,५५,८००		...	...
	वनक्षेत्रपाल	...	एस-१५ : ४१,८००-१,३२,३००		...	...
				एकूण ...	...	...
२.	अराजपत्रित-वर्ग ३					
	वनपाल		एस-८ : २५,५००-८१,१००		...	...
	वनरक्षक		एस-३ : १६,६००-५२,४००		...	...
	लेखापाल		एस-१० : २९,२००-९२,३००		...	...
	लिपिक		एस-६ : १९,९००-६३,२००		...	...
	वाहन चालक		एस-६ : १९,९००-६३,२००		...	...
				एकूण ...	...	...
१.	अराजपत्रित-वर्ग ४					
	चौकीदार		एस-१ : १५,०००-४७,६००		...	...
	स्वच्छक		एस-१ : १५,०००-४७,६००		...	...
	महावत		एस-६ : १९,९००-६३,२००		...	...
	गवत कापणारा		एस-३ : १६,६००-५२,४००		...	...
				एकूण ...	...	...
				एकूण बेरीज...	निरंक	निरंक

कार्यक्रम क्र. ४-वनसंरक्षण व विकास

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
(१) आदिवासी मार्फत रोपे तयार करणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) वैरण साधन संपत्तीचा विकास	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) मृदसंधारणार्थ वनीकरण (क्षेत्र)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(४) खालावलेल्या वनांचे पुनर्वनीकरण	...	१०,८३,९३	१०,८३,९३	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(५) लागवड कार्यक्रम	...	२,७५,७२	२,७५,७२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(६) अक्कलकुवा धडगाव विशेष कृती कार्यक्रम.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(७) विदर्भ विकास कार्यक्रमा अंतर्गत (बांबु लागवड)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(अ)–स्थूल	...	१३,५९,६५	१३,५९,६५	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
(१) आदिवासी मार्फत रोपे तयार करणे												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(१)–निव्वळ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) वैरण साधन संपत्तीचा विकास–												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(२)–स्थूल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) मृदसंधारणार्थ वनीकरण (क्षेत्र)–												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(३)–स्थूल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता एक (चालू)

(रुपये हजारात)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(४) खालावलेल्या वनांचे पुनर्वनीकरण												
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मजुरी	...	८,६७,१४	८,६७,१४	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	२,१६,७९	२,१६,७९	...	...	...	...	...	...	...	...	...
इतर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(४)–स्थूल	...	१०,८३,९३	१०,८३,९३	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(५) लागवड कार्यक्रम												
मजुरी	...	२,२०,५८	२,२०,५८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	५५,१४	५५,१४	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(५)–स्थूल	...	२,७५,७२	२,७५,७२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(६) अक्कलकुवा धडगाव विशेष कृती कार्यक्रम												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(६)–स्थूल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(७) विदर्भ विकास कार्यक्रमा अंतर्गत (बांबु लागवड)												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(७)–स्थूल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीव	...	१०,८३,९३	१०,८३,९३	...	१,१४,५४,०१	...	...	१,१४,५४,०१	...	...	१,२५,९९,४१	१,२५,९९,४१.१
(२) मागणी क्रमांक टी-६ प्रधान शीर्ष-४४०६ वनावरील भांडवली खर्च	...	२,७५,७२	२,७५,७२	...	४,६०,००	...	...	४,६०,००	...	...	५,०६,००	५,०६,००
एकूण—(क)–स्थूल	...	१३,५९,६५	१३,५९,६५	...	१,१९,१४,०१	...	...	१,१९,१४,०१	...	...	१,३१,०५,४१	१,३१,०५,४१.१

कार्यक्रम क्र. ५-वृक्षारोपन योजना

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
(१) मध्यवर्ती रोपमळे	...	६,८९,९१	६,८९,९१	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) सर्वोपयोगी वृक्षांची लागवड	...	११,५२,३८	११,५२,३८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) भरीव वनीकरण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(अ)	...	१८,४१,८९	१८,४१,८९	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
(१) मध्यवर्ती रोपमळे—												
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मजुरी	...	४,१३,७१	४,१३,७१	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	२,७५,८०	२,७५,८०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	६,८९,५१	६,८९,५१	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) सर्वोपयोगी वृक्षांची लागवड—												
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मजुरी	...	९,२१,९०	९,२१,९०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	२,३०,४८	२,३०,४८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	११,५२,३८	११,५२,३८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) भरीव वनीकरण कार्यक्रम—												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(ब)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता एक (चालू)

(रुपये हजारात)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीव	…	६,९०,७७	६,९०,७७	…	…	…	…	…	…	…	…	…
(२) मागणी क्रमांक टी-६ प्रधान शीर्ष-४४०६ वन्यजीव यावरील भांडवली खर्च	…	११,५१,१२	११,५१,१२	…	…	…	…	…	…	…	…	…
एकूण—(क)—स्थूल	…	१८,४१,८९	१८,४१,८९	…	…	…	…	…	…	…	…	…

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता क्र. २

योजनेचे नाव	बाब	वर्ष प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)	वर्ष अंदाजित, २०२३-२०२४ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)	वर्ष प्रस्तावित, २०२४-२०२५ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)
1	2	3	4	5
१. वैरण संपत्तीचा विकास	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			
२. संयुक्त वन व्यवस्थापन	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			
३. खालावलेल्या वनांचे पुनर्वनीकरण	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष	सदर जिल्हास्तरीय आदिवासी उपयोजना या जिल्हास्तरावर राबविल्या जात असल्याने भौतिक साध्य तसेच प्रस्तावित लक्ष याबाबतची माहिती या स्तरावरुन नमुद करता येणे शक्य नाही.		
४. किरकोळ वनोत्पादनाचा विकास	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			
५. लागवड कार्यक्रम	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			
६. अक्कलकुवा, धडगाव (विशेष कृती कार्यक्रम)	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

योजनेचे नाव	बाब	वर्ष प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)	वर्ष अंदाजित, २०२३-२०२४ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)	वर्ष अंदाजित, २०२४-२०२५ क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)
1	2	3	4	5
१. विदर्भ विकास कार्यक्रमाअंतर्गत (बांबु लागवड)	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष चतुर्थ वर्ष पंचम वर्ष	सदर जिल्हास्तरीय आदिवासी उपयोजना या जिल्हास्तरावर राबविल्या जात असल्याने भौतिक साध्य तसेच प्रस्तावित लक्ष याबाबतची माहिती या स्तरावरुन नमुद करता येणे शक्य नाही.		
२. सर्वोपयोगी वृक्षांची लागवड	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष			

कार्यक्रम क्र. ६–वनोत्पादन

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता : (रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—वन—												
(१) अनुसूचित जमातीच्या मालकीचे जमिनीवरील झाडे तोडून विल्हेवाट लावणे.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) शासकीय अभिकरणाकडून वन समूपयोजन वनोत्पादने.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) गौण वनोत्पादनाचा विकास	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
(१) अनुसूचित जमातीच्या मालकीचे जमिनीवरील झाडे तोडून विल्हेवाट लावणे.												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) शासकीय अभिकरणाकडून वन समूपयोजन वनोत्पादने.												
मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
परिरक्षण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
इतर	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता एक (चालू)

(रुपये हजारात)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(३) गौण वनोत्पादनाचा विकास—												
मजुरी	...	४,६२,६०	४,६२,६०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य व पुरवठा	...	१,१५,६६	१,१५,६६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (३)	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (ब)	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीव	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) मागणी क्रमांक टी-६ प्रधान शीर्ष-४४०६ वनावरील भांडवली खर्च	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(निव्वळ)	...	५,७८,२६	५,७८,२६	...	...	...	...	...	...	...	...	...

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

योजनेचे नाव	बाब	वर्ष प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३	वर्ष अंदाजित, २०२३-२०२४	वर्ष प्रस्तावित, २०२४-२०२५
१	२	३	४	५
गौण वनोत्पादनाचा विकास	लागवड पूर्व प्रथम वर्ष द्वितीय वर्ष तृतीय वर्ष	सदर जिल्हास्तरीय आदिवासी उपयोजना या जिल्हास्तरावर राबविल्या जात असल्याने भौतिक साध्य तसेच प्रस्तावित लक्ष याबाबतची माहिती या स्तरावरुन नमुद करता येणे शक्य नाही.		

कार्यक्रम क्र. ७–दळणवळण व इमारती

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
दळणवळण व इमारती	...	८५,००	८५,००	...	...	...	...	...	...	...	...	...
वनातील मार्ग व पूल	...	८,५९,९६	८,५९,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	९,४४,९६	९,४४,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
दळणवळण व इमारती												
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मजुरी	...	५९,५०	५९,५०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य पुरवठा	...	२५,५०	२५,५०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	८५,००	८५,००	...	...	...	...	...	...	...	...	...
वनातील मार्ग व पूल												
मजुरी	...	५,१५,९८	५,१५,९८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य पुरवठा	...	३,४३,९८	३,४३,९८	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	८,५९,९६	८,५९,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (ब)	...	९,४४,९६	९,४४,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीवन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) मागणी क्रमांक टी-६ प्रधान शीर्ष-४४०६ वनावरील भांडवली खर्च	...	९,४४,९६	९,४४,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(क)	...	९,४४,९६	९,४४,९६	...	...	...	...	...	...	...	...	...

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

अनुक्रमांक	कामाचे विवरण	बाब	वर्ष प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३	वर्ष अंदाजित, २०२३-२०२४	वर्ष प्रस्तावित, २०२४-२०२५
१	२	३	४	५	६
१.	रस्त्यांचे बांधकाम (कि. मी.)				
	खडीचे रस्ते				
	मुरूमांचे रस्ते				
	मातीचे रस्ते				
२.	पुलांचे बांधकाम				
३.	इमारतींचे बांधकाम				
	कर्मचाऱ्यांचे निवासस्थान		सदर जिल्हास्तरीय आदिवासी उपयोजना या जिल्हास्तरावर राबविल्या जात असल्याने भौतिक साध्य तसेच प्रस्तावित लक्ष याबाबतची माहिती या स्तरावरुन नमुद करता येणे शक्य नाही.		
	प्रकार–१				
	प्रकार–२				
	प्रकार–३				
	प्रकार–४				
	प्रकार–५				
	प्रशासकीय इमारती				
	विश्रामगृहे				
	विहीरीचे बांधकाम				

कार्यक्रम क्र. ८–निसर्ग संवर्धन व वन्य प्राण्यांचे परिरक्षण

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
(१) वन्यप्राणी केलेल्या पिकांच्या नुकसानीसाठी शेतकऱ्यांना भरपाई.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) निसर्ग संवर्धन व वन्य प्राण्यांचे परिरक्षण.	...	१,९३,१२	१,९३,१२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (अ)	...	१,९३,१२	१,९३,१२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
(१) वन्यप्राणी केलेल्या पिकांच्या नुकसानीसाठी शेतकऱ्यांना भरपाई अर्थसहाय्य.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(२) निसर्ग संवर्धन व वन्य प्राण्यांचे परिरक्षण												
वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
मजुरी	...	१,३१,३२	१,३१,३२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
साहित्य पुरवठा	...	३०,१३	३०,१३	...	...	...	...	...	...	...	...	...
इतर	...	३१,६७	३१,६७	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण	...	१,९३,१२	१,९३,१२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (ब)	...	१,९३,१२	१,९३,१२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-४ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीवन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण—(क)	...	१,९३,१२	१,९३,१२	...	...	...	...	...	...	...	...	...

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

अनुक्रमांक	बाब	वर्ष प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३	वर्ष अंदाजित, २०२३-२०२४	वर्ष प्रस्तावित, २०२४-२०२५
१	२	३	४	५
१.	रस्त्यांचे बांधकाम (कि. मी.)		...	...
२.	मोऱ्यांचे बांधकाम (रूपये)	...	...	...
३.	इमारतींचे बांधकाम	...	...	...
४.	तलावांचे बांधकाम (रूपये)	...	...	...
५.	विहीरींचे बांधकाम (रूपये)	...	...	...
६.	इतर कामे	...	...	...

कार्यक्रम क्र. ९–वने, उपवने आणि कल्याण विषयक कार्यक्रम

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता : (रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
(१) वन कामगार कल्याण	...	४०,८६	४०,८६	...	१,०४,५०	१,०४,५०	...	१,०४,५०	१,०४,५०	...	१,१४,९५	१,१४,९५
(२) आदिवासी लाभार्थ्यांना कुकींग गॅस, सोलर कुकर पुरवठा करणे. (आदि. उपयोजना)	...	१,१५,४०	१,१५,४०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) संयुक्त वन व्यवस्थापन	...	३,०३,७७	३,०३,७७	...	२५,९१,७०	२५,९१,७०	...	२५,९१,७०	२५,९१,७०	...	२८,५०,८७	२८,५०,८७
(४) वनसंरक्षण योजना	...	१०,९१,१७	१०,९१,१७	...	५८,५०,९३	५८,५०,९३	...	५८,५०,९३	५८,५०,९३	...	६४,३६,०२	६४,३६,०२.३
(५) वनक्षेत्रात पर्यटन स्थळांचा विकास	...	६,५७,२७	६,५७,२७	...	५२,६९,६२	५२,६९,६२	...	५२,६९,६२	५२,६९,६२	...	५७,९६,५८	५७,९६,५८.२
(६) आदिवासी क्षेत्रात पर्यावरणीय पर्यटना अंतर्गत व्याघ्र प्रकल्पाखाली रोजगार निर्माण करणे.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(७) नावीन्यपूर्ण योजना	...	७९,४४	७९,४४	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(८) वनतळी बांधणे (दगडी बंधाऱ्याचे बांधकाम)	...	४८,८०,३२	४८,८०,३२	...	...	...	...	...	...	...	...	...
एकूण (अ)	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,६६,९९,९२.५	१,६६,९९,९२.५
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
(१) वन कामगार कल्याण	...	४०,८६	४०,८६	...	१,०४,५०	१,०४,५०	...	१,०४,५०	१,०४,५०	...	१,१४,९५	१,१४,९५
(२) आदिवासी लाभार्थ्यांना कुकींग गॅस, सोलर कुकर पुरवठा करणे. (आदि. उपयोजना)	...	१,१५,४०	१,१५,४०	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(३) संयुक्त वन व्यवस्थापन	...	३,०३,७७	३,०३,७७	...	२५,९१,७०	२५,९१,७०	...	२५,९१,७०	२५,९१,७०	...	२८,५०,८७	२८,५०,८७
(४) वनसंरक्षण योजना	...	१०,९१,१७	१०,९१,१७	...	५८,५०,९३	५८,५०,९३	...	५८,५०,९३	५८,५०,९३	...	६४,३६,०२.३	६४,३६,०२.३
(५) वनक्षेत्रात पर्यटन स्थळांचा विकास	...	६,५७,२७	६,५७,२७	...	५२,६९,६२	५२,६९,६२	...	५२,६९,६२	५२,६९,६२	...	५७,९६,५८.२	५७,९६,५८.२
(६) आदिवासी क्षेत्रात पर्यावरणीय पर्यटन अंतर्गत व्याघ्र प्रकल्पाखाली रोजगार निर्माण करणे.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(७) नावीन्यपूर्ण योजना	...	७९,४४	७९,४४	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(८) वनतळी बांधणे (दगडी बंधाऱ्याचे बांधकाम)	...	४८,८०,३२	४८,८०,३२	...	१३,६५,००	१३,६५,००	...	१३,६५,००	१३,६५,००	...	१५,०१,५०	१५,०१,५०
एकूण	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,६६,९९,९२.५	१,६६,९९,९२.५
एकूण(ब)	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,६६,९९,९२.५	१,६६,९९,९२.५
एकूण—(ब) स्थूल	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,६६,९९,९२.५	१,६६,९९,९२.५
एकूण—(ब) निव्वळ	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,५१,८१,७५	१,५१,८१,७५	...	१,६६,९९,९२.५	१,६६,९९,९२.५

तक्ता एक (चालू)

(रुपये हजारात)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-२४०६ वनीकरण व वन्यजीवन	...	२५,१४,५०	२५,१४,५०	...	८५,४७,१३	८५,४७,१३	...	८५,४७,१३	८५,४७,१३	...	९४,०१,८४.३	९४,०१,८४.३
(२) मागणी क्रमांक टी-६ प्रधान शीर्ष-४४०६ वनावरील भांडवली खर्च	...	४६,५३,७३	४६,५३,७३	...	१३,६५,००	१३,६५,००	...	१३,६५,००	१३,६५,००	...	१५,०१,५०	१५,०१,५०
एकूण (क)-१४९६	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	१,०९,०३,३४.३	१,०९,०३,३४.३
एकूण—(क) स्थूल	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	१,०९,०३,३४.३	१,०९,०३,३४.३
एकूण—(क) निव्वळ	...	७१,६८,२३	७१,६८,२३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	९९,१२,१३	९९,१२,१३	...	१,०९,०३,३४.३	१,०९,०३,३४.३

कार्यक्रम क्र. १०–वनविकास महामंडळ मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य

तक्ता क्र. १

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारात)

तपशील	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३-२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३-२०२४			प्रस्तावित, २०२४-२०२५		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) कार्यवार वर्गीकरण—												
वनविकास महामंडळास भाग भांडवल	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
एकूण (अ)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण—												
वनविकास महामंडळास भाग भांडवल	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
एकूण (ब)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने—												
(१) मागणी क्रमांक टी-५ प्रधान शीर्ष-४४०६ वनीकरण व वन्यजीवन यावरील भांडवली खर्च	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
एकूण—(क)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

	पर्यटन स्थळांचा विकास		
	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३	अंदाजित, २०२३-२०२४	प्रस्तावित, २०२४-२०२५
१	२	३	४
१. रस्ते (कि. मी.)	...	...	...
२. पूल (संख्या)	...	...	...
३. इमारती (संख्या)	...	...	...
४. पर्यटन स्थळांचा विकास	...	...	...

कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकताचे स्पष्टीकरण

तक्ता दोन

योजनेचे नाव	बाब	वर्ष		
		प्रत्यक्ष, २०२१-२०२२ क्षेत्र (हेक्टर)	प्रत्यक्ष, २०२२-२०२३ क्षेत्र (हेक्टर)	प्रत्यक्ष, २०२३-२०२४ क्षेत्र (हेक्टर)
१	२	३	४	५
वन विकास महामंडळास भाग भांडवल देणे.	...	...	...	...

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

वार्षिक योजना २०२३-२०२४ (कार्यक्रम अंदाजपत्रक)

१. महावितरण कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये :—

(अ) कंपनी मुख्यतः वीज वितरणाच्या व्यवसायामध्ये असेल आणि त्यानुसार वितरण व्यवसायासाठी आवश्यक असणारी महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाच्या (बोर्ड) च्या मालमत्ता, मालमत्तेसंबंधी हितसंबंध, हक्क आणि दायित्वे निहित असेल, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या भाग बारावा (बोर्डाची मान्यता) (आणि त्या अंतर्गत अधिसूचित हस्तांतरण योजना) च्या तरतुदीनुसार मंडळाची मान्यता घेण्याचा महाराष्ट्र सरकारचा निर्णय आणि या संदर्भातील ठराव, परिपत्रके, अध्यादेश व अधिसूचना आणि कंपनी पुढील निर्णय घेईल आणि कंपनी, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४ च्या तरतुदीनुसार वितरण परवानाधारक म्हणून काम करेल.

(ब) उप पारेषण, वितरण, पुरवठ्याची तरतूद, पुरवठा, वहन, खरेदी, विक्री, आयात, निर्यात व विजेचा व्यापार करणे, विद्युत नियामक आयोगाच्या निर्देशानुसार वितरणात खुल्या प्रवेशाचा परिचय करून देणे.

(क) विजेच्या वितरणाच्या प्रयोजनार्थ प्रकल्प सहयोगी लाईन्स आणि त्यांच्याशी संबंधित सर्व गोष्टी संपादित करणे, स्थापन करणे, बांधणे, हाती घेणे, उभारणे, मांडणे, त्यांचा उपयोग करणे, कार्यान्वित करणे, व्यवस्थापन करणे, भाड्याने तसेच भाडेपट्ट्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, त्यांचे परिवर्तन करणे, फेरफार करणे, नुतनीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्या संबंधात काम करणे व वापर करणे, त्यात उपकेंद्रे, नागरी बांधकाम वितरणे केंद्रे, केबल्स, तारा (वायर्स), तारमार्ग (लाईन्स), संचायक (ॲक्युम्युलेटर), संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर) उपकरण, सामुग्री व विजेचे उत्पादन, निर्मिती, वापर साठवण, मोजणी व वितरण लाईन्स (एल.टी.ॲन्ड एच.टी. ११/२२/३३ के.व्ही.) समावेश होतो.

(ड) विद्युतशक्ती (इलेक्ट्रिक पॉवर) यांची खरेदी, आयात, निर्यात, व्यवसाय किंवा त्यातील अन्य देवघेव यांचे कामकाज पुढे चालू ठेवणे आणि इलेक्ट्रिक उपकेंद्रे, असोशिएट्स, लाईन्स (एल.टी. व एच.टी. ११/२२/३३ के.व्ही.) यांचे कार्यचालन व परीक्षण आणि (इलेक्ट्रिक पॉवर), विद्युत वीजेचा वापर, साठवण व मागणी तसेच वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या संबंधितांच्या कार्यक्रमांमध्ये सहकार्य करणे, व सल्ला देणे.

(इ) उच्च व्होल्टेजच्या (हाय व्होल्टेज) (११/२२/३३ के. व्ही.) आणि कमी व्होल्टेजच्या तारांमार्फत आणि सहयोगी उपकेंद्रांमार्फत इलेक्ट्रिक डिस्ट्रीब्युशन लाईन्स आणि किंवा नेटवर्क उभारणे, स्थापन करणे, बांधकाम करणे, ते स्वीकारणे, उभारणे, मांडणे, उपयोगात आणणे, चालवणे, व्यवस्थापन करणे, ते भाड्याने देणे, भाडेपट्ट्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे ते सुस्थितीत ठेवणे, ते परावर्धित करणे, त्यात फेर करणे, त्याचे नूतनीकरण करणे, त्यांचे आधुनिकीकरण करणे, त्या संबंधात काम करणे, व त्याचा वापर करणे आणि त्यात महाराष्ट्र राज्य व अन्यत्र कुठेही असलेले वितरण केंद्रासह सहयोगी उपकेंद्रे, केबल्स, तारा (वायर्स), संचायक (ॲक्युम्युलेटर), संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर्स), उपकरणे, सामुग्री संगणक व ॲसिलरी वितरण सेवांशी संबंधित असणारी सामग्री, विद्युत ऊर्जेचा पुरवठा, स्काडा आणि ए.एम.आर. सिस्टिम टेलिकम्युनिकेशन आणि टेलिमिटरिंग उपकरणे यांचा समावेश होता. इतरांकरिता व इतरांच्या वतीने हाय व्होल्टेज (११/२२/३३ के.व्ही.) आणि लो व्होल्टेज लाईन्स आणि संलग्न उपकेंद्रे, उपकरणे, साधने, केबल्स, वायर्स यांची उभारणी, कार्यचालन, परीक्षण, व्यवस्थापन हाती घेणे.

२. कंपनीची माहिती :—

वीज वाहिनीतील तूट कमी करण्याकरिता महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्या. मध्ये एप्रिल २००३ पासून महावितरण कंपनीकडून कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. या सुधारणा कार्यक्रमांतर्गत विविध उपक्रम सुरु करण्यात आले.

१. ऊर्जा लेखांकन :—

परिमंडळ, मंडळ, विभागीय आणि वाहिनी स्तरावर ऊर्जा लेखांकन करून त्याचा मासिक आढावा घेण्यात येतो.

२. तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी अन्य विभागांमार्फत तसेच क्षेत्रीय कार्यालयातर्फे खालील उपाययोजना करण्यात येत आहे :—

- वितरण प्रणाली सुधारणेसाठी पायाभूत सुविधा वाढवून तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी खालील कामे नियोजित आहेत—

(अ) नवीन उपकेंद्रांची उभारणी.

(ब) अस्तित्वातील उपकेंद्रांची क्षमता वाढविणे (Augmentation).

(क) नवीन उच्च दाब वीज वाहिन्या.

(ड) नवीन लघु दाब वीज वाहिन्या.

(इ) नवीन रोहित्रे.

वरील सर्व बाबींमुळे वितरण जाळे सशक्त होऊन तांत्रिक हानी कमी होण्यास मदत होणार आहे.

३. वाणिज्यिक हानी कमी करण्यासाठी खालील उपाय योजिले आहेत :—

- महावितरणमध्येCentralised Billing पद्धतीची अंमलबजावणी
- वाणिज्यिक नुकसान कमी करण्यासाठी घरगुती, वाणिज्यिक व औद्योगिक (RCI) ग्राहकांना बिलिंग (Billing Efficiency) वाढविण्याचे प्रयत्न करण्यात येत आहे.
- त्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित स्वयंचलित मीटर वाचन (एएमआर), कॉमन मिटर रिडिंग इन्स्ट्रमेंट (CMRI) आर. एफ. (रेडिओ फ्रिक्वेन्सी), आय. आर. (इन्फ्रा रेड) मीटर व फोटो मिटर रिडींग याचा वापर करण्यात येत आहे.

- मोबाईल ॲपव्दारे मिटर रिडिंगची संकल्पना राबविण्यात येत आहे.

राज्यातील विज चोरीला आळा घालण्यासाठी महावितरण कंपनीतर्फे विविध उपाययोजना राबविल्या जातात. त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

१) राज्यात आज रोजी एकूण कायम स्वरूपी ४३ फिरते पथक आपआपल्या कार्यक्षेत्रात नियमीतपणे विद्युत संचाची तपासणी करून विद्युत संचातील अनियमितता व वीज चोरीचे प्रकार शोधून काढण्यासाठी कार्यरत आहेत.

२) प्रविभागीय/विभागीय/उपविभागीय पातळीवर ऊर्जा लेखांकन करण्यात येते. निर्धारित वीज गळतीपेक्षा जास्त गळती असल्याचे आढळून आल्यास संबंधित विभागात लक्ष केंद्रित करून वीज गळती कमी करण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे.

४. वितरण हानीची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :—

वर्ष				% वितरण हानी	तांत्रिक व वाणिज्यिक हानी
२०१५-२०१६	...	...	...	१४.५१ %	१८.७९ %
२०१६-२०१७	...	...	...	१४.६८ %	१८.८८ %
२०१७-२०१८	...	...	...	१३.९० %	१७.४१ %
२०१८-२०१९	...	...	...	१३.६३ %	१६.९४ %
२०१९-२०२०	...	...	...	१५.९१ %	२१.३६ %
२०२०-२०२१	...	...	...	१५.२९ %	२०.७३ %
२०२१-२०२२	...	...	...	१५.१२ %	१६.६२ %
२०२२-२०२३ (जून २०२२ पर्यंत)		...	...	१५.९५ %	१८.९० %

३. भार व्यवस्थापन :—

वीज उपलब्धतेत वाढ करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम योग्य रीतीने अंमलात आणल्याने तसेच वीज वितरणासाठी सक्षम प्रणाली उभारल्याने महावितरणच्या वीज उपलब्धतेत वाढ झाली यामुळे राज्यात माहे मार्च २०१६ पासून भारनियमन रद्द करण्यात आलेले आहे. परंतु आणीबाणीच्या परिस्थितीमध्ये वीजेची मागणी व उपलब्धता यामध्ये तफावत निर्माण झाल्यास वीज प्रणालीच्या सुरक्षिततेसाठी तात्पुरत्या स्वरुपाचे भारनियमन करावे लागू शकते. तसेच फक्त स्थानिक पातळीवर अचानक काही तांत्रिक अडचणी उद्‌भवल्यास आवश्यकतेनुसार तात्पुरते भारनियमनाचे नियोजन करून ग्राहकांना सुरळीतपणे विद्युत पुरवठा केला जातो.

सन २०२२-२०२३ (ऑक्टोबर २०२२ पर्यंत) मध्ये महावितरणची कमाल मागणी २४६६८ मे. वॅ. एवढी आहे. सध्या राज्यात जेवढी विजेची मागणी आहे तेवढी वीज उपलब्ध आहे. त्यामुळे विजेच्या मागणी एवढा वीज पुरवठा केला जातो.

- राज्यातील सर्व अकृषक वाहिन्या भारनियमनमुक्त केल्या आहेत.
- स्वतंत्र वाहिन्यांवरील उपसा जलसिंचन योजनांना १६ तास थ्री फेज वीज उपलब्धता (आठवड्यातून एक दिवस साप्ताहिक सुट्टीसह) देण्यात येत आहे.
- विज भार व्यवस्थापन करण्यासाठी तसेच कृषी पंपांसाठी आवश्यक असलेला विद्युत पुरवठा लक्षात घेऊन महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाच्या निर्देशानुसार राज्यात वीजेची उपलब्धता जास्त असल्यास संपूर्ण राज्यात कृषी वाहिन्यांवरील ग्राहकांना रात्रीच्या काळात १० तास किंवा दिवसा ८ तास ३ फेज वीजेची उपलब्धता चक्राकार पद्धतीने देण्यात येते. त्यानुसार सद्यःस्थितीत एकूण कृषी भारापैकी सर्वसाधारणपणे ५०% भार असलेल्या कृषी वाहिन्यांवर दिवसा ८ तास व उर्वरित सुमारे ५०% भार असलेल्या कृषी वाहिन्यांवर रात्री ८ तास असा वीजेचा पुरवठा चक्राकार पध्दतीने करण्यात येतो.

४. कृषिपंप ऊर्जीकरण :—

महावितरण कंपनीमध्ये कृषी ऊर्जीकरणाची स्थिती खालीलप्रमाणे आहे—

मागील ३ वर्षात महावितरण कंपनीमार्फत देण्यात आलेल्या कृषीपंप वीज जोडण्या खालीलप्रमाणे—

अ.क्र.	वर्ष			दिलेल्या कृषीपंप वीज जोडण्या
१.	२०२०-२०२१	...	...	१,१७,३०४
२.	२०२१-२०२२	...	...	१,४५,८६७
३.	२०२२-२०२३	...	...	१,७०,२६३
४.	२०२३-२०२४ (नोव्हेंबर २०२३ पर्यंत)	...	...	६०,४६७
			एकूण ...	४,९३,९०१

५. योजना :—

आदिवासी उपाययोजने अंतर्गत विद्युत विकास क्षेत्रामध्ये महावितरण मार्फत खालील योजना राबविण्यात येतात.

(अ) आदिवासी उपयोजना (जिल्हास्तर) :

सदरील योजना आदिवासी क्षेत्र (टीएसपी) तसेच आदिवासी क्षेत्राबाहेरील (ओटीएसपी) आदिवासी लाभार्थ्यांकरीता राबविली जाते. ह्या योजनेतील ८५ टक्के निधी हा टिएसपी क्षेत्रातील तर उर्वरित निधी हा ओटीएसपी क्षेत्रातील आदिवासी लाभार्थ्यांकरीता खर्च केला जातो. ह्या योजनेत प्रामुख्याने आदिवासी शेतकरी लाभार्थ्यांना त्यांच्या कृषिपंपास वीज पुरवठा देणे, आदिवासी लाभार्थ्यांना घरगुती वीज जोडण्या देणे तसेच आदिवासी क्षेत्रातील विद्युतीकरण न झालेल्या वाडी/पाड्यांचे विद्युतीकरण करणे ही कामे केली जातात.

- सन २०२०-२१ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरीता रुपये ९५.९३ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रुपये २२.७१ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. ह्या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२३ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे–

अ.क्र.		तपशील	टि.एस.पी.		ओ. टी. एस. पी.	
			लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
१.		कृषिपंप ऊर्जिकरण	५५२	३८८	२८९	२१८
२.	भौतिक उद्दिष्टे	घरगुती वीज जोडण्या	१२९४	८६१	६२४	४८९
३.		वाडीपाडा विद्युतीकरण	३१२	२९५	२८	...
४.		उच्चदाब वाहिनी	५८६.७९ कि. मी.	४७०.३१ कि. मी.	२२०.१४ कि. मी.	१६५.२९ कि. मी.
५.		लघुदाब वाहिनी	९४२.६६ कि. मी.	७८२.२० कि. मी.	१२३.६४ कि. मी.	१४९.९१ कि. मी.
६.		वितरण रोहित्रे	११२८	१०२२	४४१	३७३
७.		**प्राप्त निधी**	**रु. ९५.९३ कोटी**		**रु. २२.७१ कोटी**	
८.		**खर्च**	**रु. ८९.९० कोटी**		**रु. १९.७४ कोटी**	

उर्वरित कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- सन २०२१-२२ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरीता रुपये ६९.८७ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रुपये १९.८२ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. ह्या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२३ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे–

अ.क्र.		तपशील	टि.एस.पी.		ओ. टी. एस. पी.	
			लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
१.		कृषिपंप ऊर्जिकरण	४९९	२४७	४१५	२७७
२.	भौतिक उद्दिष्टे	घरगुती वीज जोडण्या	१०२३	८८४	८३१	५८६
३.		वाडीपाडा विद्युतीकरण	१०८	५०	१३	८
४.		उच्चदाब वाहिनी	४८८.६१ कि. मी.	२५७.६८ कि. मी.	१८१.८१ कि. मी.	९५.९४ कि. मी.
५.		लघुदाब वाहिनी	४८९.२८ कि. मी.	३५०.५७ कि. मी.	११६.६६ कि. मी.	६३.७२ कि. मी.
६.		वितरण रोहित्रे	९९४	६५८	४४३	२६४
७.		**प्राप्त निधी**	**रु. ६९.८७ कोटी**		**रु. १९.८२ कोटी**	
८.		**खर्च**	**रु. ५६.१९ कोटी**		**रु. १४.१६ कोटी**	

उर्वरित कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- सन २०२२-२३ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टिएसपी क्षेत्राकरीता रुपये ३८.४५ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रुपये २१.८१ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२३ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे—

अ.क्र.		तपशील	टि.एस.पी.		ओ. टी. एस. पी.	
			लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
१.		कृषिपंप ऊर्जिकरण	२००	१६१	२९०	१८४
२.	भौतिक उद्दिष्टे	घरगुती वीज जोडण्या	५७१	२७३	५३०	३७९
३.		वाडीपाडा विद्युतीकरण	२४	२०	३	१
४.		उच्चदाब वाहिनी	१०६.५३ कि. मी.	६७.३८ कि. मी.	११९.९४ कि. मी.	७२.५३ कि. मी.
५.		लघुदाब वाहिनी	१५३.२५ कि. मी.	६७.६९ कि. मी.	८६.३० कि. मी.	६४.५८ कि. मी.
६.		वितरण रोहित्रे	२७०	१७२	२७८	१८५
७.		**प्राप्त निधी**	**रु. ३८.४५ कोटी**		**रु. २१.८१ कोटी**	
८.		**खर्च**	**रु. १६.८७ कोटी**		**रु. ११.९२ कोटी**	

(ब) विशेष घटक योजना (जिल्हास्तर) :

- या योजनेद्वारे अनुसूचित जाती व नवबौद्ध लाभार्थ्यांना कृषीपंप व घरगुती जोडणी देणे, दलित वस्त्यातील पथदिव्यांचे विद्युतीकरण इ. कामे केली जातात.

- महाराष्ट्र शासनाच्या जिल्हा नियोजन व विकास मंडळामार्फत विशेष घटक योजनेअंतर्गत दरवर्षी महावितरण कंपनीस कर्जाऊ स्वरुपात निधी उपलब्ध करून दिला जातो. कर्जाचा व्याजदर ११.५ टक्के इतका होता. सन २०१३-२०१४ पासून राज्य शासनाकडून शासन निर्णय क्र. संकिर्ण-२०१३/प्र.क्र. १८९/ऊर्जा-५, दि. ३०-१२-२०१३ अन्वये अनुदान स्वरूपात देण्यास मान्यता दिलेली आहे.

- वर्ष २०१९-२० मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रु. १४६.८९ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. ह्या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२२ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे—

तपशील		वि. घ. यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जिकरण	३०३८	१८३६
	घरगुती वीज जोडण्या	२९५६	२४५४
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	२३४७	१८८३
	प्राप्त निधी	**रु. १४६.८९ कोटी**	
	खर्च	**रु. १४५.०२ कोटी**	

उर्वरित कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- वर्ष २०२०-२१ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रु. १६६.६९ कोटी एवढ्या रकमेची तरतूद करण्यात आली होती. ह्या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२२ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे—

तपशील		वि. घ. यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जिकरण	३५०७	२५८८
	घरगुती वीज जोडण्या	२१४०	१८०७
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	५८९	२९२
	प्राप्त निधी	**रु. १६६.६९ कोटी**	
	खर्च	**रु. १३८.०६ कोटी**	

उर्वरित कामे प्रगतीपथावर आहेत.

- वर्ष २०२१-२२ करिता या योजनेअंतर्गत शासनाकडून रु. १५१.६२ कोटी इतक्या निधीची मंजुरी देण्यात आली आहे. या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२२ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे—

तपशील		वि. घ. यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषिपंप ऊर्जिकरण	२८९३	११७८
	घरगुती वीज जोडण्या	३०८४	१६८४
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	३०७	१०९
	प्राप्त निधी	**रु. १५१.६२ कोटी**	
	खर्च	**रु. ६३.४६ कोटी**	

उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम

(जिल्हास्तरीय योजनांतर्गत योजना)

सुशिक्षित बेरोजगारांना विविध प्रशिक्षण कार्यक्रमांच्या माध्यमाने सामाजिक न्याय देण्याचे शासनाचे धोरण आहे. त्या अनुषंगाने राज्यात उद्योजक्ता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रमाद्वारे युवक-युवतींना उद्योजकीय तसेच तांत्रिक प्रशिक्षण देण्याचा निर्णय घेतलेला होता. दिनांक ७-२-२००२ रोजी अनुसूचित जातीच्या युवक-युवतींमध्ये उद्योजकीय मानसिकता वाढीस लागावी व त्यांना स्वयंरोजगार करण्यास प्रेरीत व्हावे यासाठी विशेष योजना जाहिर केली होती. यामध्ये युवक-युवतींना प्रशिक्षण देण्यासाठी विद्यावेतन देण्याची तरतूद देखील केली आहे. या माध्यमातून स्वयंरोजगारास सुरू करावेत तसेच तांत्रिक प्रशिक्षण घेऊन कुशल मनुष्यबळाची निर्मिती व्हावी असाही उद्देश होता.

शासनाने अनुसूचित जातीच्या युवक-युवतींना स्वयंरोजगार प्रशिक्षण देण्याबरोबरच, सर्वसाधारण प्रवर्गातील सुशिक्षित बेरोजगार युवक-युवतींसाठी देखील स्वयंरोजगार व कुशल मनुष्यबळाची निर्मितीसाठी उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम दिनांक २९-१०-२००७ रोजी घोषित केला आहे. यासाठी जिल्हास्तरावर जिल्हा नियोजन समितीकडून निधी उपलब्ध करून देण्यात येतो. या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यबल समिती नेमण्यात आली असून त्यामध्ये जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, अग्रणी बँक अधिकारी व प्रशिक्षण संस्थेचे प्रतिनिधी यांचा समावेश आहे. त्यानुसार मागील काही वर्षापासून राज्यात मोठ्या प्रमाणावर उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात आले.

महाराष्ट्रात प्रामुख्याने राज्य शासनाने पुरस्कृत केलेली महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र, औरंगाबाद व मिटकॉन कन्सल्टन्सी लि. व अन्य मान्यताप्राप्त संस्था उद्योजकता प्रशिक्षणाचे काम करीत आहेत. या कार्यक्रमांतर्गत उद्योजकता परिचय कार्यक्रम, उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम तसेच तांत्रिक प्रशिक्षण कार्यक्रम अशा प्रकारच्या कार्यक्रमाचा समावेश होतो.

१. उद्योजकता परिचय कार्यक्रम (१ दिवशीय, अनिवासी) :-

एक दिवसाच्या परिचय कार्यक्रमात व्यवसायाची निवड, उद्योजकीय व्यक्तिमत्व विकास, व्यवसाय व्यवस्थापन, शासनाच्या विविध संस्था व अर्थसहाय्य देणाऱ्या संस्था व त्यांचेमार्फत राबविल्या जाणाऱ्या योजनांची माहिती दिली जाते. प्रति प्रशिक्षण कार्यक्रम ६०० रुपये खर्च राहील.

२. उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम (१२ दिवशीय, निवासी) :-

सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम १२ दिवसाचे, निवासी व भोजन व्यवस्थेसह आहे. उद्योजकता परिचय कार्यक्रमात निवडलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांना उद्योगांशी संबंधित कलागुणांचा विकास व माहिती मिळण्याचा प्रशिक्षणात प्रामुख्याने समावेश आहे. प्रति प्रशिक्षणार्थी रु. ४,००० संस्थेस देण्यात येतात.

३. तांत्रिक प्रशिक्षण कार्यक्रम (१५ दिवस ते २ महिने, अनिवासी) :-

या प्रशिक्षण कार्यक्रमात उत्पादन/सेवा उद्योगांशी निगडीत तांत्रिक प्रशिक्षण देण्यात येते. हे प्रशिक्षण अनिवासी असून प्रशिक्षणार्थीस १५ दिवसाकरिता रु. ५०० आणि दरमहा रु. १,००० तसेच २ महिन्याच्या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी रु. २,००० विद्यावेतन देण्यात येते. तसेच प्रति प्रशिक्षणार्थीस रु. ३,००० संस्थेस देण्यात येतात.

सुधारित बीज भांडवल योजना (एसएमएस)

(जिल्हास्तरीय योजनांतर्गत योजना)

पात्रता :-

१. कमीत कमी ७ वी पास

२. वयोमर्यादा १८ ते ५० वर्षे

३. अर्जदार महाराष्ट्राचा किमान १५ वर्षांचा रहिवासी असावा.

वैशिष्ट्ये :-

सदर योजना ३०-९-१९९३ पासून कार्यान्वित झाली आहे. शहरी व ग्रामिण भागातील सुशिक्षित बेरोजगार युवकांना स्वयंरोजगारासाठी बीज भांडवलाच्या रुपाने अर्थसहाय्य करणे, संस्थात्मक कर्जाचा लाभ घेण्यासाठी मार्जिन मनीचा भाग पूर्ण करण्यासाठी मृदु कर्ज प्रदान करणे. रोजगार निर्मितीच्या संधी निर्माण करणे. सदरचे कर्ज हे उत्पादन/सेवा व व्यवसाय याकरिता उपलब्ध करून देण्यात येते.

शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. इपीपी-२००७/(११९८)/उ.–७, दिनांक १८ मे २००७ नुसार खालीलप्रमाणे धोरणात्मक बदल करण्यात आलेले आहेत :--

१. प्रकल्प मर्यादा रु. २५.०० लाखापर्यंत आहे;

२. बीज भांडवल कर्जाची कमाल मर्यादा रु. ३.७५ लाखापर्यंत आहे.

३. बँक कर्ज ७५ टक्के.

४. रुपये दहा लाखांपेक्षा कमी प्रकल्प खर्च असलेल्या प्रकल्पांमध्ये बीज भांडवल कर्जाचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे राहील—

   (१) सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभधारकांसाठी ... ... १५ टक्के

   (२) अनु. जाती/जमाती, अपंग, विमुक्त व भटक्या जाती/ जमाती आणि इतर मागासवर्गीय उमेदवारांना... ... २० टक्के.

५. बीज भांडवल सहाय्यावर आकारावयाचे व्याज :– बीज भांडवलाची रक्कम मृदू कर्ज (सॉफ्ट लोन) म्हणून दरसाल ६ टक्के व्याजाने देण्यात यावे.

६. बीज भांडवल कर्जाच्या रकमेची विहित कालावधीत परतफेड करण्यात आली नाही तर थकित रकमेवर द. सा. द. शे. १ टक्के दंडनीय व्याज आकारण्यात येईल.

७. बीज भांडवल कर्जाच्या रकमेची विहित कालावधीत परतफेड करणाऱ्या लाभार्थींना ३ टक्के रिबेट देण्यात येईल.

८. शासन निर्णय, दिनांक १५ सप्टेंबर २००३ अनुसार कर्जदाराने थकित मुद्दल व व्याज एकरकमी भरणा केल्यास त्यास दंडनीय व्याज माफ आहे. अशा प्रकरणांमध्ये द. सा. द. शे. १ टक्के दराने दंडनीय व्याज आकारण्यात येणार आहे व वरील व्याज पूर्वलक्षी प्रभावाने दि. १-१०-१९९३ पासूनच्या सर्व चालू प्रकरणांना लागू आहे.

९. सदर योजना वाहन व्यवसाय, व्यापार व सेवा उद्योगांसाठी लागू आहे.

१०. कर्जाची परतफेड ७ वर्षांच्या आत करावयाची असून सुरुवातीची ३ वर्षे विलंबावधी (वाहनांसाठी सहा महिने) निश्चित करण्यात येईल.

जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना

(जिल्हास्तरीय योजनांतर्गत योजना)

ग्रामीण भागात सुक्ष्म उद्योगांना आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून त्यांचा विकास साधणे व याद्वारे अधिक रोजगारसंधी व स्वयंरोजगार निर्माण करण्यासाठी जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना सुरू करण्यात आली. ही योजना जिल्हास्तरीय योजना असून जिल्हास्तरावर जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयामार्फत राबविली जाते.

पात्रता :-

१. शिक्षणाची व वयाची अट नाही.

२. उद्योग, लघु उद्योग नोंदणीस पात्र असावा.

३. उद्योगामधील यंत्रसामुग्री गुंतवणूक रु. २ लाखाचे आत असावी.

४. १ लाख लोकवस्ती (१९८१ प्रगणनेनुसार) असणाऱ्या गावांमध्ये उद्योग सुरू करता येतो.

५. चालू उद्योगाचा विस्तार करण्यासाठीही या योजनेचा लाभ घेता येतो.

वैशिष्ट्ये :-

१. ६५ ते ७५ टक्के बँक कर्ज.

२. सर्वसाधारण प्रवर्गासाठी २० टक्के बीज भांडवल जास्तीत जास्त मर्यादा रु. ४०,०००.

अनु. जाती/जमातीच्या लाभार्थीस ३० टक्के कमाल रु. ६०,००० पर्यंत.

३. व्याजाचा दर ४ टक्के राहील.

४. लाभार्थ्यास स्वतःचे ५ टक्के भांडवल.

५. बीज भांडवल कर्जाची परतफेड ४ वर्षे.

६. नविन स्थापित होणाऱ्या सुक्ष्म उद्योग या उपक्रमातील एकूण प्रकल्प किंमत रु. २ लाखांपेक्षा कमी असणे आवश्यक आहे.

७. मार्जिन मनी प्रकल्प खर्चाच्या २० टक्के रक्कम सर्वसाधारण प्रवर्गाच्या उमेदवाराला दिली जाते. प्रकल्प खर्चाच्या ३० टक्के एवढी मार्जिन मनी एससी/एसटी प्रवर्गातील उमेदवाराला दिली जाते. मार्जिन मनी घटक वार्षिक ४ टक्के व्याज दराने दिला जातो.

८. शिक्षणाची व वयाची अट नाही परंतू लाभार्थ्यांकडे संबंधित उद्योग करण्यासाठी लागणारे कौशल्य किंवा अनुभव असणे अपेक्षित आहे.

९. योजना जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत (DIC) जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात येते.

१०. ग्रामिण भागातील पात्र उमेदवार जिल्हा उद्योग केंद्राकडे अर्ज सादर करतो, नंतर प्रस्ताव बँकाकडे पाठवतात. बँका पात्र आणि व्यवहार्य प्रस्ताव मंजूर करतात जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत घटकाला मार्जिन मनी आणि बँक कर्ज वितरीत केले जाते.

जिल्हा पुरस्कार योजना

(“ विश्वकर्मा जयंती दिनी ” उद्योग दिवस)

लघुउद्योग सुरू करणाऱ्या उद्योजकांना प्रोत्साहन मिळावे व त्यांनी संपादन केलेल्या प्रथित यशाची साभार पोच द्यावी, या हेतूने राज्य सरकारतर्फे जिल्हा पातळीवर जिल्हा पुरस्कार योजना १९८५ साली सुरू करण्यात आली. कमीत कमी ३ वर्ष नोंदणी झालेला आणि सलग दोन वर्ष उत्पादन करित असलेल्या घटकाचा मालक/भागीदार/संचालक जिल्हा पुरस्कारासाठी पात्र ठरू शकतो. पुरस्कारासाठी उद्योजकाची निवड जिल्हा स्तरावर जिल्हा सल्लागार समिती करते. पुरस्कारासाठी उद्योजकांची निवड, विकासाचा वेग, तंत्रज्ञानाचा वापर, स्वावलंबन घटकाचे स्थान, उत्पादन विकास व गुणवत्ता नियंत्रण आयात, निर्यात उत्पादनातील बदल, व्यवस्थापन इ. निकषावर केली जाते. मागासवर्ग/अनुसूचित जाती जमातीच्या उद्योजकांना निवडीसाठी अतिरिक्त गुण दिले जातात.

शासन निर्णय क्र. लउधो-२०१३/प्र.क्र. २०२/उद्योग-७, दिनांक २७ जानेवारी २०१५ अन्वये सन २०१५ पासून सदर पुरस्कार सोहळा दरवर्षी “ विश्वकर्मा जयंती दिनी ” उद्योग दिवस म्हणून साजरा करण्यात येईल. या दिवशी खालील स्वरूपात कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येईल.

- उद्योजकांची उत्पादने दृश्य स्वरूपात मांडणी व विक्रीसाठी प्रदर्शने भरविणे.
- उद्योग दिवसाच्या सोहळ्यात जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत कार्यशाळा व चर्चासत्र आयोजित करणे.
- उद्योग क्षेत्रात उल्लेखनीय/विशेष कामगिरी करणाऱ्या सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योजकांना शासन निर्णय क्र. लउधो-२००५/(८३९२)/उद्योग-७, दिनांक १८ सप्टेंबर २००६ अन्वये देण्यात येणारा जिल्हा लघु उद्योग पुरस्कार सोहळा यापुढे दरवर्षी उद्योग दिनी साजरा करण्यात येईल.
- प्रथम पुरस्कार रु. १५,००० व द्वितिय पुरस्कार रु. १०,००० असे पुरस्कार देण्यात येत आहेत. तसेच या सोहळयासाठी स्मृती चिन्ह, शाल, श्रीफळ, निमंत्रण पत्रिका इ. खर्चासाठी रु. ५,००० अशी एकूण रक्कम रु. ३०,००० मंजूर करण्यात येते.

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

DIC LOAN SCHEME BUDGET 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	Dic (General)		DIC (SCP)		DIC (TSP)		DIC (OTSP)		Entire	
		भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	मुं. प्रा. वि. ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	कोकण विभाग ...	७	२.२०	४	१.१०	...	...	...	...	११	३.३०
३.	नाशिक विभाग ...	...	...	६	२.८०	...	...	...	...	६	२.८०
४.	पुणे विभाग ...	७	२.४०	७	३.१०	...	...	...	...	१४	५.५०
५.	औरंगाबाद विभाग ...	७	२.८०	८	४.२०	...	...	...	...	१५	७.००
६.	नांदेड विभाग ...	१०	३.००	११	३.५०	३	१.००	...	...	२४	७.५०
७.	अमरावती विभाग ...	१८	३.६५	७	२.१५	१	०.३०	४	१.६५	३०	७.७५
८.	नागपूर विभाग ...	४	१.००	६	२.८०	...	...	१	०.५०	११	४.३०
	महाराष्ट्र राज्य ...	**५३**	**१५.०५**	**४९**	**१९.६५**	**४**	**१.३०**	**५**	**२.१५**	**१११**	**३८.१५**

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

DIC LOAN SCHEME 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	Category		Target Margin Money	Target Physical	Sanctioned by Bank Margin Money	Sanctioned by Bank Physical	Disbursed Margin Money	Disbursed Physical
१	२	३		४	५	६	७	८	९
१.	मुं. प्रा. वि.	General	...	...	...	...	...	...	...
		SCP	...	...	...	...	...	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**...**	**...**	**...**	**...**	**...**	**...**
२.	कोकण	General	...	2.20	7	...	...	...	...
		SCP	...	1.10	4	...	...	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**3.30**	**11**	**...**	**...**	**...**	**...**
३.	नाशिक	General	...	...	...	...	...	...	...
		SCP	...	2.80	6	...	...	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**2.80**	**6**	**...**	**...**	**...**	**...**
४.	पुणे	General	...	2.40	7	...	...	...	...
		SCP	...	3.10	7	...	...	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**5.50**	**14**	**...**	**...**	**...**	**...**
५.	औरंगाबाद	General	...	3.00	7	0.40	1	...	...
		SCP	...	4.20	9	0.80	2	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**7.20**	**16**	**1.20**	**3**	**...**	**...**
६.	नांदेड	General	...	3.00	11	1.94	3	...	...
		SCP	...	3.50	10	1.60	3	...	...
		TSP	...	0.60	1	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**7.10**	**22**	**3.54**	**6**	**...**	**...**
७.	नागपूर	General	...	48.60	67	10.73	12	...	...
		SCP	...	15.00	21	0.37	1	...	...
		TSP	...	3.30	6	...	...	...	...
		OTSP	...	3.50	6	0.50	1	...	...
		Total	**...**	**70.40**	**100**	**11.60**	**14**	**...**	**...**
	महाराष्ट्र राज्य	General	...	63.35	112	14.27	19	...	...
		SCP	...	31.85	67	3.92	8	...	...
		TSP	...	4.20	8	0.30	1	...	...
		OTSP	...	5.25	11	1.34	2	...	...
		Total	**...**	**104.65**	**198**	**19.83**	**30**	**...**	**...**

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

SEED MONEY SCHEME BUDGET 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	SMS (General)		SMS (SCP)		SMS (TSP)		SMS (OTSP)		Entire	
		भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	मुं. प्रा. वि. ...	१४	१९.००	१४	१९.००	१०	११.००	१३	१४.००	५१.००	६३.००
२.	कोकण विभाग ...	८०	६२.००	३६	१८.००	९	८.००	...	...	१२५.००	८८.००
३.	नाशिक विभाग ...	९०	५६.००	२९	१७.००	७	६.००	७	५.००	१३३.००	८४.००
४.	पुणे विभाग ...	१३६	१४०.००	६७	४८.००	...	...	...	...	२०३.००	१८८.००
५.	औरंगाबाद विभाग ...	१०३	४५.००	५२	४७.००	...	...	...	...	१५५	९२.००
६.	नांदेड विभाग ...	१२२	४५.००	५५	२२.००	३	१.००	...	...	१८०.००	६८.००
७.	अमरावती विभाग ...	११४	२७.००	१९	५.८०	८	२.००	१४	३.४५	१५५.००	३८.२५
८.	नागपूर विभाग ...	१०९	९८.६०	५१	३०.००	६	३.३०	९	४.५०	१७५.००	१३६.४०
	महाराष्ट्र राज्य एकूण ...	**७६८**	**४९२.६०**	**३२३**	**२०६.८०**	**४३**	**३१.३०**	**४३**	**२६.९५**	**११७७**	**७५७.६५**

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

SEED MONEY SCHEME 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	Category		Target		Sanctioned by Bank		Disbursed	
				Seed Money	Physical	Seed Money	Physical	Seed Money	Physical
१	२	३		४	५	६	७	८	९
१.	मुं. प्रा. वि.	General	...	14.00	10	...	...	...	...
		SCP	...	11.00	7	...	...	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**25.00**	**17**	**...**	**...**	**...**	**...**
२.	कोकण	General	...	61.25	92	11.49	9	0.98	1
		SCP	...	18.00	37	4.34	4	...	...
		TSP	...	8.00	9	1.78	2	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**87.35**	**138**	**17.61**	**15**	**0.98**	**1**
३.	नाशिक	General	...	56.00	90	23.57	11	...	...
		SCP	...	17.00	29	2.20	4	...	...
		TSP	...	6.00	7	0.60	1	...	...
		OTSP	...	5.00	7	...	...	...	...
		Total	**...**	**84.00**	**133**	**23.98**	**16**	**...**	**...**
४.	पुणे	General	...	140.00	136	21.53	17	...	...
		SCP	...	48.00	67	2.29	2	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**188.00**	**203**	**23.82**	**19**	**...**	**...**
५.	औरंगाबाद	General	...	45.00	82.00	10.46	16.00	...	...
		SCP	...	47.00	76.00	10.10	8.00	...	...
		TSP	...	...	...	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**92.00**	**158.00**	**20.56**	**24.00**	**...**	**...**
६.	नांदेड	General	...	45.00	74.00	10.63	13.00	...	...
		SCP	...	22.00	43.00	2.43	4.00	...	...
		TSP	...	1.00	2.00	...	...	...	...
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...
		Total	**...**	**68.00**	**119.00**	**13.06**	**17.00**	**...**	**...**
७.	अमरावती	General	...	27.00	71	15.32	15	...	...
		SCP	...	5.80	18	3.90	3	...	...
		TSP	...	2.00	8	...	...	...	...
		OTSP	...	3.35	14	0.42	2	...	...
		Total	**...**	**38.15**	**111**	**19.64**	**20**	**...**	**...**
८.	नागपूर	General	...	73.60	109.00	32.04	24.00	...	...
		SCP	...	30.00	46.00	2.50	3.00	...	...
		TSP	...	3.30	6.00	...	...	...	...
		OTSP	...	4.50	8.00	1.73	3.00	...	...
		Total	**...**	**111.40**	**169.00**	**36.27**	**30.00**	**...**	**...**
	महाराष्ट्र राज्य	General	...	461.95	664.00	125.04	105.00	0.98	1
		SCP	...	198.80	323.00	27.76	28.00	...	...
		TSP	...	20.30	32.00	2.38	3.00	...	...
		OTSP	...	12.85	29.00	2.15	5.00	...	...
		Total	**...**	**693.90**	**1048.00**	**154.94**	**141.00**	**0.98**	**1**

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

EDTP SCHEME 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	EDTP (General)		EDTP (SCP)		EDTP (TSP)		EDTP (OTSP)		Entire	
		भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट	भौतिक उद्दिष्ट	आर्थिक उद्दिष्ट
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	मुं. प्रा. वि. ...	१,००३	३५.००	१,०७३	४०.००	१०	११.००	१३	१४.००	२,०९९	१००.००
२.	कोकण विभाग ...	३,००८	९३.८६	८१७	३६.७०	३४०	१२.३०	...	...	४,१६५	१४२.८६
३.	नाशिक विभाग ...	१,६६९	४९.८०	९०६	२७.२०	६८	२.५०	१	...	२,६४४	७९.५०
४.	पुणे विभाग ...	२,६७१	१२०.००	१,९५८	१०२.००	२०	१.००	२०	१.००	४,६६९	२२४.००
५.	औरंगाबाद विभाग ...	१,४५२	४३.००	१,८३२	५५.००	...	...	...	...	...	९८.००
६.	नांदेड विभाग ...	१,५०२	४५.००	१,३३६	४०.००	१६७	५.००	३३४	१०.००	३,३३९	१००.००
७.	अमरावती विभाग ...	२,६१०	७५.३०	२,११७	६३.००	३३४	१०.००	४९०	१४.३०	५,५५१	१६२.६०
८.	नागपूर विभाग ...	१,८३४	४५.००	२,६२३	८५.००	१३३	४.००	३२६	९.८०	४,९१६	१४३.८०
	महाराष्ट्र राज्य एकूण ...	**१५,७४९**	**५०६.९६**	**१२,६६२**	**४४८.९०**	**१,०७२**	**४५.८०**	**१,१८४**	**४९.१०**	**२७,३८३**	**१,०५०.७६**

Dic Plan Scheme Achievement Data as on 30-9-2022

EDTP SCHEME 2022-23

(रु. लाखात)

अ.क्र.	विभागाचे नाव	Category		Target		Sanctioned by Bank		Disbursed		Remarks
				Financial	Physical	Financial	Physical	Seed Money	Physical	
१	२	३		४	५	६	७	८	९	१०
१.	मुं. प्रा. वि.	General	...	30	999	27	998	16	18	
		SCP	...	32	1066	36	1058	32	36	
		TSP	...	...	...	...	...	...	...	
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...	
		Total	**...**	**62**	**2065**	**63**	**2056**	**48**	**54**	
२.	कोकण	General	...	93.86	30008	17.70	590	...	...	
		SCP	...	36.40	817	2.90	95	...	...	
		TSP	...	12.30	340	6.30	240	...	...	
		OTSP	...	...	...	...	...	...	...	
		Total	**...**	**142.56**	**4165**	**26.90**	**925**	**...**	**...**	
३.	नाशिक	General	...	49.80	1669	6.7	224	...	...	
		SCP	...	27.20	906	5.2	205	...	...	
		TSP	...	2.50	68	1.5	34	...	...	
		OTSP	...	...	1	0.9	30	...	...	
		Total	**...**	**79.50**	**2644**	**14.3**	**493**	**...**	**...**	
४.	पुणे	General	...	120.00	2671	...	...	...	...	
		SCP	...	102.00	1958	...	...	...	...	
		TSP	...	1.00	20	...	...	...	...	
		OTSP	...	1.00	20	...	...	...	...	
		Total	**...**	**224**	**4669**	**...**	**...**	**...**	**...**	
५.	नांदेड	General	...	52.50	1844	18.20	544	...	...	
		SCP	...	45.00	1449	18.20	544	...	...	
		TSP	...	5.00	167	...	...	...	...	
		OTSP	...	10.00	333	...	...	...	...	
		Total	**...**	**112.50**	**3793**	**36.40**	**1088**	**...**	**...**	
६.	औरंगाबाद	General	...	75.30	2511	...	...	...	...	9 Programmes Ongoing
		SCP	...	63.00	2100	...	...	...	...	9 Programmes Ongoing
		TSP	...	10.00	334	...	...	...	...	
		OTSP	...	14.30	465	...	...	...	...	2 Programmes Ongoing
		Total	**...**	**162.60**	**5410**	**...**	**...**	**...**	**...**	
७.	नागपूर	General	...	1.00	3	...	...	...	...	
		SCP	...	2.80	7	...	...	...	...	
		TSP	...	...	...	...	...	...	...	
		OTSP	...	0.50	1	...	...	...	...	
		Total	**...**	**4.30**	**11**	**...**	**...**	**...**	**...**	
	महाराष्ट्र राज्य	General	...	422.46	12705	69.62	2356	16	18	
		SCP	...	308.40	8303	62.25	1902	32	36	
		TSP	...	30.80	929	7.80	274	...	...	
		OTSP	...	25.80	820	0.90	30	...	...	
		Total	**...**	**787.46**	**22757**	**140.57**	**4562**	**48**	**54**	

नगर विकास विभाग

महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियानाअंतर्गत प्रकल्पात आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांचा हिस्सा उपलब्ध करून देणे :-

- "महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियानाअंतर्गत" राज्यातील नागरी भागात पाणी पुरवठा, भुयारी गटार, रस्ते विकास यासारख्या पायाभूत प्रकल्प मंजूर करण्यात येतात.
- "महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियानाअंतर्गत" मंजूर प्रकल्पात त्या योजनेतील वित्तीय आकृतीबंधानुसार "ड" वर्ग महानगरपालिकासाठी ३० टक्के, "अ" वर्ग नगरपालिकासाठी २५ टक्के, "ब" वर्ग नगरपालिकासाठी १५ टक्के, "क" वर्ग नगरपालिका/नगरपंचायतीसाठी १० टक्के याप्रमाणे नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना हिस्सा उभारणे आवश्यक असते.
- सदर योजनेअंतर्गत जव्हार नगरपरिषद, डहाणू नगरपरिषद, त्रिंबकेश्वर नगरपरिषद, इगतपुरी नगरपरिषद, नंदुरबार नगरपरिषद, तळोदा नगरपरिषद, नवापुर नगरपरिषद, चिखलदरा नगरपरिषद, पांढरकवडा नगरपरिषद, किनवट नगरपरिषद, शहापुर नगरपंचायत, कळवण नगरपंचायत, सुरगणा नगरपंचायत, पेठ नगरपंचायत, धडगाव नगरपंचायत, सिरोंचा नगरपंचायत, अहेरी नगरपंचायत, एटापल्ली नगरपंचायत, धानोरा नगरपंचायत, कुरखेडा नगरपंचायत, कोरची नगरपंचायत, भामरागड नगरपंचायत, विक्रमगड नगरपंचायत, तलासरी नगरपंचायत, वाडा नगरपंचायत, मोखाडा नगरपंचायत, धारणी नगरपंचायत या २७ नगरपरिषदा/नगरपंचायतींचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

आदिवासी नागरी वस्ती योजना :-

- "नागरी आदिवासी वस्ती सुधारणा योजना" ही आदिवासी विकास विभागाअंतर्गत आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील नगरपरिषदांच्या कार्यक्षेत्रात आदिवासी वस्त्यांमधील विकासकामांसाठी निधी उपलब्ध करून देण्यात येतो.
- "नागरी आदिवासी वस्ती सुधारणा योजना" या योजनेची मार्गदर्शक तत्वे तथा कार्यपद्धती, दिनांक ६ फेब्रुवारी, २००७ अन्वये निश्चित करण्यात आलेली आहे.
- सदर योजनेअंतर्गत जव्हार नगरपरिषद, डहाणू नगरपरिषद, त्रिंबकेश्वर नगरपरिषद, इगतपुरी नगरपरिषद, नंदुरबार नगरपरिषद, तळोदा नगरपरिषद, नवापुर नगरपरिषद, चिखलदरा नगरपरिषद, पांढरकवडा नगरपरिषद, किनवट नगरपरिषद, शहापुर नगरपंचायत, कळवण नगरपंचायत, सुरगणा नगरपंचायत, पेठ नगरपंचायत, धडगाव नगरपंचायत, सिरोंचा नगरपंचायत, अहेरी नगरपंचायत, एटापल्ली नगरपंचायत, धानोरा नगरपंचायत, कुरखेडा नगरपंचायत, कोरची नगरपंचायत, भामरागड नगरपंचायत, विक्रमगड नगरपंचायत, तलासरी नगरपंचायत, वाडा नगरपंचायत, मोखाडा नगरपंचायत, धारणी नगरपंचायत या २७ नगरपरिषदा/नगरपंचायतींचा समावेश करण्यात आलेला आहे.
- सदर योजनेअंतर्गत आदिवासी वस्त्यांमधील अंतर्गत रस्ते, गटारे, सांडपाणी व्यवस्था, वीजेची सोय, आरोग्य विषयक सोयी, शिक्षण विषयक सोयी त्याचप्रमाणे आदिवासींकडून निर्मित वस्तुंची विपणन व्यवस्था यासह इतर प्राथमिक सुविधा इत्यादीसाठी निधी वितरीत करण्यात येतो.
- सदर योजनेसाठीचा निधी आदिवासी विकास विभागाकडून अर्थसंकल्पित करण्यात येतो.

जनजाती विभागातील नगरपरिषदांना त्यांच्या विकास योजनांसाठी द्यावयाच्या आर्थिक सहाय्याबद्दल माहिती

कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण–

(रुपये लाखात)

अनुक्रमांक	जिल्हा/नगरपालिका	दिलेले आर्थिक सहाय्य २०२२-२०२३ अनुदान	कर्ज	एकूण	२०२३-२०२४ अनुदान	कर्ज	एकूण	२०२४-२०२५ मधील देय सहाय्य अनुदान	कर्ज	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
(अ)		रुपये	रुपये	रुपये	रुपये	रुपये	रुपये	रुपये	रुपये	रुपये
कोकण विभाग—										
१.	पालघर (जव्हार , डहाणू न. प.)	०.५६	...	०.५६	...	...	...	...	...	...
नाशिक विभाग—										
२.	नाशिक (त्रिंबक, इगतपुरी, कळवण न. प.)	...	...	...	...	...	...	२०२	...	...
३.	नंदूरबार (नंदूरबार न. प.)	...	...	...	१५२	...	१५२	...	...	...
४.	धडगाव-वडकळ्या (नंदूरबार न. प.)	...	...	...	२९	...	२९	...	...	...
५.	कळवण (नाशिक न. प.)	...	...	...	१८.७०	...	१८.७०	...	...	...
अमरावती विभाग—										
६.	अमरावती (चिखलधरा न. प.)	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	यवतमाळ (पांढरकवडा न. प.)	...	...	...	...	...	...	...	...	...
औरंगाबाद विभाग—										
८.	नांदेड (किनवट न. प.)	०.६१	...	०.६१	...	...	...	...	...	...
	एकूण (अ) जनजाती क्षेत्राची बेरीज ...	१.१७	...	१.१७	१९९.७०	...	१९९.७०	२०२	...	...

टिप :— सन २००९-२०१० पासून योजनेचे संनियंत्रण जिल्हाधिकारी यांचेकडे आहे.

सार्वजनिक बांधकाम विभाग

(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

१. जनजाती क्षेत्र उपयोजनेतील रस्ते व इमारतीची कामे

(१) प्रस्तावना :

महाराष्ट्र राज्यातील जनजाती क्षेत्रातील सामाजिक व आर्थिक विकासाचा वेग त्याच क्षेत्रातील बिगर जनजाती क्षेत्रातील वेगाइतका वाढविण्याकरिता शासनाने पंचवार्षिक योजनेत एक जनजाती क्षेत्र उपयोजना निर्माण केली आहे. या जनजाती क्षेत्र उपयोजनेत ठाणे, रायगड, पुणे, अहमदनगर, धुळे, नाशिक, जळगाव, अमरावती, यवतमाळ, नागपूर, भंडारा, चंद्रपूर, गडचिरोली आणि नांदेड या १४ जिल्ह्यांतील ६८ तहसिलमधील ६,७३१ गावांच्या समुहाचे एकत्रित विकास कार्य समाविष्ट आहे.

जनजाती क्षेत्र उपयोजनेत विविध प्रकारच्या रस्ते, इमारती बांधणीच्या कार्यक्रमाचा समावेश आहे. रस्त्याच्या बांधकामांचे तसेच पूल व मोऱ्यांचे बांधकामाच्या खर्चाचे दर हे प्रचलित जिल्हा दरसूचीवर अवलंबून असतात. आदिवासी क्षेत्रातील रस्ते व पुलांच्या बांधकामात कामाचा खर्चाच्या १० टक्क्याप्रमाणे वाढीव रक्कम अनुज्ञेय आहे.

जनजाती क्षेत्रातील व बिगर जनजाती क्षेत्रातील रस्ते बांधणीचे भौतिक व संकल्पचित्राचे निकष सारखेच असतात. फक्त जनजाती क्षेत्रातील रस्त्याच्या बांधकामाचे दर दुर्गम डोंगराळ व अंतर्गत भागातील असे असल्यामुळे साहित्य व मजुरीवर अपेक्षित खर्च जास्त होतो. यास्तव हे बिगर जनजाती क्षेत्रातील दरापेक्षा काही प्रमाणात जास्त असतात.

२०१२-२०१३ च्या वार्षिक योजनेखाली आदिवासी उपयोजनांतर्गत राज्यस्तरीय रस्ते योजनेसाठी रू. १७०६.९२ लाख नियतव्यय मंजूर आहे. आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील २०११ जनगणनानुसार ३१-३-२०२० रोजी बारमाही व आठमाही रस्त्याने जोडलेल्या गावांची संख्या खालील प्रमाणे–

अ. क्र.	एकूण गावे	बारमाही रस्त्याने जोडलेली	आठमाही रस्त्याने जोडलेली	उर्वरित गावे
१. १ ते २००	४८९१	४६१७	१७७	९७
२. २०० ते ४९९	७९०७	७७१६	१४६	४५
३. ५०० ते ९९९	१३७६७	१३६६५	८५	१७
४. १,००० ते १,४९९	७१८८	८८०९	३०	१३
५. १५०० पेक्षा जास्त लोकसंख्या	१४१०३	१४०७३	२३	७
एकूण ...	४७८५६	४८८८०	४६१	१७९

जनजाती क्षेत्र उपयोजनेखालील कार्यक्रमांचे नियोजन व संनियंत्रण करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालयामध्ये खाली दर्शविलेल्या अस्थायी जागा मंजूर करण्यात आल्या आहेत.

The below mentioned temporary posts have been sanctioned in the Public Works Department, Mantralaya for the work relating to planning and monitoring programmes under the Tribal Area Sub-Plan.

मागणी क्र.-एच-६, २०५९-सार्वजनिक बांधकाम, ८०-सर्वसाधारण,
००.(०१) संचालन व प्रशासन, सार्वजनिक बांधकाम विभाग (खुद्द)

अनुक्रमांक Sr. No.	पदनाम Designation of Post	वेतन श्रेणी Pay Scale	जागांची संख्या No. of posts
	उपअभियंता	रु. ९,३००–३४,८०० ग्रेड वेतन ५,४०० (विशेष वेतन फक्त रु. ३००)	१
1	Deputy Engineer ...	Rs. 9,300--34,800 Grade Pay 5,400 (Special pay only Rs. 300)	1

जनजाती क्षेत्र उपयोजनाअंतर्गत (१) रस्ते (२) पूल व (३) इमारतींच्या कामाचा कार्यभार सोबत तक्ता क्र. १, २ व ३ मध्ये दर्शविला आहे.

तक्ता क्रमांक १

कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५

राज्य मार्ग

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

		सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. रायगड	११२.२५	४७.२६	३६२५.१४	३२६४.२५	२४.००	४४.००	५५.००	५९.००	५०.००
४. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. धुळे	४२६.१२	...	...	...	...	...	...	...	...
६. नंदूरबार	३५५.५८	...	...	...	...	...	...	...	...
७. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८. पुणे (उत्तर)	१२०.६१	...	...	...	...	...	...	...	...
९. नांदेड/भोकर	६२.९०	...	...	...	...	...	१५.००	७५०	२०००.००
१०. हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११. अमरावती	३९७.७४	३२.६०	२८५.७७	२८५.७७	५.००	२७.६०	...	२७.६०	१७०४.८३
१२. यवतमाळ	७३.८०	...	...	...	...	...	...	...	...
१३. नागपूर	४४.८०	...	...	...	...	...	...	...	६७.२०
१४. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१५. गोंदिया	२१२.८०	३३.६०	...	...	...	...	...	...	७२.८०
१६. चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७. गडचिरोली	८२०.९०	...	...	...	...	...	...	...	१०००.००
१८. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. खामगाव	४६.५०	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२३. जा. बँ. प्र. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
प्रमुख जिल्हा मार्ग

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
			२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	ठाणे	३६७.९८	२३०	३०५०.९१	४५८५.००	२६०	२३०	५०	१५०	४५००
२.	पालघर	६९८१.२	३९५	७२३५.६७	५४०.००	३६५	३६५	...	३०५	२९५००.००
३.	रायगड	२०	२.९५	४२.७५	२३२५.००	२.९५	२६	४५.९५	६५.२५	२३२५.००
४.	नाशिक	३३३.८१	२६५.८०	७२६७.६४	७२६७.६४	...	...	..	...	...
५.	धुळे	९२७.२८	७२.६०	६७०.४४	६७०.४४	६६.७०	८१.७०	२३८.४४	२६८.४४	१९१९.७०
६.	नंदूरबार	१३२०.९७	५७.००	३८२.००	९००.००	३०.००	१५.००	१८०.४५	१००.००	२५६५.००
७.	जळगाव	२०.००	७.३०	१३२.९३	१३२.९३	२	७.३०	२	२	१८०.००
८.	पुणे (उत्तर)	२७४.१०	१६	९८.८७	४९०.००	१६	१६	...	१६	...
९.	परभणी	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०.	नांदेड/भोकर	३५६.२०	३८.६०	७९३.९२	२९९२.८२	३८.६०	३८.६०	३५.००	३६.६०	६०००.००
११.	हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१२.	अमरावती	२४५.२५	...	...	...	...	...	...	...	...
१३.	यवतमाळ	१४११.७९	३.४०	४०२८.७२	४०२८.७२	...	...	...	...	९९००
१४.	नागपूर	९२.४०	४७.०४	१६८६.७२	३२४८	३९	३९.२०	...	३९.२०	३९.२०
१५.	भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६.	गोंदिया	४५७.४१	५०.००	२११.५०	६००.००	१०.००	४०.००	२०.००	१०.००	३००.००
१७.	चंद्रपूर	९.००	३.००	४३.२७	...	...	...	...	...	...
१८.	गडचिरोली	८१०.८०	३०.००	१७२.९१	५००.२३	२०.००	१०.००	२५.००	१५.००	१५००.००
१९.	वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०.	अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१.	खामगाव	७६.००	९.७४	२४४.६२	५००.००	...	...	...	...	...
२२.	बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२३.	वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२४.	जा. बँ. प्र. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
इतर जिल्हा मार्ग

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती: २०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम: २०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
साकव									
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. अमरावती	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. पुणे (उत्तर)	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११. हिंगोली	७२	५.२०	...	५.२०	१९०.००	...	...	...	८००.००
१२. नांदेड/भोकर	३०.००	२२	५६०.८१	१८९०	२२	२२	३०	२२	४२९६.५०
१३. चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१५. नागपूर	१.६०	...	२३.८०	८१.००	...	...	...	...	...
१६. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७. गोंदिया	२४४.००	५०.००	१६४२.८०	१५३१.००	१५.००	३०.६०	२०.००	६९.६०	१७३१.००
१८. खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. गडचिरोली	१३५७.८८	१००.००	११००.००	९०००.००	४५.००	५५.००	५०.००	५०.००	९०००.००
२०. धुळे	३१२.१८	३८.५०	४०२.७२	४०२.७२	३८.५०	३६.००	३४२.७२	३४२.७२	३६.००
२१. नंदुरबार	२५०.४५	११६४.६०	५७४९.१४	९२९१.९७	६५.००	४५.१०	४९.००	८२.००	११४३४.३०
२२. यवतमाळ	८६९.००	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
इतर जिल्हा मार्ग

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

			सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	ग्रामीण रस्ते									
१.	ठाणे	१६०.००	७५	१३११.३९	१८२५	७५	७५	...	५५	३१२७.१६
२.	पालघर	७५६.६६	४३०	३१०१.००	५९००	४३०	४३०	...	४२०	८५००
३.	रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४.	यवतमाळ	८६९.००	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	पुणे (उत्तर)	...	१०३.५०	२३०.०६	३४८५.६९	१०३.५०	८७.१४	...	१०३.५०	३२५५.६३
६.	नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८.	नंदूरबार	४४५	४५२.००	१४४१४.४९	२५६०.००	२१०.००	२२५.००	२६२.१४	८५.४०	६३१२.००
९.	धुळे	११५५.६३	१९५.००	२९१६.२२	२९१६.२२	१५८.५०	१६३.००	१०३९.७२	१०७६.२२	४३९५.००
१०.	गडचिरोली	२३४६.२६	...	...	...	...	...	...	...	...
११.	अमरावती	६३२.३२	५.१३	८८.००	६६.००	१.६५	३.८५	...	३.८५	१५४.००
१२.	बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१३.	चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४.	वर्धा	१६.५०	१६.५०	१३६.००	१२०.००	९.३०	७.२०	५.५०	७.२०	६००.००
१५.	नागपूर	२४६.४०	८४	१८४.८०	१८४.८०	२८	८४	...	१००.८०	३९७.६०
१६.	वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७.	नांदेड/भोकर	७५	१२६.५०	१६७७.४२	५६६४	१२६.५०	१२६.५०	७५.००	१२६.५०	१०६४४.००
१८.	हिंगोली	२३	१४	१३	११	११००	९	९	९	११००
१९.	खामगांव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०.	भंडारा	१७९.२४	२२.४०	६७.२०	८४	५.६०	२२.४०	...	३०.२४	१५४.५६
२१.	गोंदिया	५८२.९०	८९.६०	१४०	११४.२४	३९.२०	९५.२०	...	१०६.४०	३०२.४०

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
ग्रामीण रस्ते कार्यक्रम

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
		२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. धुळे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. नंदूरबार	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७. पुणे (उत्तर)	३६७.७१	...	...	...	...	...	...	...	...
८. परभणी	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९. नांदेड/भोकर	७९.७०	...	...	...	...	...	...	...	...
१०. हिंगोली	२२.००	...	...	...	...	...	...	...	...
११. अमरावती	३६१३.००	३१.६०	५०४.२०	५०४.२०	९.५०	२९.१०	...	२२.१०	१०.७०
१२. यवतमाळ	१४०७.४४	४७.१००	७७४.०२	...	...	...	...	...	...
१३. नागपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१५. गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६. चंद्रपूर	३४.३०	३२.३०	१७६.३२	७१०.८५	२३.९०	१६.२०	...	६.२०	५५०.८५
१७. गडचिरोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१८. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
मोठे पूल

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती: २०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम: २०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	ठाणे	२	…	९.८८	९.८८	१	…	…	…	३००
२.	पालघर	७	३	५९६.६२	२.००	३	३	…	४	७२२
३.	रायगड	…	…	…	…	…	…	…	…	…
४.	नाशिक	…	…	…	…	…	…	…	…	…
५.	धुळे	३	१	५३७९२	४६०.००	…	४	२६७.९२	२.००	१११५.००
६.	नंदूरबार	२९	२९	१५३१.९८	२६७२.४९	७	१०	८.००	४.००	६२९७.५१
७.	जळगाव	…	…	…	…	…	…	…	…	…
८.	पुणे (उत्तर)	३	…	…	…	…	…	…	…	…
९.	नांदेड/भोकर	३	…	…	…	…	…	१	१	५००.००
१०.	हिंगोली	…	…	…	…	…	…	…	…	…
११.	अमरावती	३४	…	३६०.००	३६०.००	…	९	…	५	५४०.००
१२.	यवतमाळ	१.००	३.४०	१२०.००	…	…	…	…	…	१२०.००
१३.	नागपूर	८	…	…	…	…	…	…	…	…
१४.	भंडारा	६	…	…	…	…	२	३५०.००	…	…
१५.	गोंदिया	८	…	…	…	…	…	…	…	…
१६.	चंद्रपूर	…	२	६७६.९६	१५००	२	२	…	२	८३००.००
१७.	गडचिरोली	४३	१	६५७.६४	…	…	…	४	…	९०००.००
१८.	बुलढाणा	…	…	…	…	…	…	…	…	…
१९.	वर्धा	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२०.	खामगाव	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२१.	अकोला	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२२.	वाशिम	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२३.	जा. बँ. प्र. अकोला	…	…	…	…	…	…	…	…	…

तक्ता क्रमांक २
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
लहान पूल

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती: २०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम: २०२३–२०२४ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	ठाणे	४	...	...	...	४	...	...	...	...
२.	पालघर	३८	१८	१०२२.७३	१०५०	१८	१८	...	७	५०
३.	रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४.	नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	धुळे	७	७	४५७.७२	४०५.००	४	७.००	२६२.७२	२४३.००	५९९.००
६.	नंदूरबार	५६	५४	१२५८.९९	१६२९.९६	२८	३३.००	३०.००	१६.००	४२८०.८८
७.	जळगाव	३	३	१५९.९२	१५९.९२	३	३	२	२	९८०.००
८.	पुणे (उत्तर)	२१	२	१७.९८	१०	२	२	...	२	...
९.	नांदेड/भोकर	४८	९	५४७.७१	१७३१.१४	९	९	३०	९	४६२२.६६
१०.	हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११.	अमरावती	८७	६	१७०.४१	२००.००	३	३	...	३	१८०.००
१२.	यवतमाळ	१०	४६.००	३७०.८०	...	...	...	...	...	६५०.००
१३.	नागपूर	८	३	१८१.५०	२३१	३.३०	३.३०	४.००	४.००	२५५.००
१४.	भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१५.	गोंदिया	३	३	१३९.१४	२००.००	...	३.००	...	३.००	१४०.००
१६.	चंद्रपूर	५	३	१७५.२१	४००.००	३	३	...	३	४००.००
१७.	गडचिरोली	३६४	८	३२३८.८४	३००.००	५	३	१०	३	५०००.००
१८.	खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९.	बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०.	वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१.	अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२.	वर्धा	१	१	३०.००	१००.००	१	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक ३
कार्यक्रम अंदाजपत्रक—सन २०२४-२०२५
प्रशासकीय इमारती

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
		२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. धुळे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. नंदुरबार	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८. अहमदनगर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९. पुणे (उत्तर)	२५८३८.४१	...	...	...	...	...	...	...	...
१०. नांदेड/भोकर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११. हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१२. अमरावती	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१३. यवतमाळ	४७५९.८१	...	...	...	...	...	...	...	...
१४. नागपूर	९०४३.५५	८९७.००	०.०१	१०१.३१	८९७.००	...	...	...	...
१५. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६. गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७. चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१८. गडचिरोली	१४२३८.९४	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२३. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२४. जा. बँ. प्र. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक ३
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
(२) कार्यात्मक इमारती (अ) शैक्षणिक

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती: २०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम: २०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३.	रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४.	नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	धुळे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६.	नंदूरबार	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८.	पुणे (उत्तर)	४९६८८.९९	...	...	...	...	...	...	...	...
९.	नांदेड/भोकर	२१४९४.००	...	...	...	...	...	...	...	...
१०.	हिंगोली	५४७४.३६	...	...	...	...	...	...	...	...
११.	अमरावती	१५४९७.६७	...	...	...	...	...	...	...	...
१२.	यवतमाळ	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१३.	नागपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४.	भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१५.	गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६.	चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७.	गडचिरोली	५६६१०.००	...	...	...	...	...	...	...	...
१८.	बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९.	खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०.	अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१.	वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२.	वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक ३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५

(२) कार्यात्मक इमारती (अ) वैद्यकीय

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

		सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. धुळे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. नंदूरबार	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८. अहमदनगर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९. पुणे (उत्तर)	११९१५.१५	...	...	...	...	...	...	...	...
१०. नांदेड/भोकर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११. हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१२. अमरावती	११०५३.६४	...	...	...	...	...	...	...	...
१३. यवतमाळ	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४. नागपूर	४३९७.००	...	...	...	...	...	...	...	...
१५. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६. गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७. चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१८. गडचिरोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२३. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२४. जा. बँ. प्र. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक ३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५

(२) कार्यात्मक इमारती (उ) पोलीस इमारती

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात रस्त्यांच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेली रस्त्यांची एकूण लांबी (कि. मी. मध्ये)	सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
		२०२३–२०२४ मध्ये चालू असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३–२०२४ मध्ये रस्त्यांच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नवीन रस्त्यांची लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित लांबी (कि. मी. मध्ये)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन कामांसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१. ठाणे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२. पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३. रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४. नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५. धुळे	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६. नंदूरबार	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७. जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८. अहमदनगर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९. पुणे (उत्तर)	१५८७८.९५	...	...	...	...	...	...	...	...
१०. नांदेड/भोकर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११. हिंगोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१२. अमरावती	३९९४.४८	...	...	...	...	...	...	...	...
१३. यवतमाळ	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१४. नागपूर	१०१६	...	...	...	...	...	...	...	...
१५. भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१६. गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१७. चंद्रपूर	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१८. गडचिरोली	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१९. खामगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२०. वर्धा	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२१. अकोला	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२२. वाशिम	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२३. बुलढाणा	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
(३) कार्यात्मक इमारती, (इतर)

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात इमारतींच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

			सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
अ.क्र.	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला अस्तित्वात असलेल्या इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२३-२०२४ मध्ये चालू असलेल्या इमारतींच्या कामाचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२३-२०२४ मध्ये इमारतींच्या कामा-करिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३-२०२४ मध्ये इमारतींच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन इमारतींसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१.	गडचिरोली	३२३३०	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	अमरावती	२९३३८.३६	५९९.९०	१४९.९८	१४९.९८	...	५९९.९०	...	५९९.९०	१३४९.९१

तक्ता क्रमांक १
कार्यक्रम अंदाजपत्रक–सन २०२४-२०२५
(३) निवासी इमारती

सन २०२३-२०२४ व २०२४-२०२५ या वर्षात इमारतींच्या कामाकरिता केलेली आर्थिक तरतूद व कामांची प्रत्यक्ष झालेली प्रगती

			सन २०२३–२०२४ साली संभाव्य क्रियाशील प्रगती				सन २०२४–२०२५ चा कार्यक्रम			
अ.क्र.	जिल्हा	वर्षाच्या सुरवातीला असलेल्या इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२३-२०२४ मध्ये चालू असलेल्या इमारतींच्या कामाचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२३-२०२४ मध्ये इमारतींच्या कामा-करिता मंजूर झालेली अर्थसंकल्पीय तरतूद (रु. लाखात)	२०२३-२०२४ मध्ये इमारतींच्या कामा-वरील संभाव्य खर्च (रु. लाखात)	रकाना ३ मधील कामांची क्रियाशील प्रगती (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रगती पथावर असलेल्या इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये प्रस्तावित केलेल्या नविन इमारतींचे क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये पूर्ण होणाऱ्या कामांची अपेक्षित क्षेत्रफळ (चौ. मी.)	२०२४–२०२५ मध्ये चालू व नवीन इमारतींसाठी वित्तीय आवश्यकता (रु. लाखात)
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१.	गडचिरोली	५५३१०.००	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	अमरावती	३७१४८.३९	...	...	...	...	...	...	...	...

महिला व बालविकास विभाग

एकात्मिक बालविकास सेवायोजना (आदिवासी)

एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेअंतर्गत राज्यात ८६ आदिवासी प्रकल्प सध्या कार्यरत असून त्यामध्ये १७५७१ अंगणवाडी केंद्र मंजूर आहेत. त्यामध्ये बालमृत्युचे प्रमाण कमी करणे, तसेच बालके, गरोदर स्त्रिया व स्तनदा माता यांच्या मधील कुपोषणाचे प्रमाण कमी करणेसाठीचे प्रमुख उद्दिष्टे आहेत. ८५ आदिवासी प्रकल्पांपैकी २४ अतिसंवेदनशील आदिवासी प्रकल्पात सन १९९७ पासून नवसंजीवन योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

वरील उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी प्रभावी आरोग्य विषयक सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येतात.

बालमृत्यु व अतिकुपोषणाचे प्रमाण जास्त असण्यासाठी मुख्यत्त्वेकरून खालील बाबी कारणीभूत आहेत—

(१) जन्मतः मुलाचे कमी वजन (२,५०० ग्रॅम पेक्षा कमी);

(२) गरोदरपणातील आरोग्याची काळजी न घेणे;

(३) गरोदरपणातील रक्तक्षय;

(४) प्रसूति दरम्यान व प्रसूतिपश्चात, निर्माण झालेल्या समस्या;

(५) मुलांचे दिर्घ आजार;

(६) आजारपणातील उपचाराची तत्परता व गुणात्मकता;

(७) शुध्द व निर्जंतूक पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा;

(८) आदिवासी लोकांतील अनिष्ट रूढी, परंपरा व अंधश्रध्दा इत्यादी;

(९) गरीबी;

(१०) कमी वयात गरोदरपणात, वारंवार गर्भारपण तसेच दोन प्रसूतिमधील कमी अंतर;

(११) महिलांमध्ये आरोग्य व पोषणविषयक शिक्षणाचा अभाव;

(१२) जनजागृतीचा अभाव.

बालमृत्यु :

राज्यात उपलब्ध असलेल्या आकडेवारीनुसार सर्वसाधारणतः एकूण होणाऱ्या सर्व बालमृत्युपैकी सुमारे ५० टक्के बालमृत्यु हे जन्मल्यापासून १ महिन्याच्या आत होतात. अशा बालमृत्युसाठी प्रमुख कारणे खालीलप्रमाणे आहेत—

१. स्त्रियांमधील शारीरिक अशक्तपणा, कुपोषणस्थिती;

२. अस्वच्छ जागी व अकुशलपणे हाताळलेली बाळंतपणे;

३. अपूर्ण दिवसाची बाळंतपणे;

४. गरोदर स्त्रियांमधील रक्तक्षय व प्रसूति दरम्यान तसेच प्रसूतिपश्चात रक्तस्त्राव;

५. नवजात अर्भकामधील आजारपण, जसे प्रसूति दरम्यान अर्भकाचे श्वास गुदमरून होणारे मृत्यु (निओनेटल ॲसफीकशीया इंट्रायुटेराइन फिटलडिसटेस), हायपोथरमिया, हायपोग्लायसेमिया सेप्टीसिमिया, जन्माचे वेळी डोक्यास इजा (मार), जन्मतः जंतूसंसर्ग इत्यादी;

६. उशीरा स्तनपानास सुरूवात करणे व बाळास निव्वळ स्तनपान न देणे;

७. मातांमधील हिवताप, क्षय स्तनदाह, रक्तक्षय इत्यादी आजारपण;

८. अस्वच्छता;

९. गरोदरपणात व नवजात अर्भकाचे घेण्याच्या काळजी विषयीचे अज्ञान.

बालमृत्यु व कुपोषण कमी करण्यासाठी नियोजन :

१. जिल्हा सरासरी पेक्षा अतिकुपोषित बालकांचे प्रमाण जास्त असलेली गावे शोधून काढणे;

२. अतिदुर्गम व पावसाळ्यामध्ये संपर्क तुटणाऱ्या गावांची यादी तयार करणे;

३. मागील वर्षात संसर्गजन्य रोगाच्या साथी आल्या असलेल्या गावांची यादी तयार करणे;

४. श्रेणी ३ व ४ मधील बालकांची यादी तयार करणे;

५. मागील वर्षी एकदाही आरोग्य तपासणी न झालेल्या बालकांची अंगणवाडीनिहाय यादी तयार करणे;

६. तीन महिन्यापेक्षा जास्त कालावधीसाठी श्रेणी ३ व ४ कुपोषितामध्ये असलेल्या तसेच सतत आजारी असलेल्या मुलांची अंगणवाडीनिहाय यादी तयार करणे;

७. मागील तीन वर्षाची आकडेवारी तयार करून विश्लेषणात्मक तक्ते, प्रकल्प, सेक्टर अंगणवाडीस्तरावर यादी तयार करून आढावा घेण्यासाठी त्यांचा उपयोग करणे;

८. अंगणवाडीस्तरावर तसेच प्रकल्पस्तरावर कुपोषण व बालमृत्यु दर्शविणारे नकाशे तयार करणे. यामध्ये बालमृत्युसाठी लाल रंग व कुपोषणासाठी निळा रंग वापरणे;

९. अंगणवाडीस्तरावर खाजगी डॉक्टरांची यादी तयार करणे;

१०. प्रकल्पामध्ये अस्तित्वात असलेल्या स्वयंसेवी सस्थांची यादी तयार करणे, जेणेकरून खाजगी डॉक्टर व स्वयंसेवी संस्था यांचा कार्यक्रमामध्ये सहभाग मिळविता येईल;

११. प्रत्येक बिटस्तरावर दिर्घ आजारी/अतिकुपोषित असलेल्या मुलांचे रोगनिदान व उपचार करण्यासाठी बालरोग विशेषज्ञ शिबिरे आयोजित करणे;

१२. महिलांमध्ये वैयक्तिक व परिसर स्वच्छता, शुध्द पिण्याचे पाणी, पोषण व आरोग्य याबाबत जाणीव निर्माण करण्यासाठी महिला मेळावे आयोजित करणे;

१३. महिलांसोबत अंतर व्यक्तिगत सुसंवाद साधण्यासाठी प्रशिक्षण शिबिरे आयोजित करून त्यामध्ये जन्मल्याबरोबर लवकर स्तनपान, पहिले सहा महिने निव्वळ स्तनपान, बाळ सहा महिन्याचे होताच वरचा आहार सुरू करणे, आजारपणात स्तनपान/जेवण सुरू ठेवणे इत्यादी कुपोषण प्रतिबंधक उपाययोजना, तसेच गरोदरपणातील काळजी व नवजात अर्भकाची घरी घ्यावयाची काळजी याबाबत मातांना माहिती देणे;

१४. आरोग्य सेविका, अंगणवाडी सेविका व प्रशिक्षित दाई यांना ०-६ वर्ष मुलांमधील हगवण, अतिसाराचे आजार, श्वसनदाह (रेस्पीरेटरी ट्राक्ट इनफेक्शन) हायपोथरमिया, हायपोग्लासिमिया, सेप्टिसिमिया, ताप इत्यादी आजारामध्ये व्यवस्थापन करण्याच्या कौशल्यात वाढ करण्यासाठी तीन दिवसांचे प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.

१५. अंगणवाडी क्षेत्रातील तीव्र कमी वजनाच्या बालकांची यादी अंगणवाडीत व ग्रामपंचायतीत लावणे.

पूरक पोषण आहार :

१. **घरपोच आहार (THR)** :— ६ महिने ते ३ वर्षे वयोगटातील बालके, गरोदर व स्तनदा माता, ६ महिने ते ६ वर्षे वयोगटातील तीव्र कमी वजनाची बालके तसेच ११ ते १४ वयोगटातील शाळेत न जाणाऱ्या किशोरवयीन मुली यांना घरपोच आहार (THR) पुरवठा करण्यात येतो. घरपोच आहार (THR) मध्ये प्रति लाभार्थी प्रति दिन कच्चे धान्य व किराणा माल २ महिन्यातून एकदा ५० दिवसांसाठी देण्यात येतो. त्याची पॅकींग साईज खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	लाभार्थी प्रकार	पाककृतीमधील धान्याचा प्रकार	प्रति दिन प्रति लाभार्थी द्यावयाचे प्रमाण (वजन ग्रॅम)	उष्मांक (कि. कॅलरीज)	प्रथिने (ग्रॅम)
१.	३ ते ६ वर्षे वयोगटातील लाभार्थी (सकाळचा नाश्ता) ...	गहू ...	४०	१२८.८०	४.२४
		साखर/गुळ ...	८	३२.००	...
		सोयाबीन तेल ...	३	२७.००	...
		एकूण ...	**...**	**१८७.८०**	**४.२४**
२.	३ ते ६ वर्षे वयोगटातील लाभार्थी (दुपारचे जेवन) ...	चना/चवळी/वाटाणा ...	२४	७७.०४	४.५१
		मुंगडाळ/मसुरडाळ/तुरडाळ	१०	३२.६०	२.४०
		तांदुळ ...	३८	१३५.३९	३.०४
		मिर्ची पावडर ...	२	४.७५	०.२५
		हळद पावडर ...	२	५.६१	०.१५
		मिठ ...	४	...	...
		सोयाबीन तेल ...	७	६३.००	...
		एकूण ...	**...**	**३१८.३९**	**१०.३६**

सदर पाककृती वरीलप्रमाणे ठेऊन त्यासाठी जिल्हानिहाय/विभागनिहाय कच्चे धान्य व किराणा माल पुरवण्यासाठी निविदा राबविणे आवश्यक आहे. सदर कच्चे धान्य किराणा मालाचा कमाल दर हा प्रति लाभार्थी प्रति दिन रु. ७.३५/- पेक्षा जास्त राहणार नाही अशी मर्यादा निर्धारित करता येईल व रु. ०.६५/- अंगणवाडी सेविकांना आहार शिजवण्यासाठी देण्यात येतील.

२. **गरम ताजा आहार (HCM)** :— ३ वर्षे ते ६ वर्षे वयोगटातील बालके यांना गरम ताजा आहारांतर्गत महिला मंडळ व बचत गटांमार्फत सकाळचा नास्ता व दुपारचे जेवण पुरविण्यात येते. सदरचा गरम ताजा आहार लाभार्थ्यांना अंगणवाडीतच खाऊ घालण्यात येते. तथापि, मार्च २०२० पासून राज्यात कोरोना-१९ विषाणूचा प्रादुर्भाव वाढल्याने अंगणवाडीत दिला जाणारा गरम ताजा आहार बंद करून त्याऐवजी घरपोच आहार (THR) देण्यात येत आहे. घरपोच आहार (THR) यामध्ये खालीलप्रमाणे आहार देण्यात येत आहे.

Sr. No.	Type of Beneficiaries		Recipe	Rate (Rate per metric ton) आहाराचा दर (प्रति मेट्रिक दर)	Calories	Proteins
१	२		३	४	५	६
1.	6 Months to 3 Years Children (Regular)	(i)	Energy dense Moong Dal Khichdi Premix fortified with essential micronutrients.	74970	500 Kcal	12 to 15 gm
		(ii)	Energy Dense Tur Dal Khichdi premix fortified with essential micronutrients.	66780		
		(iii)	Multi Mix Cereals And Proteins	55755		
		(iv)	Multi Mix Cereals And Proteins premix (Millet Base)	54180		
2.	6 Months to 6 Years Malnourished Children (Additional)	(i)	Energy dense Moong Dal Khichdi Premix fortified with essential micronutrients.	74970	300 Kcal	8 to 10 gm

१	२		३	४	५	६
3.	Pregnant Ladies-- Lactating Mother and Adolescent girls in 4 aspirational districts	(i)	Energy dense Moong Dal Khichdi Premix fortified with essential micronutrients.	72870	600 Kcal	18 to 20 gm
		(ii)	Energy Dense Tur Dal Khichdi premix fortified with essential micronutrients.	64365		
		(iii)	Multi Mix Cereals And Proteins	53655		
		(iv)	Multi Mix Cereals And Proteins premix (Millet Base)	52027.500		

३. गावकरी, महिला मंडळ यांच्या लोकसहभागातून सहकार्याने अंगणवाडीमधील पूरक पोषण आहारामध्ये पोषण मूल्ये वाढविण्यासाठी गूळ, पालक तुळशीची पाने, शेवग्याची पाने इत्यादी पौष्टिक पदार्थाचा समावेश करणे;

४. लाभार्थ्यांना पुरविण्यात येणारा (THR) चे गुणवत्तेसंबंधी संनियंत्रण करण्यासाठी नमुने, प्रयोगशाळा तपासण्यासाठी नियमितपणे पाठविणे व गुणवत्तेसंबंधी खबरदारी घेणे;

५. अंगणवाडी लाभधारकांना शासनाने विहित केलेल्या प्रमाणामध्ये पोषण मूल्ये मिळत असल्याची खात्री करणे तसेच पूरक पोषण आहार ताजा व रूचकर राहील याबाबत खात्री करणे. यासाठी प्रत्येक अंगणवाडी परिक्षेत्रात माता समिती गठीत करण्यात येत आहे;

६. पूरक पोषण आहारामध्ये खंड पडू नये म्हणून पावसाळ्यामध्ये अतिदुर्गम व आदिवासी क्षेत्रामध्ये व डोंगराळ भागामधील गावासाठी/वाड्यामध्ये दळणवळणाचा तुटणारा संपर्क लक्षात घेता आदिवासी क्षेत्रात पावसाळ्याच्या दरम्यान जिथे बचत गट नाहीत तेथे ३ महिने पुरेल एवढा पूरक पोषण आहारासाठी आवश्यक धान्यादी मालाचा साठा तसेच २ महिने पुरेल एवढे (THR) चा साठा उपलब्ध करणे;

७. महिलांना पोषण संबंधी तसेच घरी उपलब्ध असलेल्या खाद्यादी पदार्थामधून सकस आहार कसा तयार करता येईल व अतिकुपोषित मुलांना खाऊ घालावयाच्या आहारासंबंधी जागरूकता निर्माण करणे. या संदर्भात बचत गटांना/महिला मंडळांना प्रशिक्षण देणे सुरु आहे.

३. **ग्राम बाल विकास केंद्र (VCDC)** :—

१. राज्यातील अती तीव्र कुपोषित (SAM) बालकांना कुपोषणातून बाहेर काढण्यासाठी ग्राम/अंगणवाडीस्तरावर ग्राम बाल विकास केंद्र सुरु करण्यात आलेले आहेत.

२. या अंतर्गत कुपोषित बालकांना एका महिन्याकरिता अंगणवाडीत दिवसभर ठेवण्यात येते.

३. अंगणवाडीत दररोज किमान ६ वेळा बालकांना पौष्टीक आहार देण्यात येतो.

४. अंगणवाडीत बालकांना आवश्यकतेनुसार डॉक्टरांच्या सल्ल्याने औषधोपचार करण्यात येतो.

५. कुपोषित बालकांना सर्वसाधारण श्रेणीत आणणेसाठी Energy Dense Nutritious Food (EDNF) देण्यात येतो.

अंगणवाडी लाभधारकांची आरोग्य तपासणी संदर्भसेवा :

अंगणवाडीमधील मुलांमधील आजाराचे वेळीच रोगनिदान करून योग्य तो औषधोपचार करण्यासाठी पर्यायाने बालमृत्यु व कुपोषन टाळण्याच्या उद्देशाने आरोग्य तपासणीचा मूळ उद्देश आहे—

१. आदिवासी व नवसंजीवन प्रकल्पातील अंगणवाडी लाभधारकांची आरोग्य तपासणी दर तीन महिन्यातून किमान १ वेळा व इतर क्षेत्रामधून दर महिन्यातून किमान १ वेळा करणे तसेच आजारी व अतिकुपोषित मुलांची तपासणी दर महिन्याला करणे;

२. अतितीव्र कमी वजनाच्या बालकांना ग्राम बाल विकास केंद्रामध्ये (VCDC) विशेष आहार व उपचार देणे.

३. आदिवासी तसेच दुर्गम क्षेत्रामध्ये पावसाळयात दळणवळण संपर्क तुटत असल्यामुळे ३० जून पूर्वी मोहिमस्तरावर कृतीबध्द कार्यक्रम आखून १०० टक्के लाभधारकांची आरोग्य तपासणी करणे;

४. ३ महिने किंवा जास्त कालावधीकरिता सतत आजारी असलेल्या तसेच तीव्र कमी वजनाच्या लाभधारकांची यादी करून विशेष रोग निदानासाठी व विशेष उपचारासाठी आरोग्य विभागाचे बाल तज्ञांचे शिबिरे आयोजित करून योग्य तो उपचार करणे;

५. गरोदर स्त्रिया, स्तनदा माता व महिला यांचेसाठी स्त्रिरोग तज्ञांचे रोग निदान व उपचार शिबिरे आयोजित करणे;

६. अंगणवाडी लाभधारकांच्या आजारपणात तातडीने संदर्भसेवा देण्यासाठी नजिकच्या आरोग्य केंद्रात ने-आण करण्यासाठी सोयीचे व्हावे म्हणून प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे तसेच एकात्मिक बाल विकास प्रकल्पाचे वाहन उपलब्ध करून देणे;

७. तीव्र कमी वजनाची व अतिधोक्याची बालके व आजारी मुलांची आरोग्य तपासणी व उपचार दर महिन्यात वैद्यकीय अधिकारी यांचेमार्फत करणे आवश्यक आहे;

८. आरोग्य तपासणी व उपचार करण्यासाठी पुरेशा प्रमाणात आरोग्य विभागाकडून औषधे उपलब्ध करणे.

गरोदर स्त्रिया व स्तनदा मातांची काळजी :

१. गरोदर स्त्रियांची यादी तयार करणे;

२. आरोग्य सेविका, प्रशिक्षित दाई व अंगणवाडी सेविका यांनी नियमितपणे गृहभेटी देऊन गरोदर स्त्रिया व स्तनदा मातांची काळजी घेणे;

३. अति धोक्याच्या गरोदर स्त्रियांचा शोध घेऊन त्यांची नियमितपणे आरोग्य तपासणी करणे;

४. गरोदर स्त्रियांना धनुर्वात प्रतिबंधक लस देणे;

५. गरोदर स्त्रियांना/स्तनदा मातांना आयर्न फोलिक ॲसिडच्या गोळ्या देणे;

६. गरोदर स्त्रिया/स्तनदा मातांना अंगणवाडी केंद्रामध्ये बसवून पूरक पोषण आहार देणे. (स्पॉट फिडिंग);

७. वारंवार होणारी बाळंतपणे, दोन मुलांमधील कमी अंतर, कमी वयात होणारी अपत्ये, गरोदरपणात योग्य ती काळजी न घेणे, गरोदरपणातील रक्तक्षय, गर्भविषबाधा इत्यादी आजार याबाबी बालमृत्यूस तसेच मातामृत्यूस कारणीभूत ठरतात. याबाबतची जाणीव महिलांमध्ये करून देणे;

८. स्तनदा मातांना स्तनपान, हगवणी ह्या आजारावर उपचार तसेच वैयक्तिक स्वच्छतेसंबधी आरोग्य शिक्षण देणे;

९. अंगणवाडीमधील १०० टक्के लाभधारकांचे वेळापत्रकानुसार लसीकरण केल्या जातील तसेच लसींची शित साखळी योग्यरित्या ठेवल्या जातील याबाबत खात्री बाळगणे.

वैयक्तिक व परिसर स्वच्छता :

१. अंगणवाडीमधील मुलांचे जेवणापूर्वी हात धुण्यासंबंधी शिस्त लावणे तसेच मातांनी अन्न शिजविण्यापूर्वी, अन्न मुलास भरविण्यापूर्वी तसेच शौचास नंतर साबणाने किंवा राखेने स्वच्छ हात धुण्यासंबंधी आरोग्य शिक्षण देणे;

२. मुलांची वैयक्तिक स्वच्छता योग्यरित्या राखण्यासाठी नखे कापणे, केस विंचरणे, नियमितपणे आंघोळ करणे, नाक स्वच्छ ठेवणे, दात स्वच्छ घासणे, इत्यादी विषयीची काळजी घेणे व याबाबत मातांना शिक्षण देणे;

३. पिण्यास शुध्द व निर्जंतूक केलेल्या पाण्याचा वापर तसेच योग्यरित्या पाणी साठवणे याबाबत आरोग्य शिक्षण देणे;

४. घरातील तसेच अंगणवाडीमधील परिसर स्वच्छता योग्य राहील या दृष्टीने मार्गदर्शन करणे.

पर्यवेक्षक व संनियंत्रण :

१. प्रकल्पाअंतर्गत सर्व अंगणवाडी केंद्रांना वाविप्रअ/सहा. वापिप्रअ/पर्यवेक्षिका यांनी दर महिन्यात भेटी देऊन योजनेअंतर्गत सर्व मुद्यांवर आढावा घेऊन अंगणवाडी सेविकेस मार्गदर्शन करणे;

२. पावसाळ्यामध्ये साथीचे रोग जसे ताप, हगवण, गेस्ट्रो इ. चे प्रमाण वाढते अशा परिस्थितीवर तातडीने नियंत्रण करण्यासाठी वेळीच उपाययोजना करणे जेणेकरून बालमृत्यू टाळता येतील व मुले कुपोषित होण्यापासून वाचतील;

३. केंद्र शासनाकडून पुरवठा करण्यात येणाऱ्या औषधी अंगणवाडी पेट्यांचा पुरवठा होण्यास उशीर होत असल्यास आरोग्य विभागाकडून अंगणवाडी स्तरावर प्राथमिक औषधोपचाराची औषधे उपलब्ध करून देणे;

४. मागील तीन वर्षाचे पावसाळ्याच्या कालावधीतील बालमृत्यू, अतिकुपोषण व साथीचे रोग याबाबतच्या अनिष्ट घटनांचा आढावा घेऊन त्या क्षेत्रामध्ये प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करणे.

पोषण व आरोग्य शिक्षण :

१. पावसाळ्यात पिण्याचे पाणी निर्जंतूक व पिण्यास योग्य असे वापरण्यासंबंधाने;

२. पावसाळ्यामध्ये अतिसाराचे प्रमाण विशेष करून लहान बालकामध्ये जास्त असल्याकारणाने बालकांची घ्यावयाची काळजी संबंधाने आरोग्य शिक्षण देणे;

३. घरी उपलब्ध असलेल्या धान्यातून सकस आहार कसा करता येईल याबाबतचे पोषण शिक्षण तसेच प्रात्यक्षिके महिलांसाठी अंगणवाडी केंद्रामध्ये आयोजित करून पोषणाचा दर्जा वाढविण्यास मदत होईल यासाठी प्रयत्न करणे.

समन्वय :

१. अंगणवाडीस्तरावर सेविका व आरोग्य सेविका तसेच वैद्यकीय अधिकारी व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांचेमध्ये समन्वय साधने;

२. अंगणवाडीस्तरावर आरोग्य सेविका व अंगणवाडी सेविका गृहभेटी, गरोदर स्त्रियांची तपासणी, लसीकरण, वजनवाढ देखरेख, इत्यादी कार्य सोबतीने करणे;

३. वैद्यकीय अधिकारी, बाल विकास प्रकल्प अधिकारी/सहायक बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांनी अंगणवाडीस संयुक्त भेटी देणे;

४. सेक्टर प्रकल्प, उपविभाग व जिल्हास्तरावर आरोग्य तसेच ए. बा. वि. से. योजनेमधील कर्मचारी व अधिकाऱ्यांनी संयुक्तपणे कार्यक्रमाचा आढावा घेणे;

५. राज्यस्तरावर आरोग्य विभाग, आदिवासी विकास विभाग १ महिला व बाल विभाग यांचेकडून आढावा घेणे;

६. एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेशी संबंधित आरोग्य विभागाशिवाय इतर विभाग जसे–शिक्षण विभाग, आदिवासी विकास विभाग, ग्रामीण विकास विभाग, इत्यादीसोबत समन्वय साधणे;

७. सामुदायिक वृध्दीपत्रकाचा वापर समाज जागृतीसाठी करणे.

भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना :

अनुसूचित क्षेत्रातील आहारातील उष्मांक व प्रथिनांच्या कमतरतेमुळे स्त्रियांमध्ये कमी वजनाची बालके जन्माला येण्याचे प्रमाण जास्त असून आदिवासी समाजामध्ये याचे प्रमाण ३३.१ टक्के एवढे असल्याचे निदर्शनास आले. आदिवासी स्त्रियांमध्ये गरोदरपणाच्या शेवटच्या तिमाही मध्ये वजन वाढीचे प्रमाण कमी असल्यामुळे या कालावधीत मातेचे आरोग्य व पोषण चांगले राहणे आवश्यक आहे. कारण त्याचा परिणाम जन्माला येणाऱ्या बालकावर देखील होतो आणि म्हणून दिनांक १८ नोव्हेंबर २०१५ च्या शासन निर्णयानुसार भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना दिनांक १ डिसेंबर २०१५ पासून सुरू करण्यास मान्यता देण्यात आली. सदर योजनेत अनूसूचित क्षेत्रातील अंगणवाडी/मिनी अंगणवाडी क्षेत्रातील सर्व गरोदर मातांना गरोदरपणाच्या शेवटच्या तिमाहीत व स्तनदा माता यास पहिल्या तिमाहीत एक वेळ चौरस आहार देण्यात येतो. शासन निर्णय दिनांक २ ऑगस्ट २०१६ नुसार महिलांना लाभ देण्याचा कालावधी वाढवून स्त्री गरोदर असल्याचे निश्चित झाल्यापासून तिला लाभ दिला जातो तसेच स्तनदा मातेस बाळंतपणाच्या नंतर पुढील सहा महिन्यापर्यंत सदर योजनेचा लाभ दिला जातो. सदर योजना १६ आदिवासी जिल्ह्यातील ८५ एकात्मिक बाल विकास प्रकल्पांतर्गत कार्यक्षेत्रात राबविण्यात येत होती. शासन निर्णय दिनांक ३० नोव्हेंबर २०१५ नुसार हे कार्यक्षेत्र वाढवून अनुसूचित क्षेत्र व अतिरिक्त आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील गावे हि यात समाविष्ट केली गेली.

तसेच शासन निर्णय दिनांक ५ ऑगस्ट २०१६ नुसार अनूसूचित क्षेत्रातील व अतिरिक्त आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील ७ महिने ते ६ वर्ष वयोगटातील सर्व बालकांना अंडी/केळी/ऋतुमानानुसार फळे पुरवणारा टप्पा २ सुरू करण्यात आला.

योजनेची उद्दिष्टे :

१. अनुसूचित क्षेत्रात गरोदर स्त्रिया व स्तनदा माता यांच्या आरोग्याची काळजी घेणे;

२. कमी वजनाची बालके जन्माला येण्याचे प्रमाण कमी करणे;

३. कुपोषणाला निर्मूलन;

४. स्त्रियांमधील ऍनिमियाचे प्रमाण कमी करणे.

योजनेचे लाभार्थी (अंगणवाडीत नोंदविलेले) :

१. गरोदर माता;

२. स्तनदा माता;

३. ७ महिने ते ६ वर्ष वयोगटातील लाभार्थी.

लाभाचा प्रकार :

१. गरोदर व स्तनदा मातेस महिन्यातून २५ दिवस चौरस आहार दिला जातो.

२. ७ महिने ते ६ वर्ष वयाच्या बालकांना १ अंडी (मांसाहारी मुलांकरिता) किंवा २ केळ (शाकाहारी मुलांकरिता/ऋतुमानानुसार फळ) दिले जाते.

प्रशासकीय बाबी :

१. आदिवासी व अतिदुर्गम क्षेत्रातील प्रकल्पामधील सहा. बा. वि. प्र. अ./पर्यवेक्षिका/अंगणवाडी सेविका व वाहन चालक यांची रिक्त पदे पावसाळा सुरू होण्यापूर्वी तातडीने भरणे. जर प्रकल्पांचे वाहन नादुरूस्त, निकामी अथवा निर्लेखित झाले असल्यास किंवा पुरवठा करण्यात आले नसल्यास जिल्हाधिकारी यांना तातडीची बाब म्हणून वाहन पुरवठा करण्यास विनंती करणे, जेणे करून जिल्हाधिकारी पावसाळ्यापूर्वी वाहन अधिग्रहण करून प्रकल्पास पुरवठा करणे शक्य होईल;

२. अंगणवाडी केंद्रामध्ये ग्रोथचार्ट उपलब्ध नसल्यास ते पावसाळ्यापूर्वी उपलब्ध करून देण्यात यावे;

३. प्रकल्पातील सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी/सहा. बा. वि. प्र. अ./पर्यवेक्षिका यांनी मुख्यालयी राहण्याबाबत कटाक्षाने खबरदारी घेणे.

तक्ता क्र. १

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेअंतर्गत राज्यात कार्यरत असणारे आदिवासी प्रकल्प (मार्च-२०२४)

अ. क्र.	जिल्हा	प्रकल्पाचे नाव		मंजूर अंगणवाडी केंद्र		कार्यरत अंगणवाडी केंद्र
१.	अहमदनगर	अकोले	...	३२६	...	३२६
२.	अहमदनगर	राजुर	...	२६१	...	२६१
	अहमदनगर एकूण—		...	**५८७**	...	**५८७**
३.	अमरावती	चिखलदरा	...	२२९	...	२२९
४.	अमरावती	धारणी	...	२३३	...	२३३
	अमरावती एकूण—		...	**४६२**	...	**४६२**
५.	चंद्रपूर	बल्लारपूर	...	७३	...	७३
६.	चंद्रपूर	ब्रम्हपुरी	...	२०९	...	२०९
७.	चंद्रपूर	चंद्रपूर	...	१७६	...	१७६
८.	चंद्रपूर	चिमुर	...	२५१	...	२५१
९.	चंद्रपूर	गोंडपिंपरी	...	१३५	...	१३५
१०.	चंद्रपूर	जिवती	...	१६५	...	१६५
११.	चंद्रपूर	कोरपना	...	१६२	...	१६२
१२.	चंद्रपूर	पोंभुर्णा	...	८२	...	८२
१३.	चंद्रपूर	राजुरा	...	१९५	...	१९५
	चंद्रपूर एकूण—		...	**१४४८**	...	**१४४८**
१४.	धुळे	दहिवेल	...	२५२	...	२५२
१५.	धुळे	साक्री	...	२८१	...	२८१
१६.	धुळे	साक्री (पिंपळनेर)	...	१९५	...	१९५
	धुळे एकूण—		...	**७२८**	...	७२८
१७.	गडचिरोली	अहेरी	...	२३८	...	२३८
१८.	गडचिरोली	आरमोरी	...	१५८	...	१५८
१९.	गडचिरोली	भामरागड	...	१२३	...	१२३
२०.	गडचिरोली	चामोर्शी	...	३१२	...	३१२
२१.	गडचिरोली	देसाईगंज (वडसा)	...	८७	...	८७
२२.	गडचिरोली	धानोरा	...	२८८	...	२८८
२३.	गडचिरोली	एटापल्ली	...	२०७	...	२०७
२४.	गडचिरोली	गडचिरोली	...	१४९	...	१४९
२५.	गडचिरोली	कोरची	...	१४५	...	१४५
२६.	गडचिरोली	कुरखेडा	...	१८५	...	१८५
२७.	गडचिरोली	मुलचेरा	...	१११	...	१११
२८.	गडचिरोली	सिरोंचा	...	१५४	...	१५४
	गडचिरोली एकूण—		...	**२१५७**	...	**२१५७**
२९.	गोंदिया	अर्जुनी मोर	...	२२१	...	२२१
३०.	गोंदिया	देवरी	...	२११	...	२११
३१.	गोंदिया	सडकअर्जुनी	...	१८३	...	१८३
३२.	गोंदिया	सालेकसा	...	१८७	...	१८७
	गोंदिया एकूण—		...	**८०२**	...	८०२
३३.	जळगाव	चोपडा–१	...	१३३	...	१३३
३४.	जळगाव	चोपडा–२	...	१६९	...	१६९
	जळगाव एकूण—		...	**३०२**	...	३०२

तक्ता क्र. १ (चालू)

अ. क्र.	जिल्हा	प्रकल्पाचे नाव		मंजूर अंगणवाडी केंद्र		कार्यरत अंगणवाडी केंद्र
३५.	नागपूर	रामटेक	...	२०२	...	२०२
	नागपूर एकूण—		...	**२०२**	...	**२०२**
३६.	नांदेड	किनवट उत्तर	...	२३०	...	२३०
३७.	नांदेड	किनवट दक्षिण	...	२२३	...	२२३
३८.	नांदेड	माहूर	...	१७४	...	१७४
	नांदेड एकूण—		...	**६२७**	...	**६२७**
३९.	नंदूरबार	अक्कलकुवा	...	२१७	...	२१७
४०.	नंदूरबार	अक्कलकुवा (मोलगी)	...	१६९	...	१६९
४१.	नंदूरबार	अक्कलकुवा (पिंपळखुंटा)–२	...	९८	...	९८
४२.	नंदूरबार	धडगांव	...	२३३	...	२३३
४३.	नंदूरबार	धडगांव (कुंठामोही)	...	१८०	...	१८०
४४.	नंदूरबार	धडगांव (तोरणमाळ)–२	...	१९०	...	१९०
४५.	नंदूरबार	नंदूरबार	...	२४८	...	२४८
४६.	नंदूरबार	नंदूरबार (रनाळा)–२	...	१६२	...	१६२
४७.	नंदूरबार	नवापूर	...	२०६	...	२०६
४८.	नंदूरबार	शहादा (म्हसवड)–२	...	२७४	...	२७४
४९.	नंदूरबार	शहादा	...	१९२	...	१९२
५०.	नंदूरबार	तळोदा	...	२४६	...	२४६
	नंदूरबार एकूण—		...	**२४१५**	...	**२४१५**
५१.	नाशिक	बागलाण–१	...	२८९	...	२८९
५२.	नाशिक	बागलाण–२	...	२१६	...	२१६
५३.	नाशिक	देवळा	...	२०६	...	२०६
५४.	नाशिक	दिंडोरी	...	१७७	...	१७७
५५.	नाशिक	दिंडोरी (उमराळे)–२	...	१७४	...	१७४
५६.	नाशिक	हरसुल	...	२०९	...	२०९
५७.	नाशिक	इगतपुरी	...	३५१	...	३५१
५८.	नाशिक	कळवण-१	...	१६६	...	१६६
५९.	नाशिक	कळवण–२	...	१३९	...	१३९
६०.	नाशिक	नाशिक	...	२०३	...	२०३
६१.	नाशिक	पेठ	...	२४९	...	२४९
६२.	नाशिक	सुरगणा	...	२४२	...	२४२
६३.	नाशिक	सुरगणा (बाऱ्हे)–२	...	१३३	...	१३३
६४.	नाशिक	त्र्यंबकेश्वर	...	१६६	...	१६६
	नाशिक एकूण—		...	**२९२०**	...	**२९२०**
६५.	पालघर	डहाणू	...	३८८	...	३८८
६६.	पालघर	डहाणू (कासा)	...	२३१	...	२३१
६७.	पालघर	जव्हार-१	...	१५३	...	१५३
६८.	पालघर	जव्हार-२	...	१९१	...	१९१
६९.	पालघर	मोखाडा	...	२०७	...	२०७
७०.	पालघर	पालघर	...	३२८	...	३२८
७१.	पालघर	पालघर (मनोर)	...	२६२	...	२६२
७२.	पालघर	तलासरी	...	२२७	...	२२७
७३.	पालघर	विक्रमगड	...	२९६	...	२९६
७४.	पालघर	वाडा–१	...	१२१	...	१२१
७५.	पालघर	वाडा–२	...	२७१	...	२७१
	पालघर एकूण—		...	**२६७५**	...	**२६७५**

तक्ता क्र. १ (चालू)

अ. क्र.	जिल्हा	प्रकल्पाचे नाव		मंजूर अंगणवाडी केंद्र		कार्यरत अंगणवाडी केंद्र
७६.	पुणे	जुन्नर- १	...	२०७	...	२०७
७७.	पुणे	नारायणगाव	...	१६९	...	१६९
	पुणे एकूण—		...	**३७६**	...	**३७६**
७८.	रायगड	कर्जत- १	...	१६१	...	१६१
७९.	रायगड	कर्जत- २	...	१७०	...	१७०
	रायगड एकूण—		...	**३३१**	...	**३३१**
८०.	ठाणे	मुरबाड	...	१९५	...	१९५
८१.	ठाणे	मुरबाड–२	...	१९८	...	१९८
८२.	ठाणे	शहापुर	...	२८६	...	२८६
८३.	ठाणे	शहापुर (डोलखांब)	...	२९१	...	२९१
	ठाणे एकूण—		...	**९७०**	...	**९७०**
८४.	यवतमाळ	घाटंजी	...	१७९	...	१७९
८५.	यवतमाळ	पांढरकवडा	...	२१९	...	२१९
८६.	यवतमाळ	राळेगाव	...	१७१	...	१७१
	यवतमाळ एकूण—		...	**५६९**	...	**५६९**
	एकूण बेरीज—		...	**१७५७१**	...	**१७५७१**

तक्ता क्र. २

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेअंतर्गत राज्यात कार्यरत असणारे नवसंजीवन प्रकल्प (मार्च २०२४)

अ. क्र.	जिल्हा	प्रकल्पाचे नाव		मंजूर अंगणवाडी केंद्र		कार्यरत अंगणवाडी केंद्र
१.	अमरावती	चिखलदरा	...	२२९	...	२२९
२.	अमरावती	धारणी	...	२३३	...	२३३
	अमरावती एकूण—		...	**४६२**	...	४६२
३.	गडचिरोली	एटापल्ली	...	२०७	...	२०७
	गडचिरोली एकूण—		...	**२०७**	...	२०७
४.	नंदूरबार	अक्कलकुवा	...	२१७	...	२१७
५.	नंदूरबार	अक्कलकुवा (मोलगी)	...	१६९	...	१६९
६.	नंदूरबार	अक्कलकुवा (पिंपळखुटा)–२	...	९८	...	९८
७.	नंदूरबार	धडगाव	...	२३३	...	२३३
८.	नंदूरबार	धडगाव (कुंठामोही)	...	१८०	...	१८०
९.	नंदूरबार	धडगाव (तोरणमाळ)-२	...	१९०	...	१९०
१०.	नंदूरबार	तळोदा	...	२४६	...	२४६
	नंदूरबार एकूण—		...	**१३३३**	...	१३३३
११.	नाशिक	हरसुल	...	२०९	...	२०९
१२.	नाशिक	नाशिक	...	२०३	...	२०३
	नाशिक एकूण—		...	**४१२**	...	४१२
१३.	पालघर	डहाणू	...	३८८	...	३८८
१४.	पालघर	डहाणू (कासा)	...	२३१	...	२३१
१५.	पालघर	जव्हार–१	...	१५३	...	१५३
१६.	पालघर	जव्हार–२	...	१९१	...	१९१
१७.	पालघर	मोखाडा	...	२०७	...	२०७
१८.	पालघर	तलासरी	...	२२७	...	२२७
१९.	पालघर	वाडा	...	१२१	...	१२१
२०.	पालघर	वाडा–२	...	२७१	...	२७१
	पालघर एकूण—		...	**१७८९**	...	१७८९
२१.	ठाणे	मुरबाड	...	१९५	...	१९५
२२.	ठाणे	मुरबाड–२	...	१९८	...	१९८
२३.	ठाणे	शहापुर	...	२८६	...	२८६
२४.	ठाणे	शहापुर (डोलखांब)	...	२९१	...	२९१
	ठाणे एकूण—		...	**९७०**	...	९७०
	एकूण बेरीज—		...	**५१७३**	...	**५१७३**

तक्ता क्रमांक ४५
एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना (विवरणपत्र-३)
आदिवासी प्रकल्पातील पूरक पोषण खाद्य सेवा (आयसीडीएस)

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	जिल्ह्यातील एकूण प्रकल्प (आदिवासी)	अंगणवाडी व मिनी केंद्राची संख्या			लक्षित लाभार्थींची एकूण संख्या			समाविष्ट झालेल्या प्रत्यक्ष लाभार्थींची संख्या			प्रमाणित ३०० दिवसांपैकी प्रत्यक्ष पोषण दिवसांची संख्या		
			२०२२-२०२३ (मार्च २०२३)	२०२३-२०२४ (मार्च २०२४)	२०२४-२०२५ (अंदाजित)	२०२२-२०२३ (मार्च २०२३)	२०२३-२०२४ (मार्च २०२४)	२०२४-२०२५ (अंदाजित)	२०२२-२०२३ (मार्च २०२३)	२०२३-२०२४ (मार्च २०२४)	२०२४-२०२५ (अंदाजित)	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४	२०२४-२०२५
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१	अहमदनगर	२	६०२	५८७	५८७	२२४९७	१९५३९	१९९३०	२२२७४	१९३४६	१९५३९	३००	३००	३००
२	अमरावती	२	४७८	४६२	४६२	३९३०८	३६६४०	३७३७३	३८९१९	३६२७७	३६६४०	३००	३००	३००
३	चंद्रपूर	९	१५८८	१४४८	१४४८	७०९७४	५८२३७	५९४०२	७०२७१	५७६६०	५८२३७	३००	३००	३००
४	धुळे	३	७५०	७२८	७२८	४७५०८	५०८२५	५१८४२	४७०३८	५०३२२	५०८२५	३००	३००	३००
५	गडचिरोली	१२	२२८७	२१५७	२१५७	१००५५२	८८२६४	९००२९	९९५५६	८७६९०	८८२६४	३००	३००	३००
६	गोंदिया	४	८३९	८०२	८०२	३९९२१	३६९१४	३७६५२	३९५२६	३६५४९	३६९१४	३००	३००	३००
७	जळगाव	२	३०२	३०२	३०२	२४१७८	२४६६५	२५१५८	२३९३९	२४४२१	२४६६५	३००	३००	३००
८	नागपूर	१	२०२	२०२	२०२	१०६४५	१०४०७	१०६१५	१०५४०	१०३०४	१०४०७	३००	३००	३००
९	नांदेड	३	६२७	६२७	६२७	३५२७२	३०७४५	३१३६०	३४९२३	३०४४१	३०७४५	३००	३००	३००
१०	नंदूरबार	१२	२५८५	२४१५	२४१५	१९०७५८	१७५४०५	१७८९१३	१८८८६९	१७३६६८	१७५४०५	३००	३००	३००
११	नाशिक	१४	२९७९	२९२०	२९२०	२०३८०५	१९६८०६	२००७४२	२०१७८७	१९४८५७	१९६८०६	३००	३००	३००
१२	पालघर	११	२७९३	२६७५	२६७५	१४७९०१	१३१६४७	१३४२८०	१४६४३७	१३०३४४	१३१६४७	३००	३००	३००
१३	पुणे	२	५३५	३७६	३७६	२११०६	१५८५२	१६१६९	२०८९७	१५६९५	१५८५२	३००	३००	३००
१४	रायगड	२	३३३	३३१	३३१	१६५२७	१५३७९	१५६८७	१६३६३	१५२२७	१५३७९	३००	३००	३००
१५	ठाणे	४	९९७	९७०	९७०	४६२०८	४३४७७	४४३४७	४५७५०	४३०४७	४३४७७	३००	३००	३००
१६	यवतमाळ	३	५८३	५६९	५६९	२६५४५	२३४३६	२३९०५	२६२८२	२३२०४	२३४३६	३००	३००	३००
	एकूण	८६	१८४८०	१७५७१	१७५७१	१०४३७०५	९५८२३८	९७७४०४	१०३३३७१	९४८७५२	९५८२३८	३००	३००	३००

प्रपत्र क्रमांक-२

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना (विवरणपत्र-७)

आदिवासी प्रकल्पातील ० ते ५ वर्षे वयोगटातील मुला-मुलींच्या कुपोषणाच्या सद्यःस्थितीचे विवरणपत्रक

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नांव	० ते ५ वर्षे वयोगटातील मुले/मुली २०२२-२०२३ (मार्च २०२३)				० ते ५ वर्षे वयोगटातील मुले/मुली २०२३-२०२४ (मार्च २०२४)				० ते ५ वर्षे वयोगटातील मुले/मुली २०२४-२०२५ (अंदाजित)			
		एकूण वजन घेतलेली मुले	सर्वसाधारण	कमी वजनाची	तीव्र कमी वजनाची	एकूण वजन घेतलेली मुले	सर्वसाधारण	कमी वजनाची	तीव्र कमी वजनाची	एकूण वजन घेतलेली मुले	सर्वसाधारण	कमी वजनाची	तीव्र कमी वजनाची
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
१	अहमदनगर	१८१७१	१४९४०	२६४३	५८८	१६४८०	१३५६१	२३७९	५४०	१६८३०	१३९६८	२४०३	४५९
२	अमरावती	३०९९५	२१८०८	७३४४	१८४३	२९६९४	२०६०३	७२८६	१८०५	३०११४	२१२२१	७३५९	१५३४
३	चंद्रपूर	५५८७३	४९४८३	५३१४	१०७६	४५५२६	४०१६३	४४५९	९०४	४६६४०	४१३६८	४५०४	७६८
४	धुळे	४५११०	३९५३९	४४५९	११९२	४३५१९	३८१८२	४१६५	११७२	४४५३०	३९३२७	४२०७	९९६
५	गडचिरोली	७५३१९	५९०९७	१२८४१	३३८१	६९७९३	५६१०९	१०९५६	२७२८	७११७७	५७७९२	११०६६	२३१९
६	गोंदिया	३२२३३	२८७१०	२८७९	६४४	२८९७०	२५८१६	२५६५	५८९	२९६८२	२६८९०	२५९१	५०१
७	जळगाव	२१४०५	१८९३६	२२२५	२४४	२१०८५	१८९५५	१९३२	१९८	२१६४३	१९५२४	१९५१	१६८
८	नागपूर	९४२४	८८१९	५०७	९८	८७९३	८१९१	५२१	८१	९०३२	८४३७	५२६	६९
९	नांदेड	२५५२६	२४८५५	५५७	११४	२५४०७	२४६६९	५२१	२१७	२६११९	२५४०९	५२६	१८४
१०	नंदूरबार	१४३११५	९८८८६	३४१३६	१००९३	१३५९९५	९३७४८	३२७९८	९४४९	१३७७१८	९६५६०	३३१२६	८०३२
११	नाशिक	१७५२७९	१५४१८१	१६७३५	४३६३	१७२००५	१५२१५९	१५६४७	४१९९	१७६०९६	१५६७२४	१५८०३	३५६९
१२	पालघर	१३३६९९	१००३९२	२८५२७	४७८०	१२५३८४	९४४७१	२६३८६	४८२७	१२७८०३	९७३०५	२६६५०	३८४८
१३	पुणे	२०२२२	१८९५८	११६१	१०३	१५४५६	१४५४८	८५२	५६	१५८९३	१४९८४	८६१	४८
१४	रायगड	१४२६३	१३३५५	७४०	१६८	१३६१६	१२७७३	६८०	१६३	१३९८२	१३१५६	६८७	१३९
१५	ठाणे	३९१५८	३२३९८	५६४१	१११९	४०१०७	२८४१३	१०५९२	११०२	४०९००	२९२६५	१०६९८	९३७
१६	यवतमाळ	२०५४६	१८२४९	१८५२	४४५	१९४५९	१६९७९	१७११	७६९	१९८७०	१७४८८	१७२८	६५४
	एकूण	८६०४१८	७०२६०६	१२७५६१	३०२५१	८११२८९	६५९३४०	१२३४५०	२८४९९	८२८०२९	६७९११८	१२४६८६	२४२२५

तक्ता क्र. ३

आदिवासी प्रकल्पातील ६ महिने ते ६ वर्षे वयोगटातील बालके, गरोदर व स्तनदा माता, किशोरवयीन मुली या लाभार्थ्यांना, प्रतिदिनी द्यावयाचा आहार व आर्थिक निकष तपशील खालीलप्रमाणे—

अ. क्र.	लाभार्थी प्रकार	आहाराचे प्रमाण व स्वरुप	प्रतिदिन प्रति लाभार्थी आहार खर्चाची दर मर्यादा	पूरक पोषण आहाराचा प्रकार
१.	६ महिने ते ३ वर्षे पर्यंतची सर्वसाधारण बालके	५०० उष्मांक आणि १२ ते १५ ग्रॅम प्रथिने.	रु. ८.००	आहार घरी नेवून खाण्यासाठी. (Take Home Ration).
२.	३ वर्षे ते ६ वर्षे पर्यंतची सर्वसाधारण बालके	५०० उष्मांक आणि १२ ते १५ ग्रॅम प्रथिने	रु. ८.००	सकाळचा नाश्ता, दुपारचे जेवण (अंगणवाडीत आहार खाऊ घालण्यासाठी).
३.	६ महिने ते ३ वर्षे पर्यंतची तीव्र कमी वजनाची बालके	८०० उष्मांक आणि २० ते २५ ग्रॅम प्रथिने	रु. १२.००	आहार घरी नेवून खाण्यासाठी. (Take Home Ration).
४.	३ वर्षे ते ६ वर्षे पर्यंतची तीव्र कमी वजनाची बालके	८०० उष्मांक आणि २० ते २५ ग्रॅम प्रथिने	रु. १२.००	सकाळचा नाश्ता, दुपारचे जेवण (अंगणवाडीत आहार खाऊ घालण्यासाठी). (Take Home Ration).
५.	गरोदर स्त्रिया, स्तनदा माता, तसेच ११ ते १४ वयोगटातील शाळाबाह्य किशोरवयीन मुली	६०० उष्मांक आणि १८ ते २० ग्रॅम प्रथिने	रु. ९.५०	आहार घरी नेवून खाण्यासाठी. (Take Home Ration).

तक्ता क्र. ४

नवसंजीवन प्रकल्पांतर्गत पूरक आहार योजनेची फलश्रुती (ऑगस्ट २०१९ ते ऑगस्ट २०२३)

अ.क्र.	निर्देशांक	धारणी	चिखलदरा	एट्टापल्ली	नाशिक	हरसूल	अक्कलकुवा	अक्कलकुवा (मोलगी)	अक्कलकुवा-२	धडगाव	धडगाव (कुंठा-मोही)	धडगाव-२	तळोदा	डहाणू	डहाणू (कासा)	जव्हार	जव्हार-२	मोखाडा	मुरबाड	मुरबाड-२	शहापूर	शहापूर (डोल खांब)	तलासरी	वाडा	वाडा-२	एकूण
१.	**अतीतीव्र कमी वजनाची बालके (टक्केवारी)**																									
	ऑगस्ट–२०१९	८.०९	८.८७	६.११	५.५९	६.५४	८.४५	१०.४४	९.६९	१०.४८	७.७०	११.०६	४.९३	३.३४	५.०१	९.४६	१२.५२	४.८१	३.०६	७.०७	३.७१	१.६९	२.५६	४.४७	४.६५	६.२५६
	ऑगस्ट–२०२०	७.८७	७.५७	५.९१	४.२५	१०.१३	५.७६	५.६६	८.१७	१०.८३	९.८०	१२.२२	६.९०	३.४७	४.८६	१२.५१	८.७६	४.७४	१.९८	२.७४	४.३५	४.९५	३.८१	७.०४	३.७४	६.१५
	ऑगस्ट–२०२१	७.१४	६.६६	५.९३	३.१८	७.१२	६.४४	५.९५	९.८१	१०.५०	१०.५२	१२.५१	७.१३	३.६१	४.५३	११.६०	८.८८	४.२६	१.७६	३.१०	४.०७	६.०४	३.२४	७.१८	३.५६	६.०१
	ऑगस्ट–२०२२	७.८०	६.५३	५.१५	२.६८	६.०४	६.८५	७.०७	९.९८	९.११	११.७५	१२.६०	६.८७	३.४०	५.००	११.१७	९.१०	४.०७	१.३९	२.८८	३.४१	४.३८	२.९३	६.५९	३.४१	५.८४
	ऑगस्ट–२०२३	६.४२	६.००	५.१६	२.६४	६.०९	७.२५	७.२६	९.५०	८.४६	९.४९	११.९३	६.१०	२.८६	५.०८	११.३७	८.०४	४.८५	१.११	३.६२	३.६८	४.५४	४.०१	७.७४	३.१४	५.७६
२.	**बालमृत्यू दर ० ते १ वर्ष (IMR)**																									
	ऑगस्ट–२०१९	१७	३४	१४	२३	१६	२५	३३	२६	३५	२२	२३	११	७	…	१९	१३१	१०	१७	१९	…	…	…	६	१५	२०
	ऑगस्ट–२०२०	४३	३९	१४	१३	१३	२०	११	२९	१८	२१	२०	१९	१३	४	३५	१६	९	३	१	८	८	१०	६	१०	१७
	ऑगस्ट–२०२१	३९	३२	१९	१३	१२	१५	१५	३६	९	१४	१६	१०	१४	६	२७	१८	१३	७	१३	९	७	४	३	१२	१६
	ऑगस्ट–२०२२	२६	३०	१८	१०	१७	२१	११	३२	१७	१६	१४	९	९	११	१३	१८	१७	…	३	४	६	८	३	५	१४
	ऑगस्ट–२०२३	२४	२८	१८	१०	१८	२३	१२	३०	१५	१३	१३	८	९	११	१३	१७	१६	…	३	४	६	१०	४	५	१३

तक्ता क्र. ५

एकात्मिक बालविकास सेवा योजना

विविध कार्यक्रमांचे सुचकांची माहिती (माहे ऑगस्ट २०१९-२०२३)

अ. क्र.	विवरण	महिना व वर्ष	राज्य	आदिवासी	नवसंजीवन
१.	एकूण प्रकल्प संख्या	ऑगस्ट–२०२३	५५३	८५	२४
२.	मंजूर अंगणवाडी केंद्र संख्या	ऑगस्ट–२०२३	९७४७५	१६०१९	४४१०
३.	कार्यान्वित अंगणवाडी केंद्र संख्या	ऑगस्ट–२०२३	९७४७५	१६०१९	४४१०
४.	मंजूर मिनी अंगणवाडी केंद्र संख्या	ऑगस्ट–२०२३	१३०११	२४६१	९२२
५.	कार्यरत मिनी अंगणवाडी केंद्र संख्या	ऑगस्ट–२०२३	१२९७१	२४६१	९२२
६.	पूरक पोषण लाभार्थ्यांची संख्या	ऑगस्ट–२०१९	६१६१५९८	९३७३८३	२८१३४८
		ऑगस्ट–२०२०	७७१२०२०	११३६८०३	३४८६७०
		ऑगस्ट–२०२१	७८४६९२२	११५४०७७	३५३४७७
		ऑगस्ट–२०२२	७०६०३९२	१०५५९३०	३२५७२८
		ऑगस्ट–२०२३	६६८२३१०	९७३७५९	३०९१५९
७.	जिवंत जन्म	ऑगस्ट–२०१९	७६३०६	१२६०१	४००५
		ऑगस्ट–२०२०	८०९९०	१२९३६	४०३८
		ऑगस्ट–२०२१	७८८३२	१३१८४	४२५६
		ऑगस्ट–२०२२	७८५२०	१३२०४	४३४०
		ऑगस्ट–२०२३	७६३२५	१२६४६	४४५६
८.	बालमृत्यू ० ते १ वर्ष	ऑगस्ट–२०१९	१०७४	१९१	७९
		ऑगस्ट–२०२०	१००२	१७४	६८
		ऑगस्ट–२०२१	१०२७	१७७	७४
		ऑगस्ट–२०२२	९२३	१६७	७३
		ऑगस्ट–२०२३	६९०	१४८	६६
९.	बालमृत्यू ० ते १ वर्ष (टक्केवारी)	ऑगस्ट–२०१९	१.४१	१.५२	१.९७
		ऑगस्ट–२०२०	१.२४	१.३५	१.६८
		ऑगस्ट–२०२१	१.३०	१.३४	१.७४
		ऑगस्ट–२०२२	१.१८	१.२६	१.३८
		ऑगस्ट–२०२३	०.९०	१.१७	१.४८
१०.	मृत्यू १ ते ५ वर्ष	ऑगस्ट–२०१९	३१४	७९	३७
		ऑगस्ट–२०२०	२६८	७३	३८
		ऑगस्ट–२०२१	३२३	७५	३३
		ऑगस्ट–२०२२	२८९	८३	४२
		ऑगस्ट–२०२३	१९६	५१	२३
११.	मृत्यू १ ते ५ वर्ष (टक्केवारी)	ऑगस्ट–२०१९	०.४१	०.६३	०.९२
		ऑगस्ट–२०२०	०.३३	०.५६	०.९४
		ऑगस्ट–२०२१	०.४१	०.५७	०.७८
		ऑगस्ट–२०२२	०.३७	०.६२	०.९६
		ऑगस्ट–२०२३	०.२५	०.४०	०.५१
१२.	एकूण वजन घेतलेली मुले	ऑगस्ट–२०१९	५८६४८०७	८६८२०७	२६१२६९
		ऑगस्ट–२०२०	५७३४३७०	८९८३०७	२७१७०७
		ऑगस्ट–२०२१	६१३०३६१	८९४३४६	२७१६२९
		ऑगस्ट–२०२२	६१०५३०२	८९२३७२	२७३१०७
		ऑगस्ट–२०२३	५८१९१५९	८१८३३०	२६०१४२

तक्ता क्र. ५ (चालु)

अ. क्र.	विवरण	महिना व वर्ष	राज्य	आदिवासी	नवसंजीवन
		ऑगस्ट–२०१९	५१३७२०४	६८०४४३	१८१९३२
		ऑगस्ट–२०२०	५०७३८८०	६९६६२९	१८२९०७
१३.	सर्वसाधारण श्रेणीमधील मुले	ऑगस्ट–२०२१	५५३१६८८	७०४७४३	१९०१४७
		ऑगस्ट–२०२२	५५५८८२४	७१४६२२	१९२४०३
		ऑगस्ट–२०२३	५३३४९५१	६५९१५९	१८५८९२
		ऑगस्ट–२०१९	६०९८६५	१४८६१४	६२९९३
		ऑगस्ट–२०२०	५५०६५३	१५९६८७	७००७४
१४.	मध्यम कमी वजनाची	ऑगस्ट–२०२१	५००२६५	१५१२५५	६४४३६
		ऑगस्ट–२०२२	४५९६३६	१३९९६९	६३०१८
		ऑगस्ट–२०२३	४०९२४७	१२७५१९	५९२६५
		ऑगस्ट–२०१९	११७७३८	३९१५०	१६३४४
		ऑगस्ट–२०२०	११०१६७	४१९९१	१८७२६
१५.	तीव्र कमी वजनाची	ऑगस्ट–२०२१	९८४०८	३८३४८	१७०४६
		ऑगस्ट–२०२२	८६८४२	३७७८१	१७६८६
		ऑगस्ट–२०२३	७४९६१	३१६५२	१४९८५
		ऑगस्ट–२०१९	२.०१	४.५१	६.२६
		ऑगस्ट–२०२०	१.९२	४.६७	६.८९
१६.	तीव्र कमी वजनाची (टक्केवारी)	ऑगस्ट–२०२१	१.६१	४.२९	६.२८
		ऑगस्ट–२०२२	१.४२	४.२३	६.४८
		ऑगस्ट–२०२३	१.२९	३.८७	५.७६

जलसंपदा विभाग

सूर्या प्रकल्प

प्रस्तावना :

सूर्या प्रकल्पास जानेवारी २००४ मध्ये रु. ३७९२६.०० लक्ष एवढ्या रकमेस पाचवी सुधारित प्रशासकीय मान्यता मिळालेली आहे. सदरहू प्रकल्प हा बांधकामाधीन प्रकल्प आहे. प्रकल्पातील धरण व उन्नेयी बंधारा पूर्ण झालेला असून कालव्याची कामे अपूर्ण आहेत.

प्रकल्पाचे कालवे वनजमिनीतून जात असल्याने वनजमीन संपादनातील अडचणीमुळे डावा तीर कालव्याची कामे अपूर्ण आहेत. प्रकल्पात जून २०२२ अखेर १२४९० हेक्टर सिंचनक्षमता निर्माण झाली असून प्रकल्पाची एकूण क्षमता १४६९६ हेक्टर आहे. सूर्या प्रकल्पांतर्गत २२६.९३ द.ल.घ.मी. पाणी साठा बिगरसिंचनासाठी आरक्षित झाल्याने प्रकल्पाचा सुधारित जलनियोजन प्रस्ताव [६६६४ हे. (४५ टक्के) सिंचन क्षमता कपात] कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे यांचे पत्र क्र. कोंपाविमं/तां. ५/सुर्या/१३६२/सन २०१७, दि. ८-५-२०१७ अन्वये मान्यतेच्या पुढील कार्यवाहीस्तव शासनास सादर करण्यात आला आहे.

सन २०२३-२०२४ चा बांधकाम कार्यक्रम रु. २००.०० लक्ष होता. सन २०२४-२०२५ चा कार्यक्रम रु. २००००.०० लक्ष इतक्या व्याप्तीचा करण्यात आलेला आहे.

विभागाकडील प्रगतीपथावरील १ मोठा प्रकल्प (पाचवे सुधारित प्रशासकीय मान्यता प्राप्त) व निधी अभावी प्रलंबित कामे करण्याकरिता सन २०२३-२०२४ मध्ये खालीलप्रमाणे निकडीची कामे करणे आवश्यक आहेत.

१. प्रलंबित खाजगी भूसंपादन करणे व भूभाडे देणे.

या व्यतिरिक्त प्रकल्पास सन २००३ मध्ये केंद्र शासनाकडून वनजमीन संपादन प्रस्तावास तत्वतः मान्यता मिळालेली आहे. वनविभागास नक्त वर्तमान मूल्य पर्यायी वनीकरण व दंडणीय वनीकरणाची एकूण रक्कम रुपये २७,०१३.१९ लक्ष अदा करण्यात आली आहे. याअनुषंगाने सदर प्रकल्पास फेर मान्यता प्राप्ततेच्या अनुषंगाने अपेक्षित कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.

सुर्या प्रकल्पांतर्गत सुर्या नदीवर दोन धरणे असून कवडास उन्नेयी बंधाऱ्याचे बांधकाम सन १९७५ मध्ये सुरू करण्यात येवून सन १९७८ मध्ये व मुख्य धामणी धरणाचे बांधकाम सन १९७८ मध्ये सुरु करण्यात येवून सन १९९० मध्ये पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सद्यस्थितीत १०० टक्के पाणीसाठा निर्माण झालेला आहे.

सुर्या प्रकल्पांतर्गत कवडास उन्नेयी बंधाऱ्यापासून निघणाऱ्या उजवा तीर कालव्याची लांबी २८.५१ कि. मी. व डावा तीर कालव्याची लांबी ४७ कि. मी. आहे. उजवा तीर कालव्याचे काम हे मुख्य कालवा विरणप्रणालीसह सन १९९३ मध्ये पूर्ण झालेले आहे. परंतू कि. मी ३४ ते ४७ मधील मुख्य डावा तीर कालवा तसेच वितरणप्रणालीचे काम वनजमीन संपादन अभावी अद्यापही करता आलेले नाही. वनजमीन हस्तांतरण अंतिम टप्प्यात असून आताचे किंमतीनुसार रु. ८०.०० कोटीची कामे बंदिस्त तालिका वितरणप्रणालीमध्ये (PDN) प्रस्तावित असून सुर्या प्रकल्पाच्या प्रशासकीय मान्यतेस्तव सादर करावयाच्या प्रस्तावित ६ व्या सुधारित प्रकल्प अहवालात अंतर्भूत आहेत.

बांधकामे व आस्थापना मिळून २०२४-२०२५ करीता कार्यक्रम अंदाजपत्रकास रु. २०००० लक्ष एवढी मागणी करण्यात येत आहे.

(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

कार्यालयीन अंदाजपत्रक

जनजाती क्षेत्र उपयोजनेखाली असलेल्या मोठ्या पाटबंधारे प्रकल्पाची प्रस्तावना (सूर्या प्रकल्प)

१.	प्रकल्पाचे नाव	सूर्या प्रकल्प
२.	नदीचे नाव	सूर्या नदी
३.	गाव (धरण स्थळ)	धामणी
४.	तालुका	विक्रमगड
५.	जिल्हा	पालघर
६.	धरणाचा प्रकार	दगडी धरण
७.	प्रशासकीय मान्यता (महिना व वर्ष)...	जानेवारी १९७४
८.	मूळ किंमत (रु. लक्ष) (जानेवारी १९७४)	रु. १,८९०.८३ लक्ष
९.	सुधारित प्रशासकीय मान्यतेनूसार किंमत (रु. लक्ष)	रु. ३७,९२५.८३ लक्ष
१०.	केंद्रीय जल आयोगाची मान्यता (महिना/वर्ष)	सप्टेंबर १९७५
११.	३१ मार्च २०२३ पर्यंतचा एकूण खर्च (रु. लक्ष)	रु. ६३५१४.६५ लक्ष
१२.	प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर निर्माण होणारी सिंचन क्षमता (हेक्टर)	२७,१८८ हेक्टर
१३.	३० जून २०२३ पर्यंत निर्माण झालेली एकूण सिंचन क्षमता (हेक्टर)... ...	२३,१०७ हेक्टर
१४.	३० जून २०२३ पर्यंत निर्माण होणारी अतिरिक्त संभाव्य सिंचन क्षमता (हेक्टर) ...	६५० हेक्टर
१५.	पाण्याचा नियोजित एकूण वापर तलांक ११८.६० मी....	२८६.३१ द.ल.घ.मी.
१६.	२०२२-२०२३ मध्ये एकूण सिंचित झालेले क्षेत्र (हेक्टर)...	१२१२२.३ हेक्टर
१७.	डाव्या कालव्याची लांबी (कि. मी.)...	४७ कि. मी. (मुख्य)
१८.	उजव्या कालव्याची लांबी (कि. मी.)...	२८.५१ कि. मी.
१९.	प्रकल्पबाधित गावांची संख्या	११ गावे
२०.	जनजाती क्षेत्रात किती लाभ आहे	१४८५१.८० हेक्टर (पीकक्षेत्र)
२१.	नियंत्रक अधिकारी	अधीक्षक अभियंता, ठाणे पाटबंधारे मंडळ, ठाणे

कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे

सूर्या प्रकल्प

तक्ता एक

(दोन) वित्तीय आवश्यकता : (रुपये लाखात)

अ. क्र.	वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च, २०२२–२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३–२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३–२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४–२०२५		
			योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण
१	२		३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(अ)-कार्याचे वर्गीकरण–														
१.	मोठा प्रकल्प–सूर्या प्रकल्प	...	१.००	...	१.००	२००.००	...	२००.००	२००.००	...	२००.००	२००००.००	...	२००००.००
२.	मध्यम प्रकल्प	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(अ)		१.००	...	१.००	२००.००	...	२००.००	२००.००	...	२००.००	२००००.००	...	२००००.००
(ब)-उद्दिष्टवार वर्गीकरण–			**नवनिर्मित पालघर जिल्ह्यातील सिंचन व्यवस्थापनासाठी निर्मित पालघर पाटबंधारे विभाग, मनोर या विभागाच्या आस्थापनेचे वेतन मुख्य लेखाशीर्ष २७०१ मोठे व मध्यम पाटबंधारे, ८० सर्वसाधारण, ००१ संचालन व प्रशासन, (०४) व्यवस्थापन आस्थापना या प्रधान लेखाशीर्षांतर्गत अदा केले जाते.**											
१.	वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३.	कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४.	इतर खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	महामंडळातील कर्मचारी, से. नि. वे. अंशराशीकरण, रजा रोखीकरण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६.	कर्ज मुद्दल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	रोख्यावरील व्याज	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८.	कमिशन, कर्ज रोखे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९.	उभारणीचे खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०.	आंतरलेखा बदल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
११.	अनुदान (हमी शुल्क)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	वजा		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	निलंबन		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण (ब) (निव्वळ)		...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तक्ता एक (चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(क)-वित्तलब्धीची साधने :													
१.	शासनाकडून अपेक्षित अंशदान ३० टक्के (कामासाठी व आस्थापनेसाठी) आकस्मिकता निधीमधून प्राप्त झालेले शा. अंशदान …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
२.	अे. आय. बी. पी. …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
३.	मा. पा. वि. सं. म.(SPV) …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
४.	एल. आय. सी. …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
५.	हुडको …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
६.	नाबार्ड …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
७.	व्याजासाठी …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
८.	मुद्दलासाठी …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
९.	पाणीपट्टी व इतर जमा …	५४४६.४५	…	५४४६.४५	५६२४.३०	…	५६२४.३०	५६२४.३०	…	५६२४.३०	६५००.००	…	६५००.००
१०.	म.कृ.खो.वि.मं. कडून प्राप्त होणारी व्याजाची रक्कम …	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
११.	भाग भांडवली अंशदान (सिडको)…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
	एकूण (क) (स्थूल)	५४४६.४५	…	५४४६.४५	५६२४.३०	…	५६२४.३०	५६२४.३०	…	५६२४.३०	६५००.००	…	६५००.००
	वजा (३४५१ कडून २७०१ कडे वर्ग)	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
	एकूण (क) (निव्वळ)	५४४६.४५	…	५४४६.४५	५६२४.३०	…	५६२४.३०	५६२४.३०	…	५६२४.३०	६५००.००	…	६५००.००

कर्मचारी गोषवाऱ्यातील पदे व वेतनश्रेणी दर्शविणारे विवरणपत्र

(R. T.)

अ.क्र.	पदनाम			सुधारित वेतनसंरचना		एकूण पदे		
				वेतन बॅन्ड	ग्रेड वेतन	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४
१	२			३	४	५	६	७
	राजपत्रित							
१.	कार्यकारी अभियंता	...	...	६७,७००-२,०८,७००	...	१	१	१
२.	उपकार्यकारी अभियंता/सहा. अभियंता श्रेणी-१/ उपविभागीय अभियंता/अधिकारी			५६,१००-१,७७,५००	...	५	५	५
३.	शाखा अभियंता/	...	...	४१,८००-१,३२,३००	...	१९	१९	१९
	अराजपत्रित वर्ग-३							
१.	कनिष्ठ अभियंता	...	...	३५,४००-१,१२,४००	...	...	...	...
२.	विभागीय लेखापाल	...		४४,९००-१,४२,४००	...	१	१	१
३.	प्रथम लिपिक	...	...	३५,४००-१,१२,४००	...	१	१	१
४.	वरिष्ठ लिपिक	...	...	२५,५००-८१,१००	...	९	९	९
५.	कनिष्ठ लिपिक/टंकलेखक/संगणक		...	१९,९००-६३,२००	...	२०	२०	२०
६.	भांडारपाल	...	...	३५,४००-१,१२,४००	...	१	१	१
७.	सहायक भांडारपाल	...	...	१९,९००-६३,२००	...	१	१	१
८.	स्था. अभियांत्रिकी सहायक...		...	२५,५००-८१,१००	...	८	८	८
९.	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	...	...	३८,६००-१,२२,८००	...	१	१	१
१०.	आरेखक (श्रेणी-१)	...	...	३५,४००-१,१२,४००	...	१	१	१
११.	आरेखक (३)	...	...	२५,५००-८१,१००	...	४	४	४
१२.	वाहन चालक	...	...	१९,९००-६३,२००	...	४	४	४
१३.	दप्तर कारकून	...	...	१९,९००-६३,२००	...	६	६	६
१४.	मोजणीदार	...	...	१९,९००-६३,२००	...	८	८	८
१५.	संदेशक	...	...	२१,७००-६९,१००	...	२	२	२
१६.	कालवा निरीक्षक	...	...	१९,९००-६३,२००	...	१६	१६	१६
	अराजपत्रित वर्ग-४							
१.	नाईक	...	...	१६,६००-५२,४००	...	१	१	१
२.	शिपाई	...	...	१५,०००-४७,६००	...	१५	१५	१५
३.	चौकीदार	...	...	१५,०००-४७,६००	...	५	५	५
४.	कालवा टपाली	...	...	१५,०००-४७,६००	...	२	२	२
५.	कालवा चौकीदार	...	...	१५,०००-४७,६००	...	६	६	६
				एकूण	...	१३७	१३७	१३७

कर्मचारी गोषवाऱ्यातील पदे व वेतनश्रेणी दर्शविणारे विवरणपत्र

रुपांतरित अस्थायी पदे (C. R. T.)

अ.क्र.	पदनाम		सुधारित वेतनसंरचना		एकूण पदे		
			वेतन बॅन्ड	ग्रेड वेतन	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४
१	२		३	४	५	६	७
	अराजपत्रित वर्ग-३						
१.	हजेरी लिपिक	...	१९,९००-६३,२००	...	...	...	...
२.	वाहन चालक	...	१९,९००-६३,२००	...	३	१	१
३.	कारकून	...	२५,५००-८१,१००	...	...	...	...
४.	रोजनोंद वहीपाल	...	१९,९००-६३,२००	...	१	...	...
५.	विजतंत्री यंत्रचालक	...	२५,५००-८१,१००	...	२	...	...
६.	मीटर वाचक	...	१९,९००-६३,२००	...	...	...	...
७.	कालवा निरीक्षक	...	१९,९००-६३,२००	...	२	१	१
८.	सुतार	...	१९,९००-६३,२००	...	१	१	१
	अराजपत्रित वर्ग-४						
१.	मुकादम	...	१६,६००-५२,४००	...	...	...	...
२.	मदतनीस	...	१६,६००-५२,४००	...	४	१	१
३.	प्रयोगशाळा परिचर	...	१६,६००-५२,४००	...	१	१	...
४.	चौकीदार	...	१६,६००-५२,४००	...	११	७	३
५.	मजूर	...	१६,६००-५२,४००	...	२४	१६	१०
				एकूण ...	४९	२८	१७

तक्ता दोन

TABLE–II

(तीन) कार्यक्रमांच्या कार्यभाराचा गोषवारा (मोठे प्रकल्प)

(III) Programme Work-load Summary (Major Project)

(रुपये लाखात)

अ. क्र. Serial No. 1	कार्य/बाब Activity/Item 2				प्रकल्पाचे नाव सूर्या Surya 3	
१)	भूसंपादन—					
1)	Land Acquisition---					
	(अ) खाजगी क्षेत्र					
	(a) Private Land	...	...	...	...	...
	एकूण (हेक्टर)					
	Total (He.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	275.928 He.	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ब) सरकारी क्षेत्र					
	(c) Government Land	...	...	...	...	...
	एकूण (हेक्टर)					
	Total (He.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	275.03 He.	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(क) वन क्षेत्र					
	(c) Forest Land	...	...	...	...	...
	एकूण (हेक्टर)					
	Total (He.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	1419.121 He.	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
२)	शीर्ष कामे—					
2)	Head Works---					
	(अ) खोदकाम					
	(a) Excavation	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	455050.00	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ब) दगडी काम					
	(b) Masonry	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	625270.00	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(क) संधानक					
	(c) Concrete	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	31625.00	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...

तक्ता दोन (चालू)

1	2			3		
	(ड) मातीकाम					
	(d) Earth work					
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	568305.00	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(इ) दरवाजे					
	(e) Gates					
	एकूण (संख्या)					
	Total (Numbers)	...	...	...	5 Nos.	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
३)	कालवे व शाखा—					
3)	Canal and branches---					
	(अ) खोदकाम					
	(a) Excavation	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	10100.00	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ब) भराव					
	(b) Embankment					
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	3019921.00	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(क) अस्तर					
	(c) Lining					
	एकूण (चौ. मी.)					
	Total (Sq. meters)	...	...	...	1178968.00	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ड) कालव्यावरील बांधकामे					
	(d) C. D. Works					
	एकूण (संख्या)					
	Total (Numbers)	...	...	...	931	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	824	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	100	...
४)	वितरिका—					
4)	Distributories---	...	...	...	...	...
	वितरण व्यवस्था (हेक्टर)—					
	Distribution System (He.)---	...	...	...	14696.49	...

तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव

(जनजाती क्षेत्र उपयोजना)

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

जनजाती क्षेत्र उपयोजनेखाली असलेल्या मोठ्या पाटबंधारे प्रकल्पाची प्रस्तावना

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	पुनंद
१.	प्रकल्पाचे नाव	पुनंद प्रकल्प
२.	नदीचे नाव	पुनंद नदी
३.	गाव (धरण स्थळ)	सुपळे दिगर
४.	तालुका	कळवण
५.	जिल्हा	नाशिक
६.	धरणाचा प्रकार	माती धरण, नदीपात्रात द्वारसहित, दगडी सांडवा.
७.	प्रशासकीय मान्यता (महिना व वर्ष)	मूळ मे १९८१, प्रथम सुप्रमा-जानेवारी १९९९ द्वितीय सुधारित दि. ४-११-२००८. तृतीय सुप्रमा दि. २९-०६-२०२२.
८.	मूळ किंमत	रु. ९१४.५२ लक्ष
९.	सुधारित प्रशासकीय मान्यतेनुसार किंमत	रु. ६०७७०.०० लक्ष
१०.	केंद्रीय जल आयोगाची मान्यता (महिना व वर्ष)	मे २००९
११.	दिनांक ३१ मार्च २०२३ पर्यंत एकूण खर्च (इटीपी सह)	रू. ४७८९८.२२ लक्ष (पीकक्षेत्र)
१२.	प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर निर्माण होणारी सिंचन क्षमता	१२६६२ हेक्टर
१३.	दिनांक ३० जून २०२२ पर्यंत निर्माण झालेली एकूण सिंचन क्षमता ...	११०७२ हेक्टर (पीकक्षेत्र)
१४.	दिनांक ३० जून २०२३ पर्यंत निर्माण होणारी संभाव्य एकूण सिंचन क्षमता ...	११४२२ हेक्टर (पीकक्षेत्र)
१५.	पाण्याचा नियोजित एकूण वापर	३६.९९ द.ल.घ.मी.
१६.	२०२१-२०२२ मध्ये एकूण सिंचित क्षेत्र	५८७४ हेक्टर (प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष)
१७.	डाव्या कालव्याची लांबी	५८.४० कि. मी.
१८.	उजव्या कालव्याची लांबी	१०१.६७ कि. मी.
१९.	प्रकल्पबाधित गावांची संख्या	३ गावे, ४ पाडे
२०.	जनजाती क्षेत्रात किती लाभ आहे	७२२७.९८ हेक्टर
२१.	नियंत्रक अधिकारी	अधीक्षक अभियंता, धुळे पाटबंधारे प्रकल्प मंडळ, धुळे.

तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव

तक्ता दोन

(दोन) वित्तीय आवश्यकता : (रुपये लाखात)

अ. क्र.	वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च, २०२२–२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३–२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३–२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४–२०२५		
		योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(अ)–कार्याचे वर्गीकरण—													
१.	जनजाती क्षेत्र उपयोजना (लघु पाटबंधारे)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(अ)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(ब)–उद्दिष्टवार वर्गीकरण–													
१.	वेतन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२.	मजुरी	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३.	प्रवास खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
४.	कार्यालयीन खर्च	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
५.	पेट्रोल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
६.	बांधकामे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
७.	हत्यारे व संयंत्रे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
८.	परिरक्षण	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
९.	आंतरलेखा बदल	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
१०.	निलंबन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(ब) (स्थूल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	वजा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	निलंबन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	जमा व वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण (ब) (निव्वळ)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने													
१)	२७०१	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
२)	२७०२	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३)	४७०२	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(क) (स्थूल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	वजा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	४७०२	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण (क) (निव्वळ)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव

तक्ता दोन

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये लाखात)

अ. क्र.	वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च, २०२२–२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३–२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३–२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४–२०२५ (प्रस्तावित)		
		योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
(अ)–कार्याचे वर्गीकरण–													
	पुनंद प्रकल्प ...	१६८४.३५	...	१६८४.३५	१०००.००	...	१०००.००	२०००.००	...	२०००.००	३०००.००	...	३०००.००
	एकूण–(अ)	१६८४.३५	...	१६८४.३५	१०००.००	...	१०००.००	२०००.००	...	२०००.००	३०००.००	...	३०००.००
(ब)–उद्दिष्टवार वर्गीकरण–													
	१. आस्थापना ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	२. हत्यारे व संयंत्रे ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	३. बांधकामे व भूसंपादन ...	१६८४.३५	...	१६८४.३५	१०००.००	...	१०००.००	२०००.००	...	२०००.००	३०००.००	...	३०००.००
	४. आंतरलेखा बदल ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	५. निलंबन ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(ब) (स्थूल)	१६८४.३५	...	१६८४.३५	१०००.००	...	१०००.००	२०००.००	...	२०००.००	३०००.००	...	३०००.००
	निलंबन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	जमा व वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	आस्थापना	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	कामे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण (ब) (निव्वळ)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
(क) वित्त व्यवस्थेची साधने													
	४७०१ ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण–(क) (स्थूल)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	वजा	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	४७०१	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	एकूण (क) (निव्वळ)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव

तक्ता दोन

(दोन) वित्तीय आवश्यकता : (रुपये लाखात)

अ. क्र.	वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च, २०२२–२०२३			अर्थसंकल्प, २०२३–२०२४			सुधारित अंदाज, २०२३–२०२४			अर्थसंकल्प, २०२४–२०२५ (प्रस्तावित)		
		योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण	योजनांतर्गत	योजनेतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
	जनजाती क्षेत्र उपयोजना—												
१.	हरणबारी (डावा कालवा) ...	...	...	...	१४००.००	...	१४००.००	...	...	...	२५००.००	...	२५००.००
२.	कोरडी ...	१२८.६५	...	१२८.६५	...	...	...	...	...	...	...	...	...
३.	देहली ...	३६२६.९९	...	३६२६.९९	५००.००	...	५००.००	...	...	...	२५००.००	...	२५००.००
४.	नागन ...	७.२१	...	७.२१	४५०.००	...	४५०.००	...	...	...	२०००.००	...	२०००.००
५.	दरा ...	४७४.७६	...	४७४.७६	६००.००	...	६००.००	...	...	...	८००.००	...	८००.००
	एकूण (स्थूल)	४२३७.६१	...	४२३७.६१	२९५०.००	...	२९५०.००	...	...	...	७८००.००	...	७८००.००

तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव

(दोन) कार्यक्रमांच्या कार्यभाराचा गोषवारा (मोठे प्रकल्प)

(II) Programme Work-load Summary (Major Project)

अ. क्र. Serial No. 1	कार्य/बाब Activity/Item 2					पुनंद Punand 3
१) 1)	भू-संपादन— Land Acquisition---					
	(अ) खाजगी क्षेत्र (a) Private Land	...	...	...	...	...
	एकूण (हेक्टर) Total (He.)	...	...	...	...	803.50 हे.
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	727.48 हे.
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	76.06 हे.
	(ब) सरकारी क्षेत्र (c) Government Land	...	...	...	...	13.87 हे.
	एकूण (हेक्टर) Total (He.)	...	...	...	...	13.87 हे.
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(क) वन क्षेत्र (c) Forest Land	...	...	...	...	59.76
	एकूण (हेक्टर) Total (He.)	...	...	...	...	59.76
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
२) 2)	शीर्ष कामे— Head Works---					
	(अ) खोदकाम (a) Excavation	...	...	...	...	455500
	एकूण (घ. मी.) Total (cu. m.)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	450000
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ब) दगडी काम (b) Masonry	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.) Total (cu. m.)	...	...	...	...	162690
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	162690
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(क) संधानक (c) Concrete	...	...	...	...	...
	एकूण (घ. मी.) Total (cu. m.)	...	...	...	...	22650
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	22400
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	250

1	2					3
	(ड) मातीकाम					
	(d) Earth work					
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	1466680
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	1466680
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(इ) दरवाजे					
	(e) Gates	...	...	...	...	...
	एकूण (संख्या)					
	Total (Numbers)	...	...	...	...	4
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	4
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
३)	कालवे व शाखा—					
3)	Canal and branches---					
	(अ) खोदकाम					
	(a) Excavation	...	...	...	...	2421110.00
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	250000
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	100
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	5000
	(ब) भराव					
	(b) Embankment					
	एकूण (घ. मी.)					
	Total (cu. m.)	...	...	...	...	1816650
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	500000
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	200
	(क) अस्तर					
	(c) Lining					
	एकूण (चौ. मी.)					
	Total (Sq. metre)	...	...	...	...	...
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	...
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...
	(ड) कालव्यावरील बांधकामे					
	(d) C. D. Works					
	एकूण (संख्या)					
	Total (Numbers)	...	...	...	...	1044
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	1000
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	30
४)	वितरिका—					
4)	Distributories---	...	...	...	...	64
	वितरण व्यवस्था (हेक्टर)—					
	Distribution System (Ha.)---	...	...	...	...	12662 हे.
	३१-३-२०२३ पर्यंत प्रगती					
	Progress upto 31-3-2023	...	...	...	...	11072 हे.
	२०२३-२०२४ मधील अंदाजित प्रगती					
	Estimated Progress in 2023-2024	...	...	...	...	...

(३) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण : मध्यम प्रकल्प

(III) Programme workload summary and explanation of financial requirements : Medium Project

(अ) खालील तक्त्यामध्ये प्रकल्पावरील प्रगती दर्शविली आहे—

(a) The following table gives the physical progress of the projects--

तक्ता दोन-(अ)

TABLE II –(A)

कार्य/बाब (प्रकल्प) Activity (Project)	मूळ अंदाजित खर्च (रुपये लाखांत) Original estimated cost in lakhs of Rs.	अगदी अलिकडचा सुधारित खर्च (रुपये लाखांत) Latest received cost in lakhs of Rs.	३१-३-२०२३ पर्यंत पूर्ण झालेल्या कामाची टक्केवारी Percentage of work completed upto 31-3-2023	२०२३-२०२४ मधील चालू बांधकामाची अंदाजित टक्केवारी Estimated percentage of progress of work during 2023-2024	२०२३-२०२४ मधील चालू बांधकामाची सुधारित अंदाजित टक्केवारी Revised estimated percentage of progress of work during 2023-2024	२०२४-२०२५ मधील चालू बांधकामाची अंदाजित टक्केवारी Estimated percentage of progress of work during 2024-2025	शेरा जनजाती क्षेत्रातील कामाची रकाना नं. ७ ची टक्केवारी Remarks percentage of Col. (7) for Tribal Sub-Plan works
1	2	3	4	5	6	7	8
प्रकल्प क्षेत्रास आंशिक/पूर्ण फायदा मिळणारे प्रकल्प— Projects fully or partially benefitting the Tribal Area----							
देहली	395.10	26067.36	Dam 100%	...	...	...	100%
1. Dehli	...	...	LBC Canal 95%	10	...	...	100%
	...	...	Main. Dy Nil	10	...	50%	100%
हरणबारी							
1. Haranbari	Project is completed and with S. E. and Admn. Command Area Development Authority, Jalgaon						
रंगावली							
1. Rangavali	...	...	...	...	...	...	...
नागन	709.13	9649.72	Dam 98%	...	...	...	100%
1. Nagan	...	...	Canal 35%	...	...	...	100%
	...	...	Dy 5%	...	...	...	100%
दरा	609.00	10263.66	Dam 100%	...	...	...	...
1. Dara	...	...	Canal 25%	...	...	...	100%
	...	...	Dy 0%	...	...	...	100%

मध्यम प्रकल्प

जनजाती क्षेत्र योजना

तक्ता दोन (अ)

जिल्हा	प्रकल्पाची संख्या	प्रकल्पाचे नाव	अंतिम सिंचन क्षमता (हे.)	जनजाती क्षेत्रास मिळणाऱ्या फायद्याची टक्केवारी	बांधकाम मंडळ
नाशिक	१	हरणबारी	...	...	Project is Completed and with S. E. and Admn. Command Area Development Authority, Nashik.
धुळे	४	पांझण डावा कालवा	...	...	Project is Completed and with S. E. and Admn. Command Area Development Authority, Nashik.
		अनेर	...	...	
		रंगावली	...	...	
		देहली	३४८१-००	१०० टक्के	Dhule Irrigation Project Circle, Dhule.

सुप्रमा मान्यता दिल्यानंतर केलेल्या भौतिक प्रगती दर्शविणारा तक्ता (कालावधी १ ऑक्टोबर २०१४ ते ऑक्टोबर २०२३ अखेर)

अ.क्र.	महामंडळाचे/प्रकल्पाचे नाव	मंजूर सुप्रमा किंमत (रु. कोटी)	मंजूर दिनांक	एकूण सिंचन क्षेत्र (हेक्टर) एकूण	उर्वरीत	सुप्रमा दिल्यानंतर निर्मित क्षेत्र	प्रकल्पावर सद्यःस्थितीत झालेली भौतिक प्रगती	शेरा
१.	शेळगाव बॅरेज मध्यम प्रकल्प ता. व जि. जळगाव	९६८.९७	०९-०९-२०१९	GCA–९९७५ Hq. CCA–९५८९ Hq. ICA–९१२८ Hq.	GCA–९९७५ Hq. CCA–९५८९ Hq. ICA–९१२८ Hq.	...	(१) मुख्य धरणाचे काम भौतिकदृष्ट्या पूर्ण झालेले आहे. (२) शेळगाव बॅरेज मध्यम प्रकल्पाच्या बुडीत क्षेत्रातील तीन पूलांपैकी अंजाळे व पिळोदा उंच पूलाचे काम पूर्ण करण्यात आले असून वाहतुकीस खुला करण्यात आला आहे. तसेच कडगाव-जोगलखेडा उंच पूलाचे काम ५५% पूर्ण झाले आहे. धरणाच्या खालील बाजुस असणाऱ्या शेळगाव-बामणोद पूलाचे काम ४०% पूर्ण झाले आहे. (३) प्रस्तंभ— (अ) १ ते ४ प्रस्तंभांचे काम पूर्ण. (ब) ५ - ६ प्रस्तंभांचे काम पूर्ण. (४) जलक्षोभनाशक रचना (E.D.A.) पूर्ण. (क) ६ ते १९ प्रस्तंभंगाचे काम पूर्ण. (५) विभाजक भिंत (Divide Wall) - १०० टक्के काम पूर्ण. (६) गुंताव भिंत (Key Wall)-मार्गदर्शक भिंत (Guide Wall) - १०० टक्के काम पूर्ण.	प्रकल्प बांधकामावस्थेत असून मुख्य धरणाचे बांधकाम भौतिकदृष्ट्या पूर्ण झालेले आहे. प्रकल्पावर झालेला खर्च– ऑक्टोबर-२०२३ अखेर (अ) कामावर- रु. ७४०.७६ कोटी (ब) भूसंपादन- रु. २३२.१० कोटी (क) ई.टी.पी.- रु. ६८.८२ कोटी एकूण -रु. १०४१.६८ कोटी
२.	दिघी-३	१४.९८	०३-१०-२०१६	३३८	...	३३८	धरण पूर्ण, साठवण तलाव असल्यामुळे कालवे व वितरण प्रणाली नाही.	
३.	अटलगव्हाण	२१.०२	२३-११-२०१६	३४०	...	३४०	धरण पूर्ण, साठवण तलाव असल्यामुळे कालवे व वितरण प्रणाली नाही.	
४.	नशिराबाद (मुर्दापूर)	२३.९८	०२-०५-२०१५	९४२	५८५	३५७	धरण पूर्ण, पूर्वीची सिंचन प्रणाली पूर्ण, मा.का.सं. ता.पा.वि.म.जळगाव यांचे तोंडी निर्देशान्वये उंचीवाढ रद्द करणेबाबत नियामक मंडळ बैठकीचा प्रस्ताव महामंडळात सादर.	
	निम्नपाझरा (अक्कलपाडा) मध्यम प्रकल्प, ता. साक्री, जि. धुळे	५५६.२९	१२-०९-२०१६	७५८५	४३६६	३२१९	धरण पूर्ण, धरण कालवा पूर्ण, वितरण प्रणाली १०० टक्के सिंचन क्षमता पूर्ण विकसित.	
६.	देहली मध्यम प्रकल्प ता. अक्कलकुवा, जि. नंदुरबार	२४६.४९	१२-०९-२०१६	३४८१	३४८१	...	प्रकल्पाचे माती धरणाचे १०० टक्के, सांडवा १०० टक्के विमोचक १०० टक्के, कालवा १०० टक्के, पुनर्वसन १०० टक्के काम झालेले आहे.	घळभरणी सन २०१९-२० मध्ये प्रस्तावित.
७.	ल.पा.यो. धनपूर ता. तळोदा, जि. नंदुरबार	२१.२१	३०-०५-२०१५	४९०	४९०	१.००	प्रकल्पाची घळभरणी पूर्ण झाली असून बंदिस्त नलिका वितरण प्रणालीद्वारे वितरण व्यवस्थेची कामे हाती घेण्याच्या अनुषंगाने आवश्यक कार्यवाही सुरु.	धरण ३.१८ दलघमी पाणी साठ्यासाठी साठवणक्षम झाले आहे.

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

आरोग्य सेवा

(आदिवासी उपयोजना)

प्रास्ताविक :—

आदिवासी लोकांना पुरेशा प्रमाणात आरोग्य सेवा उपलब्ध व्हाव्यात म्हणून १९७६ सालापासून शासनाने आदिवासी उपयोजना स्वतंत्रपणे राज्यातील १५ जिल्ह्यात राबविण्याचे ठरविले आहे.

आदिवासी योजना राबविण्याची ध्येय व साध्ये खालीलप्रमाणे आहेत :–

१) आदिवासी लोकांचे जीवनमान सुधारणे.

२) आदिवासी विभाग व इतर विभाग यातील विकासातील तफावत कमी करणे.

वरील उद्दिष्टे व साध्ये गाठण्याकरीता तसेच पुरेशा आरोग्य सेवा पुरविण्याकरीता खालील आरोग्य सेवांचे प्रमाण ठरविण्यात आलेले आहे :—

१) प्रत्येक पाचव्या प्रा. आ. केंद्रामागे ३० खाटा असलेले एक ग्रामीण रुग्णालय स्थापन करणे.

२) २०,००० आदिवासी व डोंगरी लोकसंख्येमागे एक प्रा. आ. केंद्र स्थापन करणे.

३) ३,००० आदिवासी व डोंगरी लोकसंख्येमागे एक उपकेंद्र स्थापन करणे.

४) १,००० आदिवासी लोकसंख्येस किंवा प्रत्येक खेड्यामागे एक आरोग्य मार्गदर्शक नेमणे.

५) प्रत्येक खेड्यामागे एका दाईस प्रशिक्षण देणे.

राज्यात आदिवासी उपयोजना १९७६ पासून स्वतंत्रपणे राबविण्यात आल्यापासून खालील आरोग्य सेवा कार्यान्वित आहेत :–

१) ग्रामीण रुग्णालय स्थापन करणे.

२) प्राथमिक आरोग्य केंद्रे स्थापन करणे.

३) प्राथमिक आरोग्य पथके स्थापन करणे.

४) फिरत्या आरोग्य पथकांची स्थापना करणे.

४)-(अ) केंद्रीय आरोग्य पथकाची स्थापना.

५) उपकेंद्राची स्थापना करणे.

६) आरोग्य संस्थांची बांधकामे करणे.

७) राष्ट्रीय आरोग्य कार्यक्रम राबविणे.

८) साथरोगांचे नियंत्रण करणे.

९) आश्रम शाळेतील विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी करणे.

१०) आदिवासी विद्यार्थ्यांना सुश्रुषा, क्ष-किरण व प्रयोगशाळा यांचे खास प्रशिक्षण देणे.

११) फिरत्या दुरूस्ती व काळजीवाहू वाहन पथकाची स्थापना करणे.

१२) विशेष कृती कार्यक्रम राबविणे.

१३) अतिदुर्गम गावांना आरोग्य सुविधा पुरविणे.

१४) दुर्गम, अतिदुर्गम, डोंगराळ भागातील गावात आरोग्य संस्था मंजूर करणे.

१५) संवेदनशील एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.

१६) जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना.

१७) अतिदुर्गम संवेदनशील क्षेत्रातील ग्रामीण रुग्णालयात पाणी नमुने तपासणीसाठी प्रयोगशाळांची स्थापना.

१८) आदिवासी क्षेत्रातील प्राथमिक आरोग्य केंद्रात प्रयोगशाळा सुविधा मंजूर करणे.

१९) पाणी शुद्धीकरणासाठी पाड्यापाड्यात स्वयंसेवकांची नेमणूक करणे.

२०) अतिसंवेदनशील (आयटीडीपी) क्षेत्रात मानधनावर वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची नेमणूक करणे.

२१) अति संवेदनशील आदिवासी विकास प्रकल्पांतर्गत—

(अ) गर्भवती स्त्रियांना मातृत्व अनुदान नियुक्ती.

(ब) मानसेवी बालरोग तज्ञांची नियुक्ती.

(क) दाईच्या मासिक सभा.

(ड) धारणी, चिखलदरा (जि. अमरावती) येथील मानसेवी बालरोगी तज्ञांना मानधन.

(इ) आय. टी. डी. पी. क्षेत्रात ग्रामीण रुग्णालये/प्रा. आ. कें. औषधी अनुदानात वाढ.

(फ) प्रा. आ. केंद्राच्या इंधन दुरूस्ती अनुदानात वाढ.

(स) आदिवासी क्षेत्रातील आंतररुग्ण बालकांच्या एका नातेवाईकास प्रति दिन रु. ४० प्रमाणे रोजगार रक्कम अदा करणे.

(म) ज्या आरोग्य संस्थांमध्ये वाहने नाहीत अशा आरोग्य संस्थांना कंत्राटी पद्धतीने वाहने पुरविणे.

आरोग्य सेवा

समग्र कार्यक्रम

बिगर आदिवासी विभागामध्ये किंवा विशेषप्रकारे आदिवासी विभागातील लोकांच्या आरोग्याची काळजी घेणे हे आरोग्य सेवा खात्याचे प्रमुख कार्य आहे. आरोग्य दक्षतेद्वारे आदिवासी विभागातील लोकांची उन्नती करणे हा कल्याणकारी राज्याचा प्रमुख घटक आहे.

आदिवासी उपयोजनेखाली राबविल्या जाणाऱ्या आरोग्य कार्यक्रमांची ध्येये आणि उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत :—

१) बिगर आदिवासी भागातील विकास व आदिवासी भागातील विकास यामधील दरी कमी करणे.

२) आदिवासी समाजाचे राहणीमान उंचावण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न करणे.

३) मूळ आदिवासी भागात आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देणे.

४) बिगर आदिवासी भागात विखुरलेल्या आदिवासींना आरोग्य सुविधा उपलब्ध करणे.

५) ग्रामीण आरोग्याची दक्षता व हिवताप, क्षय, कुष्ठरोग इ. रोगांचे निर्मूलन यावर अधिक भर देणे.

६) माता बाल संगोपन कार्यक्रमांतर्गत भरपूर सोयी उपलब्ध करून देणे.

७) लोकसंख्येच्या प्रमाणात आरोग्य सुखसोयी देणाऱ्या संस्थांतील कमतरता दूर करणे.

महत्वाच्या कार्यक्रमांवरील गोषवारा खालीलप्रमाणे आहे—

(१) प्राथमिक आरोग्य पथके/प्राथमिक आरोग्य केंद्रे :-

आदिवासी विभागात प्राथमिक आरोग्य केंद्र, प्राथमिक आरोग्य पथके, आयुर्वेदिक दवाखाने, ॲलोपॅथिक दवाखाने, जिल्हा परिषद दवाखाने इत्यादींद्वारे आरोग्य सेवा उपलब्ध होतात. ह्या संस्था जिल्हा आरोग्य अधिकारी जिल्हा परिषदेच्या नियंत्रणाखाली काम करत असतात आणि जिल्हा परिषदेच्या आरोग्य खात्यावर सहसंचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई यांचे नियंत्रण असते. खालील तक्त्यात थोडक्यात कार्यक्रमाचा गोषवारा वर्षानुरूप दिलेला आहे :-

अ.क्र.	बाब		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (ऑगष्ट अखेर)
१.	एकूण आंतररुग्ण	...	१७६७९४	२३५३०८	५९०४४
२.	एकूण बाह्यरुग्ण	...	२९१२४६८	४१५२३००	१०६३६२३

(२) राष्ट्रीय हिवताप निर्मुलन योजना :-

देशातील आदिवासी भागामध्ये हिवतापाचे पुनर्गमन ही एक चिंतेची बाब अलिकडील वर्षात झाली आहे. चंद्रपूर, ठाणे, नाशिक, धुळे, अमरावती, पुणे, अहमदनगर आणि इतर जिल्ह्यात दिसून येते. भारत सरकारने हिवताप निर्मुलनासाठी ही उपयोजना आखली त्यात फवारणीवर योग्य देखरेख व इतर प्रतिबंधक उपाय यांचा समावेश आहे.

अ.क्र.	बाब		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (सप्टें. अखेर)
१.	गोळा केलेल्या एकूण रक्त नमुन्यांची संख्या	...	१२८७७४२०	१७३९९८८२	९२१७००१
२.	एकूण रक्त नमुने तपासलेले	...	१२८७७४२०	१७३९९८८२	९२१७००१
३.	एकूण हिवताप रुग्ण आढळलेले	...	१९७६९	१४५३३	९५३३

(३) राष्ट्रीय हत्तीरोग नियंत्रण योजना :-

संचालक राष्ट्रीय, हिवताप निर्मुलन योजना, दिल्ली यांचेकडून मिळालेल्या आदेशानुसार सहसंचालक, आरोग्य सेवा (हिवताप व हत्तीरोग), पुणे यांच्या मार्गदर्शनाखाली ही योजना राबविली जाते. सहायक संचालक (हत्तीरोग), पुणे हे पथकाचे कार्य समन्वित करतात.

अ.क्र.	बाब		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (सप्टें. अखेर)
१.	रक्तदूषित रोगी (बाह्य लक्षणे)	...	६०९	६६०	२९०
२.	आढळून आलेल्या रुग्णांपैकी औषधोपचारीत रुग्णांची आकडेवारी	...	६०९	६६०	२९०

(४) पटकी नियंत्रण कार्यक्रम :–

या योजनेचे मूळ उद्दिष्ट असे आहे की, पटकी रोगाचा प्रादुर्भाव इतका कमी करावयाचा आहे की, तो सार्वजनिक आरोग्याचा प्रश्न राहणार नाही. हे उद्दिष्ट साध्य करण्याकरीता संनिरीक्षण, पिण्याच्या पाणी पुरवठ्याचे नियमित शुध्दीकरण, निदानांच्या सोयी, तातडीने उपाययोजना प्रतिबंधक लस टोचणी इत्यादी उपाययोजना करण्यात येतात.

अ.क्र.	पटकी			२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (ऑक्टो. अखेर)
१.	पटकी लागण संख्या	...	...	२८१	११०४	१२
२.	पटकी मृतांची संख्या	...	...	...	२०	१

(५) राष्ट्रीय कुष्ठरोग निर्मुलन कार्यक्रम :-

या योजनेचा मुख्य कार्यभाग म्हणजे (१) सर्व कुष्ठरुग्णांना प्राथमिक अवस्थेत आणि विकृती येण्यापूर्वी शोधून काढणे, (२) त्यांच्यावर बहुविध औषधोपचार करणे की, जेणेकरून समाजामधील कुष्ठरोग्याच्या संसर्गाचे प्रमाण कमी होईल. सदर कार्य कुष्ठरोग नियंत्रण योजनांतर्गत राज्य शासन, स्थानिक स्वराज्य संस्था व सेवाभावी संस्थांमार्फत करण्यात येते.

अ.क्र.	निर्देशांक		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (सप्टें. अखेर)
१.	एकूण शिल्लक कुष्ठरुग्ण	...	३९६९	४१८४	३८२४
२.	कुष्ठरुग्णांचे दर दहा हजार लोकसंख्येमागे प्रमाण	...	३.३१	३५०	३.१६
३.	नवीन शोधलेले कुष्ठरुग्ण	...	४९३५	६२१२	२७२४
४.	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांचे दर एक लाख लोकसंख्येमागे प्रमाण		४१.११	५२.०६	४५.९५
५.	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांपैकी—				
	(अ) मुलांचे शेकडा प्रमाण	...	९.१४	१०.०६	१०.१७
	(ब) सांसर्गिक रुग्णांचे शेकडा प्रमाण	...	०.६३	०.५८	०.५५
	(क) स्त्रियांचे शेकडा प्रमाण	...	४९.४१	५०.५०	५१.५१
	(ड) दृश्य स्वरुपात विकृती असलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	...	४५.८९	४७.२२	४८.३५
६.	एकूण बरे झालेले कुष्ठरुग्ण	...	४१३३	५६३९	२९५७

(६) शालेय आरोग्य तपासणी :-

महाराष्ट्रात एप्रिल ते जून दरम्यान सर्व शाळांना उन्हाळी सुट्ट्या असतात. राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम अंतर्गत माहे जुलै-२०२३ ते सप्टेंबर-२०२३ अखेर ४५१२७ शाळांपैकी एकूण १५१५० इतक्या शाळेची तपासणी झालेली असून तपासलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या (६ ते १८) वयोगटात आहे.

बाब		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)
किती विद्यार्थी तपासले	...	१०२३५९९८	६६५३२३८	२४०४२१३

(७) माता व बालसंगोपन कार्यक्रम :-

अ.क्र.	प्रशिक्षित व्यक्तींमार्फत प्रसूति सेवा		२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (माहे सप्टेंबर २०२३)
१.	प्रशिक्षित दाई	...	६१३५	३६६१	१४२०
२.	परिचारिका/डॉक्टर	...	४५२१	३५४३	११२४
३.	एकूण घरी झालेल्या प्रसूति (१+२)	...	१०६५६	७२०४	२५४४
४.	दवाखाना	...	१७४३०२१	१७४४७०७	४६६५९८
५.	एकूण प्रसूति (३+४)		१७५३६७७	१७५१९११	४६९१४२

(८) राज्य आरोग्य परिवहन संघटना :-

या संघटनेमार्फत राज्यातील वैद्यकीय आणि सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या व बिगर आदिवासी विभागातील वाहनांची नियमित देखभाल व तपासणी करण्यात येते. आदिवासी उपयोजनेखालील वाहनांची स्थिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	बाब			२०२१-२०२२	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४ (माहे सप्टेंबर)
१.	आदिवासी उपयोजनेखालील वाहने	...	...	८७१	११०७	११५२
२.	रस्त्यावर धावणारी	...	...	६८५	९१२	९५०
३.	रस्त्यावर धावू न शकणारी	...	...	१८६	१९५	२०२

वैद्यकीय

कुटीर रुग्णालये :-

सद्यःस्थितीला आदिवासी उपयोजनेखालील दोन कुटीर रुग्णालये कार्यरत आहेत. त्यांच्यामार्फत आदिवासी लोकांना रोगोत्तर सेवेचा लाभ मिळतो. प्राथमिक पथके प्राथमिक आरोग्य केंद्रे इत्यादीमार्फत निर्देशित केलेल्या रुग्णावर विशेष उपचार केले जातात. खालील तक्त्यात थोडक्यात कार्यभाराचा गोषवारा दिलेला आहेः

अ.क्र.	रुग्णालयाचे नाव			बाह्यरुग्ण		आंतररुग्ण	
				२०२२-२०२३	२०२३-२०२४	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४
१.	जव्हार	...	...	१०३७७५	७३९२४	२२५८७	१३७७४
२.	तळोदा	...	...	३०४४७	२७५७०	६०३६	४६००
		एकूण	...	१३४२२२	१०१४९४	२८६५०	१८३७४

जनजाती उपयोजना

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	योजनेचे नाव		अर्थसंकल्पित अंदाज २०२०-२०२१	सुधारित अंदाज २०२०-२०२१	अर्थसंकल्पित अंदाज २०२१-२०२२
१	२		३	४	५
१.	१०३, माता व बाल आरोग्य (०२) प्रधानमंत्री सुरक्षित मातृत्व सहयोग कार्यक्रम (०२) (०१) प्रधानमंत्री मातृत्व वंदना योजना जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना (२२११ १४४१)	...	१५००.००	१५००.००	१५००.००
२.	(०७) आयुष्यमान भारत कार्यक्रम (०७) (०१) प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना (राज्य हिस्सा) (२२१० जी ४९४)	...	१५००.००	२४०६.४२	१५००.००
३.	महात्मा ज्योतिबा फुले जन आरोग्य योजना (२२१० जी २८९)	...	५०००.०००	१०९७१.४९	७०००.००
४.	स्वर्गीय बाळासाहेब ठाकरे रस्ते अपघात योजना (राज्य हिस्सा) (२२१० एच ०३३)	...	०.०१	...	...
५.	राष्ट्रीय आयुष अभियान (केंद्र हिस्सा) (२२१० जी ४९४)	...	३२३.३९	३२३.३९	२४८.४४
६.	राष्ट्रीय आयुष मिशन (राज्य हिस्सा) (२२१० एफ ९९९)	...	३००.००	३००.००	१६५.६३
७.	(०१) (४०) कर्करोग, मधुमेह, हृदयरोग, पक्षाघात प्रतिबंध व नियंत्रण यासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (केंद्र हिस्सा) (२२१० एफ ८५४)	...	०.०१	०.०१	०.०१
८.	(०१) (४०) कर्करोग, मधुमेह, हृदयरोग, पक्षाघात प्रतिबंध व नियंत्रण यासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (राज्य हिस्सा) (२२१० एफ ८५४)	...	०.०१	...	०.०१
९.	राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान राज्य आरोग्य संस्थाना सहायक अनुदान योजना (राज्य हिस्सा) (२२१० ई ४५५)	...	१००००.००	१६८१४.८३	१००००.००
१०.	राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (केंद्र हिस्सा) (२२१० एफ ७३८)	...	१३९३१.३४	१६५८३.९९	१५६४१.३३
११.	राष्ट्रीय नागरी आरोग्य अभियान (केंद्र हिस्सा) (२२१० एफ ७४७)	...	१५१६.४२	२१४८.१६	१५६८.७७
१२.	राष्ट्रीय नागरी आरोग्य अभियान (राज्य हिस्सा) (२२१० एफ ८६३)	...	१०१०.९५	१०१०.९५	१०००.००
१३.	(०१) (२३) राष्ट्रीय मानसिक आरोग्य कार्यक्रम (केंद्र हिस्सा) (२२१० एफ ८०९)	...	०.०१	...	...
१४.	(०१) (२४) राष्ट्रीय मानसिक आरोग्य कार्यक्रम (राज्य हिस्सा) (२२१० एफ ९२५)	...	०.०१	...	...
	एकूण	...	**३५०८२.१५**	**५२०५९.२४**	**३८६२४.१९**

(३) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

तक्ता क्र. १

१ एप्रिल २०२३ रोजी अस्तित्वात असलेल्या संस्थांचे जिल्हावार वितरण खालील तक्त्यात दिलेले आहे.

अनु.क्र. १	जिल्ह्याचे नाव २		प्राथमिक आरोग्य केंद्र ३	एकूण प्राथमिक आरोग्य पथके ४	आयुर्वेदिक दवाखाने ५	ॲलोपॅथिक दवाखाने ६	एकूण फिरती आरोग्य पथके ७
१.	ठाणे	...	१५	३	...	...	...
२.	रायगड	...	३	...	...	...	...
३.	नाशिक	...	५२	...	...	...	...
४.	धुळे	...	१४	...	...	...	...
५.	नंदूरबार	...	५६	८	५	...	...
६.	जळगाव	...	२	...	...	...	...
७.	अहमदनगर	...	९	...	...	...	...
८.	गोंदिया	...	१९	...	१०	२	४
९.	पुणे	...	८	...	१	...	...
१०.	नांदेड	...	१४	...	...	...	...
११.	अमरावती	...	११	३	३	...	३
१२.	यवतमाळ	...	१९	१	...	...	१
१३.	नागपूर	...	४	...	...	...	...
१४.	चंद्रपूर	...	८	...	...	१	३
१५.	गडचिरोली	...	४७	३३	४	...	...
१६.	पालघर	...	३६	१८	४	...	३
	एकूण	...	३१७	६६	२७	३	१४

तक्ता क्र. २

आदिवासी भागातील जिल्हावार प्राथमिक आरोग्य पथके ॲलोपॅथिक दवाखान्याविषयी सर्वसाधारण माहिती दर्शविणारा तक्ता.

अ.क्र.	जिल्हा	वर्ष	प्राथमिक आरोग्य केंद्र	प्राथमिक आरोग्य पथके	आयुर्वेदिक दवाखाने	फिरती आरोग्य पथके	ॲलोपॅथिक दवाखाने	जिल्हा परिषद दवाखाने	बाह्यरुग्ण	आंतररुग्ण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१.	ठाणे	२०२१-२०२२	१५	३	...	...	...	२	२३७६३५	६४१७
		२०२२-२०२३	१५	३	...	...	...	...	३३४५५६	८२०७
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१५	३	...	...	...	२	८९१६	१२४
२.	रायगड	२०२१-२०२२	३	...	...	...	...	...	२१६७०	६०७
		२०२२-२०२३	३	...	...	...	...	...	३३१७४	२२६५
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	३	...	...	...	...	...	१५१५१	७०३
३.	नाशिक	२०२१-२०२२	५२	...	...	...	...	...	४५२५४१	३२३९०
		२०२२-२०२३	५२	...	...	...	...	...	६१९१६७	४१७३३
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	५२	...	...	...	...	...	१७५७६४	९९४१
४.	धुळे	२०२१-२०२२	१४	...	...	...	...	...	१०८८७९	१७०८०
		२०२२-२०२३	१४	...	...	...	...	...	१६४४५९	११६९८
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१४	...	...	...	...	...	७०२६२	३९९८
५.	नंदूरबार	२०२१-२०२२	५६	८	५	...	...	...	३२३०३३	२६६३९
		२०२२-२०२३	५६	८	५	...	...	...	५००३५५	३७७९४
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	५६	८	५	...	...	...	१२६२१६	१०८११
६.	जळगाव	२०२१-२०२२	२	...	...	...	...	...	१६१९१	५३९
		२०२२-२०२३	२	...	...	...	...	...	२४५३०	११७१
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	२	...	...	...	...	...	५९४२६	३७६७
७.	अहमदनगर	२०२१-२०२२	९	...	...	...	...	...	७६००५	३२८६
		२०२२-२०२३	९	...	...	...	...	...	११५५४१	३९०२
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	९	...	...	...	...	...	४०९११	२३५६
८.	गोंदिया	२०२१-२०२२	१९	...	१०	४	२	...	१७७३५७	१२८६३
		२०२२-२०२३	१९	...	१०	४	२	...	२३४१८४	१४६४३
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१९	...	१०	४	२	...	८६९२०	४८०२
९.	पुणे	२०२१-२०२२	८	...	१	...	...	...	११०५७९	३६६७
		२०२२-२०२३	८	...	१	...	...	...	१३९४२३	८०६७
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	८	...	१	...	...	...	८१२३२	४४२२
१०.	नांदेड	२०२१-२०२२	१४	...	...	...	...	...	१३९६८५	५७६६
		२०२२-२०२३	१४	...	...	...	...	...	१७३३९८	१४५१३
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१४	...	...	...	...	...	४८१०२	१६०४

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
११.	अमरावती	२०२१-२०२२	११	३	३	३	...	...	९५३९८	५०९३
		२०२२-२०२३	११	३	३	३	...	...	१३२२६८	११५८२
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	११	३	३	३	...	...	७८०६९	४८४५
१२.	यवतमाळ	२०२१-२०२२	१९	१	...	१	...	...	११२३३०	७२४९
		२०२२-२०२३	१९	१	...	१	...	...	१६३९४८	७१४६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१९	१	...	१	...	...	६७८०१	२२४८
१३.	नागपूर	२०२१-२०२२	४	...	...	...	...	...	४७९५६	१९०५
		२०२२-२०२३	४	...	...	...	...	...	५९३००	२७०६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	४	...	...	...	...	...	२०८१९	९११
१४.	चंद्रपूर	२०२१-२०२२	८	...	...	३	१	...	८४३२२	४८००
		२०२२-२०२३	८	...	...	३	१	...	११९५२५	७१३२
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	८	...	...	३	१	...	४१९०६	३६८४
१५.	गडचिरोली	२०२१-२०२२	४७	३३	४	...	...	...	४४६६७८	२६६८८
		२०२२-२०२३	४७	३३	४	...	...	...	५९४९५९	२७६७६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	४७	३३	४	...	...	...	८३३७३	२९९७
१६.	पालघर	२०२१-२०२२	३६	१८	४	३	...	५	४६२२०९	२१८०५
		२०२२-२०२३	३६	१८	४	३	...	५	७४३५४३	३५०००
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	३६	१८	४	३	...	५	५८७५५	१८३८
	एकूण ...	२०२१-२०२२	३१७	६६	२७	१४	३	७	२९१२४६८	१७६७९४
		२०२२-२०२३	३१७	६६	२७	१४	३	५	४१५२३००	२३५३०८
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	३१७	६६	२७	१४	३	७	१०६३६२३	५९०४४

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
११.	अमरावती	२०२१-२०२२	११	३	३	३	…	…	९५३९८	५०९३
		२०२२-२०२३	११	३	३	३	…	…	१३२२६८	११५८२
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	११	३	३	३	…	…	७८०६९	४८४५
१२.	यवतमाळ	२०२१-२०२२	१९	१	…	१	…	…	११२३३०	७२४९
		२०२२-२०२३	१९	१	…	१	…	…	१६३९४८	७१४६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	१९	१	…	१	…	…	६७८०१	२२४८
१३.	नागपूर	२०२१-२०२२	४	…	…	…	…	…	४७९५६	१९०५
		२०२२-२०२३	४	…	…	…	…	…	५९३००	२७०६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	४	…	…	…	…	…	२०८१९	९११
१४.	चंद्रपूर	२०२१-२०२२	८	…	…	३	१	…	८४३२२	४८००
		२०२२-२०२३	८	…	…	३	१	…	११९५२५	७१३२
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	८	…	…	३	१	…	४१९०६	३६८४
१५.	गडचिरोली	२०२१-२०२२	४७	३३	४	…	…	…	४४६६७८	२६६८८
		२०२२-२०२३	४७	३३	४	…	…	…	५९४९५९	२७६७६
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	४७	३३	४	…	…	…	८३३७३	२९९७
१६.	पालघर	२०२१-२०२२	३६	१८	४	३	…	५	४६२२०९	२१८०५
		२०२२-२०२३	३६	१८	४	३	…	५	७४३५४३	३५०००
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	३६	१८	४	३	…	५	५८७५५	१८३८
	एकूण …	२०२१-२०२२	३१७	६६	२७	१४	३	७	२९१२४६८	१७६७९४
		२०२२-२०२३	३१७	६६	२७	१४	३	५	४१५२३००	२३५३०८
		२०२३-२०२४ (ऑगस्ट-२३ पर्यंत)	३१७	६६	२७	१४	३	७	१०६३६२३	५९०४४

तक्ता क्रमांक ३ *(चालू)*

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
९. पुणे		२०२२-२०२३ ...	८५६२४	८९२२४	७७०६२	८०२२१	७८१५१	७०८८८	७०८८७
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	४३६४७	४५५९६	३९२८२	३८५८५	३९४४३	१०१९३	१०१९३
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	४३६४७	४१६९७	३९२८२	३९९७९	३९४४३	६८६९३	६८६९३
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	८७२९३	...	७८५६४	...	७८८८६	...	...
१०. नांदेड		२०२२-२०२३ ...	५४३७३	५४७६७	४८९३६	५०८९७	४९६२८	४०५८०	४०५६५
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	२७८३५	२६४९३	२५०५१	२२९१६	२५१५४	१३७६९	१३७६२
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	२७८३५	२९१७७	२५०५१	२७१८७	२५१५४	३६५३९	३६५२१
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	५५६७०	...	५०१०३	...	५०३०८	...	...
११. अमरावती		२०२२-२०२३ ...	३९२४८	३७११९	३५३२३	३४१४६	३५८२३	२३७७२	२३३७६
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	१९८१७	१८४८४	१७८३६	१६०४१	१७९०९	११९०८	११६८४
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	१९८१७	२११५१	१७८३६	१९६३०	१७९०९	२३९१०	२३४६०
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	३९६३५	...	३५६७१	...	३५८१८	...	...
१२. यवतमाळ		२०२२-२०२३ ...	५०४५७	४८२४०	४५४११	४६३१८	४६०५३	३९०२२	३९०१७
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	२४८६२	२३६५३	२२३७६	२२५९७	२२४६७	१००७३	१००७१
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	२४८६२	२६०७१	२२३७६	२२१५४	२२४६७	३४८६२	३४८५५
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	४९७२४	...	४४७५१	...	४४९३५	...	...
१३. नागपूर		२०२२-२०२३ ...	३९५३४	३८१७५	३५५८१	३५८४३	३६०८४	१५६११	१५६०६
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	२०५०२	२३१३३	१८४५२	१८१२०	१८५२७	९०८९	९०८५
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	२०५०२	१७८७१	१८४५२	१८७८३	१८५२७	२७९६६	२७९५३
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	४१००४	...	३६९०३	...	३७०५५	...	...
१४. गोंदिया		२०२२-२०२३ ...	२०८६७	१९७७१	१८७८०	१८६१३	१९०४६	१६७२९	१६७२३
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	१०७१५	१००१५	९६४३	९४९९	९६८३	५५२०	५५१७
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	१०७१५	११४१४	९६४३	९७८७	९६८३	१३८४५	१३८३८
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	२१४२९	...	१९२८६	...	१९३६५	...	...
१५. चंद्रपूर		२०२२-२०२३ ...	२७७४२	२८२०७	२४९६८	२७४२२	२५३२१	१०९०९	१०८९४
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	१४६८०	१३३४५	१३२१२	१३०३३	१३२६६	८२०८	८२०७
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	१४६८०	१६०१४	१३२१२	१३३९०	१३२६६	१८३२३	१८३२१
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	२९३५९	...	२६४२३	...	२६५३१	...	...
१६. गडचिरोली		२०२२-२०२३ ...	२१४३९	१९४९१	१९२९५	१८७२७	१९५६८	१७०१४	१६५००
	झालेले काम २०२३-२०२४ (सप्टें. २०२३ अखेर) (A)	२०२३-२०२४ ...	९९८८	९५०७	८९९०	९११५	९०२६	७३४३	७२२३
	अंदाजित काम २०२३-२४(ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर) (E)*	२०२३-२०२४ ...	९९८८	१०४७०	८९९०	८८६४	९०२६	१०७१०	१०५३५
	अंदाजित काम	२०२४-२०२५ ...	१९९७७	...	१७९७९	...	१८०५३	...	...

(E)* माहे ऑक्टो. २०२३ ते मार्च २०२४ अखेर होणारे अंदाजित काम, हे वर्ष २०२३-२४ साठी निश्चित करण्यात आलेल्या उद्दिष्टामधून माहे सप्टेंबर २०२३ अखेर झालेले काम वजा करून काढण्यात आलेले आहे.

तक्ता क्रमांक चार

TABLE No. IV

आदिवासी भागातील प्रयोगशाळा, रेडिओलॉजी व भौतिकोपचार सेवांविषयी माहिती दर्शविणारा तक्ता–

Statement showing Districtwise Information of Laboratory Services Rendered in the Institutions in Tribal Area

				प्रयोगशाळेतील तपासणी Laboratory Examination							भौतिकोपचार दिलेल्या
अनु. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्ष Year		लघवी Urine	रक्त Blood	थुंकी Sputum	मल Stools	एकूण Total	एक्स रे X-ray	सोनोग्राफी Sonography	रुग्णांची संख्या
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11
	अमरावती										
1.	Amravati	2022-2023	...	22978	447630	5173	42	475823	4126	4373	552
		2023-2024	...	17081	353323	4973	4	375381	3774	5169	509
	अहमदनगर										
2.	Ahmednager	2022-2023	...	24879	2023482	14539	42	2062942	67997	24589	47816
		2023-2024	...	19097	319787	1310	1	340195	4297	598	...
	चंद्रपूर										
3.	Chandrapur	2022-2023	...	18779	1532803	6232	5	1557819	92948	23983	297
		2023-2024	...	17617	1376690	4358	21	1398676	74503	24250	901
	धुळे										
4.	Dhule	2022-2023	...	20513	274264	6111	1	300889	2543	2240	1322
		2023-2024	...	17645	379519	8595	...	405759	1856	1735	812
	गडचिरोली										
5.	Gadchiroli	2022-2023	...	72530	1218612	29882	54	1321078	56289	77562	10082
		2023-2024	...	54603	936874	20880	31	1012388	37757	64765	4844
	गोंदिया										
6.	Gondia	2022-2023	...	210762	2750976	66533	27040	3055311	38824	28670	4621
		2023-2024	...	189454	4363182	66876	26038	4645550	39634	30322	5233
	जळगाव										
7.	Jalgaon	2022-2023	...	13530	353341	1881	...	368752	488	140	...
		2023-2024	...	9791	277991	1939	...	289721	287	120	158
	नंदुरबार										
8.	Nandurbar	2022-2023	...	133001	1010585	57671	1	1201258	32131	22354	1815
		2023-2024	...	105557	794652	37453	...	937662	21108	6143	1132
	नाशिक										
9.	Nashik	2022-2023	...	262762	1528762	53680	75	1845279	21666	8165	118055
		2023-2024	...	179446	1119439	28207	...	1327092	11866	4660	93719
	नांदेड										
10.	Nanded	2022-2023	...	4819	342071	2688	...	349578	...	2252	431964
		2023-2024	...	2882	267707	2812	...	273401	...	1985	356284
	नागपूर										
11.	Nagpur	2022-2023	...	33606	400423	907	317	435253	573	...	...
		2023-2024	...	27324	335400	1067	243	364034	961	...	...
	पालघर										
12.	Palghar	2022-2023	...	143161	1333434	30083	122	1506800	27580	5262	3779
		2023-2024	...	96545	1103642	20285	50	1220522	15432	3472	894
	पुणे										
13.	Pune	2022-2023	...	42751	700725	5729	150	749355	5653	...	...
		2023-2024	...	278229	491309	3395	114	522647	3622	...	...
	ठाणे										
14.	Thane	2022-2023	...	53017	887434	8661	4	949116	11978	3050	832
		2023-2024	...	39179	679390	7409	...	725978	7376	1566	517
	यवतमाळ										
15.	Yavatmal	2022-2023	...	10573	617016	1232	24	628845	1296	591	26
		2023-2024	...	10133	343223	4519	8	357883	4858	3691	16
	रायगड										
16.	Raigad	2022-2023	...	34191	333052	3304	6	370553	3528	...	...
		2023-2024	...	34491	279109	2454	7	318011	1981	...	...
	एकूण ...	2022-2023	...	1101852	15754610	294306	27883	17178651	367620	203231	621161
		2023-2024	...	850624	13421237	216522	26517	14514900	229312	148476	465019

तक्ता क्रमांक ५

राष्ट्रीय हत्तीरोग नियंत्रण योजना, महाराष्ट्र राज्य

आदिवासी विभागातील कार्य २०२०-२१, २०२१-२२, २०२२-२३ व २०२३-२४ (सप्टेंबर अखेर)

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	आदिवासी विभागाची लोकसंख्या	वर्ष	तपासण्यात आलेल्या व्यक्ती	हत्तीरोग संबंधी पाहणी केलेल्या लोकसंख्येची टक्केवारी	दूषित व बाह्य लक्षणेयुक्त रुग्ण	उपचारीत रुग्ण	रात्र चिकित्सालयात उपचार करण्यात आलेले रुग्ण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१.	ठाणे		२०२०-२०२१	१३४७३	११.५२	...	...	...
	(वसई)	११७०००	२०२१-२०२२	१५१५५	१२.९५	२	२	...
			२०२२-२०२३	२१४९०	१८.३७	१	१	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	१०४८४	०८.९६	...	...	...
२.	ठाणे		२०२०-२०२१	५००४	४.२८	२	२	...
	(पालघर)	११७००१	२०२१-२०२२	५६४७	४.८३	...	...	...
			२०२२-२०२३	७३४१	६.२७	६	६	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	३४०३	२.९१	...	...	...
३.	नांदेड		२०२०-२०२१	६२११४	२५.८६	१०३	१०३	११
		६०८०००	२०२१-२०२२	८७९९८	१४.४७	११	११	८
			२०२२-२०२३	९६३५६	१५.८५	३६	३६	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	४३२७८	०७.१२	२	२	९६
४.	अमरावती		२०२०-२०२१	६९५१०	१०.२९	४	४	१
		६५२०००	२०२१-२०२२	११५७२७	१७.७५	१	१	१
			२०२२-२०२३	१०३२८५	१५.८४	२	२	१
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	५१८३३	०७.९५	...	...	...
५.	भंडारा		२०२०-२०२१	३५०१४	५.११	१६	१६	१६
		६८५०००	२०२१-२०२२	३८९५२	५.६९	६०	६०	५
			२०२२-२०२३	१२५५४८	१८.३३	१४	१४	१७
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	३८९८०	५.६९	१	१	४
६.	भंडारा		२०२०-२०२१	६०७५	६.६७	...	...	...
	(पवनी)	९१०००	२०२१-२०२२	५४५३	५.९९	...	...	...
			२०२२-२०२३	७२४४	१८.३३	...	...	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	३६१६	५.६९	...	...	...
७.	चंद्रपूर		२०२०-२०२१	६०८२६	६.६७	१४६	१४६	१०२
	(राजुरा)	१०३५७५५	२०२१-२०२२	२९४७३	५.९९	३	३	...
			२०२२-२०२३	३३७४८	७.९६	४	४	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	१५२१८	३.९७	...	...	...
८.	चंद्रपूर		२०२०-२०२१	२०७९३	७.९०	४	४	...
	(चंद्रपूर)	१०३५७५५	२०२१-२०२२	९२१५६	८.९०	११६	११६	५८
			२०२२-२०२३	११८८२६	११.४७	१०५	१०५	७०
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	६५८५८	६.३६	३८	३८	२६
९.	गडचिरोली		२०२०-२०२१	४६८०४	९.२४	११५	११५	...
	(गडचिरोली)	५०६०४७	२०२१-२०२२	३२५६४	६.४३	१२३	१२३	...
			२०२२-२०२३	४५१०७	८.९१	१५१	१५१	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	२३२३७	४.५९	५१	५१	...
१०.	गडचिरोली		२०२०-२०२१	२०७९३	७.९०	४	४	...
	(धानोरा)	२६३०००	२०२१-२०२२	२७१३१	१०.३०	१७	१७	...
			२०२२-२०२३	३३३१४	१२.६७	२३	२३	...
		(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	१४६०३	५.५५	७	७	...
११.	नागपूर		२०२०-२०२१	७३३८	५.९१	२	२	...
	रा.ह.नि.प.	६३६०००	२०२१-२०२२	९८००८	१५.४१	३	३	३८
	पारशिवनी		२०२२-२०२३	१३१६०८	२०.६९	१	१	२४
	उपपथक	(सप्टेंबर अखेर)	२०२३-२०२४	५००८९	०७.८८	१	१	६
			२०२०-२०२१	३४७७४४	६.०५	३९६	३९६	१३०
	राज्य एकूण...	५७४६५५८	२०२१-२०२२	५४८२६४	९.५४	३३६	३३६	११०
			२०२२-२०२३	७२३८६७	१२.६०	३४३	३४३	११२
			२०२३-२०२४	३२०५९९	५.५८	१००	१००	१३२

तक्ता क्र. ६

राष्ट्रीय हिवताप निर्मूलन योजना, महाराष्ट्र राज्य

राष्ट्रीय हिवताप प्रतिरोध योजनेतील आदिवासी भागातील कार्य-२०२०-२०२१, २०२१-२०२२, २०२२-२०२३ व २०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	आदिवासी लोकसंख्या	गोळा केलेल्या रक्त नमुन्यांची संख्या			तपासलेल्या रक्त नमुन्यांची संख्या			हिवताप रुग्णांचे प्रतिशत प्रमाण	१५ दिवसांचे आत समूळ उपचार केलेल्या हिवताप रुग्णांची संख्या	हिवतापाने झालेले मृत्यु
				प्रत्यक्ष/ अप्रत्यक्ष सर्वेक्षणांतर्गत	संबंधित सामुदायिक व भटके	एकूण	तपासलेले एकूण रक्तनमुने	गोळा केल्यापासून १५ दिवसांत तपासलेले	आढळून आलेले एकूण हिवताप रुग्ण			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१.	रायगड	२०२०-२०२१	१९७६८	१२४५८	५	१२४६३	१२४६३	१२४६३	१	०.००८	१	...
		२०२१-२०२२	५९९३६	१३६६५	...	१३६६५	१३६६५	१३६६५	१	०.००७	१	...
		२०२२-२०२३	५१२०२	१२५४१	...	१२५४१	१२५४१	१२५४१	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	६०६८०	१२३१०	...	१२३१०	१२३१०	१२३१०	...	...	...	...
२.	ठाणे	२०२०-२०२१	५८५२०३	७६५३८	६०	७६५९८	७६५९८	७६५९८	९	०.०१	७	...
		२०२१-२०२२	५९८१०५	८७४७३	४७३३	९२२०६	९२२०६	९२२०६	१३	०.०१४	११	...
		२०२२-२०२३	५८५२०३	१४४१९८	१२२८०	१५६४७८	१५६४७८	१५६४७८	१३	०.००८	१३	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	५८२४१४	७६६१४	६७	७६६८१	७६६८१	७६६८१	८	०.०१	८	...
३.	पालघर	२०२०-२०२१	२०१२१६८	१८२८२६	७४७७	१९०३०३	१९०३०३	१९०३०३	६	०.००३	६	...
		२०२१-२०२२	२०६१५३६	२४८५४७	२००	२४८७४७	२४८७४७	२४८७४७	६	०.००२	६	...
		२०२२-२०२३	२०९७६२६	३११०२८	१६९	३१११९७	३१११९७	३१११९७	१२	०.००४	१२	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	२०९९९७५	१७९३२२	२५५	१७९५७७	१७९५७७	१७९५७७	१२	०.००६	११	...
४.	धुळे	२०२०-२०२१	५१३१०२	७३९६४	३३	७३९९७	७३९९७	७३९९७	४	०.०१	...	...
		२०२१-२०२२	५१५७७३	९१२५१	...	९१२५१	९१२५१	९१२५१	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	५२६५३०	७३३०१	...	७३३०१	७३३०१	७३३०१	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	५३३३७४	४९१४८	...	४९१४८	४९१४८	४९१४८	...	...	...	...
५.	नंदुरबार	२०२०-२०२१	१३९३४२९	१८३२९१	९३	१८३३८४	१८३३८४	१८३३८४	५	...	५	...
		२०२१-२०२२	१४१४३३०	१८३२५५	१००	१८३३५५	१८३३५५	१८३३५५	४	...	४	...
		२०२२-२०२३	१६०१३५८	२५३५६२	९२	२५३६५४	२५३६५४	२५३६५४	२	...	२	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	१६३३३९८	१३२१७१	६०	१३२२३१	१३२२३१	१३२२३१	२	०.००१	२	...
६.	जळगाव	२०२०-२०२१	४९१६९	७६६६	...	७६६६	७६६६	७६६६	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	४९१६९	९५३२	...	९५३२	९५३२	९५३२	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	४९१६९	१०८०५	...	१०८०५	१०८०५	१०८०५	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	४९१६९	४८२६	...	४८२६	४८२६	४८२६	...	...	...	...

तक्ता क्र. ६-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
७.	नाशिक	२०२०-२०२१	१८९४६७७	२७९३९३	...	२७९३९३	२७९३९३	२७९३९३	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	१४७७१३३	२६८७६१	...	२६८७६१	२६८७६१	२६८७६१	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	१४७७३३३	३५६४८०	...	३५६४८०	३५६४८०	३५६४८०	१	०.०००२	१	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	२३४३५१५	१९०२९२	...	१९०२९२	१९०२९२	१९०२९२	२	०.००१५	२	...
८.	अहमदनगर	२०२०-२०२१	४४५१६१	५२४९१	...	५२४९१	५२४९१	५२४९१	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	४४७९९०	५२७३२	...	५२७३२	५२७३२	५२७३२	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	४८४५२३	७२६४९	...	७२६४९	७२६४९	७२६४९	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	३११९७५	३९७५९	...	३९७५९	३९७५९	३९७५९	...	...	...	...
९.	पुणे	२०२०-२०२१	२४८४१७	३३८८१	...	३३८८१	३३८८१	३३८८१	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	२५१५०८	३३८०८	...	३३८०८	३३८०८	३३८०८	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	१३३९१८	३६८१४	...	३६८१४	३६८१४	३६८१४	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	१७३९१८	१८०१७	...	१८०१७	१८०१७	१८०१७	...	...	...	...
१०.	नांदेड	२०२०-२०२१	३०८९८८	२४४२३	...	२४४२३	२४४२३	२४४२३	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	३१२६०९	४०३६५	...	४०३६५	४०३६५	४०३६५	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	३५१४९८	६१२३६	...	६१२३६	६१२३६	६१२३६	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	३३३७१३	३०२०४	...	३०२०४	३०२०४	३०२०४	...	...	...	...
११.	अमरावती	२०२०-२०२१	२९६७४५	४५७७७	११	४५७८८	४५७८८	४५७८८	१	०.००२	१	...
		२०२१-२०२२	२९६७३४	५३०९६	१	५३०९७	५३०९७	५३०९७	३	०.००५	३	...
		२०२२-२०२३	२९६१४५	५३५५७	२	५३५५९	५३५५९	५३५५९	१	०.००१	१	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	३१७५००	२७११२	३	२७११५	२७११५	२७११५	१	०.००३	१	...
१२.	यवतमाळ	२०२०-२०२१	५५४७३१	६८००१	२३०	६८००१	६७०३४	६७०३४	१	०.००१	१	...
		२०२१-२०२२	५५८०५९	८०१९३	३८	८०२३१	८४००४	८०२३१	...	...	...	...
		२०२२-२०२३	५६६८३७	११४४२६	५४	११४४८०	११४४८०	११४४८०	२	०.००१	२	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	५९७७९१	६१४३४	...	६१४३४	६१४३४	६१४३४	...	...	...	...
१३.	भंडारा	२०२०-२०२१	६४६४१	१९१७२	९	१९१८१	१९१८१	१९१८१	...	...	...	...
		२०२१-२०२२	६३५५३	१६१७४	२७	१६२०१	१६२०१	१६२०१	२	०.०१	२	...
		२०२२-२०२३	६३०५०	२००७८	१	२००७९	२००७९	२००७९	...	...	...	...
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	६४१८०	१०३३४	१९	१०३५३	१०३५३	१०३५३	१	०.००९	१	...

तक्ता क्र. ६-(चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१४.	गोंदिया	२०२०-२०२१	४८३३२४	१३९९०१	१६६२३	१५६५२४	१५६५२४	१०१७४१	३२०	०.२०	३२०	२
		२०२१-२०२२	४८४६९८	१८७२३८	२७८६६	२१५१०४	२१५१०४	१४९२१८	५०४	०.२३४३०५	४९७	१
		२०२२-२०२३	७२००४७	२८२५०६	८६२०	२९११२६	२९११२६	२९११२६	३१३	०.१०७५१४	३१०	३
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	७२८५९२	१५१०८५	५७२५	१५६८१०	११९३९४	११९३८४	१४४	०.१२०६०९	१४३	१
१५.	चंद्रपूर	२०२०-२०२१	६०४९५७	१६७६२२	१२६९६	१८०३१८	१८०३१८	१८०३१८	१७५	०.१०	१७३	२
		२०२१-२०२२	६०४९५७	१५३३८२	३१४९	१५६५३१	१५६५३१	१५६५३१	१०६	०.०७	१०२	४
		२०२२-२०२३	६०४९५७	१८७४१५	२१०९	१८९५२४	१८९५२४	१८९५२४	५६	०.०३	५५	१
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	६०४९५७	१००२८८	२३८६	१०२६७४	१०२६७४	१०२६७४	३१	०.०३	२८	३
१६.	गडचिरोली	२०२०-२०२१	१०३०५१३	८२९६०५	२१०१०७	१०३९७१२	१०३९७१२	१०३९७१२	६४९१	०.६२	६४६८	८
		२०२१-२०२२	१०३०५१३	६५३१४५	१५२६९६	८०५८४१	८०५८४१	८०५८४१	१३०६४	०.६२	१२९९६	९
		२०२२-२०२३	१०३२६२४	९३१०९२	२०४६३६	११३५७२८	११३५७२८	११३५७२८	८१९६	०.७२	८११५	१०
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	१०३२६२४	४७९१८१	२६१२४	५०५३०५	५०५३०५	५०५३०५	३६५६	०.७२	३४९४	५
१७.	नागपूर	२०२०-२०२१	११६६०२	२३४१९	७१७	२४१३६	२४१३६	२४१३६	१	…	१	…
		२०२१-२०२२	११६८७४	२५२०९	१७९	२५३८८	२५३८८	२५३८८	४	०.०१५	४	…
		२०२२-२०२३	१२३२५५	३०८७५	३२२	३११९७	३११९७	३११९७	…	…	…	…
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	१२३२५५	१७८३१	२८२	१८११३	१७४५७	१७४५७	१	०.०१	१	…
महाराष्ट्र राज्य एकूण	…	२०२०-२०२१	१०६२१५९५	२२२०४२८	२४८०६१	२४६८२५९	२४६७२९२	२४१२५०९	७०१४	०.१३	६९८३	१२
		२०२१-२०२२	१०३४३४७७	२१९७८२६	१८८९८९	२३८६८१५	२३९०५८८	२३२०९२९	१३७०७	०.२८	१३६२६	१४
		२०२२-२०२३	१०७७३२७५	२९५२५६३	२२८२८५	३१८०८४८	३१८०८४८	३१८०८४८	८५९६	०.२९	८५११	१४
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर अखेर)	११५९१०३०	१५७९९२८	३४९२१	१६१४८४९	१५७६७७७	१५७६७६७	३८५८	०.३०	३६९१	९

तक्ता क्रमांक ७

कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२०२५

पटकी व अतिसार नियंत्रण कार्यक्रमाखाली आदिवासी भागातील कार्य

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	पटकी झालेले रुग्ण								अतिसार झालेले रुग्ण							
		सन २०२०		सन २०२१		सन २०२२		सन २०२३ (ऑक्टो. २३)		सन २०२०		सन २०२१		सन २०२२		सन २०२३ (ऑक्टो. २३)	
		लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू	लागण	मृत्यू
१.	ठाणे	...	...	...	...	४	१	...	...	४६२३	...	३१५६	...	३१०७	...	२१५८	...
२.	पालघर	...	...	...	...	...	...	...	...	२९७०	...	२८६५	...	८६७	...	४३८	...
३.	रायगड	...	...	...	...	...	...	...	...	६१५	...	४६१	...	१६८	...	११०	...
४.	जळगाव	...	...	...	...	...	...	...	...	२०९७२	...	१०७८८	...	४७३६	...	२७२०	...
५.	धुळे	३	...	...	...	...	...	...	...	१०४०४	...	४९९०	...	५६०	...	९०५	...
६.	नंदूरबार	४	१	४	...	...	...	...	...	२५७९	...	९९४३	...	४७४४	...	७४०४	...
७.	नाशिक	२८९	...	...	...	१२७	३	...	...	१८२३२	...	११९८७	...	८९	...	...	...
८.	अहमदनगर	...	...	...	...	...	...	...	...	७९९६	...	७३३७	...	४८६२	...	२३११	...
९.	पुणे	...	...	...	...	...	...	...	...	२९१८७	...	१३३८९	...	७५७	...	६७२	...
१०.	नांदेड	...	...	...	...	...	...	...	...	५७२६	...	२०३६	...	२५८९	...	२०२६	...
११.	यवतमाळ	...	...	...	...	१४५	२	...	...	१६१८२	...	३८६	...	२५७९	...	३७९३	...
१२.	अमरावती	...	...	...	...	२२४	३	...	...	८०१०	...	३१२७	...	९१६२	...	१६५४८	...
१३.	नागपूर	४	...	...	...	...	...	१	...	...	...	१०	...	१४३	...	१५६	...
१४.	चंद्रपूर	...	...	...	...	२९९	७	...	...	५६७८	...	२८८२	...	३८७५	...	३१६	...
१५.	गडचिरोली	...	...	...	...	...	...	...	...	८९४०	...	४८२२	...	२९२५	...	१८७०	...
१६.	भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	२६७४	...	११४२	...	१५४४	...	१७३६	...
१७.	गोंदिया	...	...	...	...	...	...	...	...	३१३८	...	१४१६	...	११९१	...	४९२	...
	एकूण	३००	१	४	...	७९९	१६	१	...	१४७९२६	...	८०७३७	...	४३८९८	...	४३६५५	...

तक्ता क्र. ८

राष्ट्रीय कुष्ठरोग निर्मूलन कार्यक्रम

नवीन सुलभ माहिती पद्धतीवर आधारीत निर्देशकानुसार माहिती

अ. क्र.	जिल्हा	वर्ष	आदिवासी लोकसंख्या	एकूण शिल्लक कुष्ठरुग्ण	कुष्ठरुग्णांचे दर दहा हजार लोकसंख्येमागे प्रमाण	नवीन शोधलेले कुष्ठरुग्ण	नवीन कुष्ठरुग्णांचे दर एक लक्ष लोक-संख्येमागे प्रमाण	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांपैकी: मुलांचे शेकडा प्रमाण	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांपैकी: दृश्य स्वरुपात विकृती असलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांपैकी: सांसर्गिक रुग्णांचे शेकडा प्रमाण	नवीन शोधलेल्या कुष्ठरुग्णांपैकी: स्त्रियांचे शेकडा प्रमाण	एकूण बरे झालेले कुष्ठरुग्ण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१.	अमरावती	२०२१-२०२२	२८९४६९	५२	१.८०	५९	२०.३८	५.०८	...	६१.०२	४२.३७	४२
		२०२२-२०२३	३०१४७८	५१	१.६९	७६	२६.२०	३.९५	...	५०.००	४६.०५	४८
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	३३२४८७	४२	१.२६	३०	१९.८५	...	...	६६.६७	३६.६७	१४
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	३३६४५२	४५	१.३४	६२	१८.४३	१.६१	...	५१.६१	४३.५५	४२
२.	अहमदनगर	२०२१-२०२२	३२७५०२	२४	०.७३	२६	७.९४	७.६९	...	३०.७७	५७.६९	४२
		२०२२-२०२३	३२५७०२	२८	०.८६	६४	१९.६५	४०.६३	...	४०.६३	४६.८८	३०
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	३३८७३०	२९	०.८६	२९	१०.३३	२०.६९	...	३७.९३	५५.१७	६
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	३४२२२६	२८	०.८२	५९	१७.२४	२७.१२	...	४०.६८	४२.३७	२७
३.	चंद्रपूर	२०२१-२०२२	३३३३८९	९०	२.७०	११२	३३.५९	४.४६	...	५८.०४	४५.५४	११९
		२०२२-२०२३	३३४४०४	९३	२.७२	१४८	४३.३२	८.११	...	४७.३०	४८.६५	१३९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	३३८६०४	८६	२.५२	६२	३४.२४	३.२३	...	६४.५२	५०.००	६४
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	३४२२७१	९२	२.६९	११४	३३.३१	७.०२	...	५७.८९	५७.०२	१२४
४.	धुळे	२०२१-२०२२	५७७१६८	११८	२.०४	१३०	२२.५२	९.२३	०.७०	८०.००	४७.६९	११५
		२०२२-२०२३	५७९६२८	१७०	२.९३	१६९	२९.१६	१०.०६	०.५९	७६.३३	४९.७०	१८५
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	५८४०७१	१४८	२.५३	८८	२२.०९	११.३६	...	७३.८६	५६.८२	८८
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	५८४०७१	१६५	२.८२	१५५	२६.५४	३.२३	...	४६.४५	४२.५८	१७२
५.	गडचिरोली	२०२१-२०२२	१२४२६३५	६१५	४.९५	८६६	६९.६९	८.८९	०.४६	४३.३०	४९.००	९०४
		२०२२-२०२३	१२४४६७९	७३८	५.९३	१०३२	८२.९१	६.१०	०.३९	४३.७०	४४.७७	८२७
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१२४८३१४	६८६	५.५०	४८३	७६.५८	६.६३	०.६२	४६.१७	४६.३८	५०८
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१२४८३१४	७०३	५.६३	९७०	७७.७०	५.२६	०.२१	४७.४२	४५.३६	८४०
६.	गोंदिया	२०२१-२०२२	३६५६४९	४०९	११.१९	४२७	११६.७८	४.५१	...	६९.७८	४५.६६	४०५
		२०२२-२०२३	३६७८८१	३८०	१०.३३	५६२	१५२.७७	२.४९	०.१८	५८.९०	४१.८१	५६८
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	३७३३६२	३७०	९.९१	२६८	१४२.७६	२.२४	...	५१.८७	४४.०३	२७५
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	३७३३६२	३४०	९.११	४९८	१३३.३८	०.८०	...	६२.२५	४२.१७	३२९
७.	जळगाव	२०२१-२०२२	१४८५४०	११	०.७४	१७	११.४४	...	...	७०.००	३०.००	८
		२०२२-२०२३	१५३७९८	२७	१.७६	२६	१६.९१	७.६९	...	९६.१५	५३.८५	१९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१५३७९८	३५	२.२५	२३	२१.८९	४.३५	...	८६.९८	२६.०९	१५
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१५५७४०	३२	२.०५	३०	१६.६९	६.६७	...	६६.६७	५६.६७	२१

तक्ता क्र. ८ (चालू)

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
८.	नागपूर	२०२१-२०२२	१२२७८९	२०	१.६३	३२	२६.०६	३.१२	...	४०.६२	५९.३७	१४
		२०२२-२०२३	१२७४३८	६२	४.८७	९६	७५.३३	३.१३	...	४५.८३	४१.६७	८९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१३१४६१	५२	३.९६	४३	६१.६२	...	...	५५.८१	३४.८८	५३
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१३२७६५	६३	४.७५	८५	६४.०२	५.८८	...	४७.०६	४१.१८	८३
९.	नांदेड	२०२१-२०२२	४३१४६६	४५	१.०४	५३	१२.२८	३.०८	...	४५.०३	४९.०१	३१
		२०२२-२०२३	४३७८९५	३४	०.७८	८१	१८.५०	३.७०	...	३५.८०	४८.१५	८४
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	४३९७३५	५५	१.२५	४६	१५.४६	४.३५	...	४१.३०	५८.७०	२५
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	४४१२८४	५०	१.१३	४५	१३.६०	४.४४	...	५५.५६	४८.८९	६०
१०.	नंदूरबार	२०२१-२०२२	१९०८५७४	४११	२.१५	४८५	२५.४१	५.८०	३.७०	६१.८०	४७.६०	४१८
		२०२२-२०२३	१९२४३४६	४३४	२.२६	६३४	३२.९५	६.७८	२.३७	५९.३१	४९.२१	६०६
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१९५२५९८	४६०	२.३६	३७७	३१.२४	३.९८	१.८६	६१.२७	५०.६६	३४१
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१९५२५९८	३८८	१.९९	६७०	३४.३१	१.४९	०.३०	४९.२५	५०.००	५७५
११.	नाशिक	२०२१-२०२२	२०६४२१६	४५२	२.१९	४८९	२३.६९	११.८६	०.४०	५४.४०	४६.२२	४२५
		२०२२-२०२३	२०९३११५	४४५	२.१३	६०१	२८.७१	८.४९	०.६७	६४.३९	४९.४२	५७१
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	२१२०३२५	३९९	१.८८	२४५	२३.९१	११.०२	...	६४.४९	५१.८४	२१२
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	२२६४६६४	३५८	१.५८	६२८	२७.७३	४.३०	०.३२	४६.१८	४६.५०	४९७
१२.	पुणे	२०२१-२०२२	३९६८३१	६७	१.६९	७८	१९.६६	१७.३७	...	८१.४९	३९.३३	६३
		२०२२-२०२३	४००७९९	७१	१.७७	७२	१७.९६	९.७२	...	९१.६७	३६.११	५९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	४०४८०६	३६	०.८९	१६	८.४०	६.२५	...	८१.२५	३७.५०	११
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	४०८८५४	७०	१.७१	६४	१५.६५	१०.९४	...	८४.३८	३४.३८	४८
१३.	रायगड	२०२१-२०२२	३५०९८४	१३२	३.७६	१४४	४१.०३	२२.९१	४.८६	२८.४७	३३.३३	९०
		२०२२-२०२३	८३९५५	३०	३.५७	१२८	१५२.४६	२८.१३	६.२५	६१.७२	४८.४४	९७
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	८५०४३	६१	७.१७	५३	१०१.१३	१६.९८	७.५५	३५.८५	४१.५१	१०२
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	८६०४३	४५	५.२३	९८	११३.९०	२०.४१	...	५६.१२	४८.९८	९०
१४.	ठाणे	२०२१-२०२२	८४३४७६	४१५	४.९२	६१२	७२.५६	२५.८२	...	३४.००	४७.००	३३९
		२०२२-२०२३	८७२८६४	५२३	५.९९	७७२	८८.४४	१७.४९	...	४६.५०	४४.९५	५७३
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	८८६७४२	४२७	४.८२	२६६	१०७.९२	२२.५६	...	४८.१२	४२.४८	३८०
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	९०४४७६	५६०	६.१९	८०२	८८.६७	६.८६	...	२५.०६	१६.२१	३९०
१५.	पालघर	२०२१-२०२२	१७७३६५०	९३३	५.२६	१२०६	६८.००	१३.६८	...	४२.१२	५१.६६	१००१
		२०२२-२०२३	१७९८४८१	९२५	५.१४	१५०५	८३.६८	१३.५५	०.२०	३८.७४	५०.८३	१५१५
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१८२३६६०	७९७	४.३७	६०७	६३.४४	१७.१३	०.१६	४०.८६	५१.४०	७४८
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१८४९१९२	८००	४.३३	१५००	८१.१२	७.३३	...	२७.६७	५०.००	१२००
१६.	यवतमाळ	२०२१-२०२२	८२७४५५	१७५	२.११	१९९	२४.०५	२.०१	...	५८.७९	४२.७१	११७
		२०२२-२०२३	८८४०७६	१७३	१.९६	२४६	२७.८३	२.४४	...	५८.५४	४५.९३	२२९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	८८६१८७	१४१	१.५९	८८	२१.६७	२.२७	...	५१.१४	५४.५५	११५
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	९०३१८७	२००	२.२१	२५०	२४.९१	२.००	...	४६.००	५०.००	२२०
	एकूण ...	२०२१-२०२२	१२००३७९३	३९६९	३.३१	४९३५	४१.११	९.१४	०.६३	४९.४१	४५.८९	४१३३
		२०२२-२०२३	११९३७८०७	४१८४	३.५०	६२१२	५२.०६	१०.०६	०.५८	५०.५०	४७.२२	५६३९
		२०२३-२०२४ (सप्टेंबर २३)	१२१०४५२७	३८२४	३.१६	२७२४	४५.९५	१०.१७	०.५५	५१.५१	४८.३५	२९५७
		२०२४-२०२५ (अंदाजित)	१२३२५४९९	३९३९	३.२०	६०३०	४८.८१	५.४४	०.१०	४१.६१	४३.२७	४७१८

तक्ता क्रमांक ९

आदिवासी विभागातील फिरती कार्यशाळेचे कार्य दर्शविणारा तक्ता

अनु. क्रमांक	ठिकाण	वर्ष	वाहनांची संख्या	महिना	किती कि.मी. धावली	किती गाड्यांची तपासणी व सर्व्हिसींग केलेले		किती किरकोळ दुरुस्त्या केल्या		किती मुख्य व किरकोळ दुरुस्त्या करून बदल केले		यांत्रिकी दुरुस्त्या किती केल्या		किती किरकोळ बॉडीच्या दुरुस्त्या केल्या		किती टचअप करून पेन्ट केल्या	
						एकूण संख्या	एकूण खर्च	एकूण संख्या	एकूण खर्च	एकूण संख्या	एकूण खर्च	एकूण संख्या	एकूण खर्च	एकूण संख्या	एकूण खर्च	एकूण संख्या	एकूण खर्च
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
१.	ठाणे	2021-2022	22	12	528000	104	25882	33	24750	11	26400	147	77032	11	15840	11	26400
		2022-2023	31	12	744000	146	36471	47	34875	15	37200	207	108546	15	22320	15	37200
	(Upto Dec.)	2023-2024	31	9	558000	56	83700	28	111600	11	89280	95	284580	7	34875	7	55800
	(Estimated)	2024-2025	31	12	744000	74	111600	37	148800	15	119040	126	379440	9	46500	9	74400
२.	रायगड	2021-2022	5	12	120000	24	5882	8	5625	2	6000	33	17507	2	3600	2	6000
		2022-2023	7	12	168000	33	8235	11	7875	3	8400	47	24510	3	5040	3	8400
	(Upto Dec.)	2023-2024	10	9	180000	18	27000	9	36000	4	28800	31	91800	2	11250	2	18000
	(Estimated)	2024-2025	8	12	192000	19	28800	10	38400	4	30720	33	97920	2	12000	2	19200
३.	नाशिक	2021-2022	118	12	2832000	555	138824	177	132750	57	141600	789	413174	57	84960	57	141600
		2022-2023	128	12	3072000	602	150588	192	144000	61	153600	856	448188	61	92160	61	153600
	(Upto Dec.)	2023-2024	121	9	2178000	218	326700	109	435600	44	348480	370	1110780	27	136125	27	217800
	(Estimated)	2024-2025	119	12	2856000	286	428400	143	571200	57	456960	486	1456560	36	178500	36	285600
४.	धुळे	2021-2022	19	12	456000	89	22353	29	21375	9	22800	127	66528	9	13680	9	22800
		2022-2023	30	12	720000	141	35294	45	33750	14	36000	201	105044	14	21600	14	36000
	(Upto Dec.)	2023-2024	26	9	468000	47	70200	23	93600	9	74880	80	238680	6	29250	6	46800
	(Estimated)	2024-2025	16	12	384000	18	57600	19	76800	8	61440	65	195840	5	24000	5	38400
५.	नंदुरबार	2021-2022	144	12	3456000	678	169412	216	162000	69	172800	963	504212	69	103680	69	172800
		2022-2023	164	12	3936000	772	192941	246	184500	79	196800	1096	574241	79	118080	79	196800
	(Upto Dec.)	2023-2024	178	9	3204000	320	480600	160	640800	64	512640	545	1634040	40	200250	40	320400
	(Estimated)	2024-2025	131	12	3144000	314	471600	157	628800	63	503040	534	1603440	39	196500	39	314400
६.	जळगाव	2021-2022	13	12	312000	61	15294	20	14625	6	15600	87	45519	6	9360	6	15600
		2022-2023	16	12	384000	75	18824	24	18000	8	19200	107	56024	8	11520	8	19200
	(Upto Dec.)	2023-2024	13	9	234000	23	35100	12	46800	5	37440	40	119340	3	14625	3	23400
	(Estimated)	2024-2025	13	12	312000	31	46800	16	62400	6	49920	53	159120	4	19500	4	31200
७.	अहमदनगर	2021-2022	17	12	408000	80	20000	26	19125	8	20400	114	59525	8	12240	8	20400
		2022-2023	27	12	648000	127	31765	41	30375	13	32400	181	94540	13	19440	13	32400
	(Upto Dec.)	2023-2024	29	9	522000	52	78300	26	104400	10	83520	89	266220	7	32625	7	52200
	(Estimated)	2024-2025	28	12	672000	67	100800	34	134400	13	107520	114	342720	8	42000	8	67200
८.	पुणे	2021-2022	16	12	384000	75	18824	24	18000	8	19200	107	56024	8	11520	8	19200
		2022-2023	18	12	432000	85	21176	27	20250	9	21600	120	63026	9	12960	9	21600
	(Upto Dec.)	2023-2024	10	9	180000	18	27000	9	36000	4	28800	31	91800	2	11250	2	18000
	(Estimated)	2024-2025	25	12	600000	60	90000	30	120000	12	96000	102	306000	8	37500	8	60000

तक्ता क्रमांक ९ (चालू)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
९.	नांदेड	2021-2022	28	12	672000	132	32941	42	31500	13	33600	187	98041	13	20160	13	33600
		2022-2023	48	12	1152000	226	56471	72	54000	23	57600	321	168071	23	34560	23	57600
	(Upto Dec.)	2023-2024	45	9	810000	81	121500	41	162000	16	129600	138	413100	10	50625	10	81000
	(Estimated)	2023-2024	45	12	1080000	108	162000	54	216000	22	172800	184	550800	14	67500	14	108000
१०.	अमरावती	2021-2022	51	12	1224000	240	60000	77	57375	24	61200	341	178575	24	36720	24	61200
		2022-2023	68	12	1632000	320	80000	102	76500	33	81600	455	238100	33	48960	33	81600
	(Upto Dec.)	2023-2024	68	9	1224000	122	183600	61	244800	24	195840	208	624240	15	76500	15	122400
	(Estimated)	2023-2024	70	12	1680000	168	252000	84	336000	34	268800	286	856800	21	105000	21	168000
११.	यवतमाळ	2021-2022	31	12	744000	146	36471	47	34875	15	37200	207	108546	15	22320	15	37200
		2022-2023	64	12	1536000	301	75294	96	72000	31	76800	428	224094	31	46080	31	76800
	(Upto Dec.)	2023-2024	60	9	1080000	108	162000	54	216000	22	172800	184	550800	14	67500	14	108000
	(Estimated)	2023-2024	56	12	1344000	134	201600	67	268800	27	215040	228	685440	17	84000	17	134400
१२.	गोंदिया	2021-2022	120	12	2880000	565	141176	180	135000	58	144000	802	420176	58	86400	58	144000
		2022-2023	135	12	3240000	635	158824	203	151875	65	162000	903	472699	65	97200	65	162000
	(Upto Dec.)	2023-2024	175	9	3150000	315	472500	158	630000	63	504000	536	1606500	39	196875	39	315000
	(Estimated)	2023-2024	175	12	4200000	420	630000	210	840000	84	672000	714	2142000	53	262500	53	420000
१३.	चंद्रपूर	2021-2022	14	12	336000	66	16471	21	15750	7	16800	94	49021	7	10080	7	16800
		2022-2023	20	12	480000	94	23529	30	22500	10	24000	134	70029	10	14400	10	24000
	(Upto Dec.)	2023-2024	21	9	378000	38	56700	19	75600	8	60480	64	192780	5	23625	5	37800
	(Estimated)	2023-2024	23	12	552000	55	82800	28	110400	11	88320	94	281520	7	34500	7	55200
१४.	गडचिरोली	2021-2022	177	12	4248000	833	208235	266	199125	85	212400	1183	619760	85	127440	85	212400
		2022-2023	208	12	4992000	979	244706	312	324000	100	249600	1391	728306	100	149760	100	249600
	(Upto Dec.)	2023-2024	209	9	3762000	376	564300	188	752400	75	601920	640	1918620	47	235125	47	376200
	(Estimated)	2023-2024	209	12	5016000	502	752400	251	1003200	100	802560	853	2558160	63	313500	63	501600
१५.	नागपूर	2021-2022	10	12	240000	47	11765	15	11250	5	12000	67	35015	5	7200	5	12000
		2022-2023	12	12	288000	56	14118	18	13500	6	14400	80	42018	6	8640	6	14400
	(Upto Dec.)	2023-2024	36	9	648000	65	97200	32	129600	13	103680	110	330480	8	40500	8	64800
	(Estimated)	2023-2024	36	12	864000	86	129600	43	172800	17	138240	147	440640	11	54000	11	86400
१६.	पालघर	2021-2022	86	12	2064000	405	101176	129	96750	41	103200	575	301126	41	61920	41	103200
		2022-2023	131	12	3144000	616	154118	197	147375	63	157200	876	458693	63	94320	63	157200
	(Upto Dec.)	2023-2024	120	9	2160000	216	324000	108	432000	43	345600	367	1101600	27	135000	27	216000
	(Estimated)	2023-2024	137	12	3288000	329	493200	164	657600	66	526080	559	1676880	41	205500	41	328800
	एकूण ...	2021-2022	871	12	20904000	4099	1024706	1307	979875	418	1045200	5823	3049781	418	627120	418	1045200
		2022-2023	1107	12	26568000	5209	1302353	1661	1245375	531	1328400	7401	3876128	531	797040	531	1328400
	(Upto Dec.)	2023-2024	1152	9	20736000	2074	3110400	1037	4147200	415	3317760	3525	10575360	259	1296000	259	2073600
	(Estimated)	2023-2024	1122	12	26928000	2693	4039200	1349	5385600	539	4308480	4578	13733280	337	1683000	337	2692800

तक्ता क्रमांक १०

TABLE No. X

आदिवासी विभागातील रस्त्यावर धावू न शकणाऱ्या गाड्यांची स्थिती दर्शविणारा तक्ता

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्ष Year	आदिवासी विभागातील एकूण गाड्यांची संख्या Total No. of Vehicles in Tribal Areas	धावू न शकणाऱ्या गाड्यांची आकडेवारी No. of Off Road Vehicles					धावू न शकणाऱ्या Off Road	धावू शकणाऱ्या On Road
				० ते १५ दिवस 0 to 15 days	१६ ते ३० दिवस 16 to 30 days	३० दिवसांपेक्षा जास्त More than 30 days	रुग्णवाहिका Ambulance	अपघात झालेल्या गाड्यांची संख्या No. of Vehicles met with accident		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१.	ठाणे	2021-2022	22	...	...	...	1	...	1	21
	Thane	2022-2023	31	...	...	...	2	...	2	29
		2023-2024 (Upto Dec.)	31	...	1	...	...	...	1	30
		2024-2025 (Estimated)	31	...	...	...	...	...	...	31
२.	रायगड	2021-2022	5	...	...	...	1	...	1	4
	Raigad	2022-2023	7	...	...	...	2	...	2	5
		2023-2024 (Upto Dec.)	10	...	...	3	...	...	3	7
		2024-2025 (Estimated)	8	...	...	...	3	...	3	5
३.	नाशिक	2021-2022	118	...	...	33	8	...	41	77
	Nashik	2022-2023	128	...	...	33	8	...	41	87
		2023-2024 (Upto Dec.)	121	...	...	34	27	...	61	60
		2024-2025 (Estimated)	119	...	...	4	31	...	35	84
४.	धुळे	2021-2022	19	...	...	3	1	...	4	15
	Dhule	2022-2023	30	...	...	1	9	...	10	20
		2023-2024 (Upto Dec.)	26	...	1	...	...	1	2	24
		2024-2025 (Estimated)	16	...	...	...	1	...	1	15
५.	नंदुरबार	2021-2022	144	...	...	27	5	...	32	112
	Nandurbar	2022-2023	164	...	...	...	21	...	21	143
		2023-2024 (Upto Dec.)	178	...	...	45	5	...	50	128
		2024-2025 (Estimated)	131	...	...	1	5	...	6	125
६.	जळगाव	2021-2022	13	...	...	...	...	...	...	13
	Jalgaon	2022-2023	16	...	...	1	...	...	1	15
		2023-2024 (Upto Dec.)	13	...	...	...	...	...	...	13
		2024-2025 (Estimated)	13	...	...	...	...	...	...	13
७.	अहमदनगर	2021-2022	17	...	...	1	2	...	3	14
	Ahmednagar	2022-2023	27	...	...	1	2	...	3	24
		2023-2024 (Upto Dec.)	29	...	...	...	9	...	9	20
		2024-2025 (Estimated)	28	...	...	...	5	...	5	23
८.	पुणे	2021-2022	16	...	...	...	1	...	1	15
	Pune	2022-2023	18	...	...	...	...	1	1	17
		2023-2024 (Upto Dec.)	10	...	...	...	...	...	...	10
		2024-2025 (Estimated)	25	...	...	2	11	...	13	12
९.	नांदेड	2021-2022	28	...	...	...	...	1	1	27
	Nanded	2022-2023	48	...	...	1	7	1	9	39
		2023-2024 (Upto Dec.)	45	...	...	...	24	...	24	21
		2024-2025 (Estimated)	45	...	...	...	24	...	24	21
१०.	अमरावती	2021-2022	51	...	...	2	5	...	7	44
	Amravati	2022-2023	68	...	...	2	8	...	10	58
		2023-2024 (Upto Dec.)	68	...	...	2	8	...	10	58
		2024-2025 (Estimated)	70	...	...	...	4	...	4	66
११.	यवतमाळ	2021-2022	31	...	...	...	7	...	7	24
	Yavatmal	2022-2023	64	...	...	...	11	...	11	53
		2023-2024 (Upto Dec.)	60	...	...	...	21	...	21	39
		2024-2025 (Estimated)	56	...	...	...	6	...	6	50
१२.	गोंदिया	2021-2022	120	...	...	2	12	1	15	105
	Gondia	2022-2023	135	...	...	31	...	...	31	104
		2023-2024 (Upto Dec.)	175	...	...	...	...	1	1	174
		2024-2025 (Estimated)	175	...	...	19	61	1	81	94

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१३.	चंद्रपुर Chandrapur	2021-2022	14	...	...	1	3	...	4	10
		2022-2023	20	...	...	1	...	...	1	19
		2023-2024 (Upto Dec.)	21	...	...	...	...	...	...	21
		2024-2025 (Estimated)	23	...	...	...	4	...	4	19
१४.	गडचिरोली Gadchiroli	2021-2022	177	2	...	...	40	5	47	130
		2022-2023	208	...	...	23	...	3	26	182
		2023-2024 (Upto Dec.)	209	...	...	3	2	4	9	200
		2024-2025 (Estimated)	209	...	...	7	56	2	65	144
१५.	नागपूर Nagpur	2021-2022	10	...	...	1	2	1	4	6
		2022-2023	12	...	...	...	2	...	2	10
		2023-2024 (Upto Dec.)	36	...	...	...	...	...	...	36
		2024-2025 (Estimated)	36	...	...	1	8	...	9	27
१६.	पालघर Palghar	2021-2022	86	...	...	...	16	2	18	68
		2022-2023	131	...	...	...	23	1	24	107
		2023-2024 (Upto Dec.)	120	...	...	9	1	1	11	109
		2024-2025 (Estimated)	137	...	...	6	37	1	44	93
	एकूण ... Total ...	2021-2022	871	2	...	70	104	10	186	685
		2022-2023	1107	...	...	94	95	6	195	912
		2023-2024 (Upto Dec.)	1152	...	2	96	97	7	202	950
		2024-2025 (Estimated)	1122	...	...	40	256	4	300	822

तक्ता क्र.

TABLE

आदिवासी विभागातील

Information of Vehicles

अनु.क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	वर्ष Years	वाहनांची संख्या No. of Vehicles	किती केंद्रासाठी वाहने मिळाली No. of centres to which Vehicles are allotted	गाड्यांची स्थिती Conditions of Vehicles: धावू न शकणाऱ्या Off Road	गाड्यांची स्थिती Conditions of Vehicles: धावू शकणाऱ्या On Road	वर्षात किती कि. मी. धावली Kilometres Covered during the Year
1	2	3	4	5	6	7	8
१.	ठाणे Thane	2021-2022	22	...	1	21	504000
		2022-2023	31	9	2	29	696000
		2023-2024 (Upto Dec.)	31	...	1	30	540000
		2024-2025 (Estimated)	31	...	...	31	744000
२.	रायगड Raigad	2021-2022	5	...	1	4	96000
		2022-2023	7	2	2	5	120000
		2023-2024 (Upto Dec.)	10	3	3	7	126000
		2024-2025 (Estimated)	8	...	3	5	120000
३.	नाशिक Nashik	2021-2022	118	...	41	77	1848000
		2022-2023	128	10	41	87	2088000
		2023-2024 (Upto Dec.)	121	...	61	60	1080000
		2024-2025 (Estimated)	119	37	35	84	2016000
४.	धुळे Dhule	2021-2022	19	...	4	15	360000
		2022-2023	30	11	10	20	480000
		2023-2024 (Upto Dec.)	26	...	2	24	432000
		2024-2025 (Estimated)	16	14	1	15	360000
५.	नंदुरबार Nandurbar	2021-2022	144	1	32	112	2688000
		2022-2023	164	20	21	143	3432000
		2023-2024 (Upto Dec.)	178	14	50	128	2304000
		2024-2025 (Estimated)	131	...	6	125	3000000
६.	जळगाव Jalgaon	2021-2022	13	...	...	13	312000
		2022-2023	16	3	1	15	360000
		2023-2024 (Upto Dec.)	13	...	...	13	234000
		2024-2025 (Estimated)	13	1	...	13	312000
७.	अहमदनगर Ahmednagar	2021-2022	17	...	3	14	336000
		2022-2023	27	10	3	24	576000
		2023-2024 (Upto Dec.)	29	2	9	20	360000
		2024-2025 (Estimated)	28	3	5	23	552000
८.	पुणे Pune	2021-2022	16	6	1	15	360000
		2022-2023	18	2	1	17	408000
		2023-2024 (Upto Dec.)	10	...	...	10	180000
		2024-2025 (Estimated)	25	...	13	12	288000
९.	नांदेड Nanded	2021-2022	28	...	1	27	648000
		2022-2023	48	...	9	39	936000
		2023-2024 (Upto Dec.)	45	20	24	21	378000
		2024-2025 (Estimated)	45	...	24	21	504000
१०.	अमरावती Amravati	2021-2022	51	...	7	44	1056000
		2022-2023	68	17	10	58	1392000
		2023-2024 (Upto Dec.)	68	...	10	58	1044000
		2024-2025 (Estimated)	70	2	4	66	1584000

११

XI

वाहनांची माहिती

in Tribal Area (Health Services) :

वर्षात पेट्रोल/डिझेल किती लागले (लिटरमध्ये) Petrol/Diesel consumed during the year (Litre)		वर्षात वंगण किती लागले (लिटरमध्ये) Oil consumed during the year (Litre)		वर्षातील खर्च Expenditure during the year				
परिमाण Quantity	किंमत रु. Cost Rs.	परिमाण Quantity	किंमत रु. Cost Rs.	दुरूस्ती/बदलणे Repairs and Replacement	पेट्रोल/तेल/वंगण Petrol/Oil Lubricant	वेतन Salary	एकूण खर्च Total Expenditure	एका कि.मि. चा खर्च Expenditure Per Kilometre
9	10	11	12	13	14	15	16	17
50400	4032000	336	67200	756000	4099200	...	4855200	9.63
69600	5568000	464	92800	1044000	5660800	...	6704800	9.63
54000	5940000	360	90000	1080000	6030000	...	7110000	13.17
74400	7068000	496	124000	1488000	7192000	...	8680000	11.67
9600	768000	64	12800	144000	780800	...	924800	9.63
12000	960000	80	16000	180000	976000	...	1156000	9.63
12600	1386000	84	21000	252000	1407000	...	1659000	13.17
12000	1140000	80	20000	240000	1160000	...	1400000	11.67
184800	14784000	1232	246400	2772000	15030400	...	17802400	9.63
208800	16704000	1392	278400	3132000	16982400	...	20114400	9.63
108000	11880000	720	180000	2160000	12060000	...	14220000	13.17
201600	19152000	1344	336000	4032000	19488000	...	23520000	11.67
36000	2880000	240	48000	540000	2928000	...	3468000	9.63
48000	3840000	320	64000	720000	3904000	...	4624000	9.63
43200	4752000	288	72000	864000	4824000	...	5688000	13.17
36000	3420000	240	60000	720000	3480000	...	4200000	11.67
268800	21504000	1792	358400	4032000	21862400	...	25894400	9.63
343200	27456000	2288	457600	5148000	27913600	...	33061600	9.63
230400	25344000	1536	384000	4608000	25728000	...	30336000	13.17
300000	28500000	2000	500000	6000000	29000000	...	35000000	11.67
31200	2496000	208	41600	468000	2537600	...	3005600	9.63
36000	2880000	240	48000	540000	2928000	...	3468000	9.63
23400	2574000	156	39000	468000	2613000	...	3081000	13.17
31200	2964000	208	52000	624000	3016000	...	3640000	11.67
33600	2688000	224	44800	504000	2732800	...	3236800	9.63
57600	4608000	384	76800	864000	4684800	...	5548800	9.63
36000	3960000	240	60000	720000	4020000	...	4740000	13.17
55200	5244000	368	92000	1104000	5336000	...	6440000	11.67
36000	2880000	240	48000	540000	2928000	...	3468000	9.63
40800	3264000	272	54400	612000	3318400	...	3930400	9.63
18000	1980000	120	30000	360000	2010000	...	2370000	13.17
28800	2736000	192	48000	576000	2784000	...	3360000	11.67
64800	5184000	432	86400	972000	5270400	...	6242400	9.63
93600	7488000	624	124800	1404000	7612800	...	9016800	9.63
37800	4158000	252	63000	756000	4221000	...	4977000	13.17
50400	4788000	336	84000	1008000	4872000	...	5880000	11.67
105600	8448000	704	140800	1584000	8588800	...	10172800	9.63
139200	11136000	928	185600	2088000	11321600	...	13409600	9.63
104400	11484000	696	174000	2088000	11658000	...	13746000	13.17
158400	15048000	1056	264000	3168000	15312000	...	18480000	11.67

तक्ता क्र.
TABLE

1	2	3	4	5	6	7	8
११.	यवतमाळ Yavatmal	2021-2022	31	...	7	24	576000
		2022-2023	64	33	11	53	1272000
		2023-2024 (Upto Dec.)	60	...	21	39	702000
		2024-2025 (Estimated)	56	...	6	50	1200000
१२.	गोंदिया Gondia	2021-2022	120	2	15	105	2520000
		2022-2023	135	15	31	104	2496000
		2023-2024 (Upto Dec.)	175	40	1	174	3132000
		2024-2025 (Estimated)	175	...	81	94	2256000
१३.	चंद्रपुर Chandrapur	2021-2022	14	...	4	10	240000
		2022-2023	20	6	1	19	456000
		2023-2024 (Upto Dec.)	21	1	...	21	378000
		2024-2025 (Estimated)	23	...	4	19	456000
१४.	गडचिरोली Gadchiroli	2021-2022	177	12	47	130	3120000
		2022-2023	208	31	26	182	4368000
		2023-2024 (Upto Dec.)	209	1	9	200	3600000
		2024-2025 (Estimated)	209	...	65	144	3456000
१५.	नागपूर Nagpur	2021-2022	10	3	4	6	144000
		2022-2023	12	2	2	10	240000
		2023-2024 (Upto Dec.)	36	24	...	36	648000
		2024-2025 (Estimated)	36	...	9	27	648000
१६.	पालघर Palghar	2021-2022	86	...	18	68	1632000
		2022-2023	131	45	24	107	2568000
		2023-2024 (Upto Dec.)	120	...	11	109	1962000
		2024-2025 (Estimated)	137	60	44	93	2232000
	एकूण ... Total	2021-2022	871	24	186	685	16440000
		2022-2023	1107	236	195	912	21888000
		2023-2024 (Upto Dec.)	1152	227	202	950	17100000
		2024-2025 (Estimated)	1122	170	300	822	19728000

वरील माहिती देतांना खालीलप्रमाणे बाबी गृहीत धरण्यात आलेल्या आहेत.

(१) वाहनाची सरासरी धाव प्रतिमाह २००० कि. मी. प्रति वाहन विचारात घेण्यात आली आहे.

(२) वाहनाची प्रति लिटर इंधनात होणारी सरासरी धाव १० कि. मी. धरण्यात आलेली आहे. इंधनाचा अंदाजे दर प्रति लिटर रु. ९५ धरण्यात आलेला आहे.

(३) सरासरी १५०० कि. मी. ला १ लिटर इंजिन ऑईल खपत होते, असे धरण्यात आलेले आहे.

(४) इंजिन ऑईलचा एक लिटरचा दर रु. २५० धरण्यात आलेला आहे.

(५) वाहन चालकाचा वेतन खर्च या कार्यालयाशी निगडीत नसल्याने त्याचा उल्लेख करण्यात आलेला नाही.

(६) एकूण खर्चात फक्त इंधन, वंगन व दुरूस्ती खर्च विचारात घेण्यात आलेला आहे. त्यानुसार प्रति कि.मी. खर्च काढण्यात आलेला आहे.

(७) दुरूस्ती खर्च रु. २ प्रति कि. मी. धरण्यात आलेला आहे.

११ (चालू)
XI (*contd.*)

9	10	11	12	13	14	15	16	17
57600	4608000	384	76800	864000	4684800	...	5548800	9.63
127200	10176000	848	169600	1908000	10345600	...	12253600	9.63
70200	7722000	468	117000	1404000	7839000	...	9243000	13.17
120000	11400000	800	200000	2400000	11600000	...	14000000	11.67
252000	20160000	1680	336000	3780000	20496000	...	24276000	9.63
249600	19968000	1664	332800	3744000	20300800	...	24044800	9.63
313200	34452000	2088	522000	6264000	34974000	...	41238000	13.17
225600	21432000	1504	376000	4512000	21808000	...	26320000	11.67
24000	1920000	160	32000	360000	1952000	...	2312000	9.63
45600	3648000	304	60800	684000	3708800	...	4392800	9.63
37800	4158000	252	63000	756000	4221000	...	4977000	13.17
45600	4332000	304	76000	912000	4408000	...	5320000	11.67
312000	24960000	2080	416000	4680000	25376000	...	30056000	9.63
436800	34944000	2912	582400	6552000	35526400	...	42078400	9.63
360000	39600000	2400	600000	7200000	40200000	...	47400000	13.17
345600	32832000	2304	576000	6912000	33408000	...	40320000	11.67
14400	1152000	96	19200	216000	1171200	...	1387200	9.63
24000	1920000	160	32000	360000	1952000	...	2312000	9.63
64800	7128000	432	108000	1296000	7236000	...	8532000	13.17
64800	6156000	432	108000	1296000	6264000	...	7560000	11.67
163200	13056000	1088	217600	2448000	13273600	...	15721600	9.63
256800	20544000	1712	342400	3852000	20886400	...	24738400	9.63
196200	21582000	1308	327000	3924000	21909000	...	25833000	13.17
223200	21204000	1488	372000	4464000	21576000	...	26040000	11.67
1644000	131520000	9872	1974400	24660000	133494400	...	158154400	9.62
2188800	175104000	13968	2793600	32832000	177897600	...	210729600	9.64
1710000	188100000	11804	2951000	34200000	191051000	...	225251000	13.16
1972800	187416000	13152	3288000	39456000	190704000	...	230160000	11.67

तक्ता क्र. १२

सार्वजनिक आरोग्य (आदिवासी उपयोजना)

Public Health (Tribal Area Sub-Plan)

(चार) कर्मचारीविषयक गोषवारा
(iv) Personnel Summary

अ. क्र.	पदाचे नाव		पे बँड			पदसंख्या		
						सन २०२२	सन २०२३	सन २०२४
	राजपत्रित							
१.	सहायक संचालक, आरोग्य सेवा (कुष्ठरोग, आदिवासी उपयोजना)	...	एस-२३ :	६७,७००-२,०८,७००	...	१	१	१
२.	वैद्यकीय अधिकारी (वर्ग २)	...	एस-२० :	५६,१००-१,७७,५००	...	६८२	७३१	७३१
				एकूण	...	६८३	७३२	७३२
	अराजपत्रित (वर्ग ३)							
१.	वैद्यकीय अधिकारी, गट-ब	...	एस-१६ :	४४,९००-१,४२,४००	...	४५१	६७०	६७०
२.	परिसेविका	...	एस-१४ :	३८,६००-१,२२,८००	...	७५	२९०	२९०
३.	अधिपरिचारिका	...	एस-१३ :	३५,४००-१,१२,४००	...	९२९	२१५१	२१५१
४.	लिपिक टंकलेखक/क. लिपिक	...	एस-६ :	१९,९००-६३,२००	...	१८८	४१६	४१६
५.	औषध निर्माण अधिकारी	...	एस-१० :	२९,२००-९२,३००	...	१६०	३२१	३२१
६.	वाहन चालक	...	एस-६ :	१९,९००-६३,२००	...	९२	२०६	२०६
७.	आरोग्य सहायक	...	एस-१३ :	३५,४००-१,१२,४००	...	६५७	६५७	६५७
८.	सहायक परिचारिका प्रसविका	...	एस-१३ :	३५,४००-१,१२,४००	...	२	३५	३५
९.	बहूउद्देशीय आरोग्य कर्मचारी	...	एस-१३ :	३५,४००-१,१२,४००	...	३३४७	३३४७	३३४७
				एकूण	...	५९०१	८०९३	८०९३
	अराजपत्रित (वर्ग ४)							
१.	इतर वर्ग-४ कर्मचारी	...	एस-१ :	१५,०००-४७,६००	...	१४८	२५६८	२५६८
				एकूण	...	१४८	२५६८	२५६८

सामान्य राज्य सेवा गट-ब संवर्ग पदे

अ. क्र.	पदाचे नाव		पे बँड			पदसंख्या		
						सन २०२२	सन २०२३	सन २०२४
१.	प्रशासकीय अधिकारी	...	एस-१५ :	४१,८००-१,३२,३००	...	१०	१०	१०
२.	सांख्यिकी अधिकारी	...	एस-१५ :	४१,८००-१,३२,३००	...	६	६	६
३.	संशोधन अधिकारी	...	एस-१५ :	४१,८००-१,३२,३००	...	१	१	१
४.	लेखा अधिकारी	...	एस-१६ :	४४,९००-१,४२,४००	...	१	१	१
				एकूण	...	१८	१८	१८

तक्ता क्रमांक १३

तक्ता

रुग्णालयाविषयी सर्वसाधारण

अ. क्र.	रुग्णालयाचे नाव व वर्ष		मंजूर झालेल्या खाटा	बाह्य-रुग्णांची एकूण संख्या	बाह्य-रुग्णांची रोजची सरासरी	बाह्यरुग्णांचा औषधावरील एकूण खर्च	प्रत्येक बाह्यरुग्णांवरील औषधाचा प्रतिदिन सरासरी खर्च	संपूर्ण वर्षात प्रत्यक्षात नोंदणी झालेले आंतररुग्ण	संपूर्ण वर्षातील एकूण आंतररुग्ण
१	२		३	४	५	६	७	८	९
कुटीर रुग्णालये–									
१.	जव्हार	२०२२-२०२३	१००	१०३७७५	२८४	१४२०००	३८९	२२५८७	२२५८७
	(ऑक्टो. २३)	२०२३-२०२४	१००	७३९२४	३४५	१७२५००	४७३	१३७७४	१३७७४
२.	तळोदा	२०२२-२०२३	५०	३०४४७	८३	४१५००	११४	६०६३	६०६३
	(ऑक्टो. २३)	२०२३-२०२४	५०	२७५७०	१२९	६४५००	१७७	४६००	४६००
	एकूण...	२०२२-२०२३	...	१३४२२२	४४७	१८३५००	५०३	२८६५०	२८६५०
	(ऑक्टो. २३)	२०२३-२०२४	...	१०१४९४	३३८	२३७०००	६४९	१८३७४	१८३७४

तेरा

माहिती दर्शविणारा तक्ता

(BOR)	आंतररुग्णां-वरील औषधांचा एकूण खर्च	औषधांचा प्रत्येक आंतररुग्णा-वरील प्रतिदिन सरासरी खर्च	जेवण घेतलेल्या रुग्णांची संख्या	जेवणावरील एकूण वार्षिक खर्च	जेवण घेणाऱ्या प्रत्येक रुग्णा-वरील प्रतिदिन सरासरी खर्च	संपूर्ण वर्षात उपचार केलेल्या रुग्णांची संख्या	मोठया शस्त्रक्रिया केल्याची संख्या	लहान शस्त्रक्रिया केल्याची संख्या
१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१२२	८०५२०००	२२०६०	२२५८७	२७१०४४०	१२०	१२६३६२	३४२	१६०१
१३६	८९७६०००	२४५९२	१३७७४	१६५२८८०	१२०	८७६९८	१३३	१२७६
५१	३३६६०००	९२२२	६०६३	७२७५६०	१२०	३६५१०	२१६	५७३
७८	५१४८०००	१४१०४	४६००	५५२०००	१२०	३२१७०	८३	३८३
...	११४१८०००	३३२८२	२८६५०	३४३८०००	२४०	१६२८७२	५५८	२१७४
...	१४१२४०००	३८६९६	१८३७४	२२०४८८०	२४०	११९८६८	२१६	१६५९

तक्ता क्रमांक १४

प्रयोगशाळा, रेडिओलॉजी व भौतिकोपचार सेवांविषयी माहिती दर्शविणारा तक्ता

अनु-क्रमांक	रुग्णालयाचे नाव	वर्ष	प्रयोगशाळेतील केलेली तपासणी एकूण	स्क्रिनींग केलेली क्ष-किरण एकूण
१	२	३	४	५
कुटीर रुग्णालये—				
१.	जव्हार	२०२२-२०२३	१४४१७९	७२१५
	(ऑक्टोबर २०२३)	२०२३-२०२४	१०१५३०	४६८२
२.	तळोदा	२०२२-२०२३	१७७६३	७७४
	(ऑक्टोबर २०२३)	२०२३-२०२४	१२२४६	६११
	एकूण...	२०२२-२०२३	१६१९४२	७९८९
	(ऑक्टोबर २०२३)	२०२३-२०२४	११३७७६	५२९३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक (ग्रामीण रुग्णालये) सन २०२३-२४

(ऑक्टोबर २०२३ अखेर)

अ. क्र.	जिल्हा रुग्णालयाचे नाव	वर्ष	ग्रामीण रुग्णालये कार्यक्रम अंदाजपत्रक बाह्यरुग्ण	आंतररुग्ण	एकूण
१	२	३	४	५	६
जिल्हा ठाणे					
१.	उपजिल्हा रुग्णालय शहापूर	२०२१-२०२२	१८९४५६	१४९५८	२०४४१४
		२०२२-२०२३	९७२५३	६२१७	१०३४७०
२.	ग्रामीण रुग्णालय मुरबाड	२०२१-२०२२	१०३१८६	६२५९	१०९४४५
		२०२२-२०२३	५३२२४	२८०९	५६०३३
३.	ग्रामीण रुग्णालय गोवेली	२०२१-२०२२	३७५८५	२०४८	३९६३३
		२०२२-२०२३	३८३८७	९७७	३९३६४
४.	ग्रामीण रुग्णालय बदलापूर	२०२१-२०२२	५५०९६	३२२७	५८३२३
		२०२२-२०२३	४६९११	१२०८	४८११९
५.	ग्रामीण रुग्णालय अंबाडीफाटा	२०२१-२०२२	२४५३७	...	२४५३७
		२०२२-२०२३	२३७२३	...	२३७२३
६.	ग्रामीण रुग्णालय खर्डी	२०२१-२०२२	३२४२१	२६१४	३५०३५
		२०२२-२०२३	१५५५७	१२०८	१६७६५
७.	ग्रामीण रुग्णालय टोकवडे	२०२१-२०२२	२७३४७	१९८१	२९३२८
		२०२२-२०२३	२१४८९	११८९	२२६७८
	एकूण ...	२०२१-२०२२	४६९६२८	३१०८७	५००७१५
		२०२२-२०२३	२९६५४४	१३६०८	३१०१५२
जिल्हा पालघर					
१.	उपजिल्हा रुग्णालय जव्हार	२०२१-२०२२	१०३७७५	२२५८७	१२६३६२
		२०२२-२०२३	७३९२४	१३७७४	८७६९८
२.	उपजिल्हा रुग्णालय डहाणू	२०२१-२०२२	५९२९३	१०४६१	६९७५४
		२०२२-२०२३	४४८४४	६४२०	५१२६४
३.	उपजिल्हा रुग्णालय कासा	२०२१-२०२२	३८१५०	७८१५	४५९६५
		२०२२-२०२३	२९७९५	४४५५	३४२५०
४.	ग्रामीण रुग्णालय वाडा	२०२१-२०२२	७९१०८	६२०६	८५३१४
		२०२२-२०२३	५२५२४	३२८१	५५८०५
५.	ग्रामीण रुग्णालय मोखाडा	२०२१-२०२२	४५३७८	६३१८	५१६९६
		२०२२-२०२३	३७८१५	५२८३	४३०९८
६.	ग्रामीण रुग्णालय तलासरी	२०२१-२०२२	२९९४३	४२१०	३४१५३
		२०२२-२०२३	२१३९६	२२३४	२३६३०
७.	ग्रामीण रुग्णालय विरार	२०२१-२०२२	४३५५०	४६३	४४०१३
		२०२२-२०२३	२६८३१	२६५	२७०९६
८.	ग्रामीण रुग्णालय मनोर	२०२१-२०२२	३८७२०	५७२७	४४४४७
		२०२२-२०२३	२४८३४	३४३१	२८२६५
९.	ग्रामीण रुग्णालय पालघर	२०२१-२०२२	८८७३२	४७११	९३४४३
		२०२२-२०२३	५९१०५	३२००	६२३०५
१०.	ग्रामीण रुग्णालय विक्रमगड	२०२१-२०२२	८४५६२	६८०६	९१३६८
		२०२२-२०२३	५१६१८	३९६६	५५५८४
११.	ग्रामीण रुग्णालय वाणगाव	२०२१-२०२२	२९७४३	१२९४	३१०३७
		२०२२-२०२३	१९९२६	७६२	२०६८८
	एकूण ...	२०२१-२०२२	६४०९५४	७६५९८	७१७५५२
		२०२२-२०२३	४४२६१२	४७०७१	४८९६८३

तक्ता (चालू)

१	२	३	४	५	६
जिल्हा रायगड					
१.	उपजिल्हा रुग्णालय श्रीवर्धन	२०२१-२०२२	२९०९८	२०९२	३११९०
		२०२२-२०२३	२३०३३	१६१६	२४६४९
२.	उपजिल्हा रुग्णालय माणगाव	२०२१-२०२२	५२७५०	६९३२	५९६८२
		२०२२-२०२३	५५०००	४१४०	५९१४०
३.	उपजिल्हा रुग्णालय पेण	२०२१-२०२२	८६७७६	३७८५	९०५६१
		२०२२-२०२३	५८२८४	२७३१	६१०१५
४.	उपजिल्हा रुग्णालय कर्जत	२०२१-२०२२	७३३७६	३६९१	७७०६७
		२०२२-२०२३	४९७६०	२४७०	५२२३०
५.	ग्रामीण रुग्णालय पोलादपुर	२०२१-२०२२	२०८०७	१०६९	२१८७६
		२०२२-२०२३	१५१९६	७६१	१५९५७
६.	ग्रामीण रुग्णालय जसवली	२०२१-२०२२	५३४९	३६०	५७०९
		२०२२-२०२३	३०१७	२०३	३२२०
७.	ग्रामीण रुग्णालय महाड	२०२१-२०२२	२९७५३	२७५०	३२५०३
		२०२२-२०२३	२७६२६	२११९	२९७४५
८.	उपजिल्हा रुग्णालय रोहा	२०२१-२०२२	३२५१०	१५८६	३४०९६
		२०२२-२०२३	२३०९१	१०४५	२४१३६
९.	ग्रामीण रुग्णालय कशेळी	२०२१-२०२२	२६८५०	१६६१	२८५११
		२०२२-२०२३	१९८१३	१११०	२०९२३
१०.	ग्रामीण रुग्णालय चौक	२०२१-२०२२	१४४७५	१०४२	१५५१७
		२०२२-२०२३	१५६११	८८४	१६४९५
११.	ग्रामीण रुग्णालय उरण	२०२१-२०२२	३७७७२	८४९	३८६२१
		२०२२-२०२३	३२७९०	८४०	३३६३०
१२.	ग्रामीण रुग्णालय पनवेल	२०२१-२०२२	१००५२७	७७७६	१०८३०३
		२०२२-२०२३	४७७०८	३४८८	५११९६
१३.	ग्रामीण रुग्णालय मुरुड	२०२१-२०२२	१५३९८	७९७	१६१९५
		२०२२-२०२३	१३०२८	१०७४	१४१०२
	एकूण ...	२०२१-२०२२	४९५७२४	३४३९०	५५९८३१
		२०२२-२०२३	३८३९५७	२२४८१	४०६४३८

नवसंजीवनी योजना

मातृत्व अनुदान योजना :–

गरोदर मातांची नियमित आरोग्य तपासणी व्हावी व त्यांना सुयोग्य आहार वेळेत उपलब्ध व्हावा तसेच त्यांना गरोदरपणात व नंतर विश्रांती मिळावी त्यादृष्टीने शासनाने मातृत्व अनुदान योजना १९९७-९८ पासून १६ आदिवासी जिल्ह्यांत मंजूर केलेली आहे. या योजनेमध्ये गरोदरपणामध्ये रुपये ४०० रोखीने व रुपये ४०० ची औषधे याप्रमाणे प्रत्येक लाभार्थीला एकूण रुपये ८०० चा लाभ या योजनेअंतर्गत दिला जातो. सदर योजनेचा लाभ हयात दोन मुले व सद्या गरोदर मातासाठी देय आहे. सन २०२३-२४ माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर मातृत्व अनुदान योजनेअंतर्गत ५१,०८१ माता पैकी ५,०९३ मातांना या योजनेचा लाभ देण्यात आला आहे. या योजनेसाठी मंजूर अनुदान रु. ७७८.४५ लक्ष असून खर्च रु. ४६.५१ लक्ष झालेला आहे.

भरारी पथक योजना :–

महाराष्ट्र राज्यामध्ये एकूण २८१ भरारी पथके स्थापित करण्यात आले असून, यामध्ये १ वैद्यकीय अधिकारी व २ कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. या भरारी पथकांमार्फत राज्यातील दुर्गम भागात राहणाऱ्या आदिवासी जनतेला विशेष करून माता व कुपोषित बालकांना भेटी देण्यात येतात व त्यांची आरोग्य तपासणी करण्यात येऊन आवश्यकता असल्यास नजिकच्या आरोग्य संस्थेमध्ये संदर्भित करण्यात येतात.

सन २०१६-१७ पासून वैद्यकीय अधिकाऱ्यांना एनएचएम पीआयपी मधून रु. १८००० प्रतिमहिना मानधन देण्याची तरतूद आहे. तसेच आदिवासी विकास विभागाकडून रु. २२००० प्रतिमाह असे एकूण रु. ४०००० इतके मानधन देण्यात येते. शासन निर्णय क्र. संकीर्ण - २०१६/प्र. क्र. २५२/आरोग्य-३, दिनांक ९ फेब्रुवारी २०१७ नुसार राज्यातील पालघर, पुणे, नाशिक, धुळे, नंदुरबार, नांदेड, गोंदिया व चंद्रपूर या जिल्ह्यांत १०८ भरारी पथके मंजूर करण्यात आली आहेत.

सन २०२३-२४ माहे सप्टेंबर २०२३ अखेर भरारी पथक योजनेअंतर्गत २७० भरारी पथके कार्यरत आहे. या योजनेसाठी मंजुर अनुदान रुपये १३२४.२० लक्ष असून गतवर्षीतील शिल्लक अनुदानातून झालेला खर्च रुपये ३९०.८३ लक्ष झालेला आहे.

दाई बैठक योजना :–

आदिवासी व दुर्गम भागातील गरोदर स्त्रियांची बाळंतपणे दाईमार्फत केली जातात. अशा बाळंतपणाची व नवजात शिशुंची १०० टक्के नोंदणी करणे, जोखिमयुक्त मातांच्या व नवजात बालकाच्या आरोग्याचे सर्वेक्षण करणे, त्यावर नियंत्रण ठेवणे व त्यांना कृतीशिल करणे याबाबत दाई बैठका घेऊन दाईंचे ज्ञानामध्ये वाढ होईल याकरिता प्राथमिक आरोग्य केंद्राद्वारे दाईंच्या नियमित बैठका घेण्यात येतात. सन २०२३-२४ मध्ये माहे सप्टेंबर, २०२३ अखेर १,४५७ दाई बैठका आयोजित करण्यात आलेल्या असून ९,५३५ दाई या बैठकीसाठी उपस्थित होत्या. या योजनेसाठी मंजूर अनुदान रुपये १६.४५ लक्ष असून गतवर्षीतील शिल्लक अनुदानातून झालेला खर्च रुपये ०.५८ लक्ष झालेला आहे.

मान्सूनपूर्व उपाययोजना :–

पावसाळी कालावधीत बालमृत्यू व साथीचे रोग टाळण्याकरिता प्रतिबंधक उपाययोजना म्हणून मे व जून मध्ये वैद्यकीय पथके दुर्गम भागात पाठवून त्यांचे मार्फत प्रत्येक गावांत रुग्ण उपचार, बालकांची तपासणी व उपचार, लसीकरण, संदर्भ सेवा, साथरोग प्रतिबंधक उपाय योजना इतर आजारांचे सर्वेक्षण इत्यादि कामे करून घेण्यात येतात, ब्लीचींग पावडर त्वरित उपलब्ध करणेबाबत मुख्य कार्यकारी अधिकारी व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, यांना सूचना देण्यात आल्या आहेत. पाण्याचे नमूने दूषित आढळून आलेल्या ठिकाणी नियमित शुद्धीकरणासाठी आवश्यक ती कार्यवाही त्वरीत करण्याबाबत सूचना देण्यात आल्या आहे.

आदिवासी विभागासाठी आरसीएच कार्यक्रम :–

या शीर्षाखालील योजनांची अंमलबजावणी ठाणे, पालघर, नाशिक, गडचिरोली, नंदूरबार, अमरावती, रायगड, अहमदनगर, जळगाव, धुळे, पुणे, नांदेड, यवतमाळ, नागपूर, चंद्रपूर व गोंदिया या १६ नवसंजीवनी कार्यक्रमातील जिल्ह्यांमध्ये केली जाते. त्यामध्ये पुढील योजनांचा समावेश होतो.

- भरारी पथकातील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांसाठी दरमहा रुपये १८,००० अतिरिक्त भत्ता (Hardship Allowance)
- अमरावती जिल्ह्यामधील मेळघाट भागामध्ये आरसीएच कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणी संनियंत्रण करणे.
- मेळघाट भागात काम करणाऱ्या अतिरिक्त जिल्हा आरोग्य अधिकारी व तालुका वैद्यकीय अधिकारी यांना विशेष मेहनताना भत्ता देणे.

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान

केंद्र शासनाने सन २०१० मध्ये स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेचे रुपांतर राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानात (National Rural Livelihoods Mission) (NRLM) केले.

राज्यात ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाच्या दिनांक १८ जुलै, २०११ च्या शासन निर्णयाद्वारे "महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान" (MSRLM) राबविण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. सदर अभियान केंद्र शासन ६० टक्के व राज्य शासन ४० टक्के पुरस्कृत आहे.

"तळागाळातील गरीबांसाठी मजबूत अशा संस्थांची बांधणी करून त्याद्वारे लाभदायक स्वयंरोजगार व कुशल वेतन रोजगाराची संधी मिळविणे गरीब कुटुंबांना शक्य व्हावे व त्याद्वारे दारिद्र्य कमी करणे, परिणामी कायमस्वरूपी तत्वावर त्यांच्या उपजीविकेत उल्लेखनीय सुधारणा करणे" हा अभियानांचा उद्देश आहे.

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची खालील मार्गदर्शक तत्वे आहेत.

१. दारिद्र्यातून बाहेर येण्याची गरीबांची प्रबळ इच्छाशक्ती आहे आणि ते करण्याची त्यांच्याकडून अंगभूत क्षमता आहे.

२. सामाजिक संघटन करण्यास, संस्थांची बांधणी करण्यास व त्यांचे सक्षमीकरण करण्याची प्रक्रिया करण्यास प्रेरणा देण्यासाठी बाह्य समर्पित व संवेदनक्षम आधारभूत रचना आवश्यक आहे.

३. ज्ञानाचा प्रसार, कौशल्य बांधणी, पतपुरवठा, बाजारपेठ आणि उपजीविकेच्या इतर सेवा उपलब्ध झाल्यास, या वाढत्या संघटनास खालून आधार मिळेल.

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची खालील केंद्रभूत मुल्ये आहेत.

१. गरीबातील गरीबांचा अंतर्भाव व सर्व प्रक्रियांमध्ये त्यांची अर्थपूर्ण भूमिका,

२. पारदर्शकता,

३. उत्तरदायित्व,

४. समानता-दुर्बल गटातील विशेषतः महिला व असुरक्षित गट,

५. भागीदारी,

६. नियोजन, अंमलबजावणी व संनियंत्रणाच्या सर्व टप्प्यांमध्ये गरीबांचा व त्यांच्या संस्थांचा मालकी हक्क व ठोस भूमिका.

राज्यामधील सर्वात कमी मानवी विकास निर्देशांक असलेल्या अहमदनगर, अकोला, अमरावती, औरंगाबाद, बीड, भंडारा, बुलढाणा, चंद्रपूर, धुळे, गडचिरोली, गोंदिया, हिंगोली, जळगाव, जालना, कोल्हापूर, लातूर, नागपूर, नांदेड, नंदूरबार, नाशिक, उस्मानाबाद, पालघर, परभणी, पुणे, रायगड, रत्नागिरी, सांगली, सातारा, सिंधुदुर्ग, सोलापूर, ठाणे, वर्धा, वाशिम, यवतमाळ या ३४ जिल्ह्यातील ३५१ तालुके निवडून तेथे राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान Intensive पध्दतीने राबविण्यात येत आहे.

अशा प्रकारे या योजनेअंतर्गत वरील ३४ जिल्ह्यांमधील ३५१ तालुक्यांकरिता सदर योजना NRLM Intensive पद्धतीने राबविण्यात येणार आहे.

सन २०२३-२४ या वर्षाकरिता केंद्र शासनाने NRLM करिता रु. १६१०.४२ कोटींची वार्षिक कृती आराखडा मंजूर केलेला आहे. तसेच राज्य शासनाद्वारे खालीलप्रमाणे तरतूद केलेली आहे.

(रुपये कोटीत)

हिस्सा	(Non-Tribal)	(SCP)	(TSP)	(OTSP)	एकूण
केंद्र	४९४.११	२८६.५९	२०७.५३	...	९८८.२३
राज्य	३२९.४१	१९१.०६	२२.००	...	५४२.४७

परिशिष्ट–ब

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान

प्रगती अहवाल (एप्रिल २०२३ ते ऑक्टोबर २०२३)

अ. क्र.	तपशील		भौतिक प्रगती (इन्टेंसिव्ह)		टक्केवारी
			उद्दिष्ट	साध्य	
१,	अभियानांतर्गत कार्यरत स्वयं सहाय्यता समूह संख्या	...	८७,७२४	२५,३७३	२९.००
२.	अभियानांतर्गत सहाय्य करण्यात आलेल्या कुटुंबांची संख्या	...	९,६४,९६४	३,६४,३२५	३८.००
३.	स्थापन करण्यात आलेले ग्रामसंघ	...	४,७७१	४७७	१०.००
४.	स्थापन करण्यात आलेले प्रभागसंघ	...	३९३	५४	१४.००
५.	फिरता निधी प्राप्त झालेल्या गटांची संख्या	...	१,६०,०८९	४३,९०५	२७.००
६.	फिरता निधी वितरीत रक्कम (रु. लाखात)	...	२३,२१३	८,४७८	३७.००
७.	समुदाय गुंतवणूक निधी (CIF) प्राप्त गटांची संख्या	...	४८,११५	३४,८८९	७३.००
८.	समुदाय गुंतवणूक निधी (CIF) वितरीत रक्कम (रु. लाखात)	...	२८,८६९	२०,२०९	७३.००
९.	बँक अर्थसहाय्य प्राप्त गटांची संख्या	...	३,१०,५००	१,४२,३४३	४६.००
१०.	बँक अर्थसहाय्यातून वितरीत रक्कम (रु. CR)	...	६,३८०	४,१६९	६५.००

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत महिला किसान सशक्तीकरण परियोजना

महिला किसान सशक्तीकरण परियोजना अंतर्गत केंद्र शासनाने दिनाक ७ जानेवारी, २०११ अन्वये मार्गदर्शक सूचना विहित केल्या आहेत. सदर योजनेचा मुख्य उद्देश ग्रामीण भागातील शेतकरी महिलांचा दर्जा उंचावणे, ग्रामीण भागातील महिलांना शाश्वत कृषी क्षेत्रातील जीवनमानाच्या संधी उपलब्ध करून देणे, या महिलांना कृषी तसेच अकृषी क्षेत्रातील कौशल्य व क्षमतेमध्ये वाढ करणे, या महिलांचा शासकीय तसेच शासनाच्या इतर संस्थांशी संपर्क करुन देणे आणि या महिलांना कुटूंब व समाज स्तरावर खाद्य व पोषण सुरक्षा देणे हा आहे. हे करीत असतांना त्यांच्यातील कौशल्याचा विकास करणे, त्यांच्यातील व्यवस्थापन क्षमता वाढविणे जेणेकरून शेतीमध्ये बायोडाव्हरसिटीच्या व्यवस्थापनामध्ये याचा उपयोग होईल, याबाबतचा विचार या योजनेअंतर्गत करण्यात आला आहे. या योजनेंतर्गत राबविण्यात येणारे प्रकल्प CBOs, SHG Federations मार्फत राबविण्यात येतात. या योजनेअंतर्गत प्राप्त होणाऱ्या निधीचे प्रमाण ६० टक्के केंद्र शासनाचा हिस्सा, ४० टक्के राज्य शासनाचा हिस्सा व प्रकल्प राबविणारी संस्था असे असते. सदर योजना जून २०१६ ते डिसेंबर २०२० पर्यंत होती. सद्यस्थितीत केंद्र शासनाने सूचित केल्याप्रमाणे सदर योजनेस वाढीव मुदतवाढ डिसेंबर, २०२२ पर्यंत आहे. याकरिता रक्कम रु. ६६.९८ कोटी नियतव्यय मंजूर आहे.

दिनदयाल उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना (DDUGKY)

आपल्या देशात ग्रामीण भागात बरेच युवक व युवती हे अनेक कारणांमुळे शालेय शिक्षणानंतर उच्च शिक्षणापासून वंचित राहतात. त्यामुळे त्यांच्याकडे रोजगार मिळविण्याच्या दृष्टीने त्यांच्याकडे योग्य कौशल्ये नसतात. त्यामुळे बेरोजगारीचे प्रमाण वाढत आहे. त्यानुषंगाने केंद्र शासनाने दिनदयाल उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजनेअंतर्गत ग्रामीण भागातील गरीब कुटुंबातील युवक व युवतींना कमी कालावधीचे (तीन महिने ते एक वर्षाचे) कौशल्य प्रशिक्षण देवून त्यांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यास सुरवात केली आहे. हा कार्यक्रम PPP (Public Private Partnership) च्या माध्यमातून राबविला जातो. ग्रामीण भागातील गरीब कुटुंबांचे उत्पन्न वाढीसाठी प्रयत्न करण्याचा या योजनेचा उद्देश आहे. यासाठी ग्रामीण भागातील दारिद्र्य रेषेखालील ८ वी पास बेरोजगार युवक-युवतींना त्यांच्या इच्छेनुसार प्रशिक्षण देऊन महाराष्ट्र शासनाच्या कामगार विभागाने लागू केलेल्या किमान वेतन कायदा (Minimum Wages Act) दराने रोजगार उपलब्ध करून देण्याचे काम करण्यात येत आहे.

योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये—

१. पूर्णपणे मोफत असे ३ महिन्याचे निवासी प्रशिक्षण.

२. मार्केटनुसार तसेच नोकरीची शाश्वती असलेले प्रशिक्षण.

३. ७० टक्के प्रशिक्षणार्थींना नोकरीची हमी.

४. ग्रामीण युवकांना १८ ते ३५ वयोगटातील तसेच आदिवासी, विधवा, वेठबिगारी ह्यांच्यासाठी ४५ एवढी वयोमर्यादा शिथिल करण्यात आलेली आहे.

५. एस. सी.-३१ टक्के, एस. टी.-२५ टक्के, अल्पसंख्यांक-२० टक्के, महिला-३३ टक्के यांचे अनिवार्य सामाजिक समावेशन केले आहे.

सन २०२४-२५ या वर्षाकरिता DDUGKY योजनेकरिता राज्य शासनाद्वारे खालीलप्रमाणे तरतूद केलेली आहे.

(रुपये कोटीत)

हिस्सा	(Non-Tribal)	(SCP)	(TSP)	(OTSP)	एकूण
केंद्र	९०.००	५२.२०	३७.८०	...	१८०.००
राज्य	६०.००	३४.८०	...	...	९४.८०

- सहभागी प्रकल्प अंमलबजावणी संस्था व प्रकल्प : २०६
- सध्या कार्यरत प्रकल्प अंमलबजावणी संस्था व प्रकल्प : १०४
- प्रशिक्षित युवक-युवतींची संख्या : ७२,६४७
- प्रशिक्षित आदिवासी युवक-युवतींची संख्या : १५,११४
- सध्या प्रशिक्षण घेत असलेले : २,९३५
- रोजगार उपलब्ध युवक-युवतींची संख्या : ४९,२२६

मध्यवर्ती कारागृह मुद्रणालय
वर्धा रोड, नागपूर ४४० ०२०

मकामुना (एच-१०७४)—६-२०२४—११८पानी/१५० पु.—पीए४*